។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

មជ្ឈិមនិកាយេ

មជ្ឈិមបណ្ណាសបាឡិ

១. គហបតិវគ្គោ

១. កន្ទរកសុត្តំ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ អថ ខោ បេស្សោ [បេយោ (ក.)] ច ហត្ថារោហបុត្តោ កន្ទរកោ ច បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ កន្ទរកោ បន បរិព្ពាជកោ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ [សារាណីយំ (សី. ស្យា. កំ បី.)] វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ កន្ទរកោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហីភូតំ តុណ្ហីភូតំ ភិក្ខុសង្ឃំ អនុវិលោកេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ , ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម, យាវញ្ចិទំ ភោតា គោតមេន សម្មា ភិក្ខុសង្ឃោ បដិបាទិតោ! យេបិ តេ, ភោ គោតម, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេបិ ភគវន្តោ ឯតបរមំយេវ សម្មា ភិក្ខុសង្ឃំ បដិបាទេសុំ – សេយ្យថាបិ ឯតរហិ ភោតា គោតមេន សម្មា ភិក្ខុសង្ឃោ បដិបាទិតោ។ យេបិ តេ, ភោ គោតម, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេបិ ភគវន្តោ ឯតបរមំយេវ សម្មា ភិក្ខុសង្ឃំ បដិបាទេស្សន្តិ – សេយ្យថាបិ ឯតរហិ ភោតា គោតមេន សម្មា ភិក្ខុសង្ឃោ បដិបាទិតោ”តិ។

២. “ឯវមេតំ , កន្ទរក, ឯវមេតំ, កន្ទរក។ យេបិ តេ, កន្ទរក, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេបិ ភគវន្តោ ឯតបរមំយេវ សម្មា ភិក្ខុសង្ឃំ បដិបាទេសុំ – សេយ្យថាបិ ឯតរហិ មយា សម្មា ភិក្ខុសង្ឃោ បដិបាទិតោ។ យេបិ តេ, កន្ទរក, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេបិ ភគវន្តោ ឯតបរមំយេវ សម្មា ភិក្ខុសង្ឃំ បដិបាទេស្សន្តិ – សេយ្យថាបិ ឯតរហិ មយា សម្មា ភិក្ខុសង្ឃោ បដិបាទិតោ។

“សន្តិ ហិ, កន្ទរក, ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ភិក្ខុសង្ឃេ អរហន្តោ ខីណាសវា វុសិតវន្តោ កតករណីយា ឱហិតភារា អនុប្បត្តសទត្ថា បរិក្ខីណភវសំយោជនា សម្មទញ្ញា វិមុត្តា។ សន្តិ ហិ, កន្ទរក, ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ភិក្ខុសង្ឃេ សេក្ខា សន្តតសីលា សន្តតវុត្តិនោ និបកា និបកវុត្តិនោ; តេ ចតូសុ [និបកវុត្តិនោ ចតូសុ (សី.)] សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តា [សុបដ្ឋិតចិត្តា (សី. បី. ក.)] វិហរន្តិ។ កតមេសុ ចតូសុ? ឥធ, កន្ទរក, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្ស”ន្តិ។

៣. ឯវំ វុត្តេ, បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ សុបញ្ញត្តា ចិមេ, ភន្តេ, ភគវតា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា សោកបរិទេវានំ [សោកបរិទ្ទវានំ (សី. បី.)] សមតិក្កមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថង្គមាយ ញាយស្ស អធិគមាយ និព្ពានស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ មយម្បិ ហិ, ភន្តេ, គិហី ឱទាតវសនា កាលេន កាលំ ឥមេសុ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តា វិហរាម។ ឥធ មយំ, ភន្តេ, កាយេ កាយានុបស្សិនោ វិហរាម អាតាបិនោ សម្បជានា សតិមន្តោ, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ វេទនានុបស្សិនោ វិហរាម អាតាបិនោ សម្បជានា សតិមន្តោ, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សិនោ វិហរាម អាតាបិនោ សម្បជានា សតិមន្តោ, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សិនោ វិហរាម អាតាបិនោ សម្បជានា សតិមន្តោ, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវញ្ចិទំ, ភន្តេ, ភគវា ឯវំ មនុស្សគហនេ ឯវំ មនុស្សកសដេ ឯវំ មនុស្សសាឋេយ្យេ វត្តមានេ សត្តានំ ហិតាហិតំ ជានាតិ។ គហនញ្ហេតំ, ភន្តេ, យទិទំ មនុស្សា; ឧត្តានកញ្ហេតំ, ភន្តេ, យទិទំ បសវោ។ អហញ្ហិ, ភន្តេ, បហោមិ ហត្ថិទម្មំ សារេតុំ។ យាវតកេន អន្តរេន ចម្បំ គតាគតំ ករិស្សតិ សព្ពានិ តានិ

សាបេយ្យានិ កូដេយ្យានិ វង្កេយ្យានិ ជិម្ហេយ្យានិ បាតុករិស្សតិ។ អម្ហាកំ បន, ភន្តេ, ទាសាតិ វា បេស្សាតិ វា កម្មករាតិ វា អញ្ញថាវ កាយេន សមុទាចរន្តិ អញ្ញថាវ វាចាយ អញ្ញថាវ នេសំ ចិត្តំ ហោតិ។ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវញ្ចិទំ, ភន្តេ, ភគវា ឯវំ មនុស្សគហនេ ឯវំ មនុស្សកសដេ ឯវំ មនុស្សសាឋេយ្យេ វត្តមានេ សត្តានំ ហិតាហិតំ ជានាតិ។ គហនញ្ហេតំ, ភន្តេ, យទិទំ មនុស្សា; ឧត្តានកញ្ហេតំ, ភន្តេ, យទិទំ បសវោ"តិ។

៤. "ឯវមេតំ, បេស្ស, ឯវមេតំ, បេស្ស។ គហនញ្ហេតំ , បេស្ស, យទិទំ មនុស្សា; ឧត្តានកញ្ហេតំ, បេស្ស, យទិទំ បសវោ។ ចត្តារោមេ, បេស្ស, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, បេស្ស, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; ឥធ បន, បេស្ស, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ បរន្តបោ ហោតិ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; ឥធ បន, បេស្ស, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ; ឥធ បន, បេស្ស, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ ហោតិ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ [សីតិភូតោ (សី. បី. ក.)] សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។ ឥមេសំ, បេស្ស, ចតុន្នំ បុគ្គលានំ កតមោ តេ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតី"តិ?

"យ្វាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, អយំ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ , អយម្បិ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, អយម្បិ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោ ច ខោ អយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ – អយមេវ [អយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតី"តិ។

៥. "កស្មា បន តេ, បេស្ស, ឥមេ តយោ បុគ្គលា ចិត្តំ នារាធេន្តី"តិ? "យ្វាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អត្តានំ សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ អាតាបេតិ បរិតាបេតិ – ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ បរំ សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ អាតាបេតិ បរិតាបេតិ – ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អត្តានញ្ច បរញ្ច សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ [សុខកាមេ ទុក្ខបដិក្កូលេ (សី. បី.)] អាតាបេតិ បរិតាបេតិ – ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោ ច ខោ អយំ, ភន្តេ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា [វិហរតិ។ ឥមិនា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វិហរតិ; សោ អត្តានញ្ច បរញ្ច សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ នេវ អាតាបេតិ ន បរិតាបេតិ – ឥមិនា [វិហរតិ។ ឥមិនា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតិ។ ហន្ទ, ច ទានិ មយំ, ភន្តេ, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា"តិ។ "យស្សទានិ ត្វំ, បេស្ស, កាលំ មញ្ញសី"តិ។ អថ ខោ បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

៦. អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេ បេស្សេ ហត្ថារោហបុត្តេ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – "បណ្ឌិតោ, ភិក្ខវេ, បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ; មហាបញ្ញោ, ភិក្ខវេ, បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ។ សចេ, ភិក្ខវេ, បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ មុហុត្តំ និសីទេយ្យ យាវស្សាហំ ឥមេ ចត្តារោ បុគ្គលេ វិត្ថារេន វិភជិស្សាមិ [វិភជាមិ (សី. បី.)], មហតា អត្ថេន សំយុត្តោ អភវិស្ស។ អបិ ច, ភិក្ខវេ, ឯត្តាវតាបិ បេស្សោ ហត្ថារោហបុត្តោ មហតា អត្ថេន សំយុត្តោ"តិ។ "ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ, ឯតស្ស, សុគត, កាលោ, យំ ភគវា ឥមេ ចត្តារោ បុគ្គលេ វិត្ថារេន វិភជេយ្យ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី"តិ។ "តេន ហិ, ភិក្ខវេ, សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ, ភាសិស្សាមី"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

៧. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អចេលកោ ហោតិ មុត្តាចារោ ហត្ថាបលេខនោ [ហត្ថាវលេខនោ (ស្យា. កំ.)] នឯហិភទ្ទន្តិកោ នតិដ្ឋភទ្ទន្តិកោ [នឯហិភទន្តិកោ, នតិដ្ឋភទន្តិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; នាភិហដំ ន ឧទ្ទិស្សកតំ ន និមន្តនំ សាទិយតិ; សោ ន កុម្ភិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ ន កឡោបិមុខា [ខឡោបិមុខា (សី.)] បដិគ្គណ្ហាតិ ន ឯឡកមន្តរំ ន ទណ្ឌមន្តរំ ន មុសលមន្តរំ ន ទ្វិន្នំ ភុញ្ជមានានំ ន គព្ភិនិយា ន បាយមានាយ ន បុរិសន្តរគតាយ ន សង្កិត្តីសុ

ន យត្ថ សា ឧបដ្ឋិតោ ហោតិ ន យត្ថ មក្ខិកា សណ្ឌសណ្ឌចារិនី; ន មច្ឆំ ន មំសំ ន សុរំ ន មេរយំ ន ថុសោទកំ បិវតិ។ សោ ឯកាគារិកោ វា ហោតិ ឯកាលោបិកោ, ទ្វាគារិកោ វា ហោតិ ទ្វាលោបិកោ...បេ.... សត្តាគារិកោ វា ហោតិ សត្តាលោបិកោ; ឯកិស្សាបិ ទត្តិយា យាបេតិ, ទ្វីហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ...បេ.... សត្តហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ; ឯកាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ, ទ្វីហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ...បេ.... សត្តាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អឌ្ឍមាសិកំ បរិយាយភត្តភោជនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ សោ សាកភក្ខោ វា ហោតិ, សាមាកភក្ខោ វា ហោតិ, នីវារភក្ខោ វា ហោតិ, ទទ្ទុលភក្ខោ វា ហោតិ, ហដភក្ខោ វា ហោតិ, កណភក្ខោ វា ហោតិ, អាចាមភក្ខោ វា ហោតិ, បិញ្ញាកភក្ខោ វា ហោតិ, តិណភក្ខោ វា ហោតិ, គោមយភក្ខោ វា ហោតិ; វនមូលផលាហារោ យាបេតិ បវត្តផលភោជី។ សោ សាណានិបិ ធារេតិ, មសាណានិបិ ធារេតិ, ឆវទុស្សានិបិ ធារេតិ, បំសុកូលានិបិ ធារេតិ, តិរីដានិបិ ធារេតិ, អជិនម្បិ ធារេតិ, អជិនក្ខិបម្បិ ធារេតិ, កុសចីរម្បិ ធារេតិ, វាកចីរម្បិ ធារេតិ, ផលកចីរម្បិ ធារេតិ, កេសកម្ពលម្បិ ធារេតិ, វាឡកម្ពលម្បិ ធារេតិ, ឧលូកបក្ខម្បិ ធារេតិ; កេសមស្សុលោចកោបិ ហោតិ, កេសមស្សុលោចនានុយោគមនុយុត្តោ, ឧព្ភដ្ឋកោបិ ហោតិ អាសនបដិក្ខិត្តោ, ឧក្កុដិកោបិ ហោតិ ឧក្កុដិកប្បធានមនុយុត្តោ, កណ្ដកាបស្សយិកោបិ ហោតិ កណ្ដកាបស្សយេ សេយ្យំ កប្បេតិ [បស្ស ម. និ. ១.១៥៥ មហាសីហនាទសុត្តេ]; សាយតតិយកម្បិ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អនេកវិហិតំ កាយស្ស អាតាបនបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

៨. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឱរព្ភិកោ ហោតិ សូករិកោ សាកុណិកោ មាគវិកោ លុទ្ទោ មច្ឆឃាតកោ ចោរោ ចោរឃាតកោ គោឃាតកោ ពន្ធនាគារិកោ យេ វា បនញ្ញេបិ កេចិ កុរូរកម្មន្តា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

៩. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ រាជា វា ហោតិ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ ព្រាហ្មណោ វា មហាសាលោ។ សោ បុរត្ថិមេន នគរស្ស នវំ សន្ថាគារំ [សន្ទាគារំ (ដីកា)] ការាបេត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា ខរាជិនំ និវាសេត្វា សប្បិតេលេន កាយំ អព្ភញ្ជិត្វា មគវិសាណេន បិដ្ឋឹ កណ្ឌុវមានោ នវំ សន្ថាគារំ បវិសតិ សទ្ធឹ មហេសិយា ព្រាហ្មណេន ច បុរោហិតេន។ សោ តត្ថ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា ហរិតុបលិត្តាយ សេយ្យំ កប្បេតិ។ ឯកិស្សាយ គាវិយា សរូបវច្ឆាយ យំ ឯកស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន រាជា យាបេតិ, យំ ទុតិយស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន មហេសី យាបេតិ, យំ តតិយស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន ព្រាហ្មណោ បុរោហិតោ យាបេតិ , យំ ចតុត្ថស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន អគ្គិំ ជុហតិ, អវសេសេន វច្ឆកោ យាបេតិ។ សោ ឯវមាហ – 'ឯត្តកា ឧសភា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា វច្ឆតរា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា វច្ឆតរិយោ ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា អជា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា ឧរព្ភា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, (ឯត្តកា អស្សា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ) [( ) នត្ថិ សី. បី. បោត្ថកេសុ], ឯត្តកា រុក្ខា ឆិជ្ជន្តុ យូបត្ថាយ, ឯត្តកា ទព្ភា លូយន្តុ ពរិហិសត្ថាយា'តិ [បរិហឹ សត្ថាយ (ក.)]។ យេបិស្ស តេ ហោន្តិ ទាសាតិ វា បេស្សាតិ វា កម្មករាតិ វា តេបិ ទណ្ឌតជ្ជិតា ភយតជ្ជិតា អស្សុមុខា រុទមានា បរិកម្មានិ ករោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

១០. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណឹ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ តំ ធម្មំ សុណាតិ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អញ្ញតរស្មិំ វា កុលេ បច្ចាជាតោ។ សោ តំ ធម្មំ សុត្វា តថាគតេ សទ្ធំ បដិលភតិ។ សោ តេន សទ្ធាបដិលាភេន សមន្នាគតោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – 'សម្ពាធោ ឃរាវាសោ រជាបថោ, អព្ភោកាសោ បព្ពជ្ជា។ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ'ន្តិ ។ សោ អបរេន សមយេន អប្បំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ, មហន្តំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ, អប្បំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ , មហន្តំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ, កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា, កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។

១១. “សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ ភិក្ខូនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ និហិតទណ្ឌោ និហិតសត្ថោ, លជ្ជី ទយាបន្នោ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី វិហរតិ។ អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ ទិន្នាទាយី ទិន្នបាដិកង្ខី, អថេនេន សុចិភូតេន អត្តនា វិហរតិ។ អព្រហ្មចរិយំ បហាយ ព្រហ្មចារី ហោតិ អារាចារី វិរតោ មេថុនា គាមធម្មា។ មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ សច្ចវាទី សច្ចសន្ធោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស។ បិសុណំ វាចំ បហាយ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រ អក្ខាតា ឥមេសំ ភេទាយ, អមុត្រ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្ខាតា អមូសំ ភេទាយ – ឥតិ ភិន្នានំ វា សន្ធាតា សហិតានំ វា អនុប្បទាតា សមគ្គារាមោ សមគ្គរតោ សមគ្គនន្ទី សមគ្គករណឹ វាចំ ភាសិតា ហោតិ។ ផរុសំ វាចំ បហាយ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, យា សា វាចា នេលា កណ្ណសុខា បេមនីយា ហទយង្គមា បោរី ពហុជនកន្តា ពហុជនមនាបា តថារូបឹ វាចំ ភាសិតា ហោតិ។ សម្ផប្បលាបំ បហាយ សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ កាលវាទី ភូតវាទី អត្ថវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី, និធានវតឹ វាចំ ភាសិតា កាលេន សាបទេសំ បរិយន្តវតឹ អត្ថសំហិតំ។ សោ ពីជគាមភូតគាមសមារម្ភា បដិវិរតោ ហោតិ, ឯកភត្តិកោ ហោតិ រត្តូបរតោ វិរតោ វិកាលភោជនា; នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនា បដិវិរតោ ហោតិ; មាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា បដិវិរតោ ហោតិ; ឧច្ចាសយនមហាសយនា បដិវិរតោ ហោតិ; ជាតរូបរជតបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; អាមកធញ្ញបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; អាមកមំសបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; ឥត្ថិកុមារិកបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; ទាសិទាសបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; អជេឡកបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; កុក្កុដសូករបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; ហត្ថិគវស្សវឡវបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; ខេត្តវត្ថុបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ; ទូតេយ្យបហិណគមនានុយោគា បដិវិរតោ ហោតិ; កយវិក្កយា បដិវិរតោ ហោតិ; តុលាកូដកំសកូដមានកូដា បដិវិរតោ ហោតិ; ឧក្កោដនវញ្ចននិកតិសាចិយោគា [សាវិយោគា (ស្យា. កំ. ក.) សាចិ កុដិលបរិយាយោ] បដិវិរតោ ហោតិ; ឆេទនវធពន្ធនវិបរាមោសអាលោបសហសាការា បដិវិរតោ ហោតិ [បស្ស ម. និ. ១.២៩៣ ចូឡហត្ថិបទោបមេ]។

“សោ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ កាយបរិហារិកេន ចីវរេន កុច្ឆិបរិហារិកេន បិណ្ឌបាតេន។ សោ យេន យេនេវ បក្កមតិ, សមាទាយេវ បក្កមតិ។ សេយ្យថាបិ នាម បក្ខី សកុណោ យេន យេនេវ ឌេតិ, សបត្តភារោវ ឌេតិ; ឯវមេវ ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ កាយបរិហារិកេន ចីវរេន កុច្ឆិបរិហារិកេន បិណ្ឌបាតេន។ សោ យេន យេនេវ បក្កមតិ, សមាទាយេវ បក្កមតិ ។ សោ ឥមិនា អរិយេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ អជ្ឈត្តំ អនវជ្ជសុខំ បដិសំវេទេតិ។

១២. “សោ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា...បេ.... ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា...បេ.... ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា...បេ.... កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា...បេ.... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ, មនិន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោ ឥមិនា អរិយេន ឥន្ទ្រិយសំវរេន សមន្នាគតោ អជ្ឈត្តំ អព្យាសេកសុខំ បដិសំវេទេតិ។

“សោ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្បជានការី ហោតិ, អាលោកិតេ វិលោកិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សមិញ្ជិតេ បសារិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សង្ឃាដិបត្តចីវរធារណេ សម្បជានការី ហោតិ, អសិតេ បីតេ ខាយិតេ សាយិតេ សម្បជានការី ហោតិ, ឧច្ចារបស្សាវកម្មេ សម្បជានការី ហោតិ, គតេ ឋិតេ និសិន្នេ សុត្តេ ជាគរិតេ ភាសិតេ តុណ្ហីភាវេ សម្បជានការី ហោតិ។

១៣. “សោ ឥមិនា ច អរិយេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ, (ឥមាយ ច អរិយាយ សន្តុដ្ឋិយា សមន្នាគតោ,) [បស្ស ម. និ. ១.២៩៦ ចូឡហត្ថិបទោបមេ] ឥមិនា ច អរិយេន ឥន្ទ្រិយសំវរេន សមន្នាគតោ, ឥមិនា ច អរិយេន សតិសម្បជញ្ញេន សមន្នាគតោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ អភិជ្ឈំ លោកេ បហាយ វិគតាភិជ្ឈេន ចេតសា វិហរតិ, អភិជ្ឈាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ, ព្យាបាទបទោសំ បហាយ អព្យាបន្នចិត្តោ វិហរតិ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី, ព្យាបាទបទោសា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; ថីនមិទ្ធំ បហាយ វិគតថីនមិទ្ធោ វិហរតិ អាលោកសញ្ញី សតោ សម្បជានោ, ថីនមិទ្ធា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហាយ អនុទ្ធតោ វិហរតិ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; វិចិកិច្ឆំ បហាយ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិហរតិ អកថំកថី កុសលេសុ ធម្មេសុ, វិចិកិច្ឆាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។

“សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ, វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ ; សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

១៤. “សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តិំសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ; តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។

១៥. “សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា; ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។

១៦. “សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ ។ ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ។ សោ អត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

កន្ទរកសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. អដ្ឋកនាគរសុត្តំ

១៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា អានន្ទោ វេសាលិយំ វិហរតិ ពេលុវគាមកេ [វេឡុវគាមកេ (ស្យា. កំ. ក.)]។ តេន ខោ បន សមយេន ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ បាដលិបុត្តំ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ យេន កុក្កុដារាមោ យេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ តំ

ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “កហំ នុ ខោ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ឯតរហិ វិហរតិ? ទស្សនកាមា ហិ មយំ តំ អាយស្មន្តំ អានន្ទ”ន្តិ។ “ឯសោ, គហបតិ, អាយស្មា អានន្ទោ វេសាលិយំ វិហរតិ ពេលុវគាមកេ”តិ។ អថ ខោ ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ បាដលិបុត្តេ តំ ករណីយំ តីរេត្វា យេន វេសាលី យេន ពេលុវគាមកោ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

១៨. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ អានន្ទ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកធម្មោ អក្ខាតោ យត្ថ ភិក្ខុនោ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ អវិមុត្តញ្ចេវ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អបរិក្ខីណា ច អាសវា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ , អននុប្បត្តញ្ច អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតី”តិ?

“អត្ថិ ខោ, គហបតិ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកធម្មោ អក្ខាតោ យត្ថ ភិក្ខុនោ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ អវិមុត្តញ្ចេវ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អបរិក្ខីណា ច អាសវា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, អននុប្បត្តញ្ច អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតី”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ អានន្ទ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកធម្មោ អក្ខាតោ យត្ថ ភិក្ខុនោ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ អវិមុត្តញ្ចេវ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អបរិក្ខីណា ច អាសវា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, អននុប្បត្តញ្ច អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតី”តិ?

១៩. “ឥធ, គហបតិ, ភិក្ខុ វិវិច្චេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ឥទម្បិ បឋមំ ឈានំ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ។ នោ ចេ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ, តេនេវ ធម្មរាគេន តាយ ធម្មនន្ទិយា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, គហបតិ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកធម្មោ អក្ខាតោ យត្ថ ភិក្ខុនោ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ អវិមុត្តញ្ចេវ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អបរិក្ខីណា ច អាសវា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, អននុប្បត្តញ្ច អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

២០. “បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ...បេ.... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ឥទម្បិ ខោ ទុតិយំ ឈានំ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា...បេ.... តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ឥទម្បិ ខោ តតិយំ ឈានំ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ...បេ.... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ...បេ.... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ឥទម្បិ ខោ ចតុត្ថំ ឈានំ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ [ចតុត្ថី (សី. បី.)]។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន [អព្យាបជ្ជេន (សី. ស្យា. បី.), អព្យាបជ្ជេន (ក.) អង្គុត្តរតិកនិបាតដីកា ឱលោកេតព្ពា] ផរិត្វា វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយម្បិ ខោ មេត្តាចេតោវិមុត្តិ អភិសង្ខតា អភិសញ្ចេតយិតា។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ...បេ.... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ.... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយម្បិ ខោ ឧបេក្ខាចេតោវិមុត្តិ អភិសង្ខតា

អភិសញ្ចេតយិតា។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយម្បិ ខោ អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិ អភិសង្ខតា អភិសញ្ចេតយិតា។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ...បេ.... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយម្បិ ខោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ អភិសង្ខតា អភិសញ្ចេតយិតា។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ...បេ.... អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតិ។

“បុន ចបរំ, គហបតិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយម្បិ ខោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ អភិសង្ខតា អភិសញ្ចេតយិតា។ យំ ខោ បន កិញ្ចិ អភិសង្ខតំ អភិសញ្ចេតយិតំ តទនិច្ចំ និរោធធម្ម’ន្តិ បជានាតិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ។ នោ ចេ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ, តេនេវ ធម្មរាគេន តាយ ធម្មនន្ទិយា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, គហបតិ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកធម្មោ អក្ខាតោ យត្ថ ភិក្ខុនោ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ អវិមុត្តញ្ចេវ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អបរិក្ខីណា ច អាសវា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, អននុប្បត្តញ្ច អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ អនុបាបុណាតី”តិ។

២១. ឯវំ វុត្តេ, ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “សេយ្យថាបិ, ភន្តេ អានន្ទ, បុរិសោ ឯកំវ និធិមុខំ គវេសន្តោ សកិទេវ ឯកាទស និធិមុខានិ អធិគច្ឆេយ្យ; ឯវមេវ ខោ អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អមតទ្វារំ គវេសន្តោ សកិទេវ [សកឹ ទេវ (ក.)] ឯកាទស អមតទ្វារានិ អលត្ថំ ភាវនាយ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, បុរិសស្ស អគារំ ឯកាទសទ្វារំ, សោ តស្មិំ អគារេ អាទិត្តេ ឯកមេកេនបិ ទ្វារេន សក្កុណេយ្យ អត្តានំ សោត្ថិំ កាតុំ; ឯវមេវ ខោ អហំ, ភន្តេ, ឥមេសំ ឯកាទសន្នំ អមតទ្វារានំ ឯកមេកេនបិ អមតទ្វារេន សក្កុណិស្សាមិ អត្តានំ សោត្ថិំ កាតុំ។ ឥមេហិ នាម, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយា អាចរិយស្ស អាចរិយធនំ បរិយេសិស្សន្តិ, កិមង្គំ [កឹ (សី. បី.)] បនាហំ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បូជំ ន ករិស្សាមី”តិ! អថ ខោ ទសមោ គហបតិ អដ្ឋកនាគរោ បាដលិបុត្តកញ្ច វេសាលិកញ្ច ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ, ឯកមេកញ្ច ភិក្ខុំ បច្ចេកំ ទុស្សយុគេន អច្ឆាទេសិ, អាយស្មន្តញ្ច អានន្ទំ តិចីវរេន អច្ឆាទេសិ, អាយស្មតោ ច អានន្ទស្ស បញ្ចសតវិហារំ ការាបេសីតិ។

អដ្ឋកនាគរសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. សេខសុត្តំ

២២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ និគ្រោធារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន កាបិលវត្ថវានំ [កបិលវត្ថុវាសីនំ (ក.)] សក្យានំ នវំ សន្ធាគារំ អចិរការិតំ ហោតិ អនជ្ឈាវុដ្ឋំ [អនជ្ឈាវុត្ថំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា កេនចិ វា មនុស្សភូតេន។ អថ ខោ កាបិលវត្ថវា សក្យា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ កាបិលវត្ថវា សក្យា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, កាបិលវត្ថវានំ សក្យានំ នវំ សន្ធាគារំ អចិរការិតំ [អចិរការិតំ ហោតិ (ស្យា. កំ. ក.)] អនជ្ឈាវុដ្ឋំ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា កេនចិ វា មនុស្សភូតេន។ តំ, ភន្តេ, ភគវា បឋមំ បរិភុញ្ជតុ។ ភគវតា បឋមំ បរិភុត្តំ បច្ឆា កាបិលវត្ថវា សក្យា បរិភុញ្ជិស្សន្តិ។ តទស្ស កាបិលវត្ថវានំ សក្យានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ កាបិលវត្ថវា សក្យា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន នវំ សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សព្ពសន្ថរិំ សន្ធាគារំ [សព្ពសន្ថរិំ សន្ថតំ (ក.)] សន្ថរិត្វា អាសនានិ បញ្ញបេត្វា ឧទកមណិកំ ឧបដ្ឋបេត្វា តេលប្បទីបំ អារោបេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ កាបិលវត្ថវា សក្យា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “សព្ពសន្ថរិំ សន្ថតំ, ភន្តេ, សន្ធាគារំ,

អាសនានិ បញ្ញត្តានិ, ឧទកមណិកោ ឧបដ្ឋាបិតោ, តេលប្បទីបោ អារោបិតោ។ យស្សទានិ, ភន្តេ , ភគវា កាលំ មញ្ញតី’’តិ។ អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា មជ្ឈិមំ ថម្ភំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា បច្ឆិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ, ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ កាបិលវត្ថវាបិ ខោ សក្យា បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា បុរត្ថិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បច្ឆិមាភិមុខា និសីទិំសុ, ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ អថ ខោ ភគវា កាបិលវត្ថវេ សក្យេ ពហុទេវ រត្តិំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ‘‘បដិភាតុ តំ, អានន្ទ, កាបិលវត្ថវានំ សក្យានំ សេខោ បាដិបទោ [បដិបទោ (ស្យា. កំ. ក.)]។ បិដ្ឋិ មេ អាគិលាយតិ; តមហំ អាយមិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ, បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ, សតោ សម្បជានោ, ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា។

២៣. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ មហានាមំ សក្កំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឥធ , មហានាម, អរិយសាវកោ សីលសម្បន្នោ ហោតិ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ, សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ, ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។

២៤. ‘‘កថញ្ច, មហានាម , អរិយសាវកោ សីលសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ សីលសម្បន្នោ ហោតិ។

‘‘កថញ្ច, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា…បេ.… ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា…បេ.… ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា…បេ.… កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា…បេ.… មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ, មនិន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ។

‘‘កថញ្ច, មហានាម, អរិយសាវកោ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ – ‘នេវ ទវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ; យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហិំសូបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ។ ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ, នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ, យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចា’តិ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ។

‘‘កថញ្ច, មហានាម, អរិយសាវកោ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ ទិវសំ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ, រត្តិយា បឋមំ យាមំ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ, រត្តិយា មជ្ឈិមំ យាមំ ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេតិ, បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ, សតោ សម្បជានោ, ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា, រត្តិយា បច្ឆិមំ យាមំ បច្ចុដ្ឋាយ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ។

២៥. ‘‘កថញ្ច, មហានាម, អរិយសាវកោ សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ សទ្ធោ ហោតិ, សទ្ទហតិ តថាគតស្ស ពោធិំ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ ហិរិមា ហោតិ, ហិរីយតិ កាយទុច្ចរិតេន វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន, ហិរីយតិ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា។ ឱត្តប្បី ហោតិ, ឱត្តប្បតិ កាយទុច្ចរិតេន វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន, ឱត្តប្បតិ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា។ ពហុស្សុតោ ហោតិ សុតធរោ សុតសន្និចយោ។ យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ តថារូបាស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា [ពហូ សុតា (?)] ហោន្តិ ធាតា [ធតា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា។ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ

ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ សតិមា ហោតិ, បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ, ចិរកតម្បិ ចិរភាសិតម្បិ សរិតា អនុស្សរិតា។ បញ្ញវា ហោតិ, ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ, អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មា ទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ។

២៦. "កថញ្ច , មហានាម, អរិយសាវកោ ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី? ឥធ, មហានាម, អរិយសាវកោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ, សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ...បេ.... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; បីតិយា ច វិរាគា...បេ.... តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា...បេ.... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។

២៧. "យតោ ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឯវំ សីលសម្បន្នោ ហោតិ, ឯវំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ឯវំ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ឯវំ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ, ឯវំ សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ, ឯវំ ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, អយំ វុច្ចតិ, មហានាម, អរិយសាវកោ សេខោ បាដិបទោ អបុច្ចណ្ឌតាយ សមាបន្នោ, ភព្ពោ អភិនិព្ភិទាយ, ភព្ពោ សម្ពោធាយ, ភព្ពោ អនុត្តរស្ស យោគក្ខេមស្ស អធិគមាយ។ សេយ្យថាបិ, មហានាម, កុក្កុដិយា អណ្ឌានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វា តានាស្សុ កុក្កុដិយា សម្មា អធិសយិតានិ សម្មា បរិសេទិតានិ សម្មា បរិភាវិតានិ, កិញ្ចាបិ តស្សា កុក្កុដិយា ន ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – 'អហោ វតិមេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជេយ្យុ'ន្តិ, អថ ខោ ភព្ពាវ តេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជិតុំ។ ឯវមេវ ខោ, មហានាម, យតោ អរិយសាវកោ ឯវំ សីលសម្បន្នោ ហោតិ, ឯវំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ឯវំ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ឯវំ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ, ឯវំ សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ, ឯវំ ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, អយំ វុច្ចតិ, មហានាម, អរិយសាវកោ សេខោ បាដិបទោ អបុច្ចណ្ឌតាយ សមាបន្នោ , ភព្ពោ អភិនិព្ភិទាយ, ភព្ពោ សម្ពោធាយ, ភព្ពោ អនុត្តរស្ស យោគក្ខេមស្ស អធិគមាយ។

២៨. "ស ខោ សោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥមំយេវ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, អយមស្ស បឋមាភិនិព្ភិទា ហោតិ កុក្កុដច្ឆាបកស្សេវ អណ្ឌកោសម្ហា។

"ស ខោ សោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥមំយេ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ...បេ.... យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ, អយមស្ស ទុតិយាភិនិព្ភិទា ហោតិ កុក្កុដច្ឆាបកស្សេវ អណ្ឌកោសម្ហា។

"ស ខោ សោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥមំយេវ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយមស្ស តតិយាភិនិព្ភិទា ហោតិ កុក្កុដច្ឆាបកស្សេវ អណ្ឌកោសម្ហា។

២៩. "យម្បិ [យម្បិ ខោ (ក.)], មហានាម, អរិយសាវកោ សីលសម្បន្នោ ហោតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ; យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ; យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ; យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ; យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ សត្តហិ សទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ; យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ ចតុន្នំ ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, ឥទម្បិស្ស ហោតិ ចរណស្មិំ។

"យញ្ច ខោ, មហានាម, អរិយសាវកោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ វិជ្ជាយ;

យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ…បេ…. យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ វិជ្ជាយ។ យម្បិ, មហានាម, អរិយសាវកោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, ឥទម្បិស្ស ហោតិ វិជ្ជាយ។

“អយំ វុច្ចតិ, មហានាម, អរិយសាវកោ វិជ្ជាសម្បន្នោ ឥតិបិ ចរណសម្បន្នោ ឥតិបិ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ ឥតិបិ។

៣០. “ព្រហ្មុនាបេសា, មហានាម, សនង្កុមារេន គាថា ភាសិតា –

‘ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, យេ គោត្តបដិសារិនោ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេ’តិ។

“សា ខោ បនេសា, មហានាម, ព្រហ្មុនា សនង្កុមារេន គាថា សុគីតា នោ ទុគ្គីតា, សុភាសិតា នោ ទុព្ភាសិតា, អត្ថសំហិតា នោ អនត្ថសំហិតា, អនុមតា ភគវតា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឧដ្ឋហិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សាធុ សាធុ, អានន្ទ, សាធុ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, កាបិលវត្ថវានំ សក្យានំ សេខំ បាដិបទំ អភាសី”តិ។

ឥទមវោចាយស្មា អានន្ទោ។ សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ អត្តមនា កាបិលវត្ថវា សក្យា អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

សេខសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. បោតលិយសុត្តំ

៣១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អង្គុត្តរាបេសុ វិហរតិ អាបណំ នាម អង្គុត្តរាបានំ និគមោ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អាបណំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អាបណេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេនញ្ញតរោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា [អជ្ឈោគហេត្វា (សី. ស្យា. កំ.), អជ្ឈោគាហិត្វា (បី. ក.)] អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ បោតលិយោបិ ខោ គហបតិ សម្បន្ននិវាសនបាវុរណោ [បាបុរណោ (សី. ស្យា. កំ.)] ឆត្តុបាហនាហិ [ឆត្តុបាហនោ (ក.)] ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ យេន សោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ បោតលិយំ គហបតិំ ភគវា ឯតទវោច – “សំវិជ្ជន្តិ ខោ, គហបតិ, អាសនានិ; សចេ អាកង្ខសិ និសីទា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, បោតលិយោ គហបតិ “គហបតិវាទេន មំ សមណោ គោតមោ សមុទាចរតី”តិ កុបិតោ អនត្តមនោ តុណ្ហី អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា…បេ…. តតិយម្បិ ខោ ភគវា បោតលិយំ គហបតិំ ឯតទវោច – “សំវិជ្ជន្តិ ខោ, គហបតិ, អាសនានិ; សចេ អាកង្ខសិ និសីទា”តិ។ “ឯវំ វុត្តេ, បោតលិយោ គហបតិ គហបតិវាទេន មំ សមណោ គោតមោ សមុទាចរតី”តិ កុបិតោ អនត្តមនោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “តយិទំ, ភោ គោតម, នច្ឆន្នំ, តយិទំ នប្បតិរូបំ, យំ មំ ត្វំ គហបតិវាទេន សមុទាចរសី”តិ។ “តេ ហិ តេ, គហបតិ, អាការា, តេ លិង្គា , តេ និមិត្តា យថា តំ គហបតិស្សា”តិ។ “តថា ហិ បន មេ, ភោ គោតម, សព្ពេ កម្មន្តា បដិក្ខិត្តា, សព្ពេ វោហារា សមុច្ឆិន្នា”តិ។ “យថា កថំ បន តេ, គហបតិ, សព្ពេ កម្មន្តា បដិក្ខិត្តា, សព្ពេ វោហារា សមុច្ឆិន្នា”តិ? “ឥធ មេ, ភោ គោតម, យំ អហោសិ ធនំ វា ធញ្ញំ វា រជតំ វា ជាតរូបំ វា សព្ពំ តំ បុត្តានំ ទាយជ្ជំ និយ្យាតំ, តត្ថាហំ អនោវាទី អនុបវាទី ឃាសច្ឆាទនបរមោ វិហរាមិ។ ឯវំ ខោ មេ [ឯវញ្ច មេ (ស្យា.), ឯវំ មេ (ក.)], ភោ គោតម, សព្ពេ កម្មន្តា បដិក្ខិត្តា, សព្ពេ វោហារា សមុច្ឆិន្នា”តិ។ “អញ្ញថា ខោ ត្វំ, គហបតិ, វោហារសមុច្ឆេទំ វទសិ, អញ្ញថា ច បន អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតី”តិ។ “យថា កថំ បន, ភន្តេ, អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតិ? សាធុ មេ, ភន្តេ , ភគវា តថា ធម្មំ ទេសេតុ យថា អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតី”តិ។ “តេន ហិ, គហបតិ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ បោតលិយោ គហបតិ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

៣២. ភគវា ឯតទវោច – “អដ្ឋ ខោ ឥមេ, គហបតិ, ធម្មា អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទាយ សំវត្តន្តិ។ កតមេ អដ្ឋ? អបាណាតិបាតំ និស្សាយ បាណាតិបាតោ បហាតព្ពោ; ទិន្នាទានំ និស្សាយ អទិន្នាទានំ បហាតព្ពំ; សច្ចវាចំ [សច្ចំ វាចំ (ស្យា.)] និស្សាយ មុសាវាទោ បហាតព្ពោ; អបិសុណំ វាចំ និស្សាយ បិសុណា វាចា បហាតព្ពា; អគិទ្ធិលោភំ និស្សាយ គិទ្ធិលោភោ បហាតព្ពោ; អនិន្ទារោសំ និស្សាយ និន្ទារោសោ បហាតព្ពោ; អក្កោធូបាយាសំ និស្សាយ កោធូបាយាសោ បហាតព្ពោ; អនតិមានំ និស្សាយ អតិមានោ បហាតព្ពោ។ ឥមេ ខោ, គហបតិ, អដ្ឋ ធម្មា សំខិត្តេន វុត្តា, វិត្ថារេន អវិភត្តា, អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទាយ សំវត្តន្តី”តិ។ “យេ មេ [យេ មេ បន (ស្យា. ក.)], ភន្តេ, ភគវតា អដ្ឋ ធម្មា សំខិត្តេន វុត្តា, វិត្ថារេន អវិភត្តា, អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទាយ សំវត្តន្តិ, សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ឥមេ អដ្ឋ ធម្មេ វិត្ថារេន [វិត្ថារេត្វា (ក.)] វិភជតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ “តេន ហិ, គហបតិ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ បោតលិយោ គហបតិ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

៣៣. “‘អបាណាតិបាតំ និស្សាយ បាណាតិបាតោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ បាណាតិបាតី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ [អហញ្ចេ (?)] ខោ បន បាណាតិបាតី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ បាណាតិបាតបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ [អនុវិច្ច វិញ្ញូ (សី. ស្យា. បី.)] គរហេយ្យុំ បាណាតិបាតបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា បាណាតិបាតបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ បាណាតិបាតោ។ យេ ច បាណាតិបាតបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, បាណាតិបាតា បដិវិរតស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អបាណាតិបាតំ និស្សាយ បាណាតិបាតោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៤. “‘ទិន្នាទានំ និស្សាយ អទិន្នាទានំ បហាតព្ព’ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ អទិន្នាទាយី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អទិន្នាទាយី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ អទិន្នាទានបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ អទិន្នាទានបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា អទិន្នាទានបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ អទិន្នាទានំ។ យេ ច អទិន្នាទានបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា អទិន្នាទានា បដិវិរតស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘ទិន្នាទានំ និស្សាយ អទិន្នាទានំ បហាតព្ព’ន្តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៥. “‘សច្ចវាចំ និស្សាយ មុសាវាទោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ មុសាវាទី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន មុសាវាទី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ មុសាវាទបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ មុសាវាទបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា មុសាវាទបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ មុសាវាទោ ។ យេ ច មុសាវាទបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, មុសាវាទា បដិវិរតស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘សច្ចវាចំ និស្សាយ មុសាវាទោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៦. “‘អបិសុណំ វាចំ និស្សាយ បិសុណា វាចា បហាតព្ពា’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ បិសុណវាចោ អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន បិសុណវាចោ អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ បិសុណវាចាបច្ចយា , អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ បិសុណវាចាបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា បិសុណវាចាបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ បិសុណា វាចា។ យេ ច បិសុណវាចាបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អបិសុណំ វាចំ និស្សាយ បិសុណា វាចា បហាតព្ពា’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៧. “‘អគិទ្ធិលោភំ និស្សាយ គិទ្ធិលោភោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ គិទ្ធិលោភី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន គិទ្ធិលោភី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ គិទ្ធិលោភបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ គិទ្ធិលោភបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា គិទ្ធិលោភបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ គិទ្ធិលោភោ។ យេ ច គិទ្ធិលោភបច្ចយា

ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, គិទ្ធិលោភា បដិវិរតស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អគិទ្ធិលោភំ និស្សាយ គិទ្ធិលោភោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៨. “‘អនិន្ទារោសំ និស្សាយ និន្ទារោសោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ និន្ទារោសី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន និន្ទារោសី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ និន្ទារោសបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ និន្ទារោសបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា និន្ទារោសបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ និន្ទារោសោ។ យេ ច និន្ទារោសបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, អនិន្ទារោសិស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អនិន្ទារោសំ និស្សាយ និន្ទារោសោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៩. “‘អក្កោធូបាយាសំ និស្សាយ កោធូបាយាសោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ កោធូបាយាសី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន កោធូបាយាសី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ កោធូបាយាសបច្ចយា , អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ កោធូបាយាសបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា កោធូបាយាសបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ កោធូបាយាសោ។ យេ ច កោធូបាយាសបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, អក្កោធូបាយាសិស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អក្កោធូបាយាសំ និស្សាយ កោធូបាយាសោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៤០. “‘អនតិមានំ និស្សាយ អតិមានោ បហាតព្ពោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឥធ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យេសំ ខោ អហំ សំយោជនានំ ហេតុ អតិមានី អស្សំ, តេសាហំ សំយោជនានំ បហានាយ សមុច្ឆេទាយ បដិបន្នោ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អតិមានី អស្សំ, អត្តាបិ មំ ឧបវទេយ្យ អតិមានបច្ចយា, អនុវិច្ចាបិ មំ វិញ្ញូ គរហេយ្យុំ អតិមានបច្ចយា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា អតិមានបច្ចយា។ ឯតទេវ ខោ បន សំយោជនំ ឯតំ នីវរណំ យទិទំ អតិមានោ។ យេ ច អតិមានបច្ចយា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា, អនតិមានិស្ស ឯវំស តេ អាសវា វិឃាតបរិឡាហា ន ហោន្តិ’។ ‘អនតិមានំ និស្សាយ អតិមានោ បហាតព្ពោ’តិ – ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៤១. “ឥមេ ខោ, គហបតិ, អដ្ឋ ធម្មា សំខិត្តេន វុត្តា, វិត្ថារេន វិភត្តា [អវិភត្តា (ស្យា. ក.)], យេ អរិយស្ស វិនយេ វោហារសមុច្ឆេទាយ សំវត្តន្តិ; ន ត្វេវ តាវ អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតី”តិ។

“យថា កថំ បន, ភន្តេ, អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតិ? សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តថា ធម្មំ ទេសេតុ យថា អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតី”តិ។ “តេន ហិ, គហបតិ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ បោតលិយោ គហបតិ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

កាមាទីនវកថា

៤២. “សេយ្យថាបិ , គហបតិ, កុក្កុរោ ជិឃច្ឆាទុព្ពល្យបរេតោ គោឃាតកសូនំ បច្ចុបដ្ឋិតោ អស្ស។ តមេនំ ទក្ខោ គោឃាតកោ វា គោឃាតកន្តេវាសី វា អដ្ឋិកង្កលំ សុនិក្កន្តំ និក្កន្តំ និម្មំសំ លោហិតមក្ខិតំ ឧបសុម្ភេយ្យ [ឧបច្ឆុភេយ្យ (សី. បី.), ឧបច្ឆូភេយ្យ (ស្យា. កំ.), ឧបច្ឆុម្ភេយ្យ (ក.)]។ តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, អបិ នុ ខោ សោ កុក្កុរោ អមុំ អដ្ឋិកង្កលំ សុនិក្កន្តំ និក្កន្តំ និម្មំសំ លោហិតមក្ខិតំ បលេហន្តោ ជិឃច្ឆាទុព្ពល្យំ បដិវិនេយ្យា”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិស្ស ហេតុ”?

“អទុញ្ហិ, ភន្តេ, អដ្ឋិកង្កលំ សុនិក្កន្តំ និក្កន្តំ និម្មំសំ លោហិតមក្ខិតំ។ យាវទេវ បន សោ កុក្កុរោ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សាតិ។ ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អដ្ឋិកង្កលូបមា កាមា

វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា [ពហូបាយាសា (សី. ស្យា. កំ. បី.)], អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា យាយំ ឧបេក្ខា នានត្តា នានត្តសិតា តំ អភិនិវជ្ជេត្វា, យាយំ ឧបេក្ខា ឯកត្តា ឯកត្តសិតា យត្ថ សព្ពសោ លោកាមិសូបាទានា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៣. “សេយ្យថាបិ, គហបតិ, គិជ្ឈោ វា កង្កោ វា កុលលោ វា មំសបេសឹ អាទាយ ឧឌ្ឌីយេយ្យ [ឧឌ្ឌយេយ្យ (ស្យា. បី.)]។ តមេនំ គិជ្ឈាបិ កង្កាបិ កុលលាបិ អនុបតិត្វា អនុបតិត្វា វិតច្ឆេយ្យុំ វិស្សជ្ជេយ្យុំ [វិរាជេយ្យុំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, សចេ សោ គិជ្ឈោ វា កង្កោ វា កុលលោ វា តំ មំសបេសឹ ន ខិប្បមេវ បដិនិស្សជ្ជេយ្យ, សោ តតោនិទានំ មរណំ វា និគច្ឆេយ្យ មរណមត្តំ វា ទុក្ខ”ន្តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘មំសបេសូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា យាយំ ឧបេក្ខា នានត្តា នានត្តសិតា តំ អភិនិវជ្ជេត្វា យាយំ ឧបេក្ខា ឯកត្តា ឯកត្តសិតា យត្ថ សព្ពសោ លោកាមិសូបាទានា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៤. “សេយ្យថាបិ, គហបតិ, បុរិសោ អាទិត្តំ តិណុក្កំ អាទាយ បដិវាតំ គច្ឆេយ្យ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, សចេ សោ បុរិសោ តំ អាទិត្តំ តិណុក្កំ ន ខិប្បមេវ បដិនិស្សជ្ជេយ្យ តស្ស សា អាទិត្តា តិណុក្កា ហត្ថំ វា ទហេយ្យ ពាហុំ វា ទហេយ្យ អញ្ញតរំ វា អញ្ញតរំ វា អង្គបច្ចង្គំ [ទហេយ្យ។ អញ្ញតរំ វា អង្គបច្ចង្គ (សី. បី.)] ទហេយ្យ, សោ តតោនិទានំ មរណំ វា និគច្ឆេយ្យ មរណមត្តំ វា ទុក្ខ”ន្តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘តិណុក្កូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា…បេ…. តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៥. “សេយ្យថាបិ , គហបតិ, អង្គារកាសុ សាធិកបោរិសា, បូរា អង្គារានំ វីតច្ចិកានំ វីតធូមានំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ជីវិតុកាមោ អមរិតុកាមោ សុខកាមោ ទុក្ខប្បដិក្កូលោ។ តមេនំ ទ្វេ ពលវន្តោ បុរិសា នានាពាហាសុ គហេត្វា អង្គារកាសុំ ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, អបិ នុ សោ បុរិសោ ឥតិចិតិចេវ កាយំ សន្នាមេយ្យា”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កិស្ស ហេតុ”?

“វិទិតញ្ហិ , ភន្តេ, តស្ស បុរិសស្ស ឥមញ្ចាហំ អង្គារកាសុំ បបតិស្សាមិ, តតោនិទានំ មរណំ វា និគច្ឆិស្សាមិ មរណមត្តំ វា ទុក្ខ”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អង្គារកាសូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា…បេ…. តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៦. “សេយ្យថាបិ , គហបតិ, បុរិសោ សុបិនកំ បស្សេយ្យ អារាមរាមណេយ្យកំ វនរាមណេយ្យកំ ភូមិរាមណេយ្យកំ បោក្ខរណិរាមណេយ្យកំ។ សោ បដិពុទ្ធោ ន កិញ្ចិ បដិបស្សេយ្យ [បស្សេយ្យ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សុបិនកូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ…បេ…. តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៧. “សេយ្យថាបិ, គហបតិ, បុរិសោ យាចិតកំ ភោគំ យាចិត្វា យានំ វា [យានំ (ស្យា. កំ. បី.)] បោរិសេយ្យំ [បោរោសេយ្យំ (សី. បី. ក.), ឱរោបេយ្យ (ស្យា. កំ.)] បវរមណិកុណ្ឌលំ។ សោ តេហិ យាចិតកេហិ ភោគេហិ បុរក្ខតោ បរិវុតោ អន្តរាបណំ បដិបជ្ជេយ្យ។ តមេនំ ជនោ ទិស្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘ភោគី វត, ភោ, បុរិសោ, ឯវំ កិរ ភោគិនោ ភោគានិ ភុញ្ជន្តី’តិ។ តមេនំ សាមិកា យត្ថ យត្ថេវ បស្សេយ្យុំ តត្ថ តត្ថេវ សានិ ហរេយ្យុំ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, អលំ នុ ខោ តស្ស បុរិសស្ស អញ្ញថត្តាយា”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កិស្ស ហេតុ”?

“សាមិនោ ហិ, ភន្តេ, សានិ ហរន្តី”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យាចិតកូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ…បេ.… តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៨. “សេយ្យថាបិ, គហបតិ, គាមស្ស វា និគមស្ស វា អវិទូរេ តិព្ពោ វនសណ្ឌោ។ តត្រស្ស រុក្ខោ សម្បន្នផលោ ច ឧបបន្នផលោ [ឧប្បន្នផលោ (ស្យា.)] ច, ន ចស្សុ កានិចិ ផលានិ ភូមិយំ បតិតានិ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ផលត្ថិកោ ផលគវេសី ផលបរិយេសនំ ចរមានោ។ សោ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា តំ រុក្ខំ បស្សេយ្យ សម្បន្នផលញ្ច ឧបបន្នផលញ្ច។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ រុក្ខោ សម្បន្នផលោ ច ឧបបន្នផលោ ច, នត្ថិ ច កានិចិ ផលានិ ភូមិយំ បតិតានិ។ ជានាមិ ខោ បនាហំ រុក្ខំ អារោហិតុំ [អារុហិតុំ (សី.)]។ យំនូនាហំ ឥមំ រុក្ខំ អារោហិត្វា យាវទត្ថញ្ច ខាទេយ្យំ ឧច្ឆង្គញ្ច បូរេយ្យ’ន្តិ។ សោ តំ រុក្ខំ អារោហិត្វា យាវទត្ថញ្ច ខាទេយ្យ ឧច្ឆង្គញ្ច បូរេយ្យ។ អថ ទុតិយោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ផលត្ថិកោ ផលគវេសី ផលបរិយេសនំ ចរមានោ តិណ្ហំ កុឋារិំ [កុធារិំ (ស្យា. កំ. ក.)] អាទាយ។ សោ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា តំ រុក្ខំ បស្សេយ្យ សម្បន្នផលញ្ច ឧបបន្នផលញ្ច។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ រុក្ខោ សម្បន្នផលោ ច ឧបបន្នផលោ ច, នត្ថិ ច កានិចិ ផលានិ ភូមិយំ បតិតានិ។ ន ខោ បនាហំ ជានាមិ រុក្ខំ អារោហិតុំ។ យំនូនាហំ ឥមំ រុក្ខំ មូលតោ ឆេត្វា យាវទត្ថញ្ច ខាទេយ្យំ ឧច្ឆង្គញ្ច បូរេយ្យ’ន្តិ។ សោ តំ រុក្ខំ មូលតោវ ឆិន្ទេយ្យ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, អមុកោ [អសុ (សី. បី.)] យោ សោ បុរិសោ បឋមំ រុក្ខំ អារូឡ្ហោ សចេ សោ ន ខិប្បមេវ ឱរោហេយ្យ តស្ស សោ រុក្ខោ បបតន្តោ ហត្ថំ វា ភញ្ជេយ្យ បាទំ វា ភញ្ជេយ្យ អញ្ញតរំ វា អញ្ញតរំ វា អង្គបច្ចង្គំ ភញ្ជេយ្យ, សោ តតោនិទានំ មរណំ វា និគច្ឆេយ្យ មរណមត្តំ វា ទុក្ខ”ន្តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘រុក្ខផលូបមា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ’តិ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា យាយំ ឧបេក្ខា នានត្តា នានត្តសិតា តំ អភិនិវជ្ជេត្វា យាយំ ឧបេក្ខា ឯកត្តា ឯកត្តសិតា យត្ថ សព្ពសោ លោកាមិសូបាទានា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ តមេវូបេក្ខំ ភាវេតិ។

៤៩. “ស ខោ សោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥមំយេវ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ.… ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។

“ស ខោ សោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥមំយេវ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ…បេ.… យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។

“ស ខោ សោ, គហបតិ, អរិយសាវកោ ឥមំយេវ អនុត្តរំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ អាគម្ម អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯត្តាវតា ខោ, គហបតិ, អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតិ។

៥០. “តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, យថា អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ ហោតិ, អបិ នុ ត្វំ ឯវរូបំ វោហារសមុច្ឆេទំ អត្តនិ សមនុបស្សសី”តិ? “កោ ចាហំ, ភន្តេ, កោ ច អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទោ! អារកា អហំ, ភន្តេ, អរិយស្ស វិនយេ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ វោហារសមុច្ឆេទា។ មយញ្ហិ, ភន្តេ, បុព្ពេ អញ្ញតិត្ថិយេ បរិព្ពាជកេ អនាជានីយេវ សមានេ អាជានីយាតិ អមញ្ញិម្ហ, អនាជានីយេវ សមានេ អាជានីយភោជនំ ភោជិម្ហ, អនាជានីយេវ សមានេ អាជានីយដ្ឋានេ ឋបិម្ហ; ភិក្ខូ បន មយំ, ភន្តេ, អាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយាតិ អមញ្ញិម្ហ, អាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយភោជនំ ភោជិម្ហ, អាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយដ្ឋានេ ឋបិម្ហ; ឥទានិ បន មយំ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយេ បរិព្ពាជកេ អនាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយាតិ ជានិស្សាម, អនាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយភោជនំ

ភោជេស្សាម, អនាជានីយេវ សមានេ អនាជានីយឋានេ បបេស្សាម។ ភិក្ខូ បន មយំ, ភន្តេ, អាជានីយេវ សមានេ អាជានីយាតិ ជានិស្សាម អាជានីយេវ សមានេ អាជានីយភោជនំ ភោជេស្សាម, អាជានីយេវ សមានេ អាជានីយឋានេ បបេស្សាម។ អជនេសិ វត មេ, ភន្តេ, ភគវា សមណេសុ សមណប្បេមំ, សមណេសុ សមណប្បសាទំ, សមណេសុ សមណគារវំ។ អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ, ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

បោតលិយសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. ជីវកសុត្តំ

៥១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ ជីវកស្ស កោមារភច្ចស្ស អម្ពវនេ។ អថ ខោ ជីវកោ កោមារភច្ចោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ជីវកោ កោមារភច្ចោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘សមណំ គោតមំ ឧទ្ទិស្ស បាណំ អារភន្តិ [អារម្ភន្តិ (ក.)], តំ សមណោ គោតមោ ជានំ ឧទ្ទិស្សកតំ [ឧទ្ទិស្សកដំ (សី. បី.)] មំសំ បរិភុញ្ជតិ បដិច្ចកម្ម’ន្តិ។ យេ តេ, ភន្តេ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណំ គោតមំ ឧទ្ទិស្ស បាណំ អារភន្តិ, តំ សមណោ គោតមោ ជានំ ឧទ្ទិស្សកតំ មំសំ បរិភុញ្ជតិ បដិច្ចកម្ម’ន្តិ, កច្ចិ តេ, ភន្តេ, ភគវតោ វុត្តវាទិនោ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោន្តិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតី”តិ?

៥២. “យេ តេ, ជីវក, ឯវមាហំសុ – ‘សមណំ គោតមំ ឧទ្ទិស្ស បាណំ អារភន្តិ, តំ សមណោ គោតមោ ជានំ ឧទ្ទិស្សកតំ មំសំ បរិភុញ្ជតិ បដិច្ចកម្ម’ន្តិ ន មេ តេ វុត្តវាទិនោ, អព្ភាចិក្ខន្តិ ច មំ តេ អសតា អភូតេន។ តីហិ ខោ អហំ, ជីវក, ឋានេហិ មំសំ អបរិភោគន្តិ វទាមិ។ ទិដ្ឋំ, សុតំ, បរិសង្កិតំ – ឥមេហិ ខោ អហំ, ជីវក , តីហិ ឋានេហិ មំសំ អបរិភោគន្តិ វទាមិ។ តីហិ ខោ អហំ, ជីវក, ឋានេហិ មំសំ បរិភោគន្តិ វទាមិ។ អទិដ្ឋំ, អសុតំ, អបរិសង្កិតំ – ឥមេហិ ខោ អហំ, ជីវក, តីហិ ឋានេហិ មំសំ បរិភោគន្តិ វទាមិ។

៥៣. “ឥធ, ជីវក, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ។ សោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ តមេនំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបសង្កមិត្វា ស្វាតនាយ ភត្តេន និមន្តេតិ។ អាកង្ខមានោវ [អាកង្ខមានោ (ស្យា. កំ.)], ជីវក, ភិក្ខុ អធិវាសេតិ ។ សោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន តស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា និវេសនំ តេនុបសង្កមតិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទតិ។ តមេនំ សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសតិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘សាធុ វត មាយំ [មំ + អយំ = មាយំ] គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសេយ្យាតិ! អហោ វត មាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អាយតិម្បិ ឯវរូបេន បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសេយ្យា’តិ – ឯវម្បិស្ស ន ហោតិ។ សោ តំ បិណ្ឌបាតំ អគថិតោ [អគធិតោ (ស្យា. កំ. ក.)] អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោបន្នោ [អនជ្ឈាបន្នោ (ស្យា. កំ. ក.)] អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, ជីវក , អបិ នុ សោ ភិក្ខុ តស្មិំ សមយេ អត្តព្យាពាធាយ វា ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយ វា ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយ វា ចេតេតី”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ននុ សោ, ជីវក, ភិក្ខុ តស្មិំ សមយេ អនវជ្ជំយេវ អាហារំ អាហារេតី”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ។ សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘ព្រហ្មា មេត្តាវិហារី’តិ។ តំ មេ ឥទំ, ភន្តេ, ភគវា សក្ខិទិដ្ឋោ; ភគវា ហិ, ភន្តេ, មេត្តាវិហារី”តិ។ “យេន ខោ, ជីវក, រាគេន យេន ទោសេន យេន មោហេន ព្យាបាទវា អស្ស សោ រាគោ សោ ទោសោ សោ មោហោ តថាគតស្ស បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ [អនភាវកតោ (សី. បី.), អនភាវំគតោ (ស្យា. កំ.)] អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ។ សចេ ខោ តេ, ជីវក, ឥទំ សន្ធាយ ភាសិតំ អនុជានាមិ តេ ឯត”ន្តិ។ “ឯតទេវ ខោ បន មេ, ភន្តេ, សន្ធាយ ភាសិតំ” [ភាសិតន្តិ (ស្យា.)]។

៥៤. “តថ, ជីវក, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ។ សោ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ… មុទិតាសហគតេន ចេតសា…បេ… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហរតិ។ តមេនំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបសង្កមិត្វា ស្វាតនាយ ភត្តេន និមន្តេតិ។ អាកង្ខមានោវ, ជីវក, ភិក្ខុ អធិវាសេតិ។ សោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា និវេសនំ តេនុបសង្កមតិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទតិ។ តមេនំ សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសតិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘សាធុ វត មាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសេយ្យាតិ! អហោ វត មាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អាយតិម្បិ ឯវរូបេន បណីតេន បិណ្ឌបាតេន បរិវិសេយ្យា’តិ – ឯវម្បិស្ស ន ហោតិ។ សោ តំ បិណ្ឌបាតំ អគថិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, ជីវក, អបិ នុ សោ ភិក្ខុ តស្មិំ សមយេ អត្តព្យាពាធាយ វា ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយ វា ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយ វា ចេតេតី”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ននុ សោ, ជីវក, ភិក្ខុ តស្មិំ សមយេ អនវជ្ជំយេវ អាហារំ អាហារេតី”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ។ សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘ព្រហ្មា ឧបេក្ខាវិហារី’តិ។ តំ មេ ឥទំ, ភន្តេ, ភគវា សក្ខិទិដ្ឋោ; ភគវា ហិ, ភន្តេ, ឧបេក្ខាវិហារី”តិ។ “យេន ខោ, ជីវក, រាគេន យេន ទោសេន យេន មោហេន វិហេសវា អស្ស អរតិវា អស្ស បដិឃវា អស្ស សោ រាគោ សោ ទោសោ សោ មោហោ តថាគតស្ស បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ។ សចេ ខោ តេ, ជីវក, ឥទំ សន្ធាយ ភាសិតំ, អនុជានាមិ តេ ឯត”ន្តិ។ “ឯតទេវ ខោ បន មេ, ភន្តេ, សន្ធាយ ភាសិតំ”។

៥៥. “យោ ខោ, ជីវក, តថាគតំ វា តថាគតសាវកំ វា ឧទ្ទិស្ស បាណំ អារភតិ សោ បញ្ចហិ ឋានេហិ ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យម្បិ សោ, គហបតិ, ឯវមាហ – ‘គច្ឆថ, អមុកំ នាម បាណំ អានេថា’តិ, ឥមិនា បឋមេន ឋានេន ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យម្បិ សោ បាណោ គលប្បវេឋកេន [គលប្បវេធកេន (ពហូសុ)] អានីយមានោ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ, ឥមិនា ទុតិយេន ឋានេន ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យម្បិ សោ ឯវមាហ – ‘គច្ឆថ ឥមំ បាណំ អារភថា’តិ, ឥមិនា តតិយេន ឋានេន ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យម្បិ សោ បាណោ អារភិយមានោ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ , ឥមិនា ចតុត្ថេន ឋានេន ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យម្បិ សោ តថាគតំ វា តថាគតសាវកំ វា អកប្បិយេន អាសាទេតិ, ឥមិនា បញ្ចមេន ឋានេន ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតិ។ យោ ខោ, ជីវក, តថាគតំ វា តថាគតសាវកំ វា ឧទ្ទិស្ស បាណំ អារភតិ សោ ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ ពហុំ អបុញ្ញំ បសវតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ជីវកោ កោមារភច្ចោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! កប្បិយំ វត, ភន្តេ, ភិក្ខូ អាហារំ អាហារេន្តិ ; អនវជ្ជំ វត, ភន្តេ, ភិក្ខូ អាហារំ អាហារេន្តិ។ អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ…បេ… ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

ជីវកសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. ឧបាលិសុត្តំ

៥៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា នាឡន្ទាយំ វិហរតិ បាវារិកម្ពវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ [នាថបុត្តោ (សី.), នាតបុត្តោ (បី.)] នាឡន្ទាយំ បដិវសតិ មហតិយា និគណ្ឋបរិសាយ សទ្ធិំ។ អថ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ នាឡន្ទាយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន បាវារិកម្ពវនំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ ទីឃតបស្សិំ និគណ្ឋំ ភគវា ឯតទវោច – “សំវិជ្ជន្តិ ខោ, តបស្សិ [ទីឃតបស្សិ (ស្យា. កំ. ក.)], អាសនានិ; សចេ អាកង្ខសិ និសីទា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ទីឃតបស្សិំ និគណ្ឋំ ភគវា ឯតទវោច – “កតិ បន, តបស្សិ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ កម្មានិ បញ្ញបេតិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា”តិ?

“ន ខោ, អាវុសោ គោតម, អាចិណ្ណំ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស ‘កម្មំ, កម្ម’ន្តិ បញ្ញបេតុំ; ‘ទណ្ឌំ, ទណ្ឌ’ន្តិ ខោ, អាវុសោ គោតម, អាចិណ្ណំ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស បញ្ញបេតុ”ន្តិ។

“កតិ បន, តបស្សិ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ទណ្ឌានិ បញ្ញបេតិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា”តិ?

“តីណិ ខោ, អាវុសោ គោតម, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ទណ្ឌានិ បញ្ញបេតិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយាតិ, សេយ្យថិទំ – កាយទណ្ឌំ, វចីទណ្ឌំ, មនោទណ្ឌ”ន្តិ។

“កឹ បន, តបស្សិ, អញ្ញទេវ កាយទណ្ឌំ, អញ្ញំ វចីទណ្ឌំ, អញ្ញំ មនោទណ្ឌ”ន្តិ?

“អញ្ញទេវ , អាវុសោ គោតម, កាយទណ្ឌំ, អញ្ញំ វចីទណ្ឌំ, អញ្ញំ មនោទណ្ឌ”ន្តិ។

“ឥមេសំ បន, តបស្សិ, តិណ្ណំ ទណ្ឌានំ ឯវំ បដិវិភត្តានំ ឯវំ បដិវិសិដ្ឋានំ កតមំ ទណ្ឌំ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ មហាសាវជ្ជតរំ បញ្ញបេតិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា , យទិ វា កាយទណ្ឌំ, យទិ វា វចីទណ្ឌំ, យទិ វា មនោទណ្ឌ”ន្តិ?

“ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ គោតម, តិណ្ណំ ទណ្ឌានំ ឯវំ បដិវិភត្តានំ ឯវំ បដិវិសិដ្ឋានំ កាយទណ្ឌំ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ មហាសាវជ្ជតរំ បញ្ញបេតិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌំ, នោ តថា មនោទណ្ឌ”ន្តិ។

“កាយទណ្ឌន្តិ, តបស្សិ, វទេសិ”?

“កាយទណ្ឌន្តិ, អាវុសោ គោតម, វទាមិ”។

“កាយទណ្ឌន្តិ, តបស្សិ, វទេសិ”?

“កាយទណ្ឌន្តិ, អាវុសោ គោតម, វទាមិ”។

“កាយទណ្ឌន្តិ, តបស្សិ, វទេសិ”?

“កាយទណ្ឌន្តិ, អាវុសោ គោតម, វទាមី”តិ។

ឥតិហ ភគវា ទីឃតបស្សឹ និគណ្ឋំ ឥមស្មឹ កថាវត្ថុស្មឹ យាវតតិយកំ បតិដ្ឋាបេសិ។

៥៧. ឯវំ វុត្តេ, ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ត្វំ បនាវុសោ គោតម, កតិ ទណ្ឌានិ បញ្ញបេសិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា”តិ?

“ន ខោ, តបស្សិ, អាចិណ្ណំ តថាគតស្ស ‘ទណ្ឌំ, ទណ្ឌ’ន្តិ បញ្ញបេតុំ; ‘កម្មំ, កម្ម’ន្តិ ខោ, តបស្សិ, អាចិណ្ណំ តថាគតស្ស បញ្ញបេតុ”ន្តិ?

“ត្វំ បនាវុសោ គោតម, កតិ កម្មានិ បញ្ញបេសិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា”តិ?

“តីណិ ខោ អហំ, តបស្សិ, កម្មានិ បញ្ញបេមិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, សេយ្យថិទំ – កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, មនោកម្ម”ន្តិ។

“កឹ បនាវុសោ គោតម, អញ្ញទេវ កាយកម្មំ, អញ្ញំ វចីកម្មំ, អញ្ញំ មនោកម្ម”ន្តិ?

“អញ្ញទេវ, តបស្សិ, កាយកម្មំ, អញ្ញំ វចីកម្មំ, អញ្ញំ មនោកម្ម”ន្តិ។

“តមេសំ បនាវុសោ គោតម, តិណ្ណំ កម្មានំ ឯវំ បដិវិភត្តានំ ឯវំ បដិវិសិដ្ឋានំ កតមំ កម្មំ មហាសាវជ្ជតរំ បញ្ញបេសិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, យទិ វា កាយកម្មំ, យទិ វា វចីកម្មំ, យទិ វា មនោកម្ម”ន្តិ?

“តមេសំ ខោ អហំ, តបស្សិ, តិណ្ណំ កម្មានំ ឯវំ បដិវិភត្តានំ ឯវំ បដិវិសិដ្ឋានំ មនោកម្មំ មហាសាវជ្ជតរំ បញ្ញបេមិ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា កាយកម្មំ, នោ តថា វចីកម្ម”ន្តិ។

“មនោកម្មន្តិ, អាវុសោ គោតម, វទេសិ”?

“មនោកម្មន្តិ, តបស្សិ, វទាមិ”។

“មនោកម្មន្តិ, អាវុសោ គោតម, វទេសិ”?

“មនោកម្មន្តិ, តបស្សិ, វទាមិ”។

“មនោកម្មន្តិ , អាវុសោ គោតម, វទេសិ”?

“មនោកម្មន្តិ, តបស្សិ, វទាមី”តិ។

ឥតិហ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ ភគវន្តំ ឥមស្មិំ កថាវត្ថុស្មិំ យាវតតិយកំ បតិដ្ឋាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។

៥៨. តេន ខោ បន សមយេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ មហតិយា គិហិបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ពាលកិនិយា បរិសាយ ឧបាលិបមុខាយ។ អទ្ទសា ខោ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ទីឃតបស្សិំ និគណ្ឋំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ; ទិស្វាន ទីឃតបស្សិំ និគណ្ឋំ ឯតទវោច – “ហន្ទ, កុតោ នុ ត្វំ, តបស្សិ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ? “ឥតោ ហិ ខោ អហំ, ភន្តេ, អាគច្ឆាមិ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកា”តិ។ “អហុ បន តេ, តបស្សិ, សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ ? “អហុ ខោ មេ, ភន្តេ, សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ។ “យថា កថំ បន តេ, តបស្សិ, អហុ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ? អថ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ យាវតកោ អហោសិ ភគវតា សទ្ធិំ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស អារោចេសិ។ ឯវំ វុត្តេ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ទីឃតបស្សិំ និគណ្ឋំ ឯតទវោច – “សាធុ សាធុ, តបស្សិ! យថា តំ សុតវតា សាវកេន សម្មទេវ សត្ថុសាសនំ អាជានន្តេន ឯវមេវ ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន សមណស្ស គោតមស្ស ព្យាកតំ។ កិញ្ហិ សោភតិ ឆវោ មនោទណ្ឌោ ឥមស្ស ឯវំ ឱឡារិកស្ស កាយទណ្ឌស្ស ឧបនិធាយ! អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ”តិ។

៥៩. ឯវំ វុត្តេ, ឧបាលិ គហបតិ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សាធុ សាធុ, ភន្តេ ទីឃតបស្សី [តបស្សី (សី. បី.)]! យថា តំ សុតវតា សាវកេន សម្មទេវ សត្ថុសាសនំ អាជានន្តេន ឯវមេវំ ភទន្តេន តបស្សិនា សមណស្ស គោតមស្ស ព្យាកតំ។ កិញ្ហិ សោភតិ ឆវោ មនោទណ្ឌោ ឥមស្ស ឯវំ ឱឡារិកស្ស កាយទណ្ឌស្ស ឧបនិធាយ! អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ។ ហន្ទ ចាហំ, ភន្តេ, គច្ឆាមិ សមណស្ស គោតមស្ស ឥមស្មិំ កថាវត្ថុស្មិំ វាទំ អារោបេស្សាមិ។ សចេ មេ សមណោ គោតមោ តថា បតិដ្ឋហិស្សតិ យថា ភទន្តេន តបស្សិនា បតិដ្ឋាបិតំ; សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ ទីឃលោមិកំ ឯឡកំ លោមេសុ គហេត្វា អាកឌ្ឍេយ្យ បរិកឌ្ឍេយ្យ សម្បរិកឌ្ឍេយ្យ, ឯវមេវាហំ សមណំ គោតមំ វាទេន វាទំ អាកឌ្ឍិស្សាមិ បរិកឌ្ឍិស្សាមិ សម្បរិកឌ្ឍិស្សាមិ ។ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា សោណ្ឌិកាកម្មការោ មហន្តំ សោណ្ឌិកាកិលញ្ជំ គម្ភីរេ ឧទករហទេ បក្ខិបិត្វា កណ្ណេ គហេត្វា អាកឌ្ឍេយ្យ បរិកឌ្ឍេយ្យ សម្បរិកឌ្ឍេយ្យ, ឯវមេវាហំ សមណំ គោតមំ វាទេន វាទំ អាកឌ្ឍិស្សាមិ បរិកឌ្ឍិស្សាមិ សម្បរិកឌ្ឍិស្សាមិ។ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា សោណ្ឌិកាធុត្តោ វាលំ [ថាលំ (ក.)] កណ្ណេ គហេត្វា ឱធុនេយ្យ និទ្ធុនេយ្យ និប្ផោដេយ្យ [និច្ឆាទេយ្យ (សី. បី. ក.), និច្ឆោដេយ្យ (ក.), និប្បោថេយ្យ (ស្យា. កំ.)], ឯវមេវាហំ សមណំ គោតមំ វាទេន វាទំ ឱធុនិស្សាមិ និទ្ធុនិស្សាមិ និប្ផោដេស្សាមិ ។ សេយ្យថាបិ នាម កុញ្ជរោ សដ្ឋិហាយនោ គម្ភីរំ បោក្ខរណិំ ឱគាហេត្វា សាណធោវិកំ នាម កីឡិតជាតំ កីឡតិ, ឯវមេវាហំ សមណំ គោតមំ សាណធោវិកំ មញ្ញេ កីឡិតជាតំ កីឡិស្សាមិ។ ហន្ទ ចាហំ, ភន្តេ, គច្ឆាមិ សមណស្ស គោតមស្ស ឥមស្មិំ កថាវត្ថុស្មិំ

វាទំ អារោបេស្សាមី”តិ។ “គច្ឆ ត្វំ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស ឥមស្មឹ កថាវត្ថុស្មឹ វាទំ អារោបេហិ។ អហំ វា ហិ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យំ, ទីឃតបស្សី វា និគណ្ឋោ, ត្វំ វា”តិ។

៦០. ឯវំ វុត្តេ, ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “ន ខោ មេតំ, ភន្តេ, រុច្ចតិ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យ។ សមណោ ហិ, ភន្តេ, គោតមោ មាយាវី អាវដ្ដនី មាយំ ជានាតិ យាយ អញ្ញតិត្ថិយានំ សាវកេ អាវដ្ដេតី”តិ។ “អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, តបស្សិ, អនវកាសោ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ ឋានញ្ច ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ សមណោ គោតមោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ គច្ឆ, ត្វំ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស ឥមស្មឹ កថាវត្ថុស្មឹ វាទំ អារោបេហិ។ អហំ វា ហិ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យំ, ទីឃតបស្សី វា និគណ្ឋោ, ត្វំ វា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “ន ខោ មេតំ, ភន្តេ, រុច្ចតិ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យ។ សមណោ ហិ, ភន្តេ, គោតមោ មាយាវី អាវដ្ដនី មាយំ ជានាតិ យាយ អញ្ញតិត្ថិយានំ សាវកេ អាវដ្ដេតី”តិ។ “អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, តបស្សិ , អនវកាសោ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ ឋានញ្ច ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ សមណោ គោតមោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ គច្ឆ ត្វំ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស ឥមស្មឹ កថាវត្ថុស្មឹ វាទំ អារោបេហិ។ អហំ វា ហិ, គហបតិ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យំ, ទីឃតបស្សី វា និគណ្ឋោ, ត្វំ វា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ ឧបាលិ គហបតិ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន បាវារិកម្ពវនំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ឧបាលិ គហបតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អាគមា នុ ខ្វិធ, ភន្តេ, ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ”តិ?

“អាគមា ខ្វិធ, គហបតិ, ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ”តិ។

“អហុ ខោ បន តេ, ភន្តេ, ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន សទ្ធឹ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ?

“អហុ ខោ មេ, គហបតិ, ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន សទ្ធឹ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ។

“យថា កថំ បន តេ, ភន្តេ, អហុ ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន សទ្ធឹ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ?

អថ ខោ ភគវា យាវតកោ អហោសិ ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន សទ្ធឹ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស អារោចេសិ។

៦១. ឯវំ វុត្តេ, ឧបាលិ គហបតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ សាធុ, ភន្តេ តបស្សី! យថា តំ សុតវតា សាវកេន សម្មទេវ សត្ថុសាសនំ អាជានន្តេន ឯវមេវ ទីឃតបស្សិនា និគណ្ឋេន ភគវតោ ព្យាកតំ។ កិញ្ហិ សោភតិ ឆវោ មនោទណ្ឌោ ឥមស្ស ឯវំ ឱឡារិកស្ស កាយទណ្ឌស្ស ឧបនិធាយ? អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ”តិ។ “សចេ ខោ ត្វំ, គហបតិ, សច្ចេ បតិដ្ឋាយ មន្តេយ្យាសិ សិយា នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ”តិ។ “សច្ចេ អហំ, ភន្តេ, បតិដ្ឋាយ មន្តេស្សាមិ; ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ”តិ។

៦២. “តំ កឹ មញ្ញសិ, គហបតិ, ឥធស្ស និគណ្ឋោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ សីតោទកបដិក្ខិត្តោ ឧណ្ហោទកបដិសេវី។ សោ សីតោទកំ អលភមានោ កាលង្ករេយ្យ។ ឥមស្ស បន, គហបតិ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ កត្ថូបបត្តឹ បញ្ញបេតី”តិ?

“អត្ថិ, ភន្តេ, មនោសត្តា នាម ទេវា តត្ថ សោ ឧបបជ្ជតិ”។

“តំ កិស្ស ហេតុ”?

“អសុ ហិ, ភន្តេ , មនោបដិពទ្ធោ កាលង្ករោតី”តិ។

“មនសិ ករោហិ, គហបតិ [គហបតិ គហបតិ មនសិ ករោហិ (សី. ស្យា. កំ.), គហបតិ មនសិ ករោហិ (ក.), គហបតិ គហបតិ (បី.)], មនសិ ករិត្វា ខោ, គហបតិ, ព្យាករោហិ។ ន ខោ តេ សន្ធិយតិ បុរិមេន វា បច្ឆិមំ, បច្ឆិមេន វា បុរិមំ។ ភាសិតា ខោ បន តេ, គហបតិ, ឯសា វាចា – ‘សច្ចេ អហំ, ភន្តេ, បតិដ្ឋាយ មន្តេស្សាមិ,

ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ’”តិ។ “កិញ្ចាបិ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ, អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ”តិ។

៦៣. “តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ , ឥធស្ស និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ចាតុយាមសំវរសំវុតោ សព្ពវារិវារិតោ សព្ពវារិយុត្តោ សព្ពវារិធុតោ សព្ពវារិផុដោ។ សោ អភិក្កមន្តោ បដិក្កមន្តោ ពហូ ខុទ្ទកេ បាណេ សង្ឃាតំ អាបាទេតិ។ ឥមស្ស បន, គហបតិ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ កំ វិបាកំ បញ្ញបេតី”តិ?

“អសញ្ចេតនិកំ, ភន្តេ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ នោ មហាសាវជ្ជំ បញ្ញបេតី”តិ។

“សចេ បន, គហបតិ, ចេតេតី”តិ?

“មហាសាវជ្ជំ, ភន្តេ, ហោតី”តិ។

“ចេតនំ បន, គហបតិ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ កិស្មិំ បញ្ញបេតី”តិ?

“មនោទណ្ឌស្មិំ, ភន្តេ”តិ។

“មនសិ ករោហិ, គហបតិ , មនសិ ករិត្វា ខោ, គហបតិ, ព្យាករោហិ។ ន ខោ តេ សន្ធិយតិ បុរិមេន វា បច្ឆិមំ, បច្ឆិមេន វា បុរិមំ។ ភាសិតា ខោ បន តេ, គហបតិ, ឯសា វាចា – ‘សច្ចេ អហំ, ភន្តេ, បតិដ្ឋាយ មន្តេស្សាមិ; ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ’”តិ។ “កិញ្ចាបិ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ, អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ”តិ។

៦៤. “តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, អយំ នាឡន្ទា ឥទ្ធា ចេវ ផីតា ច ពហុជនា អាកិណ្ណមនុស្សា”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ, អយំ នាឡន្ទា ឥទ្ធា ចេវ ផីតា ច ពហុជនា អាកិណ្ណមនុស្សា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, ឥធ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧក្ខិត្តាសិកោ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហំ យាវតិកា ឥមិស្សា នាឡន្ទាយ បាណា តេ ឯកេន ខណេន ឯកេន មុហុត្តេន ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករិស្សាមី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, បហោតិ នុ ខោ សោ បុរិសោ យាវតិកា ឥមិស្សា នាឡន្ទាយ បាណា តេ ឯកេន ខណេន ឯកេន មុហុត្តេន ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ កាតុ”ន្តិ?

“ទសបិ, ភន្តេ, បុរិសា, វីសម្បិ, ភន្តេ, បុរិសា, តិំសម្បិ, ភន្តេ, បុរិសា, ចត្តារីសម្បិ, ភន្តេ, បុរិសា, បញ្ញាសម្បិ, ភន្តេ, បុរិសា នប្បហោន្តិ យាវតិកា ឥមិស្សា នាឡន្ទាយ បាណា តេ ឯកេន ខណេន ឯកេន មុហុត្តេន ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ កាតុំ។ កិញ្ហិ សោភតិ ឯកោ ឆវោ បុរិសោ”តិ!

“តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ , ឥធ អាគច្ឆេយ្យ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឥទ្ធិមា ចេតោវសិប្បត្តោ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហំ ឥមំ នាឡន្ទំ ឯកេន មនោបទោសេន ភស្មំ ករិស្សាមី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, បហោតិ នុ ខោ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឥទ្ធិមា ចេតោវសិប្បត្តោ ឥមំ នាឡន្ទំ ឯកេន មនោបទោសេន ភស្មំ កាតុ”ន្តិ ?

“ទសបិ, ភន្តេ, នាឡន្ទា, វីសម្បិ នាឡន្ទា, តិំសម្បិ នាឡន្ទា, ចត្តារីសម្បិ នាឡន្ទា, បញ្ញាសម្បិ នាឡន្ទា បហោតិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឥទ្ធិមា ចេតោវសិប្បត្តោ ឯកេន មនោបទោសេន ភស្មំ កាតុំ។ កិញ្ហិ សោភតិ ឯកា ឆវា នាឡន្ទា”តិ!

“មនសិ ករោហិ, គហបតិ, មនសិ ករិត្វា ខោ, គហបតិ, ព្យាករោហិ។ ន ខោ តេ សន្ធិយតិ បុរិមេន វា បច្ឆិមំ, បច្ឆិមេន វា បុរិមំ។ ភាសិតា ខោ បន តេ, គហបតិ, ឯសា វាចា – ‘សច្ចេ អហំ, ភន្តេ, បតិដ្ឋាយ មន្តេស្សាមិ; ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ’”តិ។

“កិញ្ចាបិ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ, អថ ខោ កាយទណ្ឌោវ មហាសាវជ្ជតរោ បាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ បាបស្ស កម្មស្ស បវត្តិយា, នោ តថា វចីទណ្ឌោ, នោ តថា មនោទណ្ឌោ”តិ។

៦៥. “តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, សុតំ តេ ទណ្ឌកីរញ្ញំ [ទណ្ឌការញ្ញំ (សី. បី.)] កាលិង្គារញ្ញំ មជ្ឈារញ្ញំ [មេជ្ឈារញ្ញំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មាតង្គារញ្ញំ អរញ្ញំ អរញ្ញភូត”ន្តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ, សុតំ មេ ទណ្ឌកីរញ្ញំ កាលិង្គារញ្ញំ មជ្ឈារញ្ញំ មាតង្គារញ្ញំ អរញ្ញំ អរញ្ញភូត”ន្តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, កិន្តិ តេ សុតំ កេន តំ ទណ្ឌកីរញ្ញំ កាលិង្គារញ្ញំ មជ្ឈារញ្ញំ មាតង្គារញ្ញំ អរញ្ញំ អរញ្ញភូត”ន្តិ?

“សុតំ មេតំ, ភន្តេ, ឥសីនំ មនោបទោសេន តំ ទណ្ឌកីរញ្ញំ កាលិង្គារញ្ញំ មជ្ឈារញ្ញំ មាតង្គារញ្ញំ អរញ្ញំ អរញ្ញភូត”ន្តិ។

“មនសិ ករោហិ, គហបតិ, មនសិ ករិត្វា ខោ, គហបតិ, ព្យាករោហិ។ ន ខោ តេ សន្ធិយតិ បុរិមេន វា បច្ឆិមំ, បច្ឆិមេន វា បុរិមំ។ ភាសិតា ខោ បន តេ, គហបតិ, ឯសា វាចា – ‘សច្ចេ អហំ, ភន្តេ, បតិដ្ឋាយ មន្តេស្សាមិ; ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ’”តិ។

៦៦. “បុរិមេនេវាហំ , ភន្តេ, ឱបម្មេន ភគវតោ អត្តមនោ អភិរទ្ធោ។ អបិ ចាហំ ឥមានិ ភគវតោ វិចិត្រានិ បញ្ហបដិភានានិ សោតុកាមោ, ឯវាហំ ភគវន្តំ បច្ចនីកំ កាតព្ពំ អមញ្ញិស្សំ។ អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៦៧. “អនុវិច្ចការំ ខោ, គហបតិ, ករោហិ, អនុវិច្ចការោ តុម្ហាទិសានំ ញាតមនុស្សានំ សាធុ ហោតី”តិ។ “ឥមិនាបាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ ភិយ្យោសោមត្តាយ អត្តមនោ អភិរទ្ធោ យំ មំ ភគវា ឯវមាហ – ‘អនុវិច្ចការំ ខោ, គហបតិ, ករោហិ, អនុវិច្ចការោ តុម្ហាទិសានំ ញាតមនុស្សានំ សាធុ ហោតី’តិ។ មញ្ហិ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយា សាវកំ លភិត្វា កេវលកប្បំ នាឡន្ទំ បដាកំ បរិហរេយ្យុំ – ‘ឧបាលិ អម្ហាកំ គហបតិ សាវកត្តំ ឧបគតោ’តិ។ អថ ច បន មំ ភគវា ឯវមាហ – ‘អនុវិច្ចការំ ខោ, គហបតិ, ករោហិ, អនុវិច្ចការោ តុម្ហាទិសានំ ញាតមនុស្សានំ សាធុ ហោតី’តិ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ទុតិយម្បិ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៦៨. “ទីឃរត្តំ ខោ តេ, គហបតិ, និគណ្ឋានំ ឱបានភូតំ កុលំ យេន នេសំ ឧបគតានំ បិណ្ឌកំ ទាតព្ពំ មញ្ញេយ្យាសី”តិ។ “ឥមិនាបាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ ភិយ្យោសោមត្តាយ អត្តមនោ អភិរទ្ធោ យំ មំ ភគវា ឯវមាហ – ‘ទីឃរត្តំ ខោ តេ, គហបតិ, និគណ្ឋានំ ឱបានភូតំ កុលំ យេន នេសំ ឧបគតានំ បិណ្ឌកំ ទាតព្ពំ មញ្ញេយ្យាសី’តិ។ សុតំ មេតំ, ភន្តេ, សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – ‘មយ្ហមេវ ទានំ ទាតព្ពំ, នាញ្ញេសំ ទានំ ទាតព្ពំ; មយ្ហមេវ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ; មយ្ហមេវ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ ទិន្នំ មហប្ផលំ; មយ្ហមេវ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផល’ន្តិ។ អថ ច បន មំ ភគវា និគណ្ឋេសុបិ ទានេ សមាទបេតិ។ អបិ ច, ភន្តេ, មយមេត្ថ កាលំ ជានិស្សាម។ ឯសាហំ, ភន្តេ, តតិយម្បិ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៦៩. អថ ខោ ភគវា ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស អនុបុព្ពិំ កថំ [អានុបុព្ពីកថំ (សី.), អានុបុព្ពិកថំ (បី.), អនុបុព្ពិកថំ (ស្យា. កំ. ក.)] កថេសិ, សេយ្យថិទំ – ទានកថំ សីលកថំ សគ្គកថំ, កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា ភគវា អញ្ញាសិ ឧបាលិំ គហបតិំ កល្លចិត្តំ មុទុចិត្តំ វិនីវរណចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ បសន្នចិត្តំ, អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ, សមុទយំ, និរោធំ, មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – ‘យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម’ន្តិ។ អថ ខោ ឧបាលិ គហបតិ ទិដ្ឋធម្មោ បត្តធម្មោ វិទិតធម្មោ បរិយោគាឡ្ហធម្មោ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិគតកថំកថោ វេសារជ្ជប្បត្តោ អបរប្បច្ចយោ សត្ថុសាសនេ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ហន្ទ ច ទានិ មយំ, ភន្តេ, គច្ឆាម, ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ ត្វំ, គហបតិ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។

៧០. អថ ខោ ឧបាលិ គហបតិ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន សកំ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ទោវារិកំ អាមន្តេសិ – “អជ្ជតគ្គេ, សម្ម ទោវារិក, អាវរាមិ ទ្វារំ និគណ្ឋានំ និគណ្ឋីនំ, អនាវដំ ទ្វារំ ភគវតោ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ សចេ កោចិ និគណ្ឋោ អាគច្ឆតិ តមេនំ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តិដ្ឋ, ភន្តេ, មា បាវិសិ។ អជ្ជតគ្គេ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ។ អាវដំ ទ្វារំ និគណ្ឋានំ និគណ្ឋីនំ, អនាវដំ ទ្វារំ ភគវតោ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ ។ សចេ តេ, ភន្តេ, បិណ្ឌកេន អត្ថោ, ឯត្ថេវ តិដ្ឋ, ឯត្ថេវ តេ អាហរិស្សន្តី’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ ទោវារិកោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស បច្ចស្សោសិ។

៧១. អស្សោសិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ – “ឧបាលិ កិរ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ”តិ។ អថ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភន្តេ, ឧបាលិ កិរ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ”តិ។ “អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, តបស្សិ , អនវកាសោ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ ឋានញ្ច ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ សមណោ គោតមោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យា”តិ ។ ទុតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភន្តេ ...បេ.... ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យា”តិ។ “ហន្ទាហំ, ភន្តេ, គច្ឆាមិ យាវ ជានាមិ យទិ វា ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ យទិ វា នោ”តិ។ “គច្ឆ ត្វំ, តបស្សិ, ជានាហិ យទិ វា ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ យទិ វា នោ”តិ។

៧២. អថ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ យេន ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ទោវារិកោ ទីឃតបស្សឹ និគណ្ឋំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ទីឃតបស្សឹ និគណ្ឋំ ឯតទវោច – “តិដ្ឋ, ភន្តេ, មា បាវិសិ។ អជ្ជតគ្គេ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ។ អាវដំ ទ្វារំ និគណ្ឋានំ និគណ្ឋីនំ, អនាវដំ ទ្វារំ ភគវតោ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ ។ សចេ តេ, ភន្តេ, បិណ្ឌកេន អត្ថោ, ឯត្ថេវ តិដ្ឋ, ឯត្ថេវ តេ អាហរិស្សន្តី”តិ។ “ន មេ, អាវុសោ, បិណ្ឌកេន អត្ថោ”តិ វត្វា តតោ បដិនិវត្តិត្វា យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សច្ចំយេវ ខោ, ភន្តេ, យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ។ ឯតំ ខោ តេ អហំ, ភន្តេ, នាលត្ថំ ន ខោ មេ, ភន្តេ, រុច្ចតិ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេយ្យ។ សមណោ ហិ, ភន្តេ, គោតមោ មាយាវី អាវដ្ដនឹ មាយំ ជានាតិ យាយ អញ្ញតិត្ថិយានំ សាវកេ អាវដ្ដេតីតិ។ អាវដ្ដោ ខោ តេ, ភន្តេ, ឧបាលិ គហបតិ សមណេន គោតមេន អាវដ្ដនិយា មាយាយា”តិ។ “អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, តបស្សិ, អនវកាសោ យំ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យ។ ឋានញ្ច ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ សមណោ គោតមោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សច្ចំយេវ, ភន្តេ...បេ.... ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យា”តិ។ តតិយម្បិ ខោ ទីឃតបស្សី និគណ្ឋោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “សច្ចំយេវ ខោ, ភន្តេ...បេ.... ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស សាវកត្តំ ឧបគច្ឆេយ្យា”តិ។ “ហន្ទ ចាហំ , តបស្សិ, គច្ឆាមិ យាវ ចាហំ សាមំយេវ ជានាមិ យទិ វា ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ យទិ វា នោ”តិ។

អថ ខោ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ មហតិយា និគណ្ឋបរិសាយ សទ្ធឹ យេន ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ទោវារិកោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “តិដ្ឋ, ភន្តេ, មា បាវិសិ។ អជ្ជតគ្គេ ឧបាលិ គហបតិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកត្តំ ឧបគតោ។ អាវដំ ទ្វារំ និគណ្ឋានំ និគណ្ឋីនំ, អនាវដំ ទ្វារំ ភគវតោ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ សចេ តេ, ភន្តេ, បិណ្ឌកេន អត្ថោ, ឯត្ថេវ តិដ្ឋ, ឯត្ថេវ តេ អាហរិស្សន្តី”តិ។ “តេន ហិ, សម្ម ទោវារិក, យេន ឧបាលិ គហបតិ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ឧបាលឹ គហបតឹ ឯវំ វទេហិ – ‘និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ មហតិយា និគណ្ឋបរិសាយ សទ្ធឹ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ ឋិតោ; សោ តេ ទស្សនកាមោ’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ ទោវារិកោ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស បដិស្សុត្វា យេន ឧបាលិ គហបតិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឧបាលឹ គហបតឹ ឯតទវោច – “និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ មហតិយា និគណ្ឋបរិសាយ សទ្ធឹ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ ឋិតោ; សោ តេ ទស្សនកាមោ”តិ។ “តេន ហិ, សម្ម ទោវារិក, មជ្ឈិមាយ ទ្វារសាលាយ អាសនានិ បញ្ញបេហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ ទោវារិកោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស បដិស្សុត្វា មជ្ឈិមាយ ទ្វារសាលាយ អាសនានិ បញ្ញបេត្វា យេន ឧបាលិ គហបតិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឧបាលឹ គហបតឹ ឯតទវោច – “បញ្ញត្តានិ ខោ, ភន្តេ, មជ្ឈិមាយ ទ្វារសាលាយ អាសនានិ។ យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី”តិ។

៧៣. អថ ខោ ឧបាលិ គហបតិ យេន មជ្ឈិមា ទ្វារសាលា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា យំ តត្ថ អាសនំ អគ្គញ្ច សេដ្ឋញ្ច ឧត្តមញ្ច បណីតញ្ច តត្ថ សាមំ និសីទិត្វា ទោវារិកំ អាមន្តេសិ – ‘‘តេន ហិ, សម្ម ទោវារិក, យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯវំ វទេហិ – ‘ឧបាលិ, ភន្តេ, គហបតិ ឯវមាហ – បវិស កិរ, ភន្តេ, សចេ អាកង្ខសី’’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ ទោវារិកោ ឧបាលិស្ស គហបតិស្ស បដិស្សុត្វា យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឧបាលិ, ភន្តេ, គហបតិ ឯវមាហ – ‘បវិស កិរ, ភន្តេ, សចេ អាកង្ខសី’’’តិ។ អថ ខោ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ មហតិយា និគណ្ឋបរិសាយ សទ្ធិំ យេន មជ្ឈិមា ទ្វារសាលា តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ឧបាលិ គហបតិ – យំ សុទំ បុព្ពេ យតោ បស្សតិ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វាន តតោ បច្ចុគ្គន្ត្វា យំ តត្ថ អាសនំ អគ្គញ្ច សេដ្ឋញ្ច ឧត្តមញ្ច បណីតញ្ច តំ ឧត្តរាសង្គេន សម្មជ្ជិត្វា [បមជ្ជិត្វា (សី. បី.)] បរិគ្គហេត្វា និសីទាបេតិ សោ – ទានិ យំ តត្ថ អាសនំ អគ្គញ្ច សេដ្ឋញ្ច ឧត្តមញ្ច បណីតញ្ច តត្ថ សាមំ និសីទិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – ‘‘សំវិជ្ជន្តិ ខោ, ភន្តេ, អាសនានិ; សចេ អាកង្ខសិ, និសីទា’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ឧបាលិំ គហបតិំ ឯតទវោច – ‘‘ឧម្មត្តោសិ ត្វំ, គហបតិ, ទត្តោសិ ត្វំ, គហបតិ! ‘គច្ឆាមហំ, ភន្តេ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេស្សាមី’តិ គន្ត្វា មហតាសិ វាទសង្ឃាដេន បដិមុក្កោ អាគតោ។ សេយ្យថាបិ, គហបតិ, បុរិសោ អណ្ឌហារកោ គន្ត្វា ឧព្ភតេហិ អណ្ឌេហិ អាគច្ឆេយ្យ, សេយ្យថា វា បន គហបតិ បុរិសោ អក្ខិកហារកោ គន្ត្វា ឧព្ភតេហិ អក្ខីហិ អាគច្ឆេយ្យ; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, គហបតិ, ‘គច្ឆាមហំ, ភន្តេ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេស្សាមី’តិ គន្ត្វា មហតាសិ វាទសង្ឃាដេន បដិមុក្កោ អាគតោ។ អាវដ្ដោសិ ខោ ត្វំ, គហបតិ, សមណេន គោតមេន អាវដ្ដនិយា មាយាយា’’តិ។

៧៤. ‘‘ភទ្ទិកា, ភន្តេ, អាវដ្ដនី មាយា; កល្យាណី, ភន្តេ, អាវដ្ដនី មាយា; បិយា មេ, ភន្តេ, ញាតិសាលោហិតា ឥមាយ អាវដ្ដនិយា អាវដ្ដេយ្យុំ; បិយានម្បិ មេ អស្ស ញាតិសាលោហិតានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ; សព្ពេ ចេបិ, ភន្តេ, ខត្តិយា ឥមាយ អាវដ្ដនិយា អាវដ្ដេយ្យុំ; សព្ពេសានម្បិស្ស ខត្តិយានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ; សព្ពេ ចេបិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណា…បេ.… វេស្សា…បេ.… សុទ្ទា ឥមាយ អាវដ្ដនិយា អាវដ្ដេយ្យុំ; សព្ពេសានម្បិស្ស សុទ្ទានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ; សទេវកោ ចេបិ, ភន្តេ, លោកោ សមារកោ សព្រហ្មកោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សទេវមនុស្សា ឥមាយ អាវដ្ដនិយា អាវដ្ដេយ្យុំ; សទេវកស្សបិស្ស លោកស្ស សមារកស្ស សព្រហ្មកស្ស សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយាតិ។ តេន ហិ, ភន្តេ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយបិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។

៧៥. ‘‘ភូតបុព្ពំ , ភន្តេ, អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស ជិណ្ណស្ស វុឌ្ឍស្ស មហល្លកស្ស ទហរា មាណវិកា បជាបតី អហោសិ គព្ភិនី ឧបវិជញ្ញា។ អថ ខោ, ភន្តេ, សា មាណវិកា តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, អាបណា មក្កដច្ឆាបកំ កិណិត្វា អានេហិ, យោ មេ កុមារកស្ស កីឡាបនកោ ភវិស្សតី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, សោ ព្រាហ្មណោ តំ មាណវិកំ ឯតទវោច – ‘អាគមេហិ តាវ, ភោតិ, យាវ វិជាយតិ។ សចេ ត្វំ, ភោតិ, កុមារកំ វិជាយិស្សសិ, តស្សា តេ អហំ អាបណា មក្កដច្ឆាបកំ កិណិត្វា អានេស្សាមិ, យោ តេ កុមារកស្ស កីឡាបនកោ ភវិស្សតិ។ សចេ បន ត្វំ, ភោតិ, កុមារិកំ វិជាយិស្សសិ, តស្សា តេ អហំ អាបណា មក្កដច្ឆាបិកំ កិណិត្វា អានេស្សាមិ, យា តេ កុមារិកាយ កីឡាបនិកា ភវិស្សតី’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ, ភន្តេ, សា មាណវិកា…បេ.… តតិយម្បិ ខោ, ភន្តេ, សា មាណវិកា តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, អាបណា មក្កដច្ឆាបកំ កិណិត្វា អានេហិ, យោ មេ កុមារកស្ស កីឡាបនកោ ភវិស្សតី’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សោ ព្រាហ្មណោ តស្សា មាណវិកាយ សារត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ អាបណា មក្កដច្ឆាបកំ កិណិត្វា អានេត្វា តំ មាណវិកំ ឯតទវោច – ‘អយំ តេ, ភោតិ, អាបណា មក្កដច្ឆាបកោ កិណិត្វា អានីតោ, យោ តេ កុមារកស្ស កីឡាបនកោ ភវិស្សតី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, សា មាណវិកា តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, ឥមំ មក្កដច្ឆាបកំ អាទាយ យេន រត្តបាណិ រជកបុត្តោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា រត្តបាណិំ រជកបុត្តំ ឯវំ វទេហិ – ឥច្ឆាមហំ, សម្ម រត្តបាណិ, ឥមំ មក្កដច្ឆាបកំ បីតាវលេបនំ នាម រង្គជាតំ រជិតំ អាកោដិតបច្ចាកោដិតំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋ’ន្តិ។

‘‘អថ ខោ, ភន្តេ, សោ ព្រាហ្មណោ តស្សា មាណវិកាយ សារត្តោ បដិពទ្ធចិត្តោ តំ មក្កដច្ឆាបកំ អាទាយ យេន រត្តបាណិ រជកបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រត្តបាណិំ រជកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘ឥច្ឆាមហំ, សម្ម រត្តបាណិ, ឥមំ មក្កដច្ឆាបកំ បីតាវលេបនំ នាម រង្គជាតំ រជិតំ អាកោដិតបច្ចាកោដិតំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, រត្តបាណិ រជកបុត្តោ តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘អយំ ខោ តេ, មក្កដច្ឆាបកោ រង្គក្ខមោ ហិ ខោ, នោ អាកោដនក្ខមោ , នោ វិមជ្ជនក្ខមោ’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, ពាលានំ និគណ្ឋានំ វាទោ រង្គក្ខមោ ហិ ខោ ពាលានំ នោ បណ្ឌិតានំ, នោ អនុយោគក្ខមោ, នោ វិមជ្ជនក្ខមោ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សោ ព្រាហ្មណោ អបរេន សមយេន នវំ ទុស្សយុគំ អាទាយ យេន រត្តបាណិ រជកបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រត្តបាណិំ រជកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘ឥច្ឆាមហំ, សម្ម រត្តបាណិ, ឥមំ នវំ ទុស្សយុគំ បីតាវលេបនំ នាម រង្គជាតំ រជិតំ អាកោដិតបច្ចា

កោជិតំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, វត្ថបាណិ រជកបុត្តោ តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘ឥទំ ខោ តេ, ភន្តេ, នវំ ទុស្សយុគំ រង្គក្ខមញ្ចេវ អាកោដនក្ខមញ្ច វិមជ្ជនក្ខមញ្ចា’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, តស្ស ភគវតោ វាទោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស រង្គក្ខមោ ចេវ បណ្ឌិតានំ នោ ពាលានំ, អនុយោគក្ខមោ ច វិមជ្ជនក្ខមោ ចា”តិ។

“សវាជិកា ខោ, គហបតិ, បរិសា ឯវំ ជានាតិ – ‘ឧបាលិ គហបតិ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស សាវកោ’តិ។ កស្ស តំ, គហបតិ, សាវកំ ធារេមា”តិ? ឯវំ វុត្តេ, ឧបាលិ គហបតិ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោច – “តេន ហិ, ភន្តេ, សុណោហិ យស្សាហំ សាវកោ”តិ –

៧៦. “ធីរស្ស វិគតមោហស្ស, បភិន្នខីលស្ស វិជិតវិជយស្ស;
អនីឃស្ស សុសមចិត្តស្ស, វុទ្ធសីលស្ស សាធុបញ្ញស្ស;
វេសមន្តរស្ស [វេស្សន្តរស្ស (សី. បី.)] វិមលស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“អកថំកថិស្ស តុសិតស្ស, វន្តលោកាមិសស្ស មុទិតស្ស;
កតសមណស្ស មនុជស្ស, អន្តិមសារីរស្ស នរស្ស;
អនោបមស្ស វិរជស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“អសំសយស្ស កុសលស្ស, វេនយិកស្ស សារថិវរស្ស;
អនុត្តរស្ស រុចិរធម្មស្ស, និក្កង្ខស្ស បភាសកស្ស [បភាសករស្ស (សី. ស្យា. បី.)];
មានច្ឆិទស្ស វីរស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“និសភស្ស អប្បមេយ្យស្ស, គម្ភីរស្ស មោនបត្តស្ស;
ខេមង្ករស្ស វេទស្ស, ធម្មដ្ឋស្ស សំវុតត្តស្ស;
សង្គាតិគស្ស មុត្តស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“នាគស្ស បន្តសេនស្ស, ខីណសំយោជនស្ស មុត្តស្ស;
បដិមន្តកស្ស [បដិមន្តស្ស (ក.)] ធោនស្ស, បន្នធជស្ស វីតរាគស្ស;
ទន្តស្ស និប្បបញ្ចស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“ឥសិសត្តមស្ស អកុហស្ស, តេវិជ្ជស្ស ព្រហ្មបត្តស្ស;
ន្ហាតកស្ស [នហាតកស្ស (សី. ស្យា. បី.)] បទកស្ស, បស្សទ្ធស្ស វិទិតវេទស្ស;
បុរិន្ទទស្ស សក្កស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“អរិយស្ស ភាវិតត្តស្ស, បត្តិបត្តស្ស វេយ្យាករណស្ស;
សតិមតោ វិបស្សិស្ស, អនភិនតស្ស នោ អបនតស្ស;
អនេជស្ស វសិប្បត្តស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ ។

“សមុគ្គតស្ស [សម្មគ្គតស្ស (សី. ស្យា. បី.)] ឈាយិស្ស, អននុគតន្តរស្ស សុទ្ធស្ស;
អសិតស្ស ហិតស្ស [អប្បហីនស្ស (សី. បី.), អប្បភីតស្ស (ស្យា.)], បវិវិត្តស្ស អគ្គប្បត្តស្ស;
តិណ្ណស្ស តារយន្តស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“សន្តស្ស ភូរិបញ្ញស្ស, មហាបញ្ញស្ស វីតលោភស្ស;
តថាគតស្ស សុគតស្ស, អប្បដិបុគ្គលស្ស អសមស្ស;
វិសារទស្ស និបុណស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មិ។

“តណ្ហច្ឆិទស្ស ពុទ្ធស្ស, វីតធូមស្ស អនុបលិត្តស្ស;
អាហុនេយ្យស្ស យក្ខស្ស, ឧត្តមបុគ្គលស្ស អតុលស្ស;
មហតោ យសគ្គបត្តស្ស, ភគវតោ តស្ស សាវកោហមស្មី”តិ។

៧៧. “កទា សញ្ញូឡ្ហា បន តេ, គហបតិ, ឥមេ សមណស្ស គោតមស្ស វណ្ណា”តិ? “សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, នានាបុប្ផានំ មហាបុប្ផរាសិ , តមេនំ ទក្ខោ មាលាការោ វា មាលាការន្តេវាសី វា វិចិត្តំ មាលំ គន្ថេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សោ ភគវា អនេកវណ្ណោ អនេកសតវណ្ណោ។ កោ ហិ, ភន្តេ, វណ្ណារហស្ស វណ្ណំ ន ករិស្សតី”តិ? អថ ខោ

និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស ភគវតោ សក្ការំ អសហមានស្ស តត្ថេវ ឧណ្ហំ លោហិតំ មុខតោ ឧគ្គច្ឆីតិ [ឧគ្គញ្ឆិ (សី. ស្យា. បី.)]។

ឧបាលិសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. កុក្កុរវតិកសុត្តំ

៧៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោលិយេសុ វិហរតិ ហលិទ្ទវសនំ នាម កោលិយានំ និគមោ។ អថ ខោ បុណ្ណោ ច កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ អចេលោ ច សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អចេលោ បន សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា កុក្កុរោវ បលិកុជ្ជិត្វា [បលិកុណ្ឋិត្វា (ស្យា. កំ.), បលិគុណ្ឋិត្វា (ក.)] ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អយំ , ភន្តេ, អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ទុក្ករការកោ ឆមានិក្ខិត្តំ ភោជនំ ភុញ្ជតិ។ តស្ស តំ កុក្កុរវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ”តិ? “អលំ, បុណ្ណ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆី”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អយំ, ភន្តេ, អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ទុក្ករការកោ ឆមានិក្ខិត្តំ ភោជនំ ភុញ្ជតិ។ តស្ស តំ កុក្កុរវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ”តិ?

៧៩. “អទ្ធា ខោ តេ អហំ, បុណ្ណ, ន លភាមិ។ អលំ, បុណ្ណ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆីតិ; អបិ ច ត្យាហំ ព្យាករិស្សាមិ។ ឥធ, បុណ្ណ, ឯកច្ចោ កុក្កុរវតំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, កុក្កុរសីលំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, កុក្កុរចិត្តំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ , កុក្កុរាកប្បំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ។ សោ កុក្កុរវតំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, កុក្កុរសីលំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, កុក្កុរចិត្តំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, កុក្កុរាកប្បំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា កុក្កុរានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ សចេ ខោ បនស្ស ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ ទេវញ្ញតរោ វា’តិ, សាស្ស [សាយំ (ក.)] ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិស្ស [មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្ស (សី.)] ខោ អហំ, បុណ្ណ, ទ្វិន្នំ គតីនំ អញ្ញតរំ គតឹ វទាមិ – និរយំ វា តិរច្ឆានយោនឹ វា។ ឥតិ ខោ, បុណ្ណ, សម្បជ្ជមានំ កុក្កុរវតំ កុក្កុរានំ សហព្យតំ ឧបនេតិ, វិបជ្ជមានំ និរយ”ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ បរោទិ, អស្សូនិ បវត្តេសិ។

អថ ខោ ភគវា បុណ្ណំ កោលិយបុត្តំ គោវតិកំ ឯតទវោច – “ឯតំ ខោ តេ អហំ, បុណ្ណ, នាលត្ថំ។ អលំ, បុណ្ណ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆី”តិ។ “នាហំ, ភន្តេ, ឯតំ រោទាមិ យំ មំ ភគវា ឯវមាហ; អបិ ច មេ ឥទំ, ភន្តេ, កុក្កុរវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ អយំ, ភន្តេ, បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ។ តស្ស តំ គោវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ”តិ? “អលំ, សេនិយ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆី”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អចេលោ សេនិយោ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អយំ, ភន្តេ, បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ។ តស្ស តំ គោវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ”តិ?

៨០. “អទ្ធា ខោ តេ អហំ, សេនិយ, ន លភាមិ។ អលំ, សេនិយ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆីតិ; អបិ ច ត្យាហំ ព្យាករិស្សាមិ។ ឥធ, សេនិយ, ឯកច្ចោ គោវតំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គោសីលំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គោចិត្តំ ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គវាកប្បំ [គ្វាកប្បំ (ក.)] ភាវេតិ បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ។ សោ គោវតំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គោសីលំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គោចិត្តំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ, គវាកប្បំ ភាវេត្វា បរិបុណ្ណំ អព្ពោកិណ្ណំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គុន្នំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ សចេ ខោ បនស្ស ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ ទេវញ្ញតរោ វា’តិ , សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិស្ស ខោ អហំ, សេនិយ, ទ្វិន្នំ គតីនំ អញ្ញតរំ គតឹ វទាមិ – និរយំ វា តិរច្ឆានយោនឹ វា។ ឥតិ ខោ, សេនិយ, សម្បជ្ជមានំ គោវតំ គុន្នំ សហព្យតំ ឧបនេតិ, វិបជ្ជមានំ និរយ”ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ បរោទិ, អស្សូនិ បវត្តេសិ។

អថ ខោ ភគវា អចេលំ សេនិយំ កុក្កុរវតិកំ ឯតទវោច – “ឯតំ ខោ តេ អហំ, សេនិយ , នាលត្ថំ។ អលំ, សេនិយ, តិដ្ឋតេតំ; មា មំ ឯតំ បុច្ឆី”តិ។ “នាហំ, ភន្តេ, ឯតំ រោទាមិ យំ មំ ភគវា ឯវមាហ; អបិ ច មេ ឥទំ, ភន្តេ, គោវតំ ទីឃរត្តំ សមត្តំ សមាទិន្នំ។ ឯវំ បសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ; បហោតិ ភគវា តថា ធម្មំ ទេសេតុំ

យថា អហំ ចេរិមំ គោវតំ បជហេយ្យំ, អយញ្ចេវ អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ តំ កុក្កុរវតំ បជហេយ្យា’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, បុណ្ណ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

៨១. ‘‘ចត្តារិមានិ, បុណ្ណ, កម្មានិ មយា សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទិតានិ។ កតមានិ ចត្តារិ? អត្ថិ, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហំ កណ្ហវិបាកំ; អត្ថិ, បុណ្ណ, កម្មំ សុក្កំ សុក្កវិបាកំ; អត្ថិ, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហសុក្កំ កណ្ហសុក្កវិបាកំ; អត្ថិ, បុណ្ណ, កម្មំ អកណ្ហំ អសុក្កំ អកណ្ហអសុក្កវិបាកំ, កម្មក្ខយាយ សំវត្តតិ ។

‘‘កតមញ្ច, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហំ កណ្ហវិបាកំ? ឥធ, បុណ្ណ, ឯកច្ចោ សព្យាពជ្ឈំ [សព្យាបជ្ឈំ (សី. ស្យា. កំ.)] កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ សព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ សព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ សព្យាពជ្ឈា ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ សព្យាពជ្ឈេហិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ សព្យាពជ្ឈំ វេទនំ វេទេតិ ឯកន្តទុក្ខំ, សេយ្យថាបិ សត្តា នេរយិកា ។ ឥតិ ខោ, បុណ្ណ, ភូតា ភូតស្ស ឧបបត្តិ ហោតិ; យំ ករោតិ តេន ឧបបជ្ជតិ, ឧបបន្នមេនំ ផស្សា ផុសន្តិ។ ឯវំបាហំ, បុណ្ណ, ‘កម្មទាយាទា សត្តា’តិ វទាមិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហំ កណ្ហវិបាកំ។

‘‘កតមញ្ច, បុណ្ណ, កម្មំ សុក្កំ សុក្កវិបាកំ? ឥធ, បុណ្ណ, ឯកច្ចោ អព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, អព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, អព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ អព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, អព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, អព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា អព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ អព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ អព្យាពជ្ឈា ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ អព្យាពជ្ឈេហិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ អព្យាពជ្ឈំ វេទនំ វេទេតិ ឯកន្តសុខំ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ ឥតិ ខោ , បុណ្ណ, ភូតា ភូតស្ស ឧបបត្តិ ហោតិ; យំ ករោតិ តេន ឧបបជ្ជតិ, ឧបបន្នមេនំ ផស្សា ផុសន្តិ។ ឯវំបាហំ, បុណ្ណ, ‘កម្មទាយាទា សត្តា’តិ វទាមិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, បុណ្ណ, កម្មំ សុក្កំ សុក្កវិបាកំ។

‘‘កតមញ្ច, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហសុក្កំ កណ្ហសុក្កវិបាកំ? ឥធ, បុណ្ណ, ឯកច្ចោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វចីសង្ខារំ អភិង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ សព្យាពជ្ឈាបិ អព្យាពជ្ឈាបិ ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ សព្យាពជ្ឈេហិបិ អព្យាពជ្ឈេហិបិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វេទនំ វេទេតិ វោកិណ្ណសុខទុក្ខំ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ ឥតិ ខោ, បុណ្ណ, ភូតា ភូតស្ស ឧបបត្តិ ហោតិ; យំ ករោតិ តេន ឧបបជ្ជតិ។ ឧបបន្នមេនំ ផស្សា ផុសន្តិ។ ឯវំបាហំ, បុណ្ណ, ‘កម្មទាយាទា សត្តា’តិ វទាមិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, បុណ្ណ, កម្មំ កណ្ហសុក្កំ កណ្ហសុក្កវិបាកំ។

‘‘កតមញ្ច , បុណ្ណ, កម្មំ អកណ្ហំ អសុក្កំ អកណ្ហអសុក្កវិបាកំ, កម្មក្ខយាយ សំវត្តតិ? តត្រ, បុណ្ណ, យមិទំ កម្មំ កណ្ហំ កណ្ហវិបាកំ តស្ស បហានាយ យា ចេតនា, យមិទំ [យម្បិទំ (សី. បី.)] កម្មំ សុក្កំ សុក្កវិបាកំ តស្ស បហានាយ យា ចេតនា, យមិទំ [យម្បិទំ (សី. បី.)] កម្មំ កណ្ហសុក្កំ កណ្ហសុក្កវិបាកំ តស្ស បហានាយ យា ចេតនា – ឥទំ វុច្ចតិ, បុណ្ណ, កម្មំ អកណ្ហំ អសុក្កំ អកណ្ហអសុក្កវិបាកំ, កម្មក្ខយាយ សំវត្តតីតិ។ ឥមានិ ខោ, បុណ្ណ, ចត្តារិ កម្មានិ មយា សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទិតានី’’តិ។

៨២. ឯវំ វុត្តេ, បុណ្ណោ កោលិយបុត្តោ គោវតិកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។ អចេលោ បន សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ…បេ.… បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ’’ន្តិ។ ‘‘យោ ខោ, សេនិយ , អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខតិ បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខតិ ឧបសម្បទំ សោ ចត្តារោ មាសេ បរិវសតិ។ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ, ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ។ អបិ ច មេត្ថ បុគ្គលវេមត្តតា វិទិតា’’តិ។

‘‘សចេ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពា ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខន្តា បព្ពជ្ជំ អាកង្ខន្តា ឧបសម្បទំ តេ ចត្តារោ មាសេ បរិវសន្តិ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ, អហំ ចត្តារិ

វស្សានិ បរិវសិស្សាមិ។ ចតុន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តុ, ឧបសម្បាទេន្តុ ភិក្ខុភាវាយា’’តិ។ អលត្ថ ខោ អចេលោ សេនិយោ កុក្កុរវតិកោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា សេនិយោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា សេនិយោ អរហតំ អហោសីតិ។

កុក្កុរវតិកសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. អភយរាជកុមារសុត្តំ

៨៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អភយោ រាជកុមារោ យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អភយំ រាជកុមារំ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ឯតទវោច – ‘‘ឯហិ ត្វំ, រាជកុមារ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេហិ។ ឯវំ តេ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆិស្សតិ – ‘អភយេន រាជកុមារេន សមណស្ស គោតមស្ស ឯវំ មហិទ្ធិកស្ស ឯវំ មហានុភាវស្ស វាទោ អារោបិតោ’’’តិ។ ‘‘យថា កថំ បនាហំ, ភន្តេ, សមណស្ស គោតមស្ស ឯវំ មហិទ្ធិកស្ស ឯវំ មហានុភាវស្ស វាទំ អារោបេស្សាមី’’តិ? ‘‘ឯហិ ត្វំ, រាជកុមារ, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា សមណំ គោតមំ ឯវំ វទេហិ – ‘ភាសេយ្យ នុ ខោ, ភន្តេ, តថាគតោ តំ វាចំ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបា’តិ? សចេ តេ សមណោ គោតមោ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករោតិ – ‘ភាសេយ្យ, រាជកុមារ, តថាគតោ តំ វាចំ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបា’តិ, តមេនំ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘អថ កិញ្ចរហិ តេ, ភន្តេ, បុថុជ្ជនេន នានាករណំ? បុថុជ្ជនោបិ ហិ តំ វាចំ ភាសេយ្យ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបា’តិ។ សចេ បន តេ សមណោ គោតមោ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករោតិ – ‘ន, រាជកុមារ, តថាគតោ តំ វាចំ ភាសេយ្យ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបា’តិ, តមេនំ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘អថ កិញ្ចរហិ តេ, ភន្តេ, ទេវទត្តោ ព្យាកតោ – ‘‘អាបាយិកោ ទេវទត្តោ, នេរយិកោ ទេវទត្តោ, កប្បដ្ឋោ ទេវទត្តោ, អតេកិច្ឆោ ទេវទត្តោ’’តិ? តាយ ច បន តេ វាចាយ ទេវទត្តោ កុបិតោ អហោសិ អនត្តមនោ’តិ។ ឥមំ ខោ តេ, រាជកុមារ, សមណោ គោតមោ ឧភតោកោដិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ នេវ សក្ខិតិ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្ខិតិ ឱគិលិតុំ។ សេយ្យថាបិ នាម បុរិសស្ស អយោសិង្ឃាដកំ កណ្ឋេ វិលគ្គំ, សោ នេវ សក្កុណេយ្យ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្កុណេយ្យ ឱគិលិតុំ; ឯវមេវ ខោ តេ, រាជកុមារ, សមណោ គោតមោ ឥមំ ឧភតោកោដិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ នេវ សក្ខិតិ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្ខិតិ ឱគិលិតុ’’ន្តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អភយោ រាជកុមារោ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

៨៤. ឯកមន្តំ និសិន្នស្ស ខោ អភយស្ស រាជកុមារស្ស សូរិយំ [សុរិយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឧល្លោកេត្វា ឯតទហោសិ – ‘‘អកាលោ ខោ អជ្ជ ភគវតោ វាទំ អារោបេតុំ ។ ស្វេ ទានាហំ សកេ និវេសនេ ភគវតោ វាទំ អារោបេស្សាមី’’តិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ អត្តចតុត្ថោ ភត្ត’’ន្តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ អភយោ រាជកុមារោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន អភយស្ស រាជកុមារស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ អភយោ រាជកុមារោ ភគវន្តំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ អភយោ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

៨៥. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អភយោ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ភាសេយ្យ នុ ខោ, ភន្តេ, តថាគតោ តំ វាចំ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបា’’តិ? ‘‘ន ខ្វេត្ថ, រាជកុមារ, ឯកំសេនា’’តិ។ ‘‘ឯត្ថ, ភន្តេ, អនស្សុំ និគណ្ឋា’’តិ។ ‘‘កិំ បន ត្វំ, រាជកុមារ, ឯវំ វទេសិ – ‘ឯត្ថ , ភន្តេ, អនស្សុំ និគណ្ឋា’’’តិ? ‘‘ឥធាហំ, ភន្តេ, យេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ មំ, ភន្តេ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ឯតទវោច – ‘ឯហិ ត្វំ, រាជកុមារ, សមណស្ស គោតមស្ស វាទំ អារោបេហិ។ ឯវំ តេ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆិស្សតិ – អភយេន រាជកុមារេន សមណស្ស គោតមស្ស ឯវំ មហិទ្ធិកស្ស ឯវំ មហានុភាវស្ស វាទោ អារោបិតោ’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភន្តេ, និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘យថា កថំ បនាហំ , ភន្តេ, សមណស្ស គោតមស្ស ឯវំ មហិទ្ធិកស្ស ឯវំ មហានុភាវស្ស វាទំ អារោបេស្សាមី’តិ? ‘ឯហិ ត្វំ, រាជកុមារ, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា សមណំ គោតមំ ឯវំ វទេហិ –

ភាសេយ្យ នុ ខោ, ភន្តេ, តថាគតោ តំ វាចំ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបាតិ? សចេ តេ សមណោ គោតមោ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករោតិ – ភាសេយ្យ, រាជកុមារ, តថាគតោ តំ វាចំ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបាតិ, តមេនំ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – អថ កិញ្ចរហិ តេ, ភន្តេ, បុថុជ្ជនេន នានាករណំ? បុថុជ្ជនោបិ ហិ តំ វាចំ ភាសេយ្យ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបាតិ។ សចេ បន តេ សមណោ គោតមោ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករោតិ – ន, រាជកុមារ, តថាគតោ តំ វាចំ ភាសេយ្យ យា សា វាចា បរេសំ អប្បិយា អមនាបាតិ, តមេនំ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – អថ កិញ្ចរហិ តេ, ភន្តេ, ទេវទត្តោ ព្យាកតោ – អាបាយិកោ ទេវទត្តោ, នេរយិកោ ទេវទត្តោ, កប្បដ្ឋោ ទេវទត្តោ, អតេកិច្ឆោ ទេវទត្តោតិ? តាយ ច បន តេ វាចាយ ទេវទត្តោ កុបិតោ អហោសិ អនត្តមនោតិ។ ឥមំ ខោ តេ, រាជកុមារ, សមណោ គោតមោ ឧភតោកោដិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ នេវ សក្ខិតិ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្ខិតិ ឱគិលិតុំ។ សេយ្យថាបិ នាម បុរិសស្ស អយោសិង្ឃាដកំ កណ្ឋេ វិលគ្គំ, សោ នេវ សក្កុណេយ្យ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្កុណេយ្យ ឱគិលិតុំ; ឯវមេវ ខោ តេ, រាជកុមារ, សមណោ គោតមោ ឥមំ ឧភតោកោដិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ នេវ សក្ខិតិ ឧគ្គិលិតុំ ន សក្ខិតិ ឱគិលិតុ'''ន្តិ។

៨៦. តេន ខោ បន សមយេន ទហរោ កុមារោ មន្ទោ ឧត្តានសេយ្យកោ អភយស្ស រាជកុមារស្ស អង្កេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា អភយំ រាជកុមារំ ឯតទវោច – "តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, សចាយំ កុមារោ តុយ្ហំ វា បមាទមន្វាយ ធាតិយា វា បមាទមន្វាយ កដ្ឋំ វា កឋលំ [កថលំ (ក.)] វា មុខេ អាហរេយ្យ, កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី"តិ? "អាហរេយ្យស្សាហំ, ភន្តេ។ សចេ, ភន្តេ, ន សក្កុណេយ្យំ អាទិកេនេវ អាហត្តុំ [អាហរិតុំ (ស្យា. កំ.)], វាមេន ហត្ថេន សីសំ បរិគ្គហេត្វា [បគ្គហេត្វា (សី.)] ទក្ខិណេន ហត្ថេន វង្កង្គុលិំ ករិត្វា សលោហិតម្បិ អាហរេយ្យំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អត្ថិ មេ, ភន្តេ, កុមារេ អនុកម្បា"តិ។ "ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, យំ តថាគតោ វាចំ ជានាតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ អប្បិយា អមនាបា, ន តំ តថាគតោ វាចំ ភាសតិ។ យម្បិ តថាគតោ វាចំ ជានាតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ អប្បិយា អមនាបា, តម្បិ តថាគតោ វាចំ ន ភាសតិ។ យញ្ច ខោ តថាគតោ វាចំ ជានាតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ អប្បិយា អមនាបា, តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្សា វាចាយ វេយ្យាករណាយ។ យំ តថាគតោ វាចំ ជានាតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ បិយា មនាបា, ន តំ តថាគតោ វាចំ ភាសតិ។ យម្បិ តថាគតោ វាចំ ជានាតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ បិយា មនាបា តម្បិ តថាគតោ វាចំ ន ភាសតិ។ យញ្ច តថាគតោ វាចំ ជានាតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសំហិតំ សា ច បរេសំ បិយា មនាបា, តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្សា វាចាយ វេយ្យាករណាយ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អត្ថិ, រាជកុមារ, តថាគតស្ស សត្តេសុ អនុកម្បា"តិ។

៨៧. "យេមេ, ភន្តេ, ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ សមណបណ្ឌិតាបិ បញ្ហំ អភិសង្ខរិត្វា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ, បុព្ពេវ នុ ខោ, ឯតំ, ភន្តេ , ភគវតោ ចេតសោ បរិវិតក្កិតំ ហោតិ 'យេ មំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បុច្ឆិស្សន្តិ តេសាហំ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សាមី'តិ, ឧទាហុ ឋានសោវេតំ តថាគតំ បដិភាតី"តិ?

"តេន ហិ, រាជកុមារ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ, យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, កុសលោ ត្វំ រថស្ស អង្គបច្ចង្គានន្តិ?

"ឯវំ, ភន្តេ, កុសលោ អហំ រថស្ស អង្គបច្ចង្គានន្តិ។

"តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, យេ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – 'កិំ នាមិទំ រថស្ស អង្គបច្ចង្គ'ន្តិ? បុព្ពេវ នុ ខោ តេ ឯតំ ចេតសោ បរិវិតក្កិតំ អស្ស 'យេ មំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បុច្ឆិស្សន្តិ តេសាហំ ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សាមី'តិ, ឧទាហុ ឋានសោវេតំ បដិភាសេយ្យា"តិ?

"អហញ្ហិ, ភន្តេ, រថិកោ សញ្ញាតោ កុសលោ រថស្ស អង្គបច្ចង្គានំ។ សព្ពានិ មេ រថស្ស អង្គបច្ចង្គានិ សុវិទិតានិ។ ឋានសោវេតំ មំ បដិភាសេយ្យា"តិ ។

"ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, យេ តេ ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ សមណបណ្ឌិតាបិ បញ្ហំ អភិសង្ខរិត្វា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ, ឋានសោវេតំ តថាគតំ បដិភាតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សា ហិ, រាជកុមារ, តថាគតស្ស ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្ធា យស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា ឋានសោវេតំ តថាគតំ បដិភាតី"តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អភយោ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ…បេ.… អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។

អភយរាជកុមារសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. ពហុវេទនីយសុត្តំ

៨៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ យេនាយស្មា ឧទាយី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ ឯតទវោច – ‘‘កតិ នុ ខោ, ភន្តេ ឧទាយិ, វេទនា វុត្តា ភគវតា’’តិ? ‘‘តិស្សោ ខោ, ថបតិ [គហបតិ (ស្យា. កំ. បី.)], វេទនា វុត្តា ភគវតា។ សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា – ឥមា ខោ, ថបតិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, បញ្ចកង្គោ ថបតិ អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ, ភន្តេ ឧទាយិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា; ទ្វេ វេទនា វុត្តា ភគវតា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា។ យាយំ, ភន្តេ, អទុក្ខមសុខា វេទនា សន្តស្មិំ ឯសា បណីតេ សុខេ វុត្តា ភគវតា’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា ឧទាយី បញ្ចកង្គំ ថបតឹ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ, គហបតិ, ទ្វេ វេទនា វុត្តា ភគវតា; តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា។ សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា – ឥមា ខោ, ថបតិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ, ភន្តេ ឧទាយិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា; ទ្វេ វេទនា វុត្តា ភគវតា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា។ យាយំ, ភន្តេ, អទុក្ខមសុខា វេទនា សន្តស្មិំ ឯសា បណីតេ សុខេ វុត្តា ភគវតា’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា ឧទាយី បញ្ចកង្គំ ថបតឹ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ, ថបតិ, ទ្វេ វេទនា វុត្តា ភគវតា; តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា។ សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា – ឥមា ខោ, ថបតិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ, ភន្តេ ឧទាយិ, តិស្សោ វេទនា វុត្តា ភគវតា, ទ្វេ វេទនា វុត្តា ភគវតា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា។ យាយំ, ភន្តេ, អទុក្ខមសុខា វេទនា សន្តស្មិំ ឯសា បណីតេ សុខេ វុត្តា ភគវតា’’តិ។ នេវ ខោ សក្ខិ អាយស្មា ឧទាយី បញ្ចកង្គំ ថបតឹ សញ្ញាបេតុំ ន បនាសក្ខិ បញ្ចកង្គោ ថបតិ អាយស្មន្តំ ឧទាយឹ សញ្ញាបេតុំ។

៨៩. អស្សោសិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អាយស្មតោ ឧទាយិស្ស បញ្ចកង្គេន ថបតិនា សទ្ធឹ ឥមំ កថាសល្លាបំ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យាវតកោ អហោសិ អាយស្មតោ ឧទាយិស្ស បញ្ចកង្គេន ថបតិនា សទ្ធឹ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – ‘‘សន្តញ្ញេវ ខោ, អានន្ទ, បរិយាយំ បញ្ចកង្គោ ថបតិ ឧទាយិស្ស នាព្ភនុមោទិ, សន្តញ្ញេវ ច បន បរិយាយំ ឧទាយី បញ្ចកង្គស្ស ថបតិស្ស នាព្ភនុមោទិ។ ទ្វេបានន្ទ, វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន , តិស្សោបិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន, បញ្ចបិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន, ឆបិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន, អដ្ឋារសបិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន, ឆត្តិំសបិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន, អដ្ឋសតម្បិ វេទនា វុត្តា មយា បរិយាយេន។ ឯវំ បរិយាយទេសិតោ ខោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ។ ឯវំ បរិយាយទេសិតេ ខោ, អានន្ទ, មយា ធម្មេ យេ អញ្ញមញ្ញស្ស សុភាសិតំ សុលបិតំ ន សមនុជានិស្សន្តិ ន សមនុមញ្ញិស្សន្តិ ន សមនុមោទិស្សន្តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ – ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរិស្សន្តិ។ ឯវំ បរិយាយទេសិតោ ខោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ។ ឯវំ បរិយាយទេសិតេ ខោ, អានន្ទ, មយា ធម្មេ យេ អញ្ញមញ្ញស្ស សុភាសិតំ សុលបិតំ សមនុជានិស្សន្តិ សមនុមញ្ញិស្សន្តិ សមនុមោទិស្សន្តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ – សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរិស្សន្តិ’’។

៩០. ‘‘បញ្ច ខោ ឥមេ, អានន្ទ, កាមគុណា។ កតមេ បញ្ច? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា, សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា…បេ.… ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា…បេ.… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា…បេ.… កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ពា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា – ឥមេ ខោ, អានន្ទ, បញ្ច កាមគុណា។ យំ ខោ, អានន្ទ, ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ។

‘‘យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឯតបរមំ សត្តា សុខំ សោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តី’តិ, ឥទមស្ស នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អត្ថានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ

សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឯតបរមំ សត្តា សុខំ សោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តី’តិ, ឥទមស្ស នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អត្ថានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ…. ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា…បេ…. តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា…បេ…. ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច ? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា, បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា, នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ…បេ….។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“យោ ខោ, អានន្ទ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឯតបរមំ សត្តា សុខំ សោមនស្សំ បដិសំវេទេន្តី’តិ, ឥទមស្ស នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អត្ថានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតម្ហា សុខា អញ្ញំ សុខំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

៩១. “ឋានំ ខោ បនេតំ, អានន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមណោ គោតមោ អាហ; តញ្ច សុខស្មិំ បញ្ញបេតិ។ តយិទំ កឹសុ, តយិទំ កថំសូ’តិ? ឯវំវាទិនោ, អានន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ន ខោ, អាវុសោ, ភគវា សុខំយេវ វេទនំ សន្ធាយ សុខស្មិំ បញ្ញបេតិ; អបិ ច, អាវុសោ, យត្ថ យត្ថ សុខំ ឧបលព្ភតិ យហិំ យហិំ តំ តំ តថាគតោ សុខស្មិំ បញ្ញបេតី’”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

ពហុវេទនីយសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. អបណ្ណកសុត្តំ

៨២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន សាលា នាម កោសលានំ ព្រាហ្មណគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ សាលេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា – ‘‘សមណោ ខលុ ភោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ សាលំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’’តិ។ អថ ខោ សាលេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទឹសុ; សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ ភគវតោ សន្តិកេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

៨៣. ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ សាលេយ្យកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘អត្ថិ បន វោ, គហបតយោ, កោចិ មនាបោ សត្ថា យស្មិំ វោ អាការវតី សទ្ធា បដិលទ្ធា’’តិ? ‘‘នត្ថិ ខោ នោ, ភន្តេ, កោចិ មនាបោ សត្ថា យស្មិំ នោ អាការវតី សទ្ធា បដិលទ្ធា’’តិ។ ‘‘មនាបំ វោ, គហបតយោ, សត្ថារំ អលភន្តេហិ អយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ សមាទាយ វត្តិតព្ពោ។ អបណ្ណកោ ហិ, គហបតយោ, ធម្មោ សមត្តោ សមាទិន្នោ, សោ វោ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ។ កតមោ ច, គហបតយោ, អបណ្ណកោ ធម្មោ’’?

៨៤. ‘‘សន្តិ , គហបតយោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ; នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ [សុកដទុក្កដានំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោ លោកោ; នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា; នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា; នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា [សមគ្គតា (ក.)] សម្មា បដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ តេសំយេវ ខោ, គហបតយោ, សមណព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧជុវិបច្ចនីកវាទា។ តេ ឯវមាហំសុ – ‘អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋំ, អត្ថិ ហុតំ; អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ; អត្ថិ អយំ លោកោ, អត្ថិ បរោ លោកោ; អត្ថិ មាតា, អត្ថិ បិតា; អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា; អត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មា បដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, គហបតយោ – ‘ននុមេ សមណព្រាហ្មណា អញ្ញមញ្ញស្ស ឧជុវិបច្ចនីកវាទា’’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

៨៥. ‘‘តត្រ, គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ. … យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ [យទិទំ (ក.)] កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា [អភិនិព្ពជ្ជេត្វា (ស្យា. កំ.), អភិនិព្ពិជ្ជិត្វា (ក.)] យមិទំ [យទិទំ (ក.)] កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា បស្សន្តិ អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ បន បរំ លោកំ ‘នត្ថិ បរោ លោកោ’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘នត្ថិ បរោ លោកោ’តិ សង្កប្បេតិ; ស្វាស្ស ហោតិ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘នត្ថិ បរោ លោកោ’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘នត្ថិ បរោ លោកោ’តិ អាហ; យេ តេ អរហន្តោ បរលោកវិទុនោ តេសមយំ បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘នត្ថិ បរោ លោកោ’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ [បញ្ញាបេតិ (ក.)]; សាស្ស ហោតិ អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ [អស្សទ្ធម្មបញ្ញត្តិ (ក.)]។ តាយ ច បន អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា អត្តានុក្កំសេតិ, បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស សុសីល្យំ បហីនំ ហោតិ, ទុស្សីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាចា អរិយានំ បច្ចនីកតា អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អត្តុក្កំសនា បរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ [ឯវំ’សិ’មេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយា។

‘‘តត្រ , គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ នត្ថិ បរោ លោកោ ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា សោត្ថិមត្តានំ ករិស្សតិ; សចេ ខោ អត្ថិ បរោ លោកោ ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ បរោ លោកោ, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ – ទុស្សីលោ បុរិសបុគ្គលោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ នត្ថិកវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថេវ បរោ លោកោ, ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កលិគ្គហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ

ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ ទុស្សមត្តោ សមាទិន្នោ, ឯកំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ កុសលំ ឋានំ។

៩៦. ‘‘តត្រ , គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ ទិន្នំ…បេ.… យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា យមិទំ កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? បស្សន្តិ ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘អត្ថិ បរោ លោកោ’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘អត្ថិ បរោ លោកោ’តិ សង្កប្បេតិ; ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘អត្ថិ បរោ លោកោ’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘អត្ថិ បរោ លោកោ’តិ អាហ; យេ តេ អរហន្តោ បរលោកវិទុនោ តេសមយំ ន បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន បរំ លោកំ ‘អត្ថិ បរោ លោកោ’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ; សាស្ស ហោតិ សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ។ តាយ ច បន សទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ, ន បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស ទុស្សីល្យំ បហីនំ ហោតិ, សុសីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា អរិយានំ អបច្ចនីកតា សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អនត្តុក្កំសនា អបរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា។

‘‘តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ អត្ថិ បរោ លោកោ , ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ បរោ លោកោ, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ – សីលវា បុរិសបុគ្គលោ សម្មាទិដ្ឋិ អត្ថិកវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថេវ បរោ លោកោ, ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កដគ្គហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ សុសមត្តោ សមាទិន្នោ, ឧភយំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ អកុសលំ ឋានំ។

៩៧. ‘‘សន្តិ, គហបតយោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ករោតោ ការយតោ, ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ, បចតោ បាចាបយតោ, សោចយតោ សោចាបយតោ, កិលមតោ កិលមាបយតោ, ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ, បាណមតិបាតយតោ [បាណមតិមាបយតោ (សី. បី.), បាណមតិបាតាបយតោ (ស្យា. កំ.), បាណមតិបាបយតោ (ក.)], អទិន្នំ អាទិយតោ, សន្ធឹ ឆិន្ទតោ, និល្លោបំ ហរតោ, ឯកាគារិកំ ករោតោ, បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ, បរទារំ គច្ឆតោ, មុសា ភណតោ; ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ, ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ, បចន្តោ បាចេន្តោ; នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ទទន្តោ ទាបេន្តោ, យជន្តោ យជាបេន្តោ; នត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន [សច្ចវាចេន (ក.)] នត្ថិ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ។ តេសំយេវ ខោ, គហបតយោ, សមណព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧជុវិបច្ចនីកវាទា តេ ឯវមាហំសុ – ‘ករោតោ ការយតោ, ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ, បចតោ បាចាបយតោ, សោចយតោ សោចាបយតោ, កិលមតោ កិលមាបយតោ, ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ, បាណមតិបាតយតោ, អទិន្នំ អាទិយតោ, សន្ធឹ ឆិន្ទតោ, និល្លោបំ ហរតោ, ឯកាគារិកំ ករោតោ, បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ, បរទារំ គច្ឆតោ, មុសា ភណតោ; ករោតោ ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, អត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, អត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ, ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ, បចន្តោ បាចេន្តោ; អត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, អត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ទទន្តោ ទាបេន្តោ, យជន្តោ យជាបេន្តោ; អត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, អត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន អត្ថិ បុញ្ញំ, អត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ។ តំ កឹ មញ្ញថ, គហបតយោ, ននុមេ សមណព្រាហ្មណា អញ្ញមញ្ញស្ស ឧជុវិបច្ចនីកវាទា’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

៩៨. ‘‘តត្រ, គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ករោតោ ការយតោ, ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ, បចតោ បាចាបយតោ, សោចយតោ សោចាបយតោ, កិលមតោ កិលមាបយតោ, ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ, បាណមតិបាតយតោ, អទិន្នំ អាទិយតោ, សន្ធឹ ឆិន្ទតោ, និល្លោបំ ហរតោ, ឯកាគារិកំ ករោតោ, បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ, បរទារំ គច្ឆតោ, មុសា ភណតោ; ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ

ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ...បេ.... ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន នត្ថិ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា យមិទំ កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា បស្សន្តិ អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘នត្ថិ កិរិយា’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘នត្ថិ កិរិយា’តិ សង្កប្បេតិ; ស្វាស្ស ហោតិ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘នត្ថិ កិរិយា’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘នត្ថិ កិរិយា’តិ អាហ, យេ តេ អរហន្តោ កិរិយវាទា តេសមយំ បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘នត្ថិ កិរិយា’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ; សាស្ស ហោតិ អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ។ តាយ ច បន អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា អត្តានុក្កំសេតិ, បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស សុសីល្យំ បហីនំ ហោតិ, ទុស្សីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាចា អរិយានំ បច្ចនីកតា អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អត្តុក្កំសនា បរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយា។

“តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ នត្ថិ កិរិយា, ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា សោត្ថិមត្តានំ ករិស្សតិ; សចេ ខោ អត្ថិ កិរិយា ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ កិរិយា, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ – ទុស្សីលោ បុរិសបុគ្គលោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អកិរិយវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថេវ កិរិយា, ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កលិគ្គហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ ទុស្សមត្តោ សមាទិន្នោ, ឯកំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ កុសលំ ឋានំ។

៩៩. “តត្រ, គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ករោតោ ការយតោ, ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ, បចតោ បាចាបយតោ, សោចយតោ សោចាបយតោ, កិលមតោ កិលមាបយតោ, ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ, បាណមតិបាតយតោ, អទិន្នំ អាទិយតោ, សន្ធឹ ឆិន្ទតោ, និល្លោបំ ហរតោ, ឯកាគារិកំ ករោតោ, បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ, បរទារំ គច្ឆតោ, មុសា ភណតោ; ករោតោ ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, អត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, អត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ, ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ, បចន្តោ បាចេន្តោ, អត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, អត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ទទន្តោ ទាបេន្តោ, យជន្តោ យជាបេន្តោ, អត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, អត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន អត្ថិ បុញ្ញំ, អត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ , មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា យមិទំ កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? បស្សន្តិ ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘អត្ថិ កិរិយា’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘អត្ថិ កិរិយា’តិ សង្កប្បេតិ; ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘អត្ថិ កិរិយា’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘អត្ថិ កិរិយា’តិ អាហ; យេ តេ អរហន្តោ កិរិយវាទា តេសមយំ ន បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន កិរិយំ ‘អត្ថិ កិរិយា’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ; សាស្ស ហោតិ សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ។ តាយ ច បន សទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ, ន បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស ទុស្សីល្យំ បហីនំ ហោតិ, សុសីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា អរិយានំ អបច្ចនីកតា សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អនត្តុក្កំសនា អបរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា។

“តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ អត្ថិ កិរិយា, ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ កិរិយា, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ – សីលវា បុរិសបុគ្គលោ សម្មាទិដ្ឋិ កិរិយវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថេវ កិរិយា, ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កដគ្គហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ សុសមត្តោ សមាទិន្នោ, ឧភយំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ អកុសលំ ឋានំ។

១០០. “សន្តិ , គហបតយោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ នត្ថិ ពលំ, នត្ថិ វីរិយំ [វិរិយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], នត្ថិ បុរិសថាមោ, នត្ថិ បុរិសបរក្កមោ; សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ។ តេសំយេវ ខោ, គហបតយោ, សមណព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧជុវិបច្ចនីកវាទា។ តេ ឯវមាហំសុ – ‘អត្ថិ ហេតុ, អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ អត្ថិ ហេតុ, អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ អត្ថិ ពលំ, អត្ថិ វីរិយំ, អត្ថិ បុរិសថាមោ, អត្ថិ បុរិសបរក្កមោ; ន សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា [អត្ថិ បុរិសបរក្កមោ, សព្ពេ សត្តា... សវសា សពលា សវីរិយា (ស្យា. កំ. ក.)] និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, គហបតយោ, ននុមេ សមណព្រាហ្មណា អញ្ញមញ្ញស្ស ឧជុវិបច្ចនីកវាទា’តិ? ‘ឯវំ, ភន្តេ’។

១០១. “តត្រ , គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ នត្ថិ ពលំ, នត្ថិ វីរិយំ, នត្ថិ បុរិសថាមោ, នត្ថិ បុរិសបរក្កមោ; សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា យមិទំ កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា បស្សន្តិ អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘នត្ថិ ហេតូ’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘នត្ថិ ហេតូ’តិ សង្កប្បេតិ ; ស្វាស្ស ហោតិ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘នត្ថិ ហេតូ’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ មិច្ឆាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘នត្ថិ ហេតូ’តិ អាហ; យេ តេ អរហន្តោ ហេតុវាទា តេសមយំ បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘នត្ថិ ហេតូ’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ; សាស្ស ហោតិ អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ។ តាយ ច បន អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា អត្តានុក្កំសេតិ, បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស សុសីល្យំ បហីនំ ហោតិ, ទុស្សីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាចា អរិយានំ បច្ចនីកតា អសទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អត្តុក្កំសនា បរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយា។

“តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ នត្ថិ ហេតុ, ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សោត្ថិមត្តានំ ករិស្សតិ; សចេ ខោ អត្ថិ ហេតុ, ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ ហេតុ, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ – ទុស្សីលោ បុរិសបុគ្គលោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អហេតុកវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថេវ ហេតុ, ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កលិគ្គហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ គារយ្ហោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ ទុស្សមត្តោ សមាទិន្នោ, ឯកំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ កុសលំ ឋានំ។

១០២. “តត្រ, គហបតយោ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ ហេតុ, អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ អត្ថិ ហេតុ, អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ អត្ថិ ពលំ, អត្ថិ វីរិយំ, អត្ថិ បុរិសថាមោ, អត្ថិ បុរិសបរក្កមោ; ន សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ តេសមេតំ បាដិកង្ខំ? យមិទំ កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ – ឥមេ តយោ អកុសលេ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា យមិទំ កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ – ឥមេ តយោ កុសលេ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? បស្សន្តិ ហិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា អកុសលានំ ធម្មានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ, កុសលានំ ធម្មានំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ វោទានបក្ខំ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘អត្ថិ ហេតូ’ តិស្ស ទិដ្ឋិ ហោតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘អត្ថិ ហេតូ’តិ សង្កប្បេតិ; ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាសង្កប្បោ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘អត្ថិ ហេតូ’តិ វាចំ ភាសតិ; សាស្ស ហោតិ សម្មាវាចា។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘អត្ថិ ហេតូ’តិ អាហ, យេ តេ អរហន្តោ ហេតុវាទា តេសមយំ ន បច្ចនីកំ ករោតិ។ សន្តំយេវ ខោ បន ហេតុំ ‘អត្ថិ ហេតូ’តិ បរំ សញ្ញាបេតិ; សាស្ស ហោតិ សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ។ តាយ ច បន សទ្ធម្មសញ្ញត្តិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ, ន បរំ វម្ភេតិ។ ឥតិ បុព្ពេវ ខោ បនស្ស ទុស្សីល្យំ បហីនំ ហោតិ, សុសីល្យំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – អយញ្ច

សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា អរិយានំ អបច្ចនីកតា សទ្ធម្មសញ្ញត្តិ អនត្តុក្កំសនា អបរវម្ភនា។ ឯវមស្សិមេ អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា។

“តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សចេ ខោ អត្ថិ ហេតុ, ឯវមយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាមំ ខោ បន មាហុ ហេតុ, ហោតុ នេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ; អថ ច បនាយំ ភវំ បុរិសបុគ្គលោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ – សីលវា បុរិសបុគ្គលោ សម្មាទិដ្ឋិ ហេតុវាទោ’តិ។ សចេ ខោ អត្ថិ ហេតុ , ឯវំ ឥមស្ស ភោតោ បុរិសបុគ្គលស្ស ឧភយត្ថ កដគ្គាហោ – យញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ វិញ្ញូនំ បាសំសោ, យញ្ច កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ ឯវមស្សាយំ អបណ្ណកោ ធម្មោ សុសមត្តោ សមាទិន្នោ, ឧភយំសំ ផរិត្វា តិដ្ឋតិ, រិញ្ចតិ អកុសលំ ឋានំ។

១០៣. “សន្តិ, គហបតយោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ។ តេសំយេវ ខោ, គហបតយោ, សមណព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧជុវិបច្ចនីកវាទា។ តេ ឯវមាហំសុ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, គហបតយោ, ននុមេ សមណព្រាហ្មណា អញ្ញមញ្ញស្ស ឧជុវិបច្ចនីកវាទា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “តត្រ , គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – យេ ខោ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ, ឥទំ មេ អទិដ្ឋំ; យេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ, ឥទំ មេ អវិទិតំ។ អហញ្ចេវ [អហញ្ចេ (?)] ខោ បន អជានន្តោ អបស្សន្តោ ឯកំសេន អាទាយ វោហរេយ្យំ – ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញន្តិ, ន មេតំ អស្ស បតិរូបំ។ យេ ខោ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ, សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ឋានមេតំ វិជ្ជតិ – យេ តេ ទេវា រូបិនោ មនោមយា, អបណ្ណកំ មេ តត្រូបបត្តិ ភវិស្សតិ។ យេ បន តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ អារុប្បា’តិ, សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ឋានមេតំ វិជ្ជតិ – យេ តេ ទេវា អរូបិនោ សញ្ញាមយា, អបណ្ណកំ មេ តត្រូបបត្តិ ភវិស្សតិ។ ទិស្សន្តិ ខោ បន រូបាធិករណំ [រូបការណា (ក.)] ទណ្ឌាទាន-សត្ថាទាន-កលហ-វិគ្គហ-វិវាទ-តុវំតុវំ-បេសុញ្ញ-មុសាវាទា។ ‘នត្ថិ ខោ បនេតំ សព្ពសោ អរូបេ’”តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ រូបានំយេវ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

១០៤. “សន្តិ, គហបតយោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ។ តេសំយេវ ខោ, គហបតយោ, សមណព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧជុវិបច្ចនីកវាទា។ តេ ឯវមាហំសុ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, គហបតយោ, ននុមេ សមណព្រាហ្មណា អញ្ញមញ្ញស្ស ឧជុវិបច្ចនីកវាទា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “តត្រ, គហបតយោ, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – យេ ខោ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, ឥទំ មេ អទិដ្ឋំ; យេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, ឥទំ មេ អវិទិតំ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អជានន្តោ អបស្សន្តោ ឯកំសេន អាទាយ វោហរេយ្យំ – ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញន្តិ, ន មេតំ អស្ស បតិរូបំ។ យេ ខោ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ឋានមេតំ វិជ្ជតិ – យេ តេ ទេវា អរូបិនោ សញ្ញាមយា អបណ្ណកំ មេ តត្រូបបត្តិ ភវិស្សតិ។ យេ បន តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ឋានមេតំ វិជ្ជតិ – យំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយិស្សាមិ ។ យេ ខោ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘នត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, តេសមយំ ទិដ្ឋិ សារាគាយ [សរាគាយ (ស្យា. កំ.)] សន្តិកេ, សំយោគាយ សន្តិកេ, អភិនន្ទនាយ សន្តិកេ, អជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ, ឧបាទានាយ សន្តិកេ។ យេ បន តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អត្ថិ សព្ពសោ ភវនិរោធោ’តិ, តេសមយំ ទិដ្ឋិ អសារាគាយ សន្តិកេ, អសំយោគាយ សន្តិកេ, អនភិនន្ទនាយ សន្តិកេ, អនជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ, អនុបាទានាយ សន្តិកេ’”តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ ភវានំយេវ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

១០៥. “ចត្តារោមេ, គហបតយោ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ បរន្តបោ ហោតិ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ ហោតិ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន

បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។

១០៦. “កតមោ ច, គហបតយោ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ? ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អចេលកោ ហោតិ មុត្តាចារោ ហត្ថាបលេខនោ…បេ…. [វិត្ថារោ ម. និ. ២.៦-៧ កន្ទរកសុត្តេ] ឥតិ ឯវរូបំ អនេកវិហិតំ កាយស្ស អាតាបនបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, គហបតយោ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

“កតមោ ច, គហបតយោ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឱរព្ភិកោ ហោតិ សូករិកោ…បេ…. យេ វា បនញ្ញេបិ កេចិ កុរូរកម្មន្តា។ អយំ វុច្ចតិ, គហបតយោ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

“កតមោ ច, គហបតយោ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, គហបតយោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ រាជា វា ហោតិ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ…បេ…. តេបិ ទណ្ឌតជ្ជិតា ភយតជ្ជិតា អស្សុមុខា រុទមានា បរិកម្មានិ ករោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, គហបតយោ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

“កតមោ ច, គហបតយោ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ? ឥធ, គហបតយោ, តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ…បេ…. សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ…បេ…. តតិយំ ឈានំ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ…. ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ, សុគតេ ទុគ្គតេ…បេ…. យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ…បេ…. ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, គហបតយោ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សាលេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្జេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកេ នោ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតេ”តិ។

អបណ្ណកសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

គហបតិវគ្គោ និដ្ឋិតោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កន្ទរនាគរសេខរតោ ច, បោតលិយោ បុន ជីវកភច្ចោ;
ឧបាលិទមថោ កុក្កុរអភយោ, ពហុវេទនីយាបណ្ណកតោ ទសមោ។

២. ភិក្ខុវគ្គោ

១. អម្ពលដ្ឋិករាហុលោវាទសុត្តំ

១០៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា រាហុលោ អម្ពលដ្ឋិកាយំ វិហរតិ។ អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន អម្ពលដ្ឋិកា យេនាយស្មា រាហុលោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន អាសនំ បញ្ញាបេសិ, ឧទកញ្ច បាទានំ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ បាទេ បក្ខាលេសិ។ អាយស្មាបិ ខោ រាហុលោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

១០៨. អថ ខោ ភគវា បរិត្តំ ឧទកាវសេសំ ឧទកាធានេ ឋបេត្វា អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “បស្សសិ នោ ត្វំ, រាហុល, ឥមំ បរិត្តំ ឧទកាវសេសំ ឧទកាធានេ ឋបិត”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ បរិត្តកំ ខោ, រាហុល, តេសំ សាមញ្ញំ យេសំ នត្ថិ សម្បជានមុសាវាទេ លជ្ជា”តិ។ អថ ខោ ភគវា បរិត្តំ ឧទកាវសេសំ ឆឌ្ឌេត្វា អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “បស្សសិ នោ ត្វំ, រាហុល, បរិត្តំ ឧទកាវសេសំ ឆឌ្ឌិត”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ ឆឌ្ឌិតំ ខោ, រាហុល, តេសំ សាមញ្ញំ យេសំ នត្ថិ សម្បជានមុសាវាទេ លជ្ជា”តិ។ អថ ខោ ភគវា តំ ឧទកាធានំ និក្កុជ្ជិត្វា អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “បស្សសិ នោ ត្វំ, រាហុល, ឥមំ ឧទកាធានំ និក្កុជ្ជិត”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ និក្កុជ្ជិតំ ខោ, រាហុល, តេសំ សាមញ្ញំ យេសំ នត្ថិ សម្បជានមុសាវាទេ លជ្ជា”តិ។ អថ ខោ ភគវា តំ ឧទកាធានំ ឧក្កុជ្ជិត្វា អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “បស្សសិ នោ ត្វំ, រាហុល, ឥមំ ឧទកាធានំ រិត្តំ តុច្ឆ”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ រិត្តំ តុច្ឆំ ខោ, រាហុល, តេសំ សាមញ្ញំ យេសំ នត្ថិ សម្បជានមុសាវាទេ លជ្ជាតិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា [ឧព្ពូឡ្ហវា (សី. បី.)] អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ សង្គាមគតោ បុរិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បុរិមេនបិ កាយេន កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេនបិ កាយេន កម្មំ ករោតិ, សីសេនបិ កម្មំ ករោតិ, កណ្ណេហិបិ កម្មំ ករោតិ, ទន្តេហិបិ កម្មំ ករោតិ, នង្គុដ្ឋេនបិ កម្មំ ករោតិ; រក្ខតេវ សោណ្ឌំ។ តត្ថ ហត្ថារោហស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ ខោ រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ សង្គាមគតោ បុរិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ...បេ.... នង្គុដ្ឋេនបិ កម្មំ ករោតិ; រក្ខតេវ សោណ្ឌំ ។ អបរិច្ចត្តំ ខោ រញ្ញោ នាគស្ស ជីវិត’ន្តិ។ យតោ ខោ, រាហុល, រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ សង្គាមគតោ បុរិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ...បេ.... នង្គុដ្ឋេនបិ កម្មំ ករោតិ, សោណ្ឌាយបិ កម្មំ ករោតិ, តត្ថ ហត្ថារោហស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ ខោ រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ សង្គាមគតោ បុរិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេហិបិ បាទេហិ កម្មំ ករោតិ, បុរិមេនបិ កាយេន កម្មំ ករោតិ, បច្ឆិមេនបិ កាយេន កម្មំ ករោតិ, សីសេនបិ កម្មំ ករោតិ, កណ្ណេហិបិ កម្មំ ករោតិ, ទន្តេហិបិ កម្មំ ករោតិ, នង្គុដ្ឋេនបិ កម្មំ ករោតិ, សោណ្ឌាយបិ កម្មំ ករោតិ។ បរិច្ចត្តំ ខោ រញ្ញោ នាគស្ស ជីវិតំ។ នត្ថិ ទានិ កិញ្ចិ រញ្ញោ នាគស្ស អករណីយ’ន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, រាហុល, យស្ស កស្សចិ សម្បជានមុសាវាទេ នត្ថិ លជ្ជា, នាហំ តស្ស កិញ្ចិ បាបំ អករណីយន្តិ វទាមិ។ តស្មាតិហ តេ, រាហុល, ‘ហស្សាបិ ន មុសា ភណិស្សាមី’តិ – ឯវញ្ហិ តេ, រាហុល, សិក្ខិតព្ពំ។

១០៩. “តំ កិំ មញ្ញសិ, រាហុល, កិមត្ថិយោ អាទាសោ”តិ? “បច្ចវេក្ខណត្ថោ, ភន្តេ”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាហុល, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា កាយេន កម្មំ កត្តព្ពំ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា វាចាយ កម្មំ កត្តព្ពំ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា មនសា កម្មំ កត្តព្ពំ។ យទេវ ត្វំ, រាហុល, កាយេន កម្មំ កត្តុកាមោ អហោសិ, តទេវ តេ កាយកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ [ទុក្ខុន្ទ្រយំ, ទុក្ខុទយំ (ក.)] ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, កាយេន កម្មំ សសក្កំ ន ករណីយំ [សំសក្កំ ន ច ករណីយំ (ក.)]។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ កាយកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – កុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, កាយេន កម្មំ ករណីយំ។

“ករោន្តេនបិ តេ, រាហុល, កាយេន កម្មំ តទេវ តេ កាយកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំ

វត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, បដិសំហរេយ្យាសិ ត្វំ, រាហុល, ឯវរូបំ កាយកម្មំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ កាយកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, អនុបទជ្ជេយ្យាសិ ត្វំ, រាហុល, ឯវរូបំ កាយកម្មំ។

“កត្វាបិ តេ, រាហុល, កាយេន កម្មំ តទេវ តេ កាយកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ [សំវត្តិ (បី.)], បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ខោ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ អកាសឹ, ឥទំ មេ កាយកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, កាយកម្មំ សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ ទេសេតព្ពំ, វិវរិតព្ពំ, ឧត្តានីកាតព្ពំ; ទេសេត្វា វិវរិត្វា ឧត្តានីកត្វា អាយតឹ សំវរំ អាបជ្ជិតព្ពំ ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ កាយេន កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ កាយកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ កាយកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, តេនេវ ត្វំ, រាហុល, បីតិបាមោជ្ជេន វិហរេយ្យាសិ អហោរត្តានុសិក្ខី កុសលេសុ ធម្មេសុ។

១១០. “យទេវ ត្វំ, រាហុល, វាចាយ កម្មំ កត្តុកាមោ អហោសិ, តទេវ តេ វចីកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, វាចាយ កម្មំ សសក្កំ ន ករណីយំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ វចីកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – កុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, វាចាយ កម្មំ ករណីយំ។

“ករោន្តេនបិ, រាហុល, វាចាយ កម្មំ តទេវ តេ វចីកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, បដិសំហរេយ្យាសិ ត្វំ, រាហុល, ឯវរូបំ វចីកម្មំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ វចីកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, អនុបទជ្ជេយ្យាសិ, ត្វំ រាហុល, ឯវរូបំ វចីកម្មំ។

“កត្វាបិ តេ, រាហុល, វាចាយ កម្មំ តទេវ តេ វចីកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ [សំវត្តិ (សី. បី.)], បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ខោ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ វចីកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, វចីកម្មំ សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ ទេសេតព្ពំ, វិវរិតព្ពំ, ឧត្តានីកត្តព្ពំ ; ទេសេត្វា វិវរិត្វា ឧត្តានីកត្វា អាយតឹ សំវរំ អាបជ្ជិតព្ពំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ វាចាយ កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ វចីកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ វចីកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, តេនេវ ត្វំ, រាហុល, បីតិបាមោជ្ជេន វិហរេយ្យាសិ អហោរត្តានុសិក្ខី កុសលេសុ ធម្មេសុ។

១១១. “យទេវ ត្វំ, រាហុល, មនសា កម្មំ កត្តុកាមោ អហោសិ, តទេវ តេ មនោកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, មនសា កម្មំ សសក្កំ ន ករណីយំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ កត្តុកាមោ ឥទំ មេ មនោកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តេយ្យ – កុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ តេ, រាហុល, មនសា កម្មំ ករណីយំ។

“ករោន្តេនបិ តេ, រាហុល, មនសា កម្មំ តទេវ តេ មនោកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, បដិសំហរេយ្យាសិ ត្វំ, រាហុល, ឯវរូបំ មនោកម្មំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ ករោមិ ឥទំ មេ មនោកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, អនុបទជ្ជេយ្យាសិ ត្វំ, រាហុល, ឯវរូបំ មនោកម្មំ។

“កត្វាបិ តេ, រាហុល, មនសា កម្មំ តទេវ តេ មនោកម្មំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘យំ នុ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ [សំវត្តិ (សី. បី.)], បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ? សចេ ខោ ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ មនោកម្មំ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – អកុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ ទុក្ខុទ្រយំ ទុក្ខវិបាក’ន្តិ, ឯវរូបំ បន [ឯវរូបេ (សី. បី.), ឯវរូបេ បន (ស្យា. កំ.)] តេ, រាហុល, មនោកម្មំ [មនោកម្មេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អដ្ដីយិតព្ពំ ហរាយិតព្ពំ ជិគុច្ឆិតព្ពំ; អដ្ដីយិត្វា ហរាយិត្វា ជិគុច្ឆិត្វា អាយតឹ សំវរំ អាបជ្ជិតព្ពំ។ សចេ បន ត្វំ, រាហុល, បច្ចវេក្ខមានោ ឯវំ ជានេយ្យាសិ – ‘យំ ខោ អហំ ឥទំ មនសា កម្មំ អកាសឹ ឥទំ មេ មនោកម្មំ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ – កុសលំ ឥទំ មនោកម្មំ សុខុទ្រយំ សុខវិបាក’ន្តិ, តេនេវ ត្វំ, រាហុល, បីតិបាមោជ្ជេន វិហរេយ្យាសិ អហោរត្តានុសិក្ខី កុសលេសុ ធម្មេសុ។

១១២. “យេ ហិ កេចិ, រាហុល, អតីតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយកម្មំ បរិសោធេសុំ, វចីកម្មំ បរិសោធេសុំ, មនោកម្មំ បរិសោធេសុំ, សព្ពេ តេ ឯវមេវំ បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា កាយកម្មំ បរិសោធេសុំ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា វចីកម្មំ បរិសោធេសុំ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា មនោកម្មំ បរិសោធេសុំ។ យេបិ ហិ កេចិ, រាហុល, អនាគតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ, វចីកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ, មនោកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ, សព្ពេ តេ ឯវមេវំ បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា កាយកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា វចីកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ , បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា មនោកម្មំ បរិសោធេស្សន្តិ។ យេបិ ហិ កេចិ, រាហុល, ឯតរហិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយកម្មំ បរិសោធេន្តិ, វចីកម្មំ បរិសោធេន្តិ, មនោកម្មំ បរិសោធេន្តិ, សព្ពេ តេ ឯវមេវំ បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា កាយកម្មំ បរិសោធេន្តិ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា វចីកម្មំ បរិសោធេន្តិ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា មនោកម្មំ បរិសោធេន្តិ។ តស្មាតិហ, រាហុល, ‘បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា កាយកម្មំ បរិសោធេស្សាមិ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា វចីកម្មំ បរិសោធេស្សាមិ, បច្ចវេក្ខិត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា មនោកម្មំ បរិសោធេស្សាមី’តិ – ឯវញ្ហិ តេ, រាហុល, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

អម្ពលដ្ឋិករាហុលោវាទសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. មហារាហុលោវាទសុត្តំ

១១៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អាយស្មាបិ ខោ រាហុលោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។ អថ ខោ ភគវា អបលោកេត្វា អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “យំ កិញ្ចិ, រាហុល, រូបំ – អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា – សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ”ន្តិ។ “រូបមេវ នុ ខោ, ភគវា, រូបមេវ នុ ខោ, សុគតា”តិ? “រូបម្បិ, រាហុល, វេទនាបិ, រាហុល, សញ្ញាបិ, រាហុល, សង្ខារាបិ, រាហុល, វិញ្ញាណម្បិ, រាហុលា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា រាហុលោ “កោ នជ្ជ [កោ នុជ្ជ (ស្យា. កំ.)] ភគវតា សម្មុខា ឱវាទេន ឱវទិតោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសិស្សតី”តិ តតោ បដិនិវត្តិត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ រាហុលំ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា ។ ទិស្វាន អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាមន្តេសិ – “អានាបានស្សតិំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អានាបានស្សតិ, រាហុល, ភាវិតា ពហុលីកតា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា”តិ។

១១៤. អថ ខោ អាយស្មា រាហុលោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កថំ ភាវិតា នុ ខោ, ភន្តេ, អានាបានស្សតិ, កថំ ពហុលីកតា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា”តិ? “យំ កិញ្ចិ, រាហុល, អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ កក្ខឡំ ខរិគតំ ឧបាទិន្នំ, សេយ្យថិទំ – កេសា លោមា នខា ទន្តា តចោ មំសំ ន្ហារុ [នហារុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អដ្ឋិ អដ្ឋិមិញ្ជំ វក្កំ ហទយំ យកនំ កិលោមកំ បិហកំ បប្ផាសំ អន្តំ អន្តគុណំ ឧទរិយំ ករីសំ, យំ វា បនញ្ញម្បិ កិញ្ចិ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ កក្ខឡំ ខរិគតំ ឧបាទិន្នំ – អយំ វុច្ចតិ, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា បថវីធាតុ [បឋវីធាតុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ យា ចេវ ខោ បន អជ្ឈត្តិកា បថវីធាតុ យា ច ពាហិរា បថវីធាតុ, បថវីធាតុរេវេសា។ តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ – ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា បថវីធាតុយា និព្ពិន្ទតិ, បថវីធាតុយា ចិត្តំ វិរាជេតិ”។

១១៥. “កតមា ច, រាហុល, អាបោធាតុ? អាបោធាតុ សិយា អជ្ឈត្តិកា, សិយា ពាហិរា។ កតមា ច, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា អាបោធាតុ ? យំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ អាបោ អាបោគតំ ឧបាទិន្នំ, សេយ្យថិទំ – បិត្តំ សេម្ហំ បុព្ពោ លោហិតំ សេទោ មេទោ អស្សុ វសា ខេឡោ សិង្ឃាណិកា លសិកា មុត្តំ, យំ វា បនញ្ញម្បិ កិញ្ចិ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ អាបោ អាបោគតំ ឧបាទិន្នំ – អយំ វុច្ចតិ, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា អាបោធាតុ។ យា ចេវ ខោ បន អជ្ឈត្តិកា អាបោធាតុ យា ច ពាហិរា អាបោធាតុ អាបោធាតុរេវេសា។ តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ – ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អាបោធាតុយា និព្ពិន្ទតិ, អាបោធាតុយា ចិត្តំ វិរាជេតិ។

១១៦. “កតមា ច, រាហុល, តេជោធាតុ? តេជោធាតុ សិយា អជ្ឈត្តិកា, សិយា ពាហិរា។ កតមា ច, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា តេជោធាតុ? យំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ តេជោ តេជោគតំ ឧបាទិន្នំ, សេយ្យថិទំ – យេន ច សន្តប្បតិ យេន ច ជីរីយតិ យេន ច បរិឌយ្ហតិ យេន ច អសិតបីតខាយិតសាយិតំ សម្មា បរិណាមំ គច្ឆតិ, យំ វា បនញ្ញម្បិ កិញ្ចិ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ តេជោ តេជោគតំ ឧបាទិន្នំ – អយំ វុច្ចតិ, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា តេជោធាតុ។ យា ចេវ ខោ បន អជ្ឈត្តិកា តេជោធាតុ យា ច ពាហិរា តេជោធាតុ តេជោធាតុរេវេសា។ តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ – ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា តេជោធាតុយា និព្ពិន្ទតិ, តេជោធាតុយា ចិត្តំ វិរាជេតិ។

១១៧. “កតមា ច, រាហុល, វាយោធាតុ? វាយោធាតុ សិយា អជ្ឈត្តិកា, សិយា ពាហិរា។ កតមា ច, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា វាយោធាតុ? យំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ វាយោ វាយោគតំ ឧបាទិន្នំ, សេយ្យថិទំ – ឧទ្ធង្គមា វាតា, អធោគមា វាតា, កុច្ឆិសយា វាតា, កោដ្ឋាសយា [កោដ្ឋសយា (សី. បី.)] វាតា , អង្គមង្គានុសារិនោ វាតា, អស្សាសោ បស្សាសោ, ឥតិ យំ វា បនញ្ញម្បិ កិញ្ចិ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ វាយោ វាយោគតំ ឧបាទិន្នំ – អយំ វុច្ចតិ, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា វាយោធាតុ។ យា ចេវ ខោ បន អជ្ឈត្តិកា វាយោធាតុ យា ច ពាហិរា វាយោធាតុ វាយោធាតុរេវេសា។ តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ , ន មេសោ អត្តា’តិ – ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា វាយោធាតុយា និព្ពិន្ទតិ, វាយោធាតុយា ចិត្តំ វិរាជេតិ។

១១៨. “កតមា ច, រាហុល, អាកាសធាតុ? អាកាសធាតុ សិយា អជ្ឈត្តិកា, សិយា ពាហិរា។ កតមា ច, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា អាកាសធាតុ? យំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ អាកាសំ អាកាសគតំ ឧបាទិន្នំ, សេយ្យថិទំ – កណ្ណច្ឆិទ្ទំ

នាសច្ឆិទ្ទំ មុខទ្វារំ, យេន ច អសិតបីតខាយិតសាយិតំ អជ្ឈោហរតិ, យត្ថ ច អសិតបីតខាយិតសាយិតំ សន្តិដ្ឋតិ, យេន ច អសិតបីតខាយិតសាយិតំ អធោភាគំ [អធោភាគា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និក្ខមតិ, យំ វា បនញ្ញម្បិ កិញ្ចិ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ អាកាសំ អាកាសគតំ, អឃំ អឃគតំ, វិវរំ វិវរគតំ, អសម្ផុដ្ឋំ, មំសលោហិតេហិ ឧបាទិន្នំ [អាកាសគតំ ឧបាទិន្នំ (សី. បី.)] – អយំ វុច្ចតិ, រាហុល, អជ្ឈត្តិកា អាកាសធាតុ។ យា ចេវ ខោ បន អជ្ឈត្តិកា អាកាសធាតុ យា ច ពាហិរា អាកាសធាតុ អាកាសធាតុរេវេសា។ តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ – ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អាកាសធាតុយា ចិត្តំ និព្ពិន្ទតិ, អាកាសធាតុយា ចិត្តំ វិរាជេតិ។

១១៩. ‘‘បថវីសមំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ បថវីសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, បថវិយា សុចិម្បិ និក្ខិបន្តិ, អសុចិម្បិ និក្ខិបន្តិ, គូថគតម្បិ និក្ខិបន្តិ, មុត្តគតម្បិ និក្ខិបន្តិ, ខេឡគតម្បិ និក្ខិបន្តិ, បុព្ពគតម្បិ និក្ខិបន្តិ, លោហិតគតម្បិ និក្ខិបន្តិ, ន ច តេន បថវី អដ្ដីយតិ វា ហរាយតិ វា ជិគុច្ឆតិ វា; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាហុល, បថវីសមំ ភាវនំ ភាវេហិ។ បថវីសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។

‘‘អាបោសមំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អាបោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, អាបស្មិំ សុចិម្បិ ធោវន្តិ, អសុចិម្បិ ធោវន្តិ, គូថគតម្បិ ធោវន្តិ, មុត្តគតម្បិ ធោវន្តិ, ខេឡគតម្បិ ធោវន្តិ, បុព្ពគតម្បិ ធោវន្តិ, លោហិតគតម្បិ ធោវន្តិ, ន ច តេន អាបោ អដ្ដីយតិ វា ហរាយតិ វា ជិគុច្ឆតិ វា; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាហុល, អាបោសមំ ភាវនំ ភាវេហិ។ អាបោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។

‘‘តេជោសមំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ តេជោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, តេជោ សុចិម្បិ ទហតិ, អសុចិម្បិ ទហតិ, គូថគតម្បិ ទហតិ, មុត្តគតម្បិ ទហតិ, ខេឡគតម្បិ ទហតិ, បុព្ពគតម្បិ ទហតិ, លោហិតគតម្បិ ទហតិ, ន ច តេន តេជោ អដ្ដីយតិ វា ហរាយតិ វា ជិគុច្ឆតិ វា; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាហុល, តេជោសមំ ភាវនំ ភាវេហិ។ តេជោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។

‘‘វាយោសមំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ វាយោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, វាយោ សុចិម្បិ ឧបវាយតិ, អសុចិម្បិ ឧបវាយតិ, គូថគតម្បិ ឧបវាយតិ, មុត្តគតម្បិ ឧបវាយតិ, ខេឡគតម្បិ ឧបវាយតិ, បុព្ពគតម្បិ ឧបវាយតិ, លោហិតគតម្បិ ឧបវាយតិ, ន ច តេន វាយោ អដ្ដីយតិ វា ហរាយតិ វា ជិគុច្ឆតិ វា; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាហុល, វាយោសមំ ភាវនំ ភាវេហិ។ វាយោសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។

‘‘អាកាសសមំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អាកាសសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាហុល, អាកាសោ ន កត្ថចិ បតិដ្ឋិតោ; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាហុល, អាកាសសមំ ភាវនំ ភាវេហិ។ អាកាសសមញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ ឧប្បន្នា មនាបាមនាបា ផស្សា ចិត្តំ ន បរិយាទាយ ឋស្សន្តិ។

១២០. ‘‘មេត្តំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ មេត្តញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យោ ព្យាបាទោ សោ បហីយិស្សតិ។ ករុណំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ ករុណញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យា វិហេសា សា បហីយិស្សតិ។ មុទិតំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ មុទិតញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យា អរតិ សា បហីយិស្សតិ។ ឧបេក្ខំ , រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ ឧបេក្ខញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យោ បដិឃោ សោ បហីយិស្សតិ។ អសុភំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អសុភញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យោ រាគោ សោ បហីយិស្សតិ។ អនិច្ចសញ្ញំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អនិច្ចសញ្ញញ្ហិ តេ, រាហុល, ភាវនំ ភាវយតោ យោ អស្មិមានោ សោ បហីយិស្សតិ។

១២១. ‘‘អានាបានស្សតិំ, រាហុល, ភាវនំ ភាវេហិ។ អានាបានស្សតិ ហិ តេ, រាហុល, ភាវិតា ពហុលីកតា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ កថំ ភាវិតា ច, រាហុល, អានាបានស្សតិ, កថំ ពហុលីកតា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា ? ឥធ, រាហុល, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា

ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ សតោវ អស្សសតិ សតោវ [សតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បស្សសតិ។

“ទីឃំ វា អស្សសន្តោ ‘ទីឃំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, ទីឃំ វា បស្សសន្តោ ‘ទីឃំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ; រស្សំ វា អស្សសន្តោ ‘រស្សំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, រស្សំ វា បស្សសន្តោ ‘រស្សំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ។ ‘សព្ពកាយប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘សព្ពកាយប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។

“‘បីតិប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បីតិប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘សុខប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘សុខប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘ចិត្តសង្ខារប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘ចិត្តសង្ខារប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បស្សម្ភយំ ចិត្តសង្ខារំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បស្សម្ភយំ ចិត្តសង្ខារំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។

“‘ចិត្តប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘ចិត្តប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ ; ‘អភិប្បមោទយំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘អភិប្បមោទយំ ចិត្តំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘សមាទហំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘សមាទហំ ចិត្តំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘វិមោចយំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘វិមោចយំ ចិត្តំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។

“‘អនិច្ចានុបស្សី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘អនិច្ចានុបស្សី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘វិរាគានុបស្សី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘វិរាគានុបស្សី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘និរោធានុបស្សី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘និរោធានុបស្សី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បដិនិស្សគ្គានុបស្សី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ; ‘បដិនិស្សគ្គានុបស្សី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។

“ឯវំ ភាវិតា ខោ, រាហុល, អានាបានស្សតិ, ឯវំ ពហុលីកតា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ ឯវំ ភាវិតាយ, រាហុល, អានាបានស្សតិយា, ឯវំ ពហុលីកតាយ យេបិ តេ ចរិមកា អស្សាសា តេបិ វិទិតាវ និរុជ្ឈន្តិ នោ អវិទិតា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

មហារាហុលោវាទសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. ចូឡមាលុក្យសុត្តំ

១២២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មតោ មាលុក្យបុត្តស្ស [មាលុង្ក្យបុត្តស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “យានិមានិ ទិដ្ឋិគតានិ ភគវតា អព្យាកតានិ ឋបិតានិ បដិក្ខិត្តានិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិបិ, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិបិ, ‘អន្តវា លោកោ’តិបិ, ‘អនន្តវា លោកោ’តិបិ, ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិបិ, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិបិ, ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិបិ, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិបិ, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិបិ, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិបិ – តានិ មេ ភគវា ន ព្យាករោតិ។ យានិ មេ ភគវា ន ព្យាករោតិ តំ មេ ន រុច្ចតិ, តំ មេ នក្ខមតិ។ សោហំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆិស្សាមិ។ សចេ មេ ភគវា ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា…បេ.… ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា – ឯវាហំ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ; នោ ចេ មេ ភគវា ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា…បេ.… ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា – ឯវាហំ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមី”តិ។

១២៣. អថ ខោ អាយស្មា មាលុក្យបុត្តោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មាលុក្យបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

១២៤. “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – យានិមានិ ទិដ្ឋិគតានិ ភគវតា អព្យាកតានិ ឋបិតានិ បដិក្ខិត្តានិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិបិ, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិបិ... បេ.... ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិបិ – តានិ មេ ភគវា ន ព្យាករោតិ។ យានិ មេ ភគវា ន ព្យាករោតិ តំ មេ ន រុច្ចតិ, តំ មេ នក្ខមតិ។ សោហំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆិស្សាមិ។ សចេ មេ ភគវា ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា...បេ.... ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា – ឯវាហំ ភគវតិ, ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ។ នោ ចេ មេ ភគវា ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា...បេ.... ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា – ឯវាហំ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមីតិ។ សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ, ‘សស្សតោ លោកោ’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ; សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ។ នោ ចេ ភគវា ជានាតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា, អជានតោ ខោ បន អបស្សតោ ឯតទេវ ឧជុកំ ហោតិ យទិទំ – ‘ន ជានាមិ, ន បស្សាមី’តិ។ សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘អន្តវា លោកោ’តិ, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ; សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘អនន្តវា លោកោ’តិ, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ។ នោ ចេ ភគវា ជានាតិ – ‘អន្តវា លោកោ’តិ វា, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ វា, អជានតោ ខោ បន អបស្សតោ ឯតទេវ ឧជុកំ ហោតិ យទិទំ – ‘ន ជានាមិ, ន បស្សាមី’តិ។ សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ, ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ; សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ។ នោ ចេ ភគវា ជានាតិ – ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ វា, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ វា, អជានតោ ខោ បន អបស្សតោ ឯតទេវ ឧជុកំ ហោតិ យទិទំ – ‘ន ជានាមិ, ន បស្សាមី’តិ។ សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ; សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ។ នោ ចេ ភគវា ជានាតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, អជានតោ ខោ បន អបស្សតោ ឯតទេវ ឧជុកំ ហោតិ យទិទំ – ‘ន ជានាមិ ន បស្សាមី’តិ។ សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ; សចេ ភគវា ជានាតិ – ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ មេ ភគវា ព្យាករោតុ។ នោ ចេ ភគវា ជានាតិ – ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, អជានតោ ខោ បន អបស្សតោ ឯតទេវ ឧជុកំ ហោតិ យទិទំ – ‘ន ជានាមិ, ន បស្សាមី’”តិ។

១២៥. “កឹ នុ [កឹ នុ ខោ (ស្យា. កំ. ក.)] តាហំ, មាលុក្យបុត្ត, ឯវំ អវចំ – ‘ឯហិ ត្វំ, មាលុក្យបុត្ត, មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរ, អហំ តេ ព្យាករិស្សាមិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អន្តវា លោកោ’តិ វា, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ វា, ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ វា, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ វា, ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ត្វំ វា បន មំ ឯវំ អវច – អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ , ភគវា មេ ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អន្តវា លោកោ’តិ វា, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ វា, ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ វា, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ វា, ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ កិរ, មាលុក្យបុត្ត, នេវាហំ តំ វទាមិ – ឯហិ ត្វំ, មាលុក្យបុត្ត, មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរ, អហំ តេ ព្យាករិស្សាមិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា...បេ.... ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា’តិ; នបិ កិរ មំ ត្វំ វទេសិ – អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ, ភគវា មេ ព្យាករិស្សតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ វា ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា...បេ.... ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា”តិ។ ឯវំ សន្តេ, មោឃបុរិស, កោ សន្តោ កំ បច្ចាចិក្ខសិ?

១២៦. “យោ ខោ, មាលុក្យបុត្ត, ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ យាវ មេ ភគវា ន ព្យាករិស្សតិ – “សស្សតោ លោកោ”តិ វា, “អសស្សតោ លោកោ”តិ វា...បេ.... “នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា”តិ វាតិ, អព្យាកតមេវ តំ, មាលុក្យបុត្ត, តថាគតេន អស្ស, អថ សោ បុគ្គលោ កាលំ ករេយ្យ។ សេយ្យថាបិ, មាលុក្យបុត្ត, បុរិសោ សល្លេន វិទ្ធោ អស្ស សវិសេន គាឡ្ហូបលេបនេន។ តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា ភិសក្កំ សល្លកត្តំ ឧបដ្ឋបេយ្យុំ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ បុរិសំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ បុរិសំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឥតិ វា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ បុរិសំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, ទីឃោ វា រស្សោ វា មជ្ឈិមោ វា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ បុរិសំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, កាឡោ វា

សាមោ វា មង្គុរច្ឆវី វា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ បុរិសំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, អមុកស្មិំ គាមេ វា និគមេ វា នគរេ វា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ ធនុំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, យទិ វា ចាបោ យទិ វា កោទណ្ឌោ’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ ជិយំ ជានាមិ យាយម្ហិ វិទ្ធោ , យទិ វា អក្កស្ស យទិ វា សណ្ហស្ស [សណ្ណស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យទិ វា ន្ហារុស្ស យទិ វា មរុវាយ យទិ វា ខីរបណ្ណិនោ’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ កណ្ឌំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, យទិ វា គច្ឆំ យទិ វា រោបិម’ន្តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ កណ្ឌំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, យស្ស បត្តេហិ វាជិតំ [វាខិត្តំ (ក.)] យទិ វា គិជ្ឈស្ស យទិ វា កង្កស្ស យទិ វា កុលលស្ស យទិ វា មោរស្ស យទិ វា សិថិលហនុនោ’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ កណ្ឌំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, យស្ស ន្ហារុនា បរិក្ខិត្តំ យទិ វា គវស្ស យទិ វា មហឹសស្ស យទិ វា ភេរវស្ស [រោរុវស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យទិ វា សេម្ហារស្សា’តិ; សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ឥមំ សល្លំ អាហរិស្សាមិ យាវ ន តំ សល្លំ ជានាមិ យេនម្ហិ វិទ្ធោ, យទិ វា សល្លំ យទិ វា ខុរប្បំ យទិ វា វេកណ្ឌំ យទិ វា នារាចំ យទិ វា វច្ឆទន្តំ យទិ វា ករវីរបត្ត’ន្តិ – អញ្ញាតមេវ តំ, មាលុក្យបុត្ត, តេន បុរិសេន អស្ស, អថ សោ បុរិសោ កាលំ ករេយ្យ។ ឯវមេវ ខោ, មាលុក្យបុត្ត, យោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ន តាវាហំ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ យាវ មេ ភគវា ន ព្យាករិស្សតិ – “សស្សតោ លោកោ”តិ វា “អសស្សតោ លោកោ”តិ វា…បេ.… “នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា”តិ វាតិ – អព្យាកតមេវ តំ, មាលុក្យបុត្ត, តថាគតេន អស្ស, អថ សោ បុគ្គលោ កាលង្ករេយ្យ។

១២៧. “‘សស្សតោ លោកោ’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ , ឯវំ ‘នោ អសស្សតោ លោកោ’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវម្បិ ‘នោ សស្សតោ លោកោ’តិ វា, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ, ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ វា ទិដ្ឋិយា សតិ អត្ថេវ ជាតិ, អត្ថិ ជរា, អត្ថិ មរណំ, សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា; យេសាហំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និឃាតំ បញ្ញបេមិ ។ ‘អន្តវា លោកោ’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវំ ‘នោ អនន្តវា លោកោ’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវម្បិ ‘នោ អន្តវា លោកោ’តិ វា, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ, ‘អនន្តវា លោកោ’តិ វា ទិដ្ឋិយា សតិ អត្ថេវ ជាតិ, អត្ថិ ជរា, អត្ថិ មរណំ, សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា; យេសាហំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និឃាតំ បញ្ញបេមិ។ ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវំ ‘នោ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវម្បិ ‘នោ តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ វា, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ វា ទិដ្ឋិយា សតិ អត្ថេវ ជាតិ…បេ.… និឃាតំ បញ្ញបេមិ។ ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវំ ‘នោ ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវម្បិ ‘នោ ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា ទិដ្ឋិយា សតិ អត្ថេវ ជាតិ…បេ.… យេសាហំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និឃាតំ បញ្ញបេមិ។ ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវំ ‘នោ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ អភវិស្សាតិ, ឯវម្បិ ‘នោ ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ, មាលុក្យបុត្ត, ទិដ្ឋិយា សតិ, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា ទិដ្ឋិយា សតិ អត្ថេវ ជាតិ…បេ.… យេសាហំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និឃាតំ បញ្ញបេមិ។

១២៨. “តស្មាតិហ, មាលុក្យបុត្ត, អព្យាកតញ្ច មេ អព្យាកតតោ ធារេថ; ព្យាកតញ្ច មេ ព្យាកតតោ ធារេថ។ កិញ្ច, មាលុក្យបុត្ត, មយា អព្យាកតំ? ‘សស្សតោ លោកោ’តិ មាលុក្យបុត្ត, មយា អព្យាកតំ; ‘អសស្សតោ លោកោ’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘អន្តវា លោកោ’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘អនន្តវា លោកោ’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘តំ ជីវំ តំ សរីរ’ន្តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ’ន្តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ – មយា អព្យាកតំ; ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ – មយា អព្យាកតំ។ កស្មា ចេតំ, មាលុក្យបុត្ត, មយា អព្យាកតំ? ន ហេតំ, មាលុក្យបុត្ត, អត្ថសំហិតំ ន អាទិព្រហ្មចរិយកំ ន [នេតំ (សី.)] និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ តស្មា តំ មយា អព្យាកតំ។ កិញ្ច, មាលុក្យបុត្ត, មយា ព្យាកតំ? ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ, មាលុក្យបុត្ត, មយា ព្យាកតំ; ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ – មយា ព្យាកតំ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ – មយា ព្យាកតំ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ – មយា ព្យាកតំ។ កស្មា ចេតំ, មាលុក្យបុត្ត, មយា ព្យាកតំ? ឯតញ្ហិ, មាលុក្យបុត្ត, អត្ថសំហិតំ ឯតំ អាទិព្រហ្មចរិយកំ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ តស្មា តំ មយា ព្យាកតំ។ តស្មាតិហ, មាលុក្យបុត្ត , អព្យាកតញ្ច មេ អព្យាកតតោ ធារេថ; ព្យាកតញ្ច មេ ព្យាកតតោ ធារេថា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា មាលុក្យបុត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

ចូឡមាលុក្យសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. មហាមាលុក្យសុត្តំ

១២៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច – “ធារេថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, មយា ទេសិតានិ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី”តិ?

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា មាលុក្យបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អហំ ខោ, ភន្តេ, ធារេមិ ភគវតា ទេសិតានិ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី”តិ។ “យថា កថំ បន ត្វំ, មាលុក្យបុត្ត, ធារេសិ មយា ទេសិតានិ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី”តិ? “សក្កាយទិដ្ឋិំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ ទេសិតំ ធារេមិ; វិចិកិច្ឆំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ ទេសិតំ ធារេមិ; សីលព្ពតបរាមាសំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ ទេសិតំ ធារេមិ; កាមច្ឆន្ទំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ ទេសិតំ ធារេមិ; ព្យាបាទំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ ទេសិតំ ធារេមិ។ ឯវំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ធារេមិ ភគវតា ទេសិតានិ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី”តិ។

“កស្ស ខោ នាម ត្វំ, មាលុក្យបុត្ត, ឥមានិ ឯវំ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ទេសិតានិ ធារេសិ? ននុ, មាលុក្យបុត្ត , អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឥមិនា តរុណូបមេន ឧបារម្ភេន ឧបារម្ភិស្សន្តិ? ទហរស្ស ហិ, មាលុក្យបុត្ត, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស សក្កាយោតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បនស្ស ឧប្បជ្ជិស្សតិ សក្កាយទិដ្ឋិ? អនុសេត្វេវស្ស [អនុសេតិ ត្វេវស្ស (សី. បី.)] សក្កាយទិដ្ឋានុសយោ។ ទហរស្ស ហិ, មាលុក្យបុត្ត, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស ធម្មាតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បនស្ស ឧប្បជ្ជិស្សតិ ធម្មេសុ វិចិកិច្ឆា? អនុសេត្វេវស្ស វិចិកិច្ឆានុសយោ។ ទហរស្ស ហិ, មាលុក្យបុត្ត, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស សីលាតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បនស្ស ឧប្បជ្ជិស្សតិ សីលេសុ សីលព្ពតបរាមាសោ? អនុសេត្វេវស្ស សីលព្ពតបរាមាសានុសយោ ។ ទហរស្ស ហិ, មាលុក្យបុត្ត, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស កាមាតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បនស្ស ឧប្បជ្ជិស្សតិ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ? អនុសេត្វេវស្ស កាមរាគានុសយោ។ ទហរស្ស ហិ, មាលុក្យបុត្ត, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស សត្តាតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បនស្ស ឧប្បជ្ជិស្សតិ សត្តេសុ ព្យាបាទោ? អនុសេត្វេវស្ស ព្យាបាទានុសយោ។ ននុ, មាលុក្យបុត្ត, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឥមិនា តរុណូបមេន ឧបារម្ភេន ឧបារម្ភិស្សន្តី”តិ? ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ, ឯតស្ស, សុគត, កាលោ យំ ភគវា បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ទេសេយ្យ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ។ “តេន ហានន្ទ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៣០. “ឥធានន្ទ , អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ សក្កាយទិដ្ឋិបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ សក្កាយទិដ្ឋិបរេតេន; ឧប្បន្នាយ ច សក្កាយទិដ្ឋិយា និស្សរណំ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ តស្ស សា សក្កាយទិដ្ឋិ ថាមគតា អប្បដិវិនីតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ។ វិចិកិច្ឆាបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ វិចិកិច្ឆាបរេតេន; ឧប្បន្នាយ ច វិចិកិច្ឆាយ និស្សរណំ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ តស្ស សា វិចិកិច្ឆា ថាមគតា អប្បដិវិនីតា ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ។ សីលព្ពតបរាមាសបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ សីលព្ពតបរាមាសបរេតេន; ឧប្បន្នស្ស ច សីលព្ពតបរាមាសស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ តស្ស សោ សីលព្ពតបរាមាសោ ថាមគតោ អប្បដិវិនីតោ ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ។ កាមរាគបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ កាមរាគបរេតេន ; ឧប្បន្នស្ស ច កាមរាគស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ តស្ស សោ កាមរាគោ ថាមគតោ អប្បដិវិនីតោ ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ។ ព្យាបាទបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ព្យាបាទបរេតេន; ឧប្បន្នស្ស ច ព្យាបាទស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ តស្ស សោ ព្យាបាទោ ថាមគតោ អប្បដិវិនីតោ ឱរម្ភាគិយំ សំយោជនំ។

១៣១. “សុតវា ច ខោ, អានន្ទ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ, សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន សក្កាយទិដ្ឋិបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ន សក្កាយទិដ្ឋិបរេតេន; ឧប្បន្នាយ ច សក្កាយទិដ្ឋិយា និស្សរណំ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស សា សក្កាយទិដ្ឋិ សានុសយា បហីយតិ។ ន វិចិកិច្ឆាបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ន វិចិកិច្ឆាបរេតេន; ឧប្បន្នាយ ច វិចិកិច្ឆាយ និស្សរណំ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស សា វិចិកិច្ឆា សានុសយា បហីយតិ។ ន សីលព្ពតបរាមាស

បរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ន សីលព្ពតបរាមាសបរេតេន; ឧប្បន្នស្ស ច សីលព្ពតបរាមាសស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស សោ សីលព្ពតបរាមាសោ សានុសយោ បហីយតិ។ ន កាមរាគបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ន កាមរាគបរេតេន; ឧប្បន្នស្ស ច កាមរាគស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស សោ កាមរាគោ សានុសយោ បហីយតិ ។ ន ព្យាបាទបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា វិហរតិ ន ព្យាបាទបរេតេន; ឧប្បន្នស្ស ច ព្យាបាទស្ស និស្សរណំ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស សោ ព្យាបាទោ សានុសយោ បហីយតិ។

១៣២. "យោ, អានន្ទ, មគ្គោ យា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ តំ មគ្គំ តំ បដិបទំ អនាគម្ម បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា បជហិស្សតិ វាតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, មហតោ រុក្ខស្ស តិដ្ឋតោ សារវតោ តចំ អច្ឆេត្វា ផេគ្គុំ អច្ឆេត្វា សារច្ឆេទោ ភវិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, យោ មគ្គោ យា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ តំ មគ្គំ តំ បដិបទំ អនាគម្ម បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា បជហិស្សតិ វាតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

"យោ ច ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ យា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ តំ មគ្គំ តំ បដិបទំ អាគម្ម បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា បជហិស្សតិ វាតិ – ឋានមេតំ វិជ្ជតិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, មហតោ រុក្ខស្ស តិដ្ឋតោ សារវតោ តចំ ឆេត្វា ផេគ្គុំ ឆេត្វា សារច្ឆេទោ ភវិស្សតីតិ – ឋានមេតំ វិជ្ជតិ; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, យោ មគ្គោ យា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ តំ មគ្គំ តំ បដិបទំ អាគម្ម បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា បជហិស្សតិ វាតិ – ឋានមេតំ វិជ្ជតិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, គង្គា នទី បូរា ឧទកស្ស សមតិត្តិកា កាកបេយ្យា។ អថ ទុព្ពលកោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ – 'អហំ ឥមិស្សា គង្គាយ នទិយា តិរិយំ ពាហាយ សោតំ ឆេត្វា សោត្ថិនា បារំ គច្ឆិស្សាមី'តិ [គច្ឆាមីតិ (សី. បី.)]; សោ ន សក្កុណេយ្យ គង្គាយ នទិយា តិរិយំ ពាហាយ សោតំ ឆេត្វា សោត្ថិនា បារំ គន្តុំ។ ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, យេសំ កេសញ្ចិ [យស្ស កស្សចិ (សព្ពត្ថ)] សក្កាយនិរោធាយ ធម្មេ ទេសិយមានេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ នប្បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ; សេយ្យថាបិ សោ ទុព្ពលកោ បុរិសោ ឯវមេតេ ទដ្ឋព្ពា។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, គង្គា នទី បូរា ឧទកស្ស សមតិត្តិកា កាកបេយ្យា។ អថ ពលវា បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ – 'អហំ ឥមិស្សា គង្គាយ នទិយា តិរិយំ ពាហាយ សោតំ ឆេត្វា សោត្ថិនា បារំ គច្ឆិស្សាមី'តិ; សោ សក្កុណេយ្យ គង្គាយ នទិយា តិរិយំ ពាហាយ សោតំ ឆេត្វា សោត្ថិនា បារំ គន្តុំ។ ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, យេសំ កេសញ្ចិ សក្កាយនិរោធាយ ធម្មេ ទេសិយមានេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ; សេយ្យថាបិ សោ ពលវា បុរិសោ ឯវមេតេ ទដ្ឋព្ពា។

១៣៣. "កតមោ ចានន្ទ, មគ្គោ, កតមា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ ឧបធិវិវេកា អកុសលានំ ធម្មានំ បហានា សព្ពសោ កាយទុដ្ឋុល្លានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោតិ រូបគតំ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ តេ ធម្មេ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ សមនុបស្សតិ។ សោ តេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បដិវាបេតិ [បដិបាបេតិ (ស្យា.), បតិដ្ឋាបេតិ (ក.)]។ សោ តេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បដិវាបេត្វា អមតាយ ធាតុយា ចិត្តំ ឧបសំហរតិ – 'ឯតំ សន្តំ ឯតំ បណីតំ យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពាន'ន្តិ។ សោ តត្ថ ឋិតោ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ; នោ ចេ អាសវានំ ខយំ បាបុណាតិ តេនេវ ធម្មរាគេន តាយ ធម្មនន្ទិយា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ, តត្ថ បរិនិព្ពាយី, អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ អយំ បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ។

"បុន ចបរំ, អានន្ទ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ.… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ… តតិយំ ឈានំ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោតិ រូបគតំ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ… អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ អយំ បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ។

"បុន ចបរំ, អានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា 'អនន្តោ អាកាសោ'តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោតិ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ…បេ.… អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ អយំ បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោតិ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ…បេ…. អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ អយំ បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, ភិក្ខុ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោតិ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ…បេ…. អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ អយម្បិ ខោ, អានន្ទ, មគ្គោ អយំ បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយា”តិ។

“ឯសោ ចេ, ភន្តេ, មគ្គោ ឯសា បដិបទា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានាយ, អថ កិញ្ចរហិ ឥធេកច្ចេ ភិក្ខូ ចេតោវិមុត្តិនោ ឯកច្ចេ ភិក្ខូ បញ្ញាវិមុត្តិនោ”តិ? “ឯត្ថ ខោ បនេសាហំ [ឯត្ថ ខោ តេសាហំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], អានន្ទ, ឥន្ទ្រិយវេមត្តតំ វទាមី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

មហាមាលុក្យសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. ភទ្ទាលិសុត្តំ

១៣៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច – “អហំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឯកាសនភោជនំ ភុញ្ជាមិ; ឯកាសនភោជនំ ខោ, អហំ, ភិក្ខវេ, ភុញ្ជមានោ អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានាមិ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ ឯថ, តុម្ហេបិ, ភិក្ខវេ, ឯកាសនភោជនំ ភុញ្ជថ; ឯកាសនភោជនំ ខោ, ភិក្ខវេ, តុម្ហេបិ ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានិស្សថ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ចា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អហំ ខោ, ភន្តេ, ន ឧស្សហាមិ ឯកាសនភោជនំ ភុញ្ជិតុំ; ឯកាសនភោជនញ្ហិ មេ, ភន្តេ, ភុញ្ជតោ សិយា កុក្កុច្ចំ, សិយា វិប្បដិសារោ”តិ។ “តេន ហិ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, យត្ថ និមន្តិតោ អស្សសិ តត្ថ ឯកទេសំ ភុញ្ជិត្វា ឯកទេសំ នីហរិត្វាបិ ភុញ្ជេយ្យាសិ។ ឯវម្បិ ខោ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, ភុញ្ជមានោ ឯកាសនោ យាបេស្សសី”តិ [ភុញ្ជមានោ យាបេស្សសីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ “ឯវម្បិ ខោ អហំ, ភន្តេ, ន ឧស្សហាមិ ភុញ្ជិតុំ; ឯវម្បិ ហិ មេ, ភន្តេ, ភុញ្ជតោ សិយា កុក្កុច្ចំ, សិយា វិប្បដិសារោ”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវតា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិ។ អថ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ សព្ពំ តំ តេមាសំ ន ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អទាសិ, យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី។

១៣៥. តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ ភគវតោ ចីវរកម្មំ ករោន្តិ – និដ្ឋិតចីវរោ ភគវា តេមាសច្ចយេន ចារិកំ បក្កមិស្សតីតិ។ អថ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ ភទ្ទាលិំ តេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – “ឥទំ ខោ, អាវុសោ ភទ្ទាលិ, ភគវតោ ចីវរកម្មំ ករិយតិ [ករណីយំ (ក.)]។ និដ្ឋិតចីវរោ ភគវា តេមាសច្ចយេន ចារិកំ បក្កមិស្សតិ។ ឥង្ឃាវុសោ ភទ្ទាលិ, ឯតំ ទោសកំ សាធុកំ មនសិ ករោហិ, មា តេ បច្ឆា ទុក្ករតរំ អហោសី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ តេសំ ភិក្ខូនំ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ចយោ មំ, ភន្តេ, អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យោហំ ភគវតា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិំ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ អាយតិំ សំវរាយា”តិ។

“តគ្ឃ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, អច្ចយោ អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យំ ត្វំ មយា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘ភគវា ខោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ, ភគវាបិ មំ ជានិស្សតិ – ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី’តិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘សម្ពហុលា ខោ ភិក្ខូ សាវត្ថិយំ វស្សំ ឧបគតា, តេបិ មំ ជានិស្សន្តិ – ភទ្ទាលិ

នាម ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការីតិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘សម្ពហុលា ខោ ភិក្ខុនិយោ សាវត្ថិយំ វស្សំ ឧបគតា, តាបិ មំ ជានិស្សន្តិ – ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការីតិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘សម្ពហុលា ខោ ឧបាសកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ, តេបិ មំ ជានិស្សន្តិ – ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការីតិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘សម្ពហុលា ខោ ឧបាសិកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ, តាបិ មំ ជានិស្សន្តិ – ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការីតិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ , សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ។ សមយោបិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បដិវិទ្ធោ អហោសិ – ‘សម្ពហុលា ខោ នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា សាវត្ថិយំ វស្សំ ឧបគតា, តេបិ មំ ជានិស្សន្តិ – ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ ថេរញ្ញតរោ ភិក្ខុ សាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការីតិ។ អយម្បិ ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បដិវិទ្ធោ អហោសី”តិ។

“អច្ចយោ មំ, ភន្តេ, អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យោហំ ភគវតា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិំ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ អាយតិំ សំវរាយា”តិ។ “តគ្ឃ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, អច្ចយោ អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យំ ត្វំ មយា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិ”។

១៣៦. “តំ កិំ មញ្ញសិ, ភទ្ទាលិ, ឥធស្ស ភិក្ខុ ឧភតោភាគវិមុត្តោ, តមហំ ឯវំ វទេយ្យំ – ‘ឯហិ មេ ត្វំ, ភិក្ខុ, បង្កេ សង្កមោ ហោហី’តិ, អបិ នុ ខោ សោ សង្កមេយ្យ វា អញ្ញេន វា កាយំ សន្នាមេយ្យ, ‘នោ’តិ វា វទេយ្យា”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ភទ្ទាលិ, ឥធស្ស ភិក្ខុ បញ្ញាវិមុត្តោ… កាយសក្ខិ… ទិដ្ឋិប្បត្តោ… សទ្ធាវិមុត្តោ… ធម្មានុសារី… សទ្ធានុសារី, តមហំ ឯវំ វទេយ្យំ – ‘ឯហិ មេ ត្វំ, ភិក្ខុ, បង្កេ សង្កមោ ហោហី’តិ, អបិ នុ ខោ សោ សង្កមេយ្យ វា អញ្ញេន វា កាយំ សន្នាមេយ្យ, ‘នោ’តិ វា វទេយ្យា”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ភទ្ទាលិ, អបិ នុ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, តស្មិំ សមយេ ឧភតោភាគវិមុត្តោ វា ហោសិ បញ្ញាវិមុត្តោ វា កាយសក្ខិ វា ទិដ្ឋិប្បត្តោ វា សទ្ធាវិមុត្តោ វា ធម្មានុសារី វា សទ្ធានុសារី វា”តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ននុ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, តស្មិំ សមយេ រិត្តោ តុច្ឆោ អបរទ្ធោ”តិ?

“ឯវំ , ភន្តេ។ អច្ចយោ មំ, ភន្តេ, អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យោហំ ភគវតា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិំ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ អាយតិំ សំវរាយា”តិ។ “តគ្ឃ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, អច្ចយោ អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យំ ត្វំ មយា សិក្ខាបទេ បញ្ញាបិយមានេ ភិក្ខុសង្ឃេ សិក្ខំ សមាទិយមានេ អនុស្សាហំ បវេទេសិ។ យតោ ច ខោ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោសិ, តំ តេ មយំ បដិគ្គណ្ហាម។ វុទ្ធិហេសា, ភទ្ទាលិ, អរិយស្ស វិនយេ យោ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោតិ, អាយតិំ សំវរំ អាបជ្ជតិ”។

១៣៧. “ឥធ, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូនាហំ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជេយ្យំ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ អប្បេវ នាមាហំ ឧត្តរិ [ឧត្តរឹ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ សច្ឆិករេយ្យ’ន្តិ។ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ តស្ស តថាវូបកដ្ឋស្ស វិហរតោ សត្ថាបិ ឧបវទតិ, អនុវិច្ចបិ វិញ្ញូ សព្រហ្មចារី ឧបវទន្តិ, ទេវតាបិ ឧបវទន្តិ, អត្តាបិ អត្តានំ ឧបវទតិ។ សោ សត្ថារាបិ ឧបវទិតោ, អនុវិច្ចបិ វិញ្ញូហិ សព្រហ្មចារីហិ ឧបវទិតោ, ទេវតាហិបិ ឧបវទិតោ, អត្តនាបិ អត្តានំ ឧបវទិតោ ន ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ សច្ឆិករោតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការិស្ស។

១៣៨. “ឥធ បន, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការី ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូនាហំ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជេយ្យំ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ អប្បេវ នាមាហំ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ សច្ឆិករេយ្យ’ន្តិ។ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ តស្ស តថាវូបកដ្ឋស្ស វិហរតោ សត្ថាបិ ន ឧបវទតិ, អនុវិច្ចបិ វិញ្ញូ សព្រហ្មចារី ន ឧបវទន្តិ, ទេវតាបិ ន ឧបវទន្តិ, អត្តាបិ អត្តានំ ន ឧបវទតិ។ សោ សត្ថារាបិ អនុបវទិតោ , អនុវិច្ចបិ វិញ្ញូហិ សព្រហ្មចារីហិ អនុបវទិតោ, ទេវតាហិបិ អនុបវទិតោ, អត្តនាបិ អត្តានំ អនុបវទិតោ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ សច្ឆិករោតិ។ សោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

១៣៩. “បុន ចបរំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

“បុន ចបរំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ, សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

“បុន ចបរំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ… ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា…បេ… វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា; ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា…បេ… សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន…បេ… យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្ស។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ តំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ យថា តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ បរិបូរការិស្សា”តិ។

១៤០. ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ យេន មិធេកច្ចំ ភិក្ខុំ បសយ្ហ បសយ្ហ [បវយ្ហ បវយ្ហ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ការណំ ករោន្តិ? កោ បន, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ យេន មិធេកច្ចំ ភិក្ខុំ នោ តថា បសយ្ហ បសយ្ហ ការណំ ករោន្តី”តិ? “ឥធ, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ អភិណ្ហាបត្តិកោ ហោតិ អាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ន សម្មា វត្តតិ, ន លោមំ បាតេតិ, ន នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ នាហ។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ

អភិណ្ហាបត្តិកោ អាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ន សម្មា វត្តតិ, ន លោមំ បាតេតិ, ន នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ នាហ។ សាធុ វតាយស្មន្តោ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ តថា តថា ឧបបរិក្ខថ យថាស្សិទំ [យថយិទំ (ស្យា. កំ. ក.)] អធិករណំ ន ខិប្បមេវ វូបសមេយ្យាតិ។ តស្ស ខោ ឯវំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុនោ ភិក្ខូ តថា តថា ឧបបរិក្ខន្តិ យថាស្សិទំ អធិករណំ ន ខិប្បមេវ វូបសម្មតិ។

១៤១. “ឥធ បន, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ អភិណ្ហាបត្តិកោ ហោតិ អាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ នាញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ ន អបនាមេតិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, សម្មា វត្តតិ, លោមំ បាតេតិ, នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ អាហ។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អភិណ្ហាបត្តិកោ អាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ នាញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ ន អបនាមេតិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, សម្មា វត្តតិ, លោមំ បាតេតិ, នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ អាហ។ សាធុ វតាយស្មន្តោ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ តថា តថា ឧបបរិក្ខថ យថាស្សិទំ អធិករណំ ខិប្បមេវ វូបសមេយ្យាតិ។ តស្ស ខោ ឯវំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុនោ ភិក្ខូ តថា តថា ឧបបរិក្ខន្តិ យថាស្សិទំ អធិករណំ ខិប្បមេវ វូបសម្មតិ។

១៤២. “ឥធ, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ អធិច្ចាបត្តិកោ ហោតិ អនាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ន សម្មា វត្តតិ, ន លោមំ បាតេតិ, ន នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ នាហ។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អធិច្ចាបត្តិកោ អនាបត្តិពហុលោ ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ន សម្មា វត្តតិ, ន លោមំ បាតេតិ, ន នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ នាហ។ សាធុ វតាយស្មន្តោ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ តថា តថា ឧបបរិក្ខថ យថាស្សិទំ អធិករណំ ន ខិប្បមេវ វូបសមេយ្យាតិ។ តស្ស ខោ ឯវំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុនោ ភិក្ខូ តថា តថា ឧបបរិក្ខន្តិ យថាស្សិទំ អធិករណំ ន ខិប្បមេវ វូបសម្មតិ។

១៤៣. “ឥធ បន, ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ អធិច្ចាបត្តិកោ ហោតិ អនាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ នាញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ន ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, សម្មា វត្តតិ, លោមំ បាតេតិ, នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ អាហ។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អធិច្ចាបត្តិកោ អនាបត្តិពហុលោ។ សោ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ នាញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ន ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, សម្មា វត្តតិ, លោមំ បាតេតិ, នេត្ថារំ វត្តតិ, ‘យេន សង្ឃោ អត្តមនោ ហោតិ តំ ករោមី’តិ អាហ។ សាធុ វតាយស្មន្តោ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ តថា តថា ឧបបរិក្ខថ យថាស្សិទំ អធិករណំ ខិប្បមេវ វូបសមេយ្យាតិ។ តស្ស ខោ ឯវំ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុនោ ភិក្ខូ តថា តថា ឧបបរិក្ខន្តិ យថាស្សិទំ អធិករណំ ខិប្បមេវ វូបសម្មតិ។

១៤៤. “ឥធ , ភទ្ទាលិ, ឯកច្ចោ ភិក្ខុ សទ្ធាមត្តកេន វហតិ បេមមត្តកេន។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធាមត្តកេន វហតិ បេមមត្តកេន។ សចេ មយំ ឥមំ ភិក្ខុំ បសយ្ហ បសយ្ហ ការណំ ករិស្សាម – មា យម្បិស្ស តំ សទ្ធាមត្តកំ បេមមត្តកំ តម្ហាបិ បរិហាយី’តិ។ សេយ្យថាបិ, ភទ្ទាលិ, បុរិសស្ស ឯកំ ចក្ខុំ, តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា តំ ឯកំ ចក្ខុំ រក្ខេយ្យុំ – ‘មា យម្បិស្ស តំ ឯកំ ចក្ខុំ តម្ហាបិ បរិហាយី’តិ; ឯវមេវ ខោ, ភទ្ទាលិ, ឥធេកច្ចោ ភិក្ខុ សទ្ធាមត្តកេន វហតិ បេមមត្តកេន។ តត្រ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខូនំ ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធាមត្តកេន វហតិ បេមមត្តកេន។ សចេ មយំ ឥមំ ភិក្ខុំ បសយ្ហ បសយ្ហ ការណំ ករិស្សាម – មា យម្បិស្ស តំ សទ្ធាមត្តកំ បេមមត្តកំ តម្ហាបិ បរិហាយី’តិ។ អយំ ខោ, ភទ្ទាលិ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន មិធេកច្ចំ ភិក្ខុំ បសយ្ហ បសយ្ហ ការណំ ករោន្តិ។ អយំ បន, ភទ្ទាលិ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចំ ភិក្ខុំ នោ តថា បសយ្ហ បសយ្ហ ការណំ ករោន្តី”តិ។

១៤៥. “‘កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ យេន បុព្ពេ អប្បតរានិ ចេវ សិក្ខាបទានិ អហេសុំ ពហុតរា ច ភិក្ខូ អញ្ញាយ សណ្ឋហិំសុ? កោ បន, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ យេន ឯតរហិ ពហុតរានិ ចេវ សិក្ខាបទានិ ហោន្តិ អប្បតរា ច ភិក្ខូ អញ្ញាយ សណ្ឋហន្តី’តិ? “ឯវមេតំ, ភទ្ទាលិ, ហោតិ សត្តេសុ ហាយមានេសុ, សទ្ធម្មេ អន្តរធាយមានេ, ពហុតរានិ ចេវ សិក្ខាបទានិ ហោន្តិ អប្បតរា ច ភិក្ខូ អញ្ញាយ សណ្ឋហន្តីតិ។ ន តាវ, ភទ្ទាលិ, សត្ថា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ យាវ ន ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ បាតុភវន្តិ។ យតោ ច ខោ, ភទ្ទាលិ, ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ បាតុភវន្តិ, អថ សត្ថា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ តេសំយេវ អាសវដ្ឋានីយានំ ធម្មានំ បដិឃាតាយ។ ន តាវ, ភទ្ទាលិ, ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ

បាតុភវន្តិ យាវ ន សង្ឃោ មហត្តំ បត្តោ ហោតិ។ យតោ ច ខោ, ភទ្ទាលិ, សង្ឃោ មហត្តំ បត្តោ ហោតិ, អថ ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ បាតុភវន្តិ។ អថ សត្ថា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ តេសំយេវ អាសវដ្ឋានីយានំ ធម្មានំ បដិឃាតាយ។ ន តាវ, ភទ្ទាលិ, ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ បាតុភវន្តិ យាវ ន សង្ឃោ លាភគ្គំ បត្តោ ហោតិ, យសគ្គំ បត្តោ ហោតិ, ពាហុសច្ចំ បត្តោ ហោតិ, រត្តញ្ញុតំ បត្តោ ហោតិ។ យតោ ច ខោ, ភទ្ទាលិ, សង្ឃោ រត្តញ្ញុតំ បត្តោ ហោតិ, អថ ឥធេកច្ចេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា សង្ឃេ បាតុភវន្តិ, អថ សត្ថា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ តេសំយេវ អាសវដ្ឋានីយានំ ធម្មានំ បដិឃាតាយ។

១៤៦. "អប្បកា ខោ តុម្ហេ, ភទ្ទាលិ, តេន សមយេន អហុវត្ថ យទា វោ អហំ អាជានីយសុសូបមំ ធម្មបរិយាយំ ទេសេសិំ។ តំ សរសិ [សរសិ ត្វំ (សី. បី.), សរសិ តំ (?)] ភទ្ទាលី"តិ ?

"នោ ហេតំ, ភន្តេ"។

"តត្រ, ភទ្ទាលិ, កំ ហេតុំ បច្ចេសី"តិ?

"សោ ហិ នូនាហំ, ភន្តេ, ទីឃរត្តំ សត្ថុសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី អហោសិ"ន្តិ។

"ន ខោ, ភទ្ទាលិ, ឯសេវ ហេតុ, ឯស បច្ចយោ។ អបិ ច មេ ត្វំ, ភទ្ទាលិ, ទីឃរត្តំ ចេតសា ចេតោបរិច្ច វិទិតោ – 'ន ចាយំ មោឃបុរិសោ មយា ធម្មេ ទេសិយមានេ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសោ [សព្ពំ ចេតសោ (ក.)] សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតោ ធម្មំ សុណាតី'តិ។ អបិ ច តេ អហំ, ភទ្ទាលិ, អាជានីយសុសូបមំ ធម្មបរិយាយំ ទេសេស្សាមិ។ តំ សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ ; ភាសិស្សាមី"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៤៧. "សេយ្យថាបិ, ភទ្ទាលិ, ទក្ខោ អស្សទមកោ ភទ្រំ អស្សាជានីយំ លភិត្វា បឋមេនេវ មុខាធានេ ការណំ ការេតិ។ តស្ស មុខាធានេ ការណំ ការិយមានស្ស ហោន្តិយេវ វិសូកាយិតានិ វិសេវិតានិ វិប្ផន្ទិតានិ កានិចិ កានិចិ, យថា តំ អការិតបុព្ពំ ការណំ ការិយមានស្ស។ សោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពាយតិ។ យតោ ខោ, ភទ្ទាលិ, ភទ្រោ អស្សាជានីយោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពុតោ ហោតិ, តមេនំ អស្សទមកោ ឧត្តរិ ការណំ ការេតិ យុគាធានេ។ តស្ស យុគាធានេ ការណំ ការិយមានស្ស ហោន្តិយេវ វិសូកាយិតានិ វិសេវិតានិ វិប្ផន្ទិតានិ កានិចិ កានិចិ, យថា តំ អការិតបុព្ពំ ការណំ ការិយមានស្ស។ សោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពាយតិ ។ យតោ ខោ, ភទ្ទាលិ, ភទ្រោ អស្សាជានីយោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពុតោ ហោតិ, តមេនំ អស្សទមកោ ឧត្តរិ ការណំ ការេតិ អនុក្កមេ មណ្ឌលេ ខុរកាសេ [ខុរកាយេ (សី. បី.)] ធាវេ ទវត្តេ [រវត្ថេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រាជគុណេ រាជវំសេ ឧត្តមេ ជវេ ឧត្តមេ ហយេ ឧត្តមេ សាខល្យេ។ តស្ស ឧត្តមេ ជវេ ឧត្តមេ ហយេ ឧត្តមេ សាខល្យេ ការណំ ការិយមានស្ស ហោន្តិយេវ វិសូកាយិតានិ វិសេវិតានិ វិប្ផន្ទិតានិ កានិចិ កានិចិ, យថា តំ អការិតបុព្ពំ ការណំ ការិយមានស្ស។ សោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពាយតិ។ យតោ ខោ, ភទ្ទាលិ, ភទ្រោ អស្សាជានីយោ អភិណ្ហការណា អនុបុព្ពការណា តស្មិំ ឋានេ បរិនិព្ពុតោ ហោតិ, តមេនំ អស្សទមកោ ឧត្តរិ វណ្ណិយញ្ច បាណិយញ្ច [វលិយញ្ច (សី. បី.), ពលិយញ្ច (ស្យា. កំ.)] អនុប្បវេច្ឆតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភទ្ទាលិ, ទសហង្គេហិ សមន្នាគតោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

"ឯវមេវ ខោ, ភទ្ទាលិ, ទសហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស។ កតមេហិ ទសហិ? ឥធ, ភទ្ទាលិ, ភិក្ខុ អសេខាយ សម្មាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាសង្កប្បេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខាយ សម្មាវាចាយ សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាកម្មន្តេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាអាជីវេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាវាយាមេន សមន្នាគតោ ហោតិ , អសេខាយ សម្មាសតិយា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាសមាធិនា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាញាណេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខាយ សម្មាវិមុត្តិយា សមន្នាគតោ ហោតិ – ឥមេហិ ខោ, ភទ្ទាលិ, ទសហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា"តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា ភទ្ទាលិ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

ភទ្ទាលិសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. លដុកិកោបមសុត្តំ

១៤៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អង្គុត្តរាបេសុ វិហរតិ អាបណំ នាម អង្គុត្តរាបានំ និគមោ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អាបណំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អាបណេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេនញ្ញតរោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អាយស្មាបិ ខោ ឧទាយី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អាបណំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អាបណេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន សោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ ឧទាយិស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “ពហូនំ [ពហុន្នំ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវមីទិសេ អវិញ្ញាណកប្បករណេ] វត នោ ភគវា ទុក្ខធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា សុខធម្មានំ ឧបហត្តា; ពហូនំ វត នោ ភគវា អកុសលានំ ធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា កុសលានំ ធម្មានំ ឧបហត្តា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា ឧទាយី សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ ។

១៤៩. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា ឧទាយី ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘ពហូនំ វត នោ ភគវា ទុក្ខធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា សុខធម្មានំ ឧបហត្តា; ពហូនំ វត នោ ភគវា អកុសលានំ ធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា កុសលានំ ធម្មានំ ឧបហត្តា’តិ។ មយញ្ហិ, ភន្តេ, បុព្ពេ សាយញ្ចេវ ភុញ្ជាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ។ អហុ ខោ សោ, ភន្តេ, សមយោ យំ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘ឥង្ឃ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯតំ ទិវាវិកាលភោជនំ បជហថា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អហុទេវ អញ្ញថត្តំ, អហុទេវ [អហុ (សី. បី.)] ទោមនស្សំ – ‘យម្បិ នោ សទ្ធា គហបតិកា ទិវា វិកាលេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេន្តិ តស្សបិ នោ ភគវា បហានមាហ, តស្សបិ នោ សុគតោ បដិនិស្សគ្គមាហា’តិ។ តេ មយំ, ភន្តេ, ភគវតិ បេមញ្ច គារវញ្ច ហិរិញ្ច ឱត្តប្បញ្ច សម្បស្សមានា ឯវំ តំ ទិវាវិកាលភោជនំ បជហិម្ហា។ តេ មយំ, ភន្តេ, សាយញ្ចេវ ភុញ្ជាម បាតោ ច។ អហុ ខោ សោ, ភន្តេ, សមយោ យំ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘ឥង្ឃ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯតំ រត្តិំវិកាលភោជនំ បជហថា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អហុទេវ អញ្ញថត្តំ អហុទេវ ទោមនស្សំ – ‘យម្បិ នោ ឥមេសំ ទ្វិន្នំ ភត្តានំ បណីតសង្ខាតតរំ តស្សបិ នោ ភគវា បហានមាហ, តស្សបិ នោ សុគតោ បដិនិស្សគ្គមាហា’តិ។ ភូតបុព្វំ, ភន្តេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ ទិវា សូបេយ្យំ លភិត្វា ឯវមាហ – ‘ហន្ទ ច ឥមំ និក្ខិបថ, សាយំ សព្ពេវ សមគ្គា ភុញ្ជិស្សាមា’តិ។ យា កាចិ, ភន្តេ, សង្ខតិយោ សព្ពា តា រត្តិំ, អប្បា ទិវា។ តេ មយំ, ភន្តេ, ភគវតិ បេមញ្ច គារវញ្ច ហិរិញ្ច ឱត្តប្បញ្ច សម្បស្សមានា ឯវំ តំ រត្តិំវិកាលភោជនំ បជហិម្ហា។ ភូតបុព្វំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ រត្តន្ធការតិមិសាយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តា ចន្ទនិកម្បិ បវិសន្តិ, ឱលិគល្លេបិ បបតន្តិ, កណ្ដកាវាដម្បិ [កណ្ដកវត្តម្បិ (សី. បី.), កណ្ដករាជិម្បិ (ស្យា. កំ.)] អារោហន្តិ, សុត្តម្បិ គាវិំ អារោហន្តិ, មាណវេហិបិ សមាគច្ឆន្តិ កតកម្មេហិបិ អកតកម្មេហិបិ, មាតុគាមោបិ តេ [តេន (ក.)] អសទ្ធម្មេន និមន្តេតិ។ ភូតបុព្ពាហំ, ភន្តេ, រត្តន្ធការតិមិសាយំ បិណ្ឌាយ ចរាមិ។ អទ្ទសា ខោ មំ, ភន្តេ, អញ្ញតរា ឥត្ថី វិជ្ជន្តរិកាយ ភាជនំ ធោវន្តី។ ទិស្វា មំ ភីតា វិស្សរមកាសិ – ‘អភុម្មេ [អព្ភុម្មេ (សី. បី.)] បិសាចោ វត ម’ន្តិ! ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភន្តេ, តំ ឥត្ថិំ ឯតទវោចំ – ‘នាហំ, ភគិនិ, បិសាចោ; ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ឋិតោ’តិ។ ‘ភិក្ខុស្ស អាតុមារី, ភិក្ខុស្ស មាតុមារី [ឋិតោ’តិ។ ភិក្ខុស្ស អាតុមាតុមារី (ក.)]! វរំ តេ, ភិក្ខុ, តិណ្ហេន គោវិកន្តនេន កុច្ឆិ បរិកន្តោ, ន ត្វេវ យំ [ន ត្វេវ យា (សី. បី.)] រត្តន្ធការតិមិសាយំ កុច្ឆិហេតុ បិណ្ឌាយ ចរសី’តិ [ចរសាតិ (សី. បី.)]។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, តទនុស្សរតោ ឯវំ ហោតិ – ‘ពហូនំ វត នោ ភគវា ទុក្ខធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា សុខធម្មានំ ឧបហត្តា; ពហូនំ វត នោ ភគវា អកុសលានំ ធម្មានំ អបហត្តា, ពហូនំ វត នោ ភគវា កុសលានំ ធម្មានំ ឧបហត្តា’”តិ។

១៥០. “ឯវមេវ បនុទាយិ, ឥធេកច្ចេ មោឃបុរិសា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ បនិមស្ស អប្បមត្តកស្ស ឱរមត្តកស្ស អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ តេ តញ្ចេវ នប្បជហន្តិ, មយិ ច អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ – សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, លដុកិកា សកុណិកា បូតិលតាយ ពន្ធនេន ពទ្ធា តត្ថេវ វធំ វា ពន្ធំ វា មរណំ វា អាគមេតិ។ យោ នុ ខោ, ឧទាយិ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យេន សា លដុកិកា សកុណិកា បូតិលតាយ ពន្ធនេន ពទ្ធា តត្ថេវ វធំ វា ពន្ធំ វា មរណំ វា អាគមេតិ, តញ្ហិ តស្សា អពលំ ពន្ធនំ , ទុព្ពលំ ពន្ធនំ, បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធន’ន្តិ; សម្មា នុ ខោ សោ, ឧទាយិ, វទមានោ វទេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ។ យេន សា, ភន្តេ, លដុកិកា សកុណិកា បូតិលតាយ ពន្ធនេន ពទ្ធា តត្ថេវ វធំ វា ពន្ធំ វា មរណំ វា អាគមេតិ, តញ្ហិ តស្សា ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ឥធេកច្ចេ មោឃបុរិសា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ បនិមស្ស អប្បមត្តកស្ស

ឱរមត្តកស្ស អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ? តេ តញ្ចេវ នប្បជហន្តិ, មយិ ច អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ”។

១៥១. “ឥធ បនុទាយិ, ឯកច្ចេ កុលបុត្តា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ បនិមស្ស អប្បមត្តកស្ស ឱរមត្តកស្ស បហាតព្ពស្ស យស្ស នោ ភគវា បហានមាហ, យស្ស នោ សុគតោ បដិនិស្សគ្គមាហា’តិ? តេ តញ្ចេវ បជហន្តិ, មយិ ច ន អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេ តំ បហាយ អប្បោស្សុក្កា បន្នលោមា បរទត្តវុត្តា [បរទវុត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មិគភូតេន ចេតសា វិហរន្តិ។ តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ អពលំ ពន្ធនំ, ទុព្ពលំ ពន្ធនំ, បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធនំ – សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ ទឡ្ហេហិ វរត្តេហិ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ ឦសកំយេវ កាយំ សន្នាមេត្វា តានិ ពន្ធនានិ សំឆិន្ទិត្វា សំបទាលេត្វា យេន កាមំ បក្កមតិ។ យោ នុ ខោ, ឧទាយិ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យេហិ សោ រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ ទឡ្ហេហិ វរត្តេហិ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ ឦសកំយេវ កាយំ សន្នាមេត្វា តានិ ពន្ធនានិ សំឆិន្ទិត្វា សំបទាលេត្វា យេន កាមំ បក្កមតិ, តញ្ហិ តស្ស ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ’តិ; សម្មា នុ ខោ សោ, ឧទាយិ, វទមានោ វទេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ។ យេហិ សោ, ភន្តេ, រញ្ញោ នាគោ ឦសាទន្តោ ឧរូឡ្ហវា អភិជាតោ សង្គាមាវចរោ ទឡ្ហេហិ វរត្តេហិ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ ឦសកំយេវ កាយំ សន្នាមេត្វា តានិ ពន្ធនានិ សំឆិន្ទិត្វា សំបទាលេត្វា យេន កាមំ បក្កមតិ, តញ្ហិ តស្ស អពលំ ពន្ធនំ…បេ…. អសារកំ ពន្ធន”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ឥធេកច្ចេ កុលបុត្តា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ បនិមស្ស អប្បមត្តកស្ស ឱរមត្តកស្ស បហាតព្ពស្ស យស្ស នោ ភគវា បហានមាហ, យស្ស នោ សុគតោ បដិនិស្សគ្គមាហា’តិ? តេ តញ្ចេវ បជហន្តិ, មយិ ច ន អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេ តំ បហាយ អប្បោស្សុក្កា បន្នលោមា បរទត្តវុត្តា មិគភូតេន ចេតសា វិហរន្តិ។ តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ អពលំ ពន្ធនំ, ទុព្ពលំ ពន្ធនំ, បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធនំ”។

១៥២. “សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ ទលិទ្ទោ អស្សកោ អនាឡ្ហិយោ; តស្ស’ស្ស ឯកំ អគារកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ កាកាតិទាយី [កាកាតិឌាយី (?)] នបរមរូបំ, ឯកា ខដោបិកា [កឡោបិកា (ក.)] ឱលុគ្គវិលុគ្គា នបរមរូបា, ឯកិស្សា កុម្ភិយា ធញ្ញសមវាបកំ នបរមរូបំ, ឯកា ជាយិកា នបរមរូបា។ សោ អារាមគតំ ភិក្ខុំ បស្សេយ្យ សុធោតហត្ថបាទំ មនុញ្ញំ ភោជនំ ភុត្តាវឹ សីតាយ ឆាយាយ និសិន្នំ អធិចិត្តេ យុត្តំ។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘សុខំ វត, ភោ, សាមញ្ញំ, អារោគ្យំ វត, ភោ, សាមញ្ញំ! សោ វតស្សំ [សោ វតស្ស (ក.)] យោហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ ន សក្កុណេយ្យ ឯកំ អគារកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ កាកាតិទាយី នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ខដោបិកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកិស្សា កុម្ភិយា ធញ្ញសមវាបកំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ជាយិកំ នបរមរូបំ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យោ នុ ខោ, ឧទាយិ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យេហិ សោ បុរិសោ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ ន សក្កោតិ ឯកំ អគារកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ កាកាតិទាយី នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ខដោបិកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកិស្សា កុម្ភិយា ធញ្ញសមវាបកំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ជាយិកំ នបរមរូបំ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ; តញ្ហិ តស្ស អពលំ ពន្ធនំ, ទុព្ពលំ ពន្ធនំ, បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធន’ន្តិ; សម្មា នុ ខោ សោ, ឧទាយិ, វទមានោ វទេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ។ យេហិ សោ, ភន្តេ, បុរិសោ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ, ន សក្កោតិ ឯកំ អគារកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ កាកាតិទាយី នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ខដោបិកំ ឱលុគ្គវិលុគ្គំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកិស្សា កុម្ភិយា ធញ្ញសមវាបកំ នបរមរូបំ បហាយ, ឯកំ ជាយិកំ នបរមរូបំ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ; តញ្ហិ តស្ស ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ឥធេកច្ចេ មោឃបុរិសា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ បនិមស្ស អប្បមត្តកស្ស ឱរមត្តកស្ស អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ? តេ តញ្ចេវ នប្បជហន្តិ, មយិ ច អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ, កលិង្គរោ”។

១៥៣. “សេយ្យថាបិ , ឧទាយិ, គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ, នេកានំ និក្ខគណានំ ចយោ, នេកានំ ធញ្ញគណានំ ចយោ, នេកានំ ខេត្តគណានំ ចយោ, នេកានំ វត្ថុគណានំ ចយោ, នេកានំ ភរិយគណានំ ចយោ, នេកានំ ទាសគណានំ ចយោ, នេកានំ ទាសិគណានំ ចយោ; សោ អារាមគតំ ភិក្ខុំ បស្សេយ្យ សុធោតហត្ថបាទំ មនុញ្ញំ ភោជនំ ភុត្តាវឹ សីតាយ ឆាយាយ និសិន្នំ អធិចិត្តេ យុត្តំ។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘សុខំ វត, ភោ, សាមញ្ញំ, អារោគ្យំ វត, ភោ, សាមញ្ញំ! សោ វតស្សំ យោហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ សក្កុណេយ្យ នេកានិ និក្ខគណានិ

បហាយ, នេកានិ ធញ្ញគណានិ បហាយ, នេកានិ ខេត្តគណានិ បហាយ, នេកានិ វត្ថុគណានិ បហាយ, នេកានិ
ភរិយគណានិ បហាយ, នេកានិ ទាសគណានិ បហាយ, នេកានិ ទាសិគណានិ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា
កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យោ នុ ខោ, ឧទាយិ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យេហិ សោ
គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ, សក្កោតិ នេកានិ និក្ខគណានិ បហាយ, នេកានិ ធញ្ញគណានិ
បហាយ, នេកានិ ខេត្តគណានិ បហាយ, នេកានិ វត្ថុគណានិ បហាយ, នេកានិ ភរិយគណានិ បហាយ,
នេកានិ ទាសគណានិ បហាយ, នេកានិ ទាសិគណានិ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆា
ទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ, តញ្ហិ តស្ស ពលវំ ពន្ធនំ, ទឡ្ហំ ពន្ធនំ, ថិរំ ពន្ធនំ, អបូតិកំ ពន្ធនំ, ថូលោ,
កលិង្គរោ’តិ; សម្មា នុ ខោ សោ, ឧទាយិ, វទមានោ វទេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ។ យេហិ សោ, ភន្តេ, គហបតិ
វា គហបតិបុត្តោ វា ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ, សក្កោតិ នេកានិ និក្ខគណានិ បហាយ, នេកានិ ធញ្ញគណានិ បហាយ,
នេកានិ ខេត្តគណានិ បហាយ, នេកានិ វត្ថុគណានិ បហាយ, នេកានិ ភរិយគណានិ បហាយ, នេកានិ
ទាសគណានិ បហាយ, នេកានិ ទាសិគណានិ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា
អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ; តញ្ហិ តស្ស អពលំ ពន្ធនំ, ទុព្ពលំ ពន្ធនំ, បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធន”ន្តិ។ “ឯវ
មេវ ខោ, ឧទាយិ, ឥធេកច្ចេ កុលបុត្តា ‘ឥទំ បជហថា’តិ មយា វុច្ចមានា តេ ឯវមាហំសុ – ‘កឹ បនិមស្ស អប្ប
មត្តកស្ស ឱរមត្តកស្ស បហាតព្ពស្ស យស្ស នោ ភគវា បហានមាហ យស្ស, នោ សុគតោ បដិនិស្សគ្គមាហា’តិ?
តេ តញ្ចេវ បជហន្តិ, មយិ ច ន អប្បច្ចយំ ឧបដ្ឋាបេន្តិ។ យេ ច ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេ តំ បហាយ អប្បោស្សុក្កា
បន្នលោមា បរទត្តវុត្តា មិគភូតេន ចេតសា វិហរន្តិ។ តេសំ តំ, ឧទាយិ, ហោតិ អពលំ ពន្ធនំ, ទុព្ពលំ ពន្ធនំ,
បូតិកំ ពន្ធនំ, អសារកំ ពន្ធនំ”។

១៥៤. “ចត្តារោមេ , ឧទាយិ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធុទាយិ, ឯកច្ចោ
បុគ្គលោ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នោ ហោតិ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ។ តមេនំ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នំ
ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ ឧបធិបដិសំយុត្តា សរសង្កប្បា សមុទាចរន្តិ។ សោ តេ អធិវាសេតិ, នប្បជហតិ, ន វិនោ
ទេតិ, ន ព្យន្តីករោតិ, ន អនភាវំ គមេតិ។ ឥមំ ខោ អហំ, ឧទាយិ, បុគ្គលំ ‘សំយុត្តោ’តិ វទាមិ នោ ‘វិសំយុត្តោ’។
តំ កិស្ស ហេតុ? ឥន្ទ្រិយវេមត្តតា ហិ មេ, ឧទាយិ, ឥមស្មិំ បុគ្គលេ វិទិតា។

“ឥធ បនុទាយិ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នោ ហោតិ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ។ តមេនំ
ឧបធិបហានាយ បដិបន្នំ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ ឧបធិបដិសំយុត្តា សរសង្កប្បា សមុទាចរន្តិ។ សោ តេ
នាធិវាសេតិ, បជហតិ, វិនោទេតិ, ព្យន្តីករោតិ, អនភាវំ គមេតិ។ ឥមម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ , បុគ្គលំ
‘សំយុត្តោ’តិ វទាមិ នោ ‘វិសំយុត្តោ’។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥន្ទ្រិយវេមត្តតា ហិ មេ, ឧទាយិ, ឥមស្មិំ បុគ្គលេ វិទិតា។

“ឥធ បនុទាយិ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នោ ហោតិ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ។ តមេនំ
ឧបធិបហានាយ បដិបន្នំ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ កទាចិ ករហចិ សតិសម្មោសា ឧបធិបដិសំយុត្តា សរសង្កប្បា
សមុទាចរន្តិ; ទន្ធោ, ឧទាយិ, សតុប្បាទោ។ អថ ខោ នំ ខិប្បមេវ បជហតិ, វិនោទេតិ, ព្យន្តីករោតិ, អនភាវំ គ
មេតិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ ទិវសំសន្តត្តេ [ទិវសសន្តត្តេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អយោកដាហេ ទ្វេ វា តីណិ វា
ឧទកផុសិតានិ និបាតេយ្យ; ទន្ធោ, ឧទាយិ, ឧទកផុសិតានំ និបាតោ។ អថ ខោ នំ ខិប្បមេវ បរិក្ខយំ បរិយា
ទានំ គច្ឆេយ្យ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នោ ហោតិ
ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ។ តមេនំ ឧបធិបហានាយ បដិបន្នំ ឧបធិបដិនិស្សគ្គាយ កទាចិ ករហចិ សតិសម្មោសា
ឧបធិបដិសំយុត្តា សរសង្កប្បា សមុទាចរន្តិ; ទន្ធោ, ឧទាយិ, សតុប្បាទោ។ អថ ខោ នំ ខិប្បមេវ បជហតិ, វិនោ
ទេតិ, ព្យន្តីករោតិ, អនភាវំ គមេតិ។ ឥមម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, បុគ្គលំ ‘សំយុត្តោ’តិ វទាមិ នោ ‘វិសំយុត្តោ’។ តំ
កិស្ស ហេតុ? ឥន្ទ្រិយវេមត្តតា ហិ មេ, ឧទាយិ, ឥមស្មិំ បុគ្គលេ វិទិតា។

“ឥធ បនុទាយិ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ‘ឧបធិ ទុក្ខស្ស មូល’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា និរុបធិ ហោតិ, ឧបធិសង្ខយេ
វិមុត្តោ។ ឥមំ ខោ អហំ, ឧទាយិ, បុគ្គលំ ‘វិសំយុត្តោ’តិ វទាមិ នោ ‘សំយុត្តោ’តិ ។ តំ កិស្ស ហេតុ?
ឥន្ទ្រិយវេមត្តតា ហិ មេ, ឧទាយិ, ឥមស្មិំ បុគ្គលេ វិទិតា។ ឥមេ ខោ, ឧទាយិ, ចត្តារោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា
លោកស្មិំ។

១៥៥. “បញ្ច ខោ ឥមេ, ឧទាយិ, កាមគុណា។ កតមេ បញ្ច? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយ
រូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា, សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា…បេ.… ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា… កាយ
វិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ពា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា។ ឥមេ ខោ, ឧទាយិ, បញ្ច កាមគុណា។
យំ ខោ, ឧទាយិ, ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ មិឡ្ហសុខំ [មីឡ្ហ

សុខំ (សី. បី.)] បុថុជ្ជនសុខំ អនរិយសុខំ, ន សេវិតព្ពំ, ន ភាវេតព្ពំ, ន ពហុលីកាតព្ពំ; ‘ភាយិតព្ពំ ឯតស្ស សុខស្សា’តិ វទាមិ។

១៥៦. “ឥធុទាយិ , ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, វិតក្កវិចារានំ វូបសមា… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, បីតិយា ច វិរាគា… តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, សុខស្ស ច បហានា… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មសុខំ បវិវេកសុខំ ឧបសមសុខំ សម្ពោធសុខំ, អាសេវិតព្ពំ, ភាវេតព្ពំ, ពហុលីកាតព្ពំ; ‘ន ភាយិតព្ពំ ឯតស្ស សុខស្សា’តិ វទាមិ។

“ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឥទំ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ឥញ្ជិតស្មិំ វទាមិ។ កិញ្ច តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ? យទេវ តត្ថ វិតក្កវិចារា អនិរុទ្ធា ហោន្តិ ឥទំ តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ…. ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ឥញ្ជិតស្មិំ វទាមិ។ កិញ្ច តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ? យទេវ តត្ថ បីតិសុខំ អនិរុទ្ធំ ហោតិ ឥទំ តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា…បេ…. តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ឥញ្ជិតស្មិំ វទាមិ។ កិញ្ច តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ? យទេវ តត្ថ ឧបេក្ខាសុខំ អនិរុទ្ធំ ហោតិ ឥទំ តត្ថ ឥញ្ជិតស្មិំ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា…បេ…. ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឥទំ ខោ អហំ, ឧទាយិ, អនិញ្ជិតស្មិំ វទាមិ។

“ឥធុទាយិ , ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឥទំ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា… តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥទម្បិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, ‘អនល’ន្តិ វទាមិ, ‘បជហថា’តិ វទាមិ, ‘សមតិក្កមថា’តិ វទាមិ។ កោ ច តស្ស សមតិក្កមោ? ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ តស្ស សមតិក្កមោ; ឥតិ ខោ អហំ, ឧទាយិ, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនស្សបិ បហានំ វទាមិ។ បស្សសិ នោ ត្វំ, ឧទាយិ, តំ សំយោជនំ អណុំ វា ថូលំ វា យស្សាហំ នោ បហានំ វទាមី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា ឧទាយី ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

លដុកិកោបមសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. ចាតុមសុត្តំ

១៥៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ចាតុមាយំ វិហរតិ អាមលកីវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន សារិបុត្តមោគ្គល្លានប្បមុខានិ បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ ចាតុមំ អនុប្បត្តានិ ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេ ច អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា អហេសុំ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “កេ បនេតេ, អានន្ទ, ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា, កេវដ្ដា មញ្ញេ មច្ឆវិលោបេ”តិ? “ឯតានិ, ភន្តេ, សារិបុត្តមោគ្គល្លានប្បមុខានិ បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ ចាតុមំ អនុប្បត្តានិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេ អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ

ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា”តិ។ “តេនហានន្ទ, មម វចនេន តេ ភិក្ខូ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវា ឯតទវោច – “កឹ នុ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា, កេវដ្ដា មញ្ញេ មច្ឆវិលោបេ”តិ? “ឥមានិ, ភន្តេ, សារិបុត្តមោគ្គល្លានប្បមុខានិ បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ ចាតុមំ អនុប្បត្តានិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេមេ អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា”តិ។ “គច្ឆថ, ភិក្ខវេ, បណាមេមិ វោ, ន វោ មម សន្តិកេ វត្ថព្ព”ន្តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ បក្កមឹសុ។

១៥៨. តេន ខោ បន សមយេន ចាតុមេយ្យកា សក្យា សន្ធាគារេ [សន្ថាគារេ (ក.)] សន្និបតិតា ហោន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អទ្ទសំសុ ខោ ចាតុមេយ្យកា សក្យា តេ ភិក្ខូ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ; ទិស្វាន យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – “ហន្ទ, កហំ បន តុម្ហេ អាយស្មន្តោ គច្ឆថា”តិ? “ភគវតា ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុសង្ឃោ បណាមិតោ”តិ។ “តេនហាយស្មន្តោ មុហុត្តំ និសីទថ, អប្បេវ នាម មយំ សក្កុណេយ្យាម ភគវន្តំ បសាទេតុ”ន្តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ចាតុមេយ្យកានំ សក្យានំ បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ ចាតុមេយ្យកា សក្យា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ ចាតុមេយ្យកា សក្យា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អភិនន្ទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ; អភិវទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ , ភគវតា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ, ឯវមេវ ភគវា ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហាតុ ភិក្ខុសង្ឃំ។ សន្តេត្ថ, ភន្តេ, ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ។ តេសំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ពីជានំ តរុណានំ ឧទកំ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, វច្ឆស្ស តរុណស្ស មាតរំ អបស្សន្តស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ អភិនន្ទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ; អភិវទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ភគវតា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ; ឯវមេវ ភគវា ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហាតុ ភិក្ខុសង្ឃ”ន្តិ។

១៥៩. អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ [សម្មិញ្ជិតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិនន្ទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ; អភិវទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ភគវតា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ; ឯវមេវ ភគវា ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហាតុ ភិក្ខុសង្ឃំ។ សន្តេត្ថ, ភន្តេ, ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ពីជានំ តរុណានំ ឧទកំ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ ភន្តេ, វច្ឆស្ស តរុណស្ស មាតរំ អបស្សន្តស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ, សិយា វិបរិណាមោ។ អភិនន្ទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ; អភិវទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ភគវតា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ; ឯវមេវ ភគវា ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហាតុ ភិក្ខុសង្ឃ”ន្តិ។

១៦០. អសក្ខិំសុ ខោ ចាតុមេយ្យកា ច សក្យា ព្រហ្មា ច សហម្បតិ ភគវន្តំ បសាទេតុំ ពីជូបមេន ច តរុណូបមេន ច។ អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឧដ្ឋេថាវុសោ, គណ្ហថ បត្តចីវរំ។ បសាទិតោ ភគវា ចាតុមេយ្យកេហិ ច សក្យេហិ ព្រហ្មុនា ច សហម្បតិនា ពីជូបមេន ច តរុណូបមេន ចា”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បត្តចីវរមាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ភគវា ឯតទវោច – “កិន្តិ តេ, សារិបុត្ត, អហោសិ មយា ភិក្ខុសង្ឃេ បណាមិតេ”តិ? “ឯវំ ខោ មេ, ភន្តេ, អហោសិ – ‘ភគវតា ភិក្ខុសង្ឃោ បណាមិតោ។ អប្បោស្សុក្កោ ទានិ ភគវា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ អនុយុត្តោ

វិហរិស្សតិ, មយម្បិ ទានិ អប្បោស្សុក្កា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារមនុយុត្តា វិហរិស្សាមា'''តិ។ ''អាគមេហិ ត្វំ, សារិបុត្ត, អាគមេហិ ត្វំ, សារិបុត្ត, ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ''ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អាមន្តេសិ – ''កិន្តិ តេ, មោគ្គល្លាន, អហោសិ មយា ភិក្ខុសង្ឃេ បណាមិតេ''តិ? ''ឯវំ ខោ មេ, ភន្តេ, អហោសិ – 'ភគវតា ភិក្ខុសង្ឃោ បណាមិតោ។ អប្បោស្សុក្កោ ទានិ ភគវា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ អនុយុត្តោ វិហរិស្សតិ, អហញ្ច ទានិ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សាមា'''តិ។ ''សាធុ សាធុ, មោគ្គល្លាន! អហំ វា ហិ, មោគ្គល្លាន , ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរេយ្យំ សារិបុត្តមោគ្គល្លានា វា''តិ។

១៦១. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ''ចត្តារិមានិ, ភិក្ខវេ, ភយានិ ឧទកោរោហន្តេ បាដិកង្ខិតព្ពានិ។ កតមានិ ចត្តារិ? ឩមិភយំ [ឧម្មីភយំ (ស្យា. កំ.)], កុម្ភីលភយំ, អាវដ្ដភយំ, សុសុកាភយំ – ឥមានិ, ភិក្ខវេ, ចត្តារិ ភយានិ ឧទកោរោហន្តេ បាដិកង្ខិតព្ពានិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារិមានិ ភយានិ ឥធេកច្ចេ បុគ្គលេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតេ បាដិកង្ខិតព្ពានិ។ កតមានិ ចត្តារិ? ឩមិភយំ, កុម្ភីលភយំ, អាវដ្ដភយំ, សុសុកាភយំ។

១៦២. ''កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ឩមិភយំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ កុលបុត្តោ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ – 'ឱតិណ្ណោម្ហិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ; អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា'តិ។ តមេនំ តថា បព្ពជិតំ សមានំ សព្រហ្មចារី ឱវទន្តិ, អនុសាសន្តិ – 'ឯវំ តេ អភិក្កមិតព្ពំ, ឯវំ តេ បដិក្កមិតព្ពំ, ឯវំ តេ អាលោកិតព្ពំ, ឯវំ តេ វិលោកិតព្ពំ, ឯវំ តេ សមិញ្ជិតព្ពំ, ឯវំ តេ បសារិតព្ពំ, ឯវំ តេ សង្ឃាដិបត្តចីវរំ ធារេតព្ព'ន្តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'មយំ ខោ បុព្ពេ អគារិយភូតា សមានា អញ្ញេ ឱវទាម, អនុសាសាម [ឱវទាមបិ អនុសាសាមបិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ឥមេ បនម្ហាកំ បុត្តមត្តា មញ្ញេ, នត្តមត្តា មញ្ញេ, អម្ហេ [ឯវំ (ក.)] ឱវទិតព្ពំ អនុសាសិតព្ពំ មញ្ញន្តី'តិ។ សោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ឩមិភយស្ស ភីតោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តោ។ 'ឩមិភយ'ន្តិ ខោ, ភិក្ខវេ, កោធុបាយាសស្សេតំ អធិវចនំ។

១៦៣. ''កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, កុម្ភីលភយំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ កុលបុត្តោ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ – 'ឱតិណ្ណោម្ហិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ; អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា'តិ។ តមេនំ តថា បព្ពជិតំ សមានំ សព្រហ្មចារី ឱវទន្តិ អនុសាសន្តិ – 'ឥទំ តេ ខាទិតព្ពំ, ឥទំ តេ ន ខាទិតព្ពំ; ឥទំ តេ ភុញ្ជិតព្ពំ, ឥទំ តេ ន ភុញ្ជិតព្ពំ; ឥទំ តេ សាយិតព្ពំ, ឥទំ តេ ន សាយិតព្ពំ; ឥទំ តេ បាតព្ពំ, ឥទំ តេ ន បាតព្ពំ; កប្បិយំ តេ ខាទិតព្ពំ, អកប្បិយំ តេ ន ខាទិតព្ពំ; កប្បិយំ តេ ភុញ្ជិតព្ពំ, អកប្បិយំ តេ ន ភុញ្ជិតព្ពំ; កប្បិយំ តេ សាយិតព្ពំ, អកប្បិយំ តេ ន សាយិតព្ពំ ; កប្បិយំ តេ បាតព្ពំ, អកប្បិយំ តេ ន បាតព្ពំ; កាលេ តេ ខាទិតព្ពំ, វិកាលេ តេ ន ខាទិតព្ពំ; កាលេ តេ ភុញ្ជិតព្ពំ, វិកាលេ តេ ន ភុញ្ជិតព្ពំ; កាលេ តេ សាយិតព្ពំ, វិកាលេ តេ ន សាយិតព្ពំ; កាលេ តេ បាតព្ពំ, វិកាលេ តេ ន បាតព្ព'ន្តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'មយំ ខោ បុព្ពេ អគារិយភូតា សមានា យំ ឥច្ឆាម តំ ខាទាម, យំ ន ឥច្ឆាម ន តំ ខាទាម; យំ ឥច្ឆាម តំ ភុញ្ជាម, យំ ន ឥច្ឆាម ន តំ ភុញ្ជាម; យំ ឥច្ឆាម តំ សាយាម, យំ ន ឥច្ឆាម ន តំ សាយាម; យំ ឥច្ឆាម តំ បិវាម [បិបាម (សី. បី.)], យំ ន ឥច្ឆាម ន តំ បិវាម; កប្បិយម្បិ ខាទាម, អកប្បិយម្បិ ខាទាម; កប្បិយម្បិ ភុញ្ជាម, អកប្បិយម្បិ ភុញ្ជាម; កប្បិយម្បិ សាយាម, អកប្បិយម្បិ សាយាម; កប្បិយម្បិ បិវាម, អកប្បិយម្បិ បិវាម; កាលេបិ ខាទាម, វិកាលេបិ ខាទាម; កាលេបិ ភុញ្ជាម វិកាលេបិ ភុញ្ជាម; កាលេបិ សាយាម, វិកាលេបិ សាយាម; កាលេបិ បិវាម, វិកាលេបិ បិវាម។ យម្បិ នោ សទ្ធា គហបតិកា ទិវា វិកាលេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេន្តិ តត្ថបិមេ មុខាវរណំ មញ្ញេ ករោន្តី'តិ។ សោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កុម្ភីលភយស្ស ភីតោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តោ។ 'កុម្ភីលភយ'ន្តិ ខោ, ភិក្ខវេ, ឱទរិកត្តស្សេតំ អធិវចនំ។

១៦៤. ''កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, អាវដ្ដភយំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ កុលបុត្តោ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ – 'ឱតិណ្ណោម្ហិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ; អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា'តិ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសតិ។ អរក្ខិតេនេវ កាយេន អរក្ខិតាយ វាចាយ អនុបដ្ឋិតាយ សតិយា អសំវុតេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ សោ តត្ថ បស្សតិ គហបតិំ វា គហបតិបុត្តំ វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតំ សមង្គីភូតំ បរិចារយមានំ [បរិចារិយមានំ (ស្យា. កំ. ក.)]។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'មយំ ខោ បុព្ពេ អគារិយភូតា សមានា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារិម្ហា។ សំវិជ្ជន្តិ ខោ បន មេ កុលេ [សំវិជ្ជន្តិ ខោ កុលេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភោគា។ សក្កា ភោគេ ច ភុញ្ជិតុំ បុញ្ញានិ

ច កាតុ’ន្តិ។ សោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អាវដ្ដភយស្ស ភីតោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តោ។ ‘អាវដ្ដភយ’ន្តិ ខោ, ភិក្ខវេ, បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ អធិវចនំ។

១៦៥. “កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, សុសុកាភយំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ កុលបុត្តោ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ – ‘ឱតិណ្ណោម្ហិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ; អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា’តិ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសតិ។ អរក្ខិតេនេវ កាយេន អរក្ខិតាយ វាចាយ អនុបដ្ឋិតាយ សតិយា អសំវុតេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ សោ តត្ថ បស្សតិ មាតុគាមំ ទុន្និវត្ថំ វា ទុប្បារុតំ វា។ តស្ស មាតុគាមំ ទិស្វា ទុន្និវត្ថំ វា ទុប្បារុតំ វា រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ។ សោ រាគានុទ្ធំសេន [អនុទ្ធស្តេន (សី. បី.)] ចិត្តេន សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សុសុកាភយស្ស ភីតោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តោ។ ‘សុសុកាភយ’ន្តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតុគាមស្សេតំ អធិវចនំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារិ ភយានិ, ឥធេកច្ចេ បុគ្គលេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតេ បាដិកង្ខិតព្ពានី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ចាតុមសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. នឡកបានសុត្តំ

១៦៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ នឡកបានេ បលាសវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា កុលបុត្តា ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា ហោន្តិ – អាយស្មា ច អនុរុទ្ធោ, អាយស្មា ច ភទ្ទិយោ [នន្ទិយោ (សី. បី.) វិនយេ ច ម. និ. ១ ចូឡគោសិង្គេ ច], អាយស្មា ច កិមិលោ [កិម្ពិលោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], អាយស្មា ច ភគុ, អាយស្មា ច កោណ្ឌញ្ញោ [កុណ្ឌធានោ (សី. បី.)], អាយស្មា ច រេវតោ, អាយស្មា ច អានន្ទោ, អញ្ញេ ច អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា កុលបុត្តា។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា តេ កុលបុត្តេ អារព្ភ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “យេ តេ, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តា មមំ ឧទ្ទិស្ស សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, កច្ចិ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អភិរតា ព្រហ្មចរិយេ”តិ? ឯវំ វុត្តេ, តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា តេ កុលបុត្តេ អារព្ភ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “យេ តេ, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តា មមំ ឧទ្ទិស្ស សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, កច្ចិ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អភិរតា ព្រហ្មចរិយេ”តិ? ទុតិយម្បិ ខោ តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។ តតិយម្បិ ខោ ភគវា តេ កុលបុត្តេ អារព្ភ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “យេ តេ, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តា មមំ ឧទ្ទិស្ស សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា , កច្ចិ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អភិរតា ព្រហ្មចរិយេ”តិ? តតិយម្បិ ខោ តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។

១៦៧. អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “យំនូនាហំ តេ កុលបុត្តេ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ! អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធំ អាមន្តេសិ – “កច្ចិ តុម្ហេ, អនុរុទ្ធា, អភិរតា ព្រហ្មចរិយេ”តិ? “តគ្ឃ មយំ, ភន្តេ, អភិរតា ព្រហ្មចរិយេ”តិ។ “សាធុ សាធុ, អនុរុទ្ធា! ឯតំ ខោ, អនុរុទ្ធា, តុម្ហាកំ បតិរូបំ កុលបុត្តានំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតានំ យំ តុម្ហេ អភិរមេយ្យាថ ព្រហ្មចរិយេ។ យេន តុម្ហេ អនុរុទ្ធា, ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតា បឋមេន វយសា សុសុកាឡកេសា កាមេ បរិភុញ្ជេយ្យាថ តេន តុម្ហេ, អនុរុទ្ធា, ភទ្រេនបិ យោព្ពនេន សមន្នាគតា បឋមេន វយសា សុសុកាឡកេសា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ តេ ច ខោ បន តុម្ហេ, អនុរុទ្ធា, នេវ រាជាភិនីតា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, ន ចោរាភិនីតា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, ន ឥណដ្ដា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, ន ភយដ្ដា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, នាជីវិកាបកតា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ អបិ ច ខោម្ហិ ឱតិណ្ណោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ; អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថាតិ – ននុ តុម្ហេ, អនុរុទ្ធា, ឯវំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ បព្ពជិតេន ច បន, អនុរុទ្ធា, កុលបុត្តេន កិមស្ស ករណីយំ? វិវេកំ, អនុរុទ្ធា, កាមេហិ វិវេកំ អកុសលេហិ ធម្មេហិ បីតិសុខំ នាធិគច្ឆតិ អញ្ញំ វា [អញ្ញំ ច (ក.)] តតោ សន្តតរំ, តស្ស អភិជ្ឈាបិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, ព្យាបាទោបិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, ថីនមិទ្ធម្បិ [ថីនមិទ្ធម្បិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចម្បិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, វិចិកិច្ឆាបិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, អរតីបិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, តន្ទីបិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ។ វិវេកំ, អនុរុទ្ធា, កាមេហិ វិវេកំ អកុសលេហិ ធម្មេហិ បីតិសុខំ នាធិគច្ឆតិ អញ្ញំ វា តតោ សន្តតរំ”។

“វិវេកំ, អនុរុទ្ធា, កាមេហិ វិវេកំ អកុសលេហិ ធម្មេហិ បីតិសុខំ អធិគច្ឆតិ អញ្ញំ វា តតោ សន្តតរំ, តស្ស អភិជ្ឈាបិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, ព្យាបាទោបិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, ថីនមិទ្ធម្បិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចម្បិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, វិចិកិច្ឆាបិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, អរតីបិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ, តន្ទីបិ ចិត្តំ ន បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ។ វិវេកំ, អនុរុទ្ធា, កាមេហិ វិវេកំ អកុសលេហិ ធម្មេហិ បីតិសុខំ អធិគច្ឆតិ អញ្ញំ វា តតោ សន្តតរំ។

១៦៨. “កិន្តិ វោ, អនុរុទ្ធា, មយិ ហោតិ – ‘យេ អាសវា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា [បោនោភវិកា (សី. បី.)] សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតិំ ជាតិជរាមរណិយា, អប្បហីនា តេ តថាគតស្ស; តស្មា តថាគតោ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតី’”តិ? “ន ខោ នោ, ភន្តេ, ភគវតិ ឯវំ ហោតិ – ‘យេ អាសវា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតិំ ជាតិជរាមរណិយា, អប្បហីនា តេ តថាគតស្ស; តស្មា តថាគតោ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតី’តិ។ ឯវំ ខោ នោ, ភន្តេ, ភគវតិ ហោតិ – ‘យេ អាសវា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតិំ ជាតិជរាមរណិយា, បហីនា តេ តថាគតស្ស; តស្មា តថាគតោ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតី’”តិ។ “សាធុ សាធុ, អនុរុទ្ធា! តថាគតស្ស, អនុរុទ្ធា, យេ អាសវា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតិំ ជាតិជរាមរណិយា, បហីនា តេ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ សេយ្យថាបិ, អនុរុទ្ធា, តាលោ មត្ថកច្ឆិន្នោ អភព្ពោ បុនវិរូឡ្ហិយា; ឯវមេវ ខោ, អនុរុទ្ធា , តថាគតស្ស យេ អាសវា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតិំ ជាតិជរាមរណិយា, បហីនា តេ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា; តស្មា តថាគតោ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតិ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរុទ្ធា, កំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ តថាគតោ សាវកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ – ‘អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ; អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ’”តិ? “ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា ភគវំនេត្តិកា ភគវំបដិសរណា។ សាធុ វត, ភន្តេ, ភគវន្តំយេវ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ ។ “ន ខោ, អនុរុទ្ធា, តថាគតោ ជនកុហនត្ថំ ន ជនលបនត្ថំ ន លាភសក្ការសិលោកានិសំសត្ថំ ន ‘ឥតិ មំ ជនោ ជានាតូ’តិ សាវកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ – ‘អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ’តិ។ សន្តិ ច ខោ, អនុរុទ្ធា, កុលបុត្តា សទ្ធា ឧឡារវេទា ឧឡារបាមោជ្ជា។ តេ តំ សុត្វា តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរន្តិ។ តេសំ តំ, អនុរុទ្ធា, ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ”។

១៦៩. “ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ កាលង្កតោ [កាលកតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – អញ្ញាយ សណ្ឋហី’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំបញ្ញោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិហារី សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនោ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា , ភិក្ខុ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ...បេ.... ឯវំបញ្ញោ... ឯវំវិហារី... ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនោ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ...បេ.... ឯវំបញ្ញោ... ឯវំវិហារី... ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនោ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ…បេ…. ឯវំបញ្ញោ… ឯវំវិហារី… ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនោ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

១៧០. “ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុនី សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ភិក្ខុនី កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – អញ្ញាយ សណ្ឋហី’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ , ឯវំបញ្ញា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិហារិនី សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនិយា ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា , ភិក្ខុនី សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ភិក្ខុនី កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនី អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា…បេ…. ឯវំបញ្ញា… ឯវំវិហារិនី… ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនិយា ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុនី សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ភិក្ខុនី កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនី សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា…បេ…. ឯវំបញ្ញា… ឯវំវិហារិនី… ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនិយា ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ភិក្ខុនី សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ភិក្ខុនី កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា’តិ ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា… ឯវំបញ្ញា… ឯវំវិហារិនី… ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ភិក្ខុនិយា ផាសុវិហារោ ហោតិ។

១៧១. “ឥធានុរុទ្ធា, ឧបាសកោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ឧបាសកោ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំបញ្ញោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិហារី សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ឧបាសកស្ស ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ឧបាសកោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ឧបាសកោ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ… ឯវំបញ្ញោ… ឯវំវិហារី… ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ឧបាសកស្ស ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ឧបាសកោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ ឧបាសកោ កាលង្កតោ; សោ ភគវតា ព្យាកតោ – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ។ សោ ខោ បនស្ស អាយស្មា សាមំ ទិដ្ឋោ វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតោ វា – ‘ឯវំសីលោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ…បេ…. ឯវំបញ្ញោ… ឯវំវិហារី… ឯវំវិមុត្តោ សោ អាយស្មា អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សោ តស្ស សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តោ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា ឧបាសកស្ស ផាសុវិហារោ ហោតិ។

១៧២. “ឥធានុរុទ្ធា , ឧបាសិកា សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ឧបាសិកា កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនី អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា... ឯវំបញ្ញា... ឯវំវិហារិនី... ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ឧបាសិកាយ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ឧបាសិកា សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ឧបាសិកា កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនី សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា... ឯវំបញ្ញា... ឯវំវិហារិនី... ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ឧបាសិកាយ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥធានុរុទ្ធា, ឧបាសិកា សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមា ឧបាសិកា កាលង្កតា; សា ភគវតា ព្យាកតា – តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា’តិ។ សា ខោ បនស្សា ភគិនី សាមំ ទិដ្ឋា វា ហោតិ អនុស្សវស្សុតា វា – ‘ឯវំសីលា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំបញ្ញា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិហារិនី សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបិ, ឯវំវិមុត្តា សា ភគិនី អហោសិ ឥតិបី’តិ។ សា តស្សា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរន្តី តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ។ ឯវម្បិ ខោ, អនុរុទ្ធា, ឧបាសិកាយ ផាសុវិហារោ ហោតិ។

“ឥតិ ខោ, អនុរុទ្ធា, តថាគតោ ន ជនកុហនត្ថំ ន ជនលបនត្ថំ ន លាភសក្ការសិលោកានិសំសត្ថំ ន ‘ឥតិ មំ ជនោ ជានាតូ’តិ សាវកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ – ‘អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ’តិ។ សន្តិ ច ខោ, អនុរុទ្ធា, កុលបុត្តា សទ្ធា ឧឡារវេទា ឧឡារបាមោជ្ជា។ តេ តំ សុត្វា តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរន្តិ។ តេសំ តំ, អនុរុទ្ធា, ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

នឡកបានសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. គោលិយានិសុត្តំ

១៧៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន គោលិយានិ [គុលិស្សានិ (សី. បី.), គោលិស្សានិ (ស្យា. កំ.)] នាម ភិក្ខុ អារញ្ញិកោ [អារញ្ញកោ (សព្ពត្ថ)] បទសមាចារោ [បទរសមាចារោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សង្ឃមជ្ឈេ ឱសដោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ តត្រ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ គោលិយានិំ ភិក្ខុំ អារព្ភ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន សព្រហ្មចារីសុ សគារវេន ភវិតព្ពំ សប្បតិស្សេន។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ សព្រហ្មចារីសុ អគារវោ ហោតិ អប្បតិស្សោ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន, យោ អយមាយស្មា សព្រហ្មចារីសុ អគារវោ ហោតិ អប្បតិស្សោ’តិ – តស្ស [អប្បតិស្សោតិស្ស (សី. បី.)] ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន សព្រហ្មចារីសុ សគារវេន ភវិតព្ពំ សប្បតិស្សេន។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អាសនកុសលេន ភវិតព្ពំ – ‘ឥតិ ថេរេ ច ភិក្ខូ នានុបខជ្ជ និសីទិស្សាមិ នវេ ច ភិក្ខូ ន អាសនេន បដិពាហិស្សាមី’តិ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ ន អាសនកុសលោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន, យោ អយមាយស្មា អាសនកុសលោ ន ហោតី’តិ [យោ អយមាយស្មា អាភិសមាចារិកម្បិ ធម្មំ ន ជានាតីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អាសនកុសលេន ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អាភិសមាចារិកោបិ ធម្មោ ជានិតព្ពោ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ អាភិសមាចារិកម្បិ ធម្មំ ន ជានាតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា អាភិសមាចារិកម្បិ ធម្មំ ន ជានាតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អាភិសមាចារិកោបិ ធម្មោ ជានិតព្ពោ [អយំ អាភិសមាចារិកគតិយវារោ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ ន ទិស្សតិ]។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន នាតិកាលេន គាមោ បវិសិតព្ពោ នាតិទិវា [ន ទិវា (ស្យា. កំ. បី. ក.)] បដិក្កមិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ អតិកាលេន គាមំ បវិសតិ អតិទិវា បដិក្កមតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា អតិកាលេន គាមំ បវិសតិ អតិទិវា បដិក្កមតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន នាតិកាលេន គាមោ បវិសិតព្ពោ, នាតិទិវា បដិក្កមិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន ន បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ កុលេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ កុលេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘អយំ នូនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន វិហរតោ វិកាលចរិយា ពហុលីកតា, តមេនំ សង្ឃគតម្បិ សមុទាចរតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន ន បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ កុលេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អនុទ្ធតេន ភវិតព្ពំ អចបលេន។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ ឧទ្ធតោ ហោតិ ចបលោ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘ឥទំ នូនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន វិហរតោ ឧទ្ធច្ចំ ចាបល្យំ ពហុលីកតំ, តមេនំ សង្ឃគតម្បិ សមុទាចរតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អនុទ្ធតេន ភវិតព្ពំ អចបលេន។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ , ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អមុខរេន ភវិតព្ពំ អវិកិណ្ណវាចេន។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ មុខរោ ហោតិ វិកិណ្ណវាចោ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា មុខរោ វិកិណ្ណវាចោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន អមុខរេន ភវិតព្ពំ អវិកិណ្ណវាចេន។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន សុវចេន [សុព្ពចេន (សី. ក.)] ភវិតព្ពំ កល្យាណមិត្តេន។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ សង្ឃគតោ សង្ឃេ វិហរន្តោ ទុព្ពចោ ហោតិ បាបមិត្តោ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា ទុព្ពចោ បាបមិត្តោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សង្ឃគតេន សង្ឃេ វិហរន្តេន សុវចេន ភវិតព្ពំ កល្យាណមិត្តេន។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារេន ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារេន ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា ភោជនេ មត្តញ្ញុនា ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភោជនេ អមត្តញ្ញូ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា ភោជនេ អមត្តញ្ញូ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ភោជនេ មត្តញ្ញុនា ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា ជាគរិយំ អនុយុត្តេន ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ ជាគរិយំ អននុយុត្តោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា ជាគរិយំ អននុយុត្តោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ជាគរិយំ អនុយុត្តេន ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ , ភិក្ខុនា អារទ្ធវីរិយេន ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ កុសីតោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា កុសីតោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា អារទ្ធវីរិយេន ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា ឧបដ្ឋិតស្សតិនា ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ មុដ្ឋស្សតី ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា មុដ្ឋស្សតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ឧបដ្ឋិតស្សតិនា ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា សមាហិតេន ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ អសមាហិតោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា អសមាហិតោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សមាហិតេន ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា បញ្ញវតា ភវិតព្ពំ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ ទុប្បញ្ញោ ហោតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា ទុប្បញ្ញោ’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា បញ្ញវតា ភវិតព្ពំ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា អភិធម្មេ អភិវិនយេ យោគោ ករណីយោ។ សន្តាវុសោ, អារញ្ញិកំ ភិក្ខុំ អភិធម្មេ អភិវិនយេ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ អភិធម្មេ អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា អភិធម្មេ អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា អភិធម្មេ អភិវិនយេ យោគោ ករណីយោ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ , ភិក្ខុនា យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តត្ថ យោគោ ករណីយោ។ សន្តាវុសោ, អារញ្ញិកំ ភិក្ខុំ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តត្ថ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តត្ថ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តត្ថ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តត្ថ យោគោ ករណីយោ។

“អារញ្ញិកេនាវុសោ, ភិក្ខុនា ឧត្តរិ មនុស្សធម្មេ យោគោ ករណីយោ។ សន្តាវុសោ, អារញ្ញិកំ ភិក្ខុំ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មេ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ។ សចេ, អាវុសោ, អារញ្ញិកោ ភិក្ខុ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយតិ, តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ ‘កឹ បនិមស្សាយស្មតោ អារញ្ញិកស្ស ឯកស្សារញ្ញេ សេរិវិហារេន យោ អយមាយស្មា យស្សត្ថាយ បព្ពជិតោ តមត្ថំ ន ជានាតី’តិ – តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ។ តស្មា អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ឧត្តរិ មនុស្សធម្មេ យោគោ ករណីយោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ [មហាមោគ្គលានោ (ក.)] អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “អារញ្ញិកេនេវ នុ ខោ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា ឥមេ ធម្មា សមាទាយ វត្តិតព្ពា ឧទាហុ គាមន្តវិហារិនាបី”តិ ? “អារញ្ញិកេនាបិ ខោ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន, ភិក្ខុនា ឥមេ ធម្មា សមាទាយ វត្តិតព្ពា បគេវ គាមន្តវិហារិនា”តិ។

គោលិយានិសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. កីដាគិរិសុត្តំ

១៧៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កាសីសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អហំ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា [រត្តិភោជនំ (ក.)] ភុញ្ជាមិ។ អញ្ញត្រ ខោ បនាហំ, ភិក្ខវេ, រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានោ អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានាមិ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ ឯថ, តុម្ហេបិ, ភិក្ខវេ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជថ។ អញ្ញត្រ ខោ បន, ភិក្ខវេ, តុម្ហេបិ រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានិស្សថ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ចា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ ភគវា កាសីសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន កីដាគិរិ នាម កាសីនំ និគមោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា កីដាគិរិស្មិំ វិហរតិ កាសីនំ និគមេ។

១៧៥. តេន ខោ បន សមយេន អស្សជិបុនព្ពសុកា នាម ភិក្ខូ កីដាគិរិស្មឹ អាវាសិកា ហោន្តិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – “ភគវា ខោ, អាវុសោ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជតិ ភិក្ខុសង្ឃោ ច។ អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានន្តិ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ ឯថ, តុម្ហេបិ, អាវុសោ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជថ។ អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, តុម្ហេបិ រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានិស្សថ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ចា”តិ ។ ឯវំ វុត្តេ, អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ តេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – “មយំ ខោ, អាវុសោ, សាយញ្ចេវ ភុញ្ជាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ។ តេ មយំ សាយញ្ចេវ ភុញ្ជមានា បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានាម អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ តេ មយំ កឹ សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវិស្សាម? សាយញ្ចេវ មយំ ភុញ្ជិស្សាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ”តិ។

យតោ ខោ តេ ភិក្ខូ នាសក្ខឹសុ អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេតុំ, អថ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ មយំ, ភន្តេ, យេន អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិម្ហ; ឧបសង្កមិត្វា អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុម្ហ – ‘ភគវា ខោ, អាវុសោ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជតិ ភិក្ខុសង្ឃោ ច; អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានន្តិ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ ឯថ, តុម្ហេបិ, អាវុសោ , អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជថ។ អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, តុម្ហេបិ រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានិស្សថ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ចា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ អម្ហេ ឯតទវោចុំ – ‘មយំ ខោ, អាវុសោ, សាយញ្ចេវ ភុញ្ជាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ។ តេ មយំ សាយញ្ចេវ ភុញ្ជមានា បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានាម អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ តេ មយំ កឹ សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវិស្សាម? សាយញ្ចេវ មយំ ភុញ្ជិស្សាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ’តិ។ យតោ ខោ មយំ, ភន្តេ, នាសក្ខិម្ហ អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេតុំ, អថ មយំ ឯតមត្ថំ ភគវតោ អារោចេមា”តិ។

១៧៦. អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខូ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ អស្សជិបុនព្ពសុកេ ភិក្ខូ ភគវា ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ, ភិក្ខវេ, សម្ពហុលា ភិក្ខូ តុម្ហេ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ភគវា ខោ, អាវុសោ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជតិ ភិក្ខុសង្ឃោ ច។ អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានន្តិ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ ឯថ, តុម្ហេបិ, អាវុសោ, អញ្ញត្រេវ រត្តិភោជនា ភុញ្ជថ។ អញ្ញត្រ ខោ បនាវុសោ, តុម្ហេបិ រត្តិភោជនា ភុញ្ជមានា អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានិស្សថ អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ចា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ កិរ [កឹ នុ (ក.)], ភិក្ខវេ, តុម្ហេ តេ ភិក្ខូ ឯវំ អវចុត្ថ – ‘មយំ ខោ បនាវុសោ, សាយញ្ចេវ ភុញ្ជាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ។ តេ មយំ សាយញ្ចេវ ភុញ្ជមានា បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ អប្បាពាធតញ្ច សញ្ជានាម អប្បាតង្កតញ្ច លហុដ្ឋានញ្ច ពលញ្ច ផាសុវិហារញ្ច។ តេ មយំ កឹ សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវិស្សាម? សាយញ្ចេវ មយំ ភុញ្ជិស្សាម បាតោ ច ទិវា ច វិកាលេ’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”។

១៧៧. “កឹ នុ មេ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯវំ ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាថ យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តស្ស អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ននុ មេ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯវំ ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាថ ឥធេកច្ចស្ស យំ ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឥធ បនេកច្ចស្ស ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ , កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឥធ បនេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឥធ បនេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។

១៧៨. “សាធុ, ភិក្ខវេ! មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវាហំ អ

ជានន្តោ ‘ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទាមិ។ មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវាហំ អជានន្តោ ‘ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ សុខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទាមិ។

១៧៩. “មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវាហំ អជានន្តោ ‘ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទាមិ។ មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវាហំ អជានន្តោ ‘ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ ទុក្ខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទាមិ។

១៨០. “មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវាហំ អជានន្តោ ‘ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ បជហថា’តិ វទាមិ”។ មយា ចេតំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញាតំ អភវិស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវាហំ អជានន្តោ ‘ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទេយ្យំ; អបិ នុ មេ ឯតំ, ភិក្ខវេ, បតិរូបំ អភវិស្សា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យស្មា ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, មយា ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ឆិកតំ ផស្សិតំ បញ្ញាយ – ‘ឥធេកច្ចស្ស ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, តស្មាហំ ‘ឯវរូបំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ វទាមិ។

១៨១. “នាហំ, ភិក្ខវេ, សព្ពេសំយេវ ភិក្ខូនំ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ; ន បនាហំ, ភិក្ខវេ, សព្ពេសំយេវ ភិក្ខូនំ ‘ន អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ យេ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អរហន្តោ ខីណាសវា វុសិតវន្តោ កតករណីយា ឱហិតភារា អនុប្បត្តសទត្ថា បរិក្ខីណភវសំយោជនា សម្មទញ្ញា វិមុត្តា, តថារូបានាហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ ‘ន អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កតំ តេសំ អប្បមាទេន។ អភព្ពា តេ បមជ្ជិតុំ។ យេ ច ខោ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ សេក្ខា អប្បត្តមានសា អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ បត្ថយមានា វិហរន្តិ, តថារូបានាហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាមិមេ អាយស្មន្តោ អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានា កល្យាណមិត្តេ ភជមានា ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយមានា – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យុន្តិ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេសំ ភិក្ខូនំ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

១៨២. “សត្តិមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ សត្ត? ឧភតោភាគវិមុត្តោ, បញ្ញាវិមុត្តោ, កាយសក្ខិ, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ, ធម្មានុសារី, សទ្ធានុសារី។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឧភតោភាគវិមុត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ កាយេន ផុសិត្វា [ផស្សិត្វា (សី. បី.)] វិហរតិ បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា

ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឧភតោភាគវិមុត្តោ ឥមស្ស ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘ន អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កតំ តស្ស អប្បមាទេន។ អភព្ពោ សោ បមជ្ជិតុំ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ញាវិមុត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ ន កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ញាវិមុត្តោ។ ឥមស្សបិ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘ន អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កតំ តស្ស អប្បមាទេន។ អភព្ពោ សោ បមជ្ជិតុំ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កាយសក្ខិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ចេ អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កាយសក្ខិ។ ឥមស្ស ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាម អយមាយស្មា អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានោ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាតិ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ ន កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ចេ អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ, តថាគតប្បវេទិតា ចស្ស ធម្មា បញ្ញាយ វោទិដ្ឋា ហោន្តិ វោចរិតា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ។ ឥមស្សបិ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាម អយមាយស្មា អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានោ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាតិ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ ន កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ចេ អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តិ, តថាគតេ ចស្ស សទ្ធា និវិដ្ឋា ហោតិ មូលជាតា បតិដ្ឋិតា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមស្សបិ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាម អយមាយស្មា អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានោ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាតិ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ធម្មានុសារី? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ ន កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ចេ អាសវា បរិក្ខីណា [ទិស្វា អាសវា អបរិក្ខីណា (សី. បី.)] ហោន្តិ, តថាគតប្បវេទិតា ចស្ស ធម្មា បញ្ញាយ មត្តសោ និជ្ឈានំ ខមន្តិ, អបិ ចស្ស ឥមេ ធម្មា ហោន្តិ, សេយ្យថិទំ – សទ្ធិន្ទ្រិយំ, វីរិយិន្ទ្រិយំ, សតិន្ទ្រិយំ, សមាធិន្ទ្រិយំ, បញ្ញិន្ទ្រិយំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ធម្មានុសារី។ ឥមស្សបិ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាម អយមាយស្មា អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានោ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាតិ ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សទ្ធានុសារី? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ យេ តេ សន្តា វិមោក្ខា អតិក្កម្ម រូបេ អារុប្បា តេ ន កាយេន ផុសិត្វា វិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ចេ អាសវា បរិក្ខីណា [ទិស្វា អាសវា អបរិក្ខីណា (សី. បី.)] ហោន្តិ, តថាគតេ ចស្ស សទ្ធាមត្តំ ហោតិ បេមមត្តំ, អបិ ចស្ស ឥមេ ធម្មា ហោន្តិ, សេយ្យថិទំ – សទ្ធិន្ទ្រិយំ, វីរិយិន្ទ្រិយំ, សតិន្ទ្រិយំ, សមាធិន្ទ្រិយំ, បញ្ញិន្ទ្រិយំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សទ្ធានុសារី។ ឥមស្សបិ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បេវ នាម អយមាយស្មា អនុលោមិកានិ សេនាសនានិ បដិសេវមានោ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ ឥន្ទ្រិយានិ សមន្នានយ

មានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាតិ! ឥមំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អប្បមាទផលំ សម្បស្សមានោ ‘អប្បមាទេន ករណីយ’ន្តិ វទាមិ។

១៨៣. “នាហំ, ភិក្ខវេ, អាទិកេនេវ អញ្ញារាធនំ វទាមិ; អបិ ច, ភិក្ខវេ, អនុបុព្ពសិក្ខា អនុបុព្ពកិរិយា អនុបុព្ពបដិបទា អញ្ញារាធនា ហោតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អនុបុព្ពសិក្ខា អនុបុព្ពកិរិយា អនុបុព្ពបដិបទា អញ្ញារាធនា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, សទ្ធាជាតោ ឧបសង្កមតិ, ឧបសង្កមន្តោ បយិរុបាសតិ, បយិរុបាសន្តោ សោតំ ឱទហតិ, ឱហិតសោតោ ធម្មំ សុណាតិ, សុត្វា ធម្មំ ធារេតិ, ធតានំ [ធាតានំ (ក.)] ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខតិ, អត្ថំ ឧបបរិក្ខតោ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមន្តិ, ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា សតិ ឆន្ទោ ជាយតិ, ឆន្ទជាតោ ឧស្សហតិ, ឧស្សាហេត្វា តុលេតិ, តុលយិត្វា បទហតិ, បហិតត្តោ សមានោ កាយេន ចេវ បរមសច្ចំ សច្ឆិករោតិ, បញ្ញាយ ច នំ អតិវិជ្ឈ បស្សតិ។ សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, សទ្ធា នាហោសិ; តម្បិ នាម, ភិក្ខវេ, ឧបសង្កមនំ នាហោសិ; សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, បយិរុបាសនា នាហោសិ; តម្បិ នាម, ភិក្ខវេ, សោតាវធានំ នាហោសិ ; តម្បិ នាម, ភិក្ខវេ, ធម្មស្សវនំ នាហោសិ; សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, ធម្មធារណា នាហោសិ; សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, អត្ថូបបរិក្ខា នាហោសិ; សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិ នាហោសិ; សោបិ នាម, ភិក្ខវេ, ឆន្ទោ នាហោសិ; សោបិ នាម, ភិក្ខវេ, ឧស្សាហោ នាហោសិ; សាបិ នាម, ភិក្ខវេ, តុលនា នាហោសិ; តម្បិ នាម, ភិក្ខវេ, បធានំ នាហោសិ។ វិប្បដិបន្នាត្ថ, ភិក្ខវេ, មិច្ឆាបដិបន្នាត្ថ, ភិក្ខវេ។ កីវ ទូរេវិមេ, ភិក្ខវេ, មោឃបុរិសា អបក្កន្តា ឥមម្ហា ធម្មវិនយា។

១៨៤. “អត្ថិ , ភិក្ខវេ, ចតុប្បទំ វេយ្យាករណំ យស្សុទ្ទិដ្ឋស្ស វិញ្ញូ បុរិសោ នចិរស្សេវ បញ្ញាយត្ថំ អាជានេយ្យ។ ឧទ្ទិសិស្សាមិ វោ [ឧទ្ទិដ្ឋស្សាបិ (ក.)], ភិក្ខវេ, អាជានិស្សថ មេ ត”ន្តិ? “កេ ច មយំ, ភន្តេ, កេ ច ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ”តិ? យោបិ សោ, ភិក្ខវេ, សត្ថា អាមិសគរុ អាមិសទាយាទោ អាមិសេហិ សំសដ្ឋោ វិហរតិ តស្ស បាយំ ឯវរូបី បណោបណវិយា ន ឧបេតិ – ‘ឯវញ្ច នោ អស្ស អថ នំ ករេយ្យាម, ន ច នោ ឯវមស្ស ន នំ ករេយ្យាមា’តិ, កឹ បន, ភិក្ខវេ, យំ តថាគតោ សព្ពសោ អាមិសេហិ វិសំសដ្ឋោ វិហរតិ។ សទ្ធស្ស, ភិក្ខវេ, សាវកស្ស សត្ថុសាសនេ បរិយោគាហិយ [បរិយោគាយ (សី. បី. ក.), បរិយោគយ្ហ (ស្យា. កំ.)] វត្តតោ អយមនុធម្មោ ហោតិ – ‘សត្ថា ភគវា, សាវកោហមស្មិ; ជានាតិ ភគវា, នាហំ ជានាមី’តិ។ សទ្ធស្ស, ភិក្ខវេ, សាវកស្ស សត្ថុសាសនេ បរិយោគាហិយ វត្តតោ រុឡ្ហនីយំ [រុម្ហនិយំ (សី. បី.)] សត្ថុសាសនំ ហោតិ ឱជវន្តំ។ សទ្ធស្ស, ភិក្ខវេ, សាវកស្ស សត្ថុ សាសនេ បរិយោគាហិយ វត្តតោ អយមនុធម្មោ ហោតិ – ‘កាមំ តចោ ច ន្ហារុ ច អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ, សរីរេ ឧបសុស្សតុ [ឧបសុស្សតុ សរីរេ (សី.), សរីរេ អវសុស្សតុ (ក.)] មំសលោហិតំ, យំ តំ បុរិសថាមេន បុរិសវីរិយេន បុរិសបរក្កមេន បត្តព្ពំ ន តំ អបាបុណិត្វា វីរិយស្ស សណ្ឋានំ [សន្ថានំ (សី. ស្យា. បី.)] ភវិស្សតី’តិ។ សទ្ធស្ស, ភិក្ខវេ, សាវកស្ស សត្ថុសាសនេ បរិយោគាហិយ វត្តតោ ទ្វិន្នំ ផលានំ អញ្ញតរំ ផលំ បាដិកង្ខំ – ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អញ្ញា, សតិ វា ឧបាទិសេសេ អនាគាមិតា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

កីដាគិរិសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

ភិក្ខុវគ្គោ និដ្ឋិតោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កុញ្ជរ-រាហុល-សស្សតលោកោ, មាលុក្យបុត្តោ ច ភទ្ទាលិ-នាមោ;
ឧទ្ទ-ទិជាថ-សហម្បតិយាចំ, នាឡក-រញ្ញិកីដាគិរិនាមោ។

៣. បរិព្ពាជកវគ្គោ

១. តេវិជ្ជវច្ឆសុត្តំ

១៨៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ឯកបុណ្ឌរីកេ បរិព្ពាជការាមេ បដិវសតិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ វេសាលឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ‘‘អតិប្បគោ ខោ តាវ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិតុំ; យំនូនាហំ យេន ឯកបុណ្ឌរីកោ បរិព្ពាជការាមោ យេន វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមេយ្យ’’ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា យេន ឯកបុណ្ឌរីកោ បរិព្ពាជការាមោ យេន វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឯតុ ខោ, ភន្តេ, ភគវា។ ស្វាគតំ [សាគតំ (សី. បី.)], ភន្តេ, ភគវតោ។ ចិរស្សំ ខោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ, ភន្តេ, ភគវា ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត’’ន្តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ វច្ឆគោត្តោបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘សមណោ គោតមោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី, អបរិសេ+សំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ, ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត’ន្តិ។ យេ តេ, ភន្តេ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណោ គោតមោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី, អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ, ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត’ន្តិ, កច្ចិ តេ, ភន្តេ, ភគវតោ វុត្តវាទិនោ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោន្តិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតី’’តិ? ‘‘យេ តេ, វច្ឆ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណោ គោតមោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី, អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ, ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត’ន្តិ, ន មេ តេ វុត្តវាទិនោ, អព្ភាចិក្ខន្តិ ច បន មំ អសតា អភូតេនា’’តិ។

១៨៦. ‘‘កថំ ព្យាករមានា បន មយំ, ភន្តេ, វុត្តវាទិនោ ចេវ ភគវតោ អស្សាម, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យាម, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យាម, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យា’’តិ?

‘‘‘តេវិជ្ជោ សមណោ គោតមោ’តិ ខោ, វច្ឆ, ព្យាករមានោ វុត្តវាទី ចេវ មេ អស្ស, ន ច មំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យ។ អហញ្ហិ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខាមិ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ.… ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ។ អហញ្ហិ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខាមិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សាមិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ…បេ.… យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាមិ។ អហញ្ហិ, វច្ឆ, អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។

‘‘‘តេវិជ្ជោ សមណោ គោតមោ’តិ ខោ, វច្ឆ, ព្យាករមានោ វុត្តវាទី ចេវ មេ អស្ស, ន ច មំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យា’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អត្ថិ នុ ខោ, ភោ គោតម, កោចិ គិហី គិហិសំយោជនំ អប្បហាយ កាយស្ស ភេទា ទុក្ខស្សន្តករោ’’តិ? ‘‘នត្ថិ ខោ, វច្ឆ, កោចិ គិហី គិហិសំយោជនំ អប្បហាយ កាយស្ស ភេទា ទុក្ខស្សន្តករោ’’តិ។

‘‘អត្ថិ បន, ភោ គោតម, កោចិ គិហី គិហិសំយោជនំ អប្បហាយ កាយស្ស ភេទា សគ្គូបគោ’’តិ? ‘‘ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យេ គិហី គិហិសំយោជនំ អប្បហាយ កាយស្ស ភេទា សគ្គូបគា’’តិ [‘‘អត្ថិ ខោ វច្ឆ កោចិ គិហី គិហិសំយោជនំ អប្បហាយ កាយស្ស ភេទា សគ្គូបគោតិ’’។ (ក.)]។

“អត្ថិ នុ ខោ, ភោ គោតម, កោចិ អាជីវកោ [អាជីវិកោ (ក.)] កាយស្ស ភេទា ទុក្ខស្សន្តករោ”តិ? “នត្ថិ ខោ, វច្ឆ, កោចិ អាជីវកោ កាយស្ស ភេទា ទុក្ខស្សន្តករោ”តិ។

“អត្ថិ បន, ភោ គោតម, កោចិ អាជីវកោ កាយស្ស ភេទា សគ្គូបគោ”តិ? “ឥតោ ខោ សោ, វច្ឆ, ឯកនវុតោ កប្បោ [ឥតោ កោ វច្ឆ ឯកនវុតេ កប្បេ (ក.)] យមហំ អនុស្សរាមិ, នាភិជានាមិ កញ្ចិ អាជីវកំ សគ្គូបគំ អញ្ញត្រ ឯកេន; សោបាសិ កម្មវាទី កិរិយវាទី”តិ។ “ឯវំ សន្តេ, ភោ គោតម, សុញ្ញំ អទុំ តិត្ថាយតនំ អន្តមសោ សគ្គូបគេនបី”តិ? “ឯវំ, វច្ឆ, សុញ្ញំ អទុំ តិត្ថាយតនំ អន្តមសោ សគ្គូបគេនបី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

តេវិជ្ជវច្ឆសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. អគ្គិវច្ឆសុត្តំ

១៨៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ [ឯវំទិដ្ឋី (សី. ស្យា. កំ. ក.)] ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ បន, ភោ គោតម, ‘អសស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘អសស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘អន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘អន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ បន, ភោ គោតម, ‘អនន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘អនន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘តំ ជីវំ តំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘តំ ជីវំ តំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ បន, ភោ គោតម, ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ បន, ភោ គោតម, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

“កិំ បន, ភោ គោតម, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ”តិ? “ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

១៨៨. "'កឹ នុ ខោ, ភោ គោតម, សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ [មោឃមញ្ញន្តីតិ វទេសិ (សី.), មោឃមញ្ញន្តិ ឥតិ វទេសិ (?)]។ 'កឹ បន, ភោ គោតម, អសស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ , ឯវំទិដ្ឋិ – អសស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ នុ ខោ, ភោ គោតម, អន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – អន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ បន, ភោ គោតម, អនន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – អនន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ នុ ខោ, ភោ គោតម, តំ ជីវំ តំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – តំ ជីវំ តំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ បន, ភោ គោតម, អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។

"'កឹ បន, ភោ គោតម, ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។ 'កឹ បន, ភោ គោតម, នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ – ឯវំទិដ្ឋិ ភវំ គោតមោ'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ខោ អហំ, វច្ឆ, ឯវំទិដ្ឋិ – នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ'ន្តិ វទេសិ។

"កឹ បន ភោ គោតមោ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ ឯវំ ឥមានិ សព្ពសោ ទិដ្ឋិគតានិ អនុបគតោ"តិ?

១៨៩. "'សស្សតោ លោកោ'តិ ខោ, វច្ឆ, ទិដ្ឋិគតមេតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ [ទិដ្ឋិកន្តារំ (សី. បី.)] ទិដ្ឋិវិសូកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ សទុក្ខំ សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ, ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ ។ 'អសស្សតោ លោកោ'តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'អន្តវា លោកោ'តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'អនន្តវា លោកោ'តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'តំ ជីវំ តំ សរីរ'ន្តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរ'ន្តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា'តិ ខោ, វច្ឆ ...បេ.... 'ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា'តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា'តិ ខោ, វច្ឆ...បេ.... 'នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា'តិ ខោ, វច្ឆ, ទិដ្ឋិគតមេតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិសូកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ សទុក្ខំ សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ, ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ ឥមំ ខោ អហំ, វច្ឆ, អាទីនវំ សម្បស្សមានោ ឯវំ ឥមានិ សព្ពសោ ទិដ្ឋិគតានិ អនុបគតោ"តិ។

"អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស កិញ្ចិ ទិដ្ឋិគត"ន្តិ? "ទិដ្ឋិគតន្តិ ខោ, វច្ឆ, អបនីតមេតំ តថាគតស្ស។ ទិដ្ឋញ្ហេតំ, វច្ឆ, តថាគតេន – 'ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា, ឥតិ វេទនាយ សមុទយោ, ឥតិ វេទនាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សញ្ញា, ឥតិ សញ្ញាយ សមុទយោ, ឥតិ សញ្ញាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សង្ខារា, ឥតិ សង្ខារានំ សមុទយោ, ឥតិ សង្ខារានំ អត្ថង្គមោ; ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ'តិ។ តស្មា តថាគតោ សព្ពមញ្ញិតានំ សព្ពមថិតានំ សព្ពអហំការមមំការមានានុសយានំ ខយា វិរាគា និរោធា ចាគា បដិនិស្សគ្គា អនុបាទា វិមុត្តោតិ វទាមី"តិ។

១៩០. "ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ បន, ភោ គោតម, ភិក្ខុ កុហឹ ឧបបជ្ជតី"តិ? "ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតិ"។ "តេន ហិ, ភោ គោតម, ន ឧបបជ្ជតី"តិ? "ន ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតិ"។ "តេន ហិ, ភោ គោតម, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតី"តិ? "ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតិ"។ "តេន ហិ, ភោ គោតម, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតី"តិ? "នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតិ"។

"'ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ បន, ភោ គោតម, ភិក្ខុ កុហឹ ឧបបជ្ជតី'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតី'តិ វទេសិ។ 'តេន ហិ, ភោ គោតម, ន ឧបបជ្ជតី'តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ 'ន ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ,

ន ឧបេតី’តិ វទេសិ។ ‘តេន ហិ, ភោ គោតម, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតី’តិ វទេសិ។ ‘តេន ហិ, ភោ គោតម, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ខោ, វច្ឆ, ន ឧបេតី’តិ វទេសិ។ ឯត្ថាហំ, ភោ គោតម, អញ្ញាណមាបាទិំ, ឯត្ថ សម្មោហមាបាទិំ។ យាបិ មេ ឯសា ភោតោ គោតមស្ស បុរិមេន កថាសល្លាបេន អហុ បសាទមត្តា សាបិ មេ ឯតរហិ អន្តរហិតា”តិ។ “អលញ្ហិ តេ, វច្ឆ, អញ្ញាណាយ, អលំ សម្មោហាយ។ គម្ភីរោ ហាយំ, វច្ឆ, ធម្មោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ។ សោ តយា ទុជ្ជានោ អញ្ញទិដ្ឋិកេន អញ្ញខន្តិកេន អញ្ញរុចិកេន អញ្ញត្រយោគេន [អញ្ញត្រាយោគេន (ទី. និ. ១.៤២០)] អញ្ញត្រាចរិយកេន” [អញ្ញត្ថាចរិយកេន (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

១៩១. “តេន ហិ, វច្ឆ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ; យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, វច្ឆ, សចេ តេ បុរតោ អគ្គិ ជលេយ្យ, ជានេយ្យាសិ ត្វំ – ‘អយំ មេ បុរតោ អគ្គិ ជលតី’”តិ? “សចេ មេ, ភោ គោតម, បុរតោ អគ្គិ ជលេយ្យ, ជានេយ្យាហំ – ‘អយំ មេ បុរតោ អគ្គិ ជលតី’”តិ។

“សចេ បន តំ, វច្ឆ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘យោ តេ អយំ បុរតោ អគ្គិ ជលតិ អយំ អគ្គិ កិំ បដិច្ច ជលតី’តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, វច្ឆ, កិន្តិ ព្យាករេយ្យាសី”តិ? “សចេ មំ, ភោ គោតម, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘យោ តេ អយំ បុរតោ អគ្គិ ជលតិ អយំ អគ្គិ កិំ បដិច្ច ជលតី’តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភោ គោតម, ឯវំ ព្យាករេយ្យំ – ‘យោ មេ អយំ បុរតោ អគ្គិ ជលតិ អយំ អគ្គិ តិណកដ្ឋុបាទានំ បដិច្ច ជលតី’”តិ។

“សចេ តេ, វច្ឆ, បុរតោ សោ អគ្គិ និព្ពាយេយ្យ, ជានេយ្យាសិ ត្វំ – ‘អយំ មេ បុរតោ អគ្គិ និព្ពុតោ’”តិ? “សចេ មេ, ភោ គោតម, បុរតោ សោ អគ្គិ និព្ពាយេយ្យ, ជានេយ្យាហំ – ‘អយំ មេ បុរតោ អគ្គិ និព្ពុតោ’”តិ។

“សចេ បន តំ, វច្ឆ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘យោ តេ អយំ បុរតោ អគ្គិ និព្ពុតោ សោ អគ្គិ ឥតោ កតមំ ទិសំ គតោ – បុរត្ថិមំ វា ទក្ខិណំ វា បច្ឆិមំ វា ឧត្តរំ វា’តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, វច្ឆ, កិន្តិ ព្យាករេយ្យាសី”តិ? “ន ឧបេតិ, ភោ គោតម, យញ្ហិ សោ, ភោ គោតម, អគ្គិ តិណកដ្ឋុបាទានំ បដិច្ច អជលិ [ជលតិ (ស្យា. កំ. ក.)] តស្ស ច បរិយាទានា អញ្ញស្ស ច អនុបហារា អនាហារោ និព្ពុតោ ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតី”តិ។

១៩២. “ឯវមេវ ខោ, វច្ឆ, យេន រូបេន តថាគតំ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេយ្យ តំ រូបំ តថាគតស្ស បហីនំ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។ រូបសង្ខយវិមុត្តោ [រូបសង្ខាវិមុត្តោ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវំ វេទនាសង្ខយាទីសុបិ] ខោ, វច្ឆ, តថាគតោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ ទុប្បរិយោគាឡ្ហោ – សេយ្យថាបិ មហាសមុទ្ទោ។ ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ។

“យាយ វេទនាយ តថាគតំ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេយ្យ សា វេទនា តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ វេទនាសង្ខយវិមុត្តោ ខោ, វច្ឆ, តថាគតោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ ទុប្បរិយោគាឡ្ហោ – សេយ្យថាបិ មហាសមុទ្ទោ។ ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ។

“យាយ សញ្ញាយ តថាគតំ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេយ្យ សា សញ្ញា តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ សញ្ញាសង្ខយវិមុត្តោ ខោ, វច្ឆ, តថាគតោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ ទុប្បរិយោគាឡ្ហោ – សេយ្យថាបិ មហាសមុទ្ទោ។ ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ។

“យេហិ សង្ខារេហិ តថាគតំ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេយ្យ តេ សង្ខារា តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ សង្ខារសង្ខយវិមុត្តោ ខោ, វច្ឆ, តថាគតោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ ទុប្បរិយោគាឡ្ហោ – សេយ្យថាបិ មហាសមុទ្ទោ។ ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ , ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ។

“យេន វិញ្ញាណេន តថាគតំ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេយ្យ តំ វិញ្ញាណំ តថាគតស្ស បហីនំ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។ វិញ្ញាណសង្ខយវិមុត្តោ ខោ, វច្ឆ, តថាគតោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ

ទុប្បរិយោគាឡ្ហា – សេយ្យថាបិ មហាសមុទ្ទោ។ ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, ឧបបជ្ជតិ ច ន ច ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ, នេវ ឧបបជ្ជតិ ន ន ឧបបជ្ជតីតិ ន ឧបេតិ”។

ឯវំ វុត្តេ, វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, គាមស្ស វា និគមស្ស វា អវិទូរេ មហាសាលរុក្ខោ។ តស្ស អនិច្ចតា សាខាបលាសា បលុជ្ជេយ្យុំ [សាខាបលាសំ បលុជ្ជេយ្យ], តចបបដិកា បលុជ្ជេយ្យុំ, ផេគ្គូ បលុជ្ជេយ្យុំ [ផេគ្គុ បលុជ្ជេយ្យ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; សោ អបរេន សមយេន អបគតសាខាបលាសោ អបគតតចបបដិកោ អបគតផេគ្គុកោ សុទ្ធោ អស្ស, សារេ បតិដ្ឋិតោ; ឯវមេវ ភោតោ គោតមស្ស បាវចនំ អបគតសាខាបលាសំ អបគតតចបបដិកំ អបគតផេគ្គុកំ សុទ្ធំ, សារេ បតិដ្ឋិតំ។ អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

អគ្គិវច្ឆសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. មហាវច្ឆសុត្តំ

១៩៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទីឃរត្តាហំ ភោតា គោតមេន សហកថី។ សាធុ មេ ភវំ គោតមោ សំខិត្តេន កុសលាកុសលំ ទេសេតូ”តិ។ “សំខិត្តេនបិ ខោ តេ អហំ, វច្ឆ, កុសលាកុសលំ ទេសេយ្យំ, វិត្ថារេនបិ ខោ តេ អហំ, វច្ឆ, កុសលាកុសលំ ទេសេយ្យំ; អបិ ច តេ អហំ, វច្ឆ, សំខិត្តេន កុសលាកុសលំ ទេសេស្សាមិ។ តំ សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៩៤. “លោភោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អលោភោ កុសលំ; ទោសោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អទោសោ កុសលំ; មោហោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អមោហោ កុសលំ។ ឥតិ ខោ, វច្ឆ, ឥមេ តយោ ធម្មា អកុសលា, តយោ ធម្មា កុសលា។

“បាណាតិបាតោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, បាណាតិបាតា វេរមណី កុសលំ; អទិន្នាទានំ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អទិន្នាទានា វេរមណី កុសលំ; កាមេសុមិច្ឆាចារោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី កុសលំ; មុសាវាទោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, មុសាវាទា វេរមណី កុសលំ; បិសុណា វាចា ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ , បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី កុសលំ; ផរុសា វាចា ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី កុសលំ; សម្ផប្បលាបោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, សម្ផប្បលាបា វេរមណី កុសលំ; អភិជ្ឈា ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អនភិជ្ឈា កុសលំ; ព្យាបាទោ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ, អព្យាបាទោ កុសលំ; មិច្ឆាទិដ្ឋិ ខោ, វច្ឆ, អកុសលំ សម្មាទិដ្ឋិ កុសលំ។ ឥតិ ខោ, វច្ឆ, ឥមេ ទស ធម្មា អកុសលា, ទស ធម្មា កុសលា។

“យតោ ខោ, វច្ឆ, ភិក្ខុនោ តណ្ហា បហីនា ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា, សោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ”តិ។

១៩៥. “តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ។ អត្ថិ បន តេ ភោតោ គោតមស្ស ឯកភិក្ខុបិ សាវកោ យោ អាសវានំ ខយា [សាវកោ អាសវានំ ខយា (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវមុបរិបិ] អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យេ ភិក្ខូ មម សាវកា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។

“តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខូ។ អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស ឯកា ភិក្ខុនីបិ សាវិកា យា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យា ភិក្ខុនិយោ មម សាវិកា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។

“តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខូ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខុនិយោ។ អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស ឯកុបាសកោបិ សាវកោ គិហី ឱទាតវសនោ ព្រហ្មចារី យោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យេ ឧបាសកា មម សាវកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា”តិ។

“តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខូ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខុនិយោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ។ អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស ឯកុបាសកោបិ សាវកោ គិហី ឱទាតវសនោ កាមភោគី សាសនករោ ឱវាទប្បដិករោ យោ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិគតកថំកថោ វេសារជ្ជប្បត្តោ អបរប្បច្ចយោ សត្ថុសាសនេ វិហរតី”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ , អថ ខោ ភិយ្យោវ យេ ឧបាសកា មម សាវកា គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ សាសនករា ឱវាទប្បដិករា តិណ្ណវិចិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិហរន្តី”តិ។

“តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខូ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខុនិយោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ។ អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស ឯកុបាសិកាបិ សាវិកា គិហិនី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនី យា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនី អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យា ឧបាសិកា មម សាវិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនិយោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា”តិ។

“តិដ្ឋតុ ភវំ គោតមោ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខូ, តិដ្ឋន្តុ ភិក្ខុនិយោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ, តិដ្ឋន្តុ ឧបាសិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ។ អត្ថិ បន ភោតោ គោតមស្ស ឯកុបាសិកាបិ សាវិកា គិហិនី ឱទាតវសនា កាមភោគិនី សាសនករា ឱវាទប្បដិករា យា តិណ្ណវិចិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិហរតី”តិ? “ន ខោ, វច្ឆ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យា ឧបាសិកា មម សាវិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ សាសនករា ឱវាទប្បដិករា តិណ្ណវិច្ឆិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិហរន្តី”តិ។

១៨៦. “សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវំយេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, នោ ច ខោ ភិក្ខូ អារាធកា អភវិស្សំសុ ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ ភិក្ខូ ច អារាធកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

“សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, ភិក្ខូ ច អារាធកា អភវិស្សំសុ, នោ ច ខោ ភិក្ខុនិយោ អារាធិកា អភវិស្សំសុ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ, ភិក្ខូ ច អារាធកា, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

“សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, ភិក្ខូ ច អារាធកា អភវិស្សំសុ, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា អភវិស្សំសុ, នោ ច ខោ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ, ភិក្ខូ ច អារាធកា, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

“សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, ភិក្ខូ ច អារាធកា អភវិស្សំសុ, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ, នោ ច ខោ ឧបាសកា គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ, ភិក្ខូ ច អារាធកា, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

“សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, ភិក្ខូ ច អារាធកា អភវិស្សំសុ, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ, នោ ច ខោ ឧបាសិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ អារាធិកា អភវិស្សំសុ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ, ភិក្ខូ ច អារាធកា, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា , ឧបាសិកា ច គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ អារាធិកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

“សចេ ហិ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ អភវិស្ស, ភិក្ខូ ច អារាធកា អភវិស្សំសុ, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា អភវិស្សំសុ, ឧបាសិកា ច គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ អារាធិកា អភវិស្សំសុ, នោ ច ខោ ឧបាសិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ អារាធិកា អភវិស្សំសុ; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ អភវិស្ស តេនង្គេន។ យស្មា ច ខោ, ភោ គោតម, ឥមំ ធម្មំ ភវញ្ចេវ គោតមោ អារាធកោ, ភិក្ខូ ច អារាធកា, ភិក្ខុនិយោ ច អារាធិកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ អារាធកា, ឧបាសកា ច គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ អារាធកា, ឧបាសិកា ច គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ អារាធិកា, ឧបាសិកា ច គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ អារាធិកា; ឯវមិទំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ តេនង្គេន។

១៩៧. “សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, គង្គា នទី សមុទ្ទនិន្នា សមុទ្ទបោណា សមុទ្ទបព្ភារា សមុទ្ទំ អាហច្ច តិដ្ឋតិ, ឯវមេវាយំ ភោតោ គោតមស្ស បរិសា សគហដ្ឋបព្ពជិតា និព្ពាននិន្នា និព្ពានបោណា និព្ពានបព្ភារា និព្ពានំ អាហច្ច តិដ្ឋតិ។ អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ ភោតោ គោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ ។ “យោ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខតិ បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខតិ ឧបសម្បទំ, សោ ចត្តារោ មាសេ បរិវសតិ។ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ; អបិ ច មេត្ថ បុគ្គលវេមត្តតា វិទិតា”តិ។ “សចេ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពា ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខន្តា បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខន្តា ឧបសម្បទំ ចត្តារោ មាសេ បរិវសន្តិ, ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ; អហំ ចត្តារិ វស្សានិ បរិវសិស្សាមិ។ ចតុន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តុ ឧបសម្បាទេន្តុ ភិក្ខុភាវាយា”តិ។ អលត្ថ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ អលត្ថ ឧបសម្បទំ។

អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា វច្ឆគោត្តោ អឌ្ឍមាសូបសម្បន្នោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា វច្ឆគោត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យាវតកំ, ភន្តេ, សេខេន ញាណេន សេខាយ វិជ្ជាយ បត្តព្ពំ, អនុប្បត្តំ តំ មយា; ឧត្តរិ ច មេ [ឧត្តរឹ មេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភគវា ធម្មំ ទេសេតូ”តិ។ “តេន ហិ ត្វំ, វច្ឆ, ទ្វេ ធម្មេ ឧត្តរិ ភាវេហិ – សមថញ្ច វិបស្សនញ្ច។ ឥមេ ខោ តេ, វច្ឆ, ទ្វេ ធម្មា ឧត្តរិ ភាវិតា – សមថោ ច វិបស្សនា ច – អនេកធាតុបដិវេធាយ សំវត្តិស្សន្តិ។

១៩៨. “សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ [យាវទេ (បី.)] អាកង្ខិស្សសិ – ‘អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភវេយ្យំ – ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា អស្សំ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ អស្សំ; អាវិភាវំ, តិរោភាវំ; តិរោកុដ្ដំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានោ គច្ឆេយ្យំ, សេយ្យថាបិ អាកាសេ; បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ; ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ គច្ឆេយ្យំ, សេយ្យថាបិ បថវិយំ; អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមេយ្យំ, សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ; ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរិមសេយ្យំ, បរិមជ្ជេយ្យំ; យាវព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខិស្សសិ – ‘ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ឧភោ សទ្ទេ សុណេយ្យំ – ទិព្ពេ ច មានុសេ ច, យេ ទូរេ សន្តិកេ ចា’តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខិស្សសិ – ‘បរសត្តានំ បរបុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានេយ្យំ – សរាគំ វា ចិត្តំ សរាគំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វីតរាគំ វា ចិត្តំ វីតរាគំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សទោសំ វា ចិត្តំ សទោសំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វីតទោសំ វា ចិត្តំ វីតទោសំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សមោហំ វា ចិត្តំ សមោហំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ,

វីតមោហំ វា ចិត្តំ វីតមោហំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សំខិត្តំ វា ចិត្តំ សំខិត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វិក្ខិត្តំ វា ចិត្តំ វិក្ខិត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; មហគ្គតំ វា ចិត្តំ មហគ្គតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អមហគ្គតំ វា ចិត្តំ អមហគ្គតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សឧត្តរំ វា ចិត្តំ សឧត្តរំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អនុត្តរំ វា ចិត្តំ អនុត្តរំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សមាហិតំ វា ចិត្តំ សមាហិតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អសមាហិតំ វា ចិត្តំ អសមាហិតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; វិមុត្តំ វា ចិត្តំ វិមុត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ អវិមុត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យ'ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខិស្សសិ – ‘អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យំ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តឹសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ; អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – អមុត្រាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទឹ; តត្រាបាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោតិ; ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យ'ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខិស្សសិ – ‘ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សេយ្យំ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានេយ្យំ – ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា; ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នាតិ; ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សេយ្យំ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានេយ្យ'ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ ត្វំ, វច្ឆ, យាវទេវ អាកង្ខិស្សសិ – ‘អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ'ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណិស្សសិ, សតិ សតិអាយតនេ”តិ។

១៩៩. អថ ខោ អាយស្មា វច្ឆគោត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ អាយស្មា វច្ឆគោត្តោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា'តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា វច្ឆគោត្តោ អរហតំ អហោសិ។

២០០. តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ ភគវន្តំ ទស្សនាយ គច្ឆន្តិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា វច្ឆគោត្តោ តេ ភិក្ខូ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ។ ទិស្វាន យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “ហន្ទ! កហំ បន តុម្ហេ អាយស្មន្តោ គច្ឆថា”តិ? “ភគវន្តំ ខោ មយំ, អាវុសោ, ទស្សនាយ គច្ឆាមា”តិ ។ “តេនហាយស្មន្តោ មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទថ, ឯវញ្ច វទេថ – ‘វច្ឆគោត្តោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, ឯវញ្ច វទេតិ – បរិចិណ្ណោ មេ ភគវា, បរិចិណ្ណោ មេ សុគតោ’”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ វច្ឆគោត្តស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ តេ ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អាយស្មា, ភន្តេ, វច្ឆគោត្តោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, ឯវញ្ច វទេតិ – ‘បរិចិណ្ណោ មេ ភគវា, បរិចិណ្ណោ មេ សុគតោ’”តិ។ “បុព្ពេវ មេ, ភិក្ខវេ, វច្ឆគោត្តោ ភិក្ខុ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ – ‘តេវិជ្ជោ វច្ឆគោត្តោ ភិក្ខុ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ’តិ។ ទេវតាបិ មេ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – ‘តេវិជ្ជោ, ភន្តេ, វច្ឆគោត្តោ ភិក្ខុ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ’”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

៤. ទីឃនខសុត្តំ

២០១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ សូករខតាយំ។ អថ ខោ ទីឃនខោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ទីឃនខោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អហញ្ហិ, ភោ គោតម, ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ‘សព្ពំ មេ នក្ខមតី’”តិ។ “យាបិ ខោ តេ ឯសា, អគ្គិវេស្សន, ទិដ្ឋិ – ‘សព្ពំ មេ នក្ខមតី’តិ, ឯសាបិ តេ ទិដ្ឋិ នក្ខមតី”តិ? “ឯសា ចេ [ឯសាបិ (ក.)] មេ, ភោ គោតម, ទិដ្ឋិ ខមេយ្យ, តំបស្ស តាទិសមេវ, តំបស្ស តាទិសមេវា”តិ។ “អតោ ខោ តេ, អគ្គិវេស្សន, ពហូ ហិ ពហុតរា លោកស្មិំ យេ ឯវមាហំសុ – ‘តំបស្ស តាទិសមេវ, តំបស្ស តាទិសមេវា’តិ។ តេ តញ្ចេវ ទិដ្ឋិំ នប្បជហន្តិ អញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិំ ឧបាទិយន្តិ។ អតោ ខោ តេ, អគ្គិវេស្សន, តនូ ហិ តនុតរា លោកស្មិំ យេ ឯវមាហំសុ – ‘តំបស្ស តាទិសមេវ, តំបស្ស តាទិសមេវា’តិ។ តេ តញ្ចេវ ទិដ្ឋិំ បជហន្តិ អញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិំ ន ឧបាទិយន្តិ។ សន្តគ្គិវេស្សន, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ ខមតី’តិ; សន្តគ្គិវេស្សន, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ នក្ខមតី’តិ; សន្តគ្គិវេស្សន , ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ឯកច្ចំ មេ ខមតិ, ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតី’តិ។ តត្រគ្គិវេស្សន, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ ខមតី’តិ តេសមយំ ទិដ្ឋិ សារាគាយ សន្តិកេ, សញ្ញោគាយ សន្តិកេ, អភិនន្ទនាយ សន្តិកេ អជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ ឧបាទានាយ សន្តិកេ; តត្រគ្គិវេស្សន យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ នក្ខមតី’តិ តេសមយំ ទិដ្ឋិ អសារាគាយ សន្តិកេ, អសញ្ញោគាយ សន្តិកេ, អនភិនន្ទនាយ សន្តិកេ, អនជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ, អនុបាទានាយ សន្តិកេ”តិ។

២០២. ឯវំ វុត្តេ, ទីឃនខោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឧក្កំសេតិ [ឧក្កំសតិ (សី. បី. ក.)] មេ ភវំ គោតមោ ទិដ្ឋិគតំ, សមុក្កំសេតិ [សម្បហំសតិ (ក.)] មេ ភវំ គោតមោ ទិដ្ឋិគត”ន្តិ។ “តត្រគ្គិវេស្សន, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ឯកច្ចំ មេ ខមតិ, ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតី’តិ។ យា ហិ តេសំ ខមតិ សាយំ ទិដ្ឋិ សារាគាយ សន្តិកេ, សញ្ញោគាយ សន្តិកេ, អភិនន្ទនាយ សន្តិកេ, អជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ, ឧបាទានាយ សន្តិកេ; យា ហិ តេសំ នក្ខមតិ សាយំ ទិដ្ឋិ អសារាគាយ សន្តិកេ, អសញ្ញោគាយ សន្តិកេ, អនភិនន្ទនាយ សន្តិកេ, អនជ្ឈោសានាយ សន្តិកេ, អនុបាទានាយ សន្តិកេ។ តត្រគ្គិវេស្សន, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ ខមតី’តិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យា ខោ មេ អយំ ទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ ខមតីតិ, ឥមញ្ចេ អហំ ទិដ្ឋិំ ថាមសា បរាមាសា អភិនិវិស្ស វោហរេយ្យំ – ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ; ទ្វីហិ មេ អស្ស វិគ្គហោ – យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ នក្ខមតីតិ, យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ឯកច្ចំ មេ ខមតិ, ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតីតិ – ឥមេហិ អស្ស ទ្វីហិ វិគ្គហោ។ ឥតិ វិគ្គហេ សតិ វិវាទោ, វិវាទេ សតិ វិឃាតោ, វិឃាតេ សតិ វិហេសា’។ ឥតិ សោ វិគ្គហញ្ច វិវាទញ្ច វិឃាតញ្ច វិហេសញ្ច អត្តនិ សម្បស្សមានោ តញ្ចេវ ទិដ្ឋិំ បជហតិ អញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិំ ន ឧបាទិយតិ។ ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បហានំ ហោតិ, ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បដិនិស្សគ្គោ ហោតិ។

២០៣. “តត្រគ្គិវេស្សន, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សព្ពំ មេ នក្ខមតី’តិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យា ខោ មេ អយំ ទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ នក្ខមតី’តិ, ឥមញ្ចេ អហំ ទិដ្ឋិំ ថាមសា បរាមាសា អភិនិវិស្ស វោហរេយ្យំ – ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ; ទ្វីហិ មេ អស្ស វិគ្គហោ – យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ ខមតីតិ, យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ឯកច្ចំ មេ ខមតិ ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតីតិ – ឥមេហិ អស្ស ទ្វីហិ វិគ្គហោ។ ឥតិ វិគ្គហេ សតិ វិវាទោ, វិវាទេ សតិ វិឃាតោ, វិឃាតេ សតិ វិហេសា’។ ឥតិ សោ វិគ្គហញ្ច វិវាទញ្ច វិឃាតញ្ច វិហេសញ្ច អត្តនិ សម្បស្សមានោ តញ្ចេវ ទិដ្ឋិំ បជហតិ អញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិំ ន ឧបាទិយតិ។ ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បហានំ ហោតិ, ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បដិនិស្សគ្គោ ហោតិ។

២០៤. “តត្រគ្គិវេស្សន, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘ឯកច្ចំ មេ ខមតិ, ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតី’តិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យា ខោ មេ អយំ ទិដ្ឋិ – ឯកច្ចំ មេ ខមតិ, ឯកច្ចំ មេ នក្ខមតីតិ, ឥមញ្ចេ អហំ ទិដ្ឋិំ ថាមសា បរាមាសា អភិនិវិស្ស វោហរេយ្យំ – ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ; ទ្វីហិ មេ អស្ស វិគ្គហោ – យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ ខមតីតិ, យោ ចាយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – សព្ពំ មេ នក្ខមតីតិ – ឥមេហិ អស្ស ទ្វីហិ វិគ្គហោ។ ឥតិ វិគ្គហេ សតិ វិវាទោ, វិវាទេ សតិ វិឃាតោ, វិឃាតេ សតិ វិហេសា’។ ឥតិ សោ វិគ្គហញ្ច វិវាទញ្ច វិឃាតញ្ច វិហេសញ្ច អត្តនិ សម្បស្សមានោ

តញ្ចេវ ទិដ្ឋិំ បជហតិ អញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិំ ន ឧបាទិយតិ។ ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បហានំ ហោតិ, ឯវមេតាសំ ទិដ្ឋីនំ បដិនិស្សគ្គោ ហោតិ។

២០៥. “អយំ ខោ បនគ្គិវេស្សន, កាយោ រូបី ចាតុមហាភូតិកោ [ចាតុម្មហាភូតិកោ (សី. ស្យា.)] មាតាបេត្តិកសម្ភវោ ឱទនកុម្មាសុបចយោ អនិច្ចុច្ឆាទនបរិមទ្ទនភេទនវិទ្ធំសនធម្មោ, អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ សមនុបស្សិតព្ពោ ។ តស្សិមំ កាយំ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ សមនុបស្សតោ យោ កាយស្មិំ កាយឆន្ទោ កាយស្នេហោ កាយន្វយតា សា បហីយតិ។

“តិស្សោ ខោ ឥមា, អគ្គិវេស្សន, វេទនា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា។ យស្មិំ, អគ្គិវេស្សន, សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ , នេវ តស្មិំ សមយេ ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ, ន អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ; សុខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ យស្មិំ, អគ្គិវេស្សន, សមយេ ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, ន អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ; ទុក្ខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ យស្មិំ, អគ្គិវេស្សន, សមយេ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, ន ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ; អទុក្ខមសុខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ សុខាបិ ខោ, អគ្គិវេស្សន, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា; ទុក្ខាបិ ខោ, អគ្គិវេស្សន, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា; អទុក្ខមសុខាបិ ខោ, អគ្គិវេស្សន, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ ឯវំ បស្សំ, អគ្គិវេស្សន, សុតវា អរិយសាវកោ សុខាយបិ វេទនាយ និព្ពិន្ទតិ, ទុក្ខាយបិ វេទនាយ និព្ពិន្ទតិ, អទុក្ខមសុខាយបិ វេទនាយ និព្ពិន្ទតិ ; និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ, វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ, វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ ខោ, អគ្គិវេស្សន, ភិក្ខុ ន កេនចិ សំវទតិ, ន កេនចិ វិវទតិ, យញ្ច លោកេ វុត្តំ តេន វោហរតិ, អបរាមស”ន្តិ។

២០៦. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ បិដ្ឋិតោ ឋិតោ ហោតិ ភគវន្តំ ពីជយមានោ [វីជយមានោ (សី. បី.)]។ អថ ខោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ឯតទហោសិ – “តេសំ តេសំ កិរ នោ ភគវា ធម្មានំ អភិញ្ញា បហានមាហ, តេសំ តេសំ កិរ នោ សុគតោ ធម្មានំ អភិញ្ញា បដិនិស្សគ្គមាហា”តិ។ ឥតិ ហិទំ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បដិសញ្ចិក្ខតោ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ។ ទីឃនខស្ស បន បរិព្ពាជកស្ស វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – “យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម”ន្តិ។ អថ ខោ ទីឃនខោ បរិព្ពាជកោ ទិដ្ឋធម្មោ បត្តធម្មោ វិទិតធម្មោ បរិយោគាឡ្ហធម្មោ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិគតកថំកថោ វេសារជ្ជប្បត្តោ អបរប្បច្ចយោ សត្ថុសាសនេ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវ ខោ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

ទីឃនខសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. មាគណ្ឌិយសុត្តំ

២០៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុរូសុ វិហរតិ កម្មាសធម្មំ នាម កុរូនំ និគមោ, ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស អគ្យាគារេ តិណសន្ថារកេ [តិណសន្ថរកេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កម្មាសធម្មំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ កម្មាសធម្មំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន អញ្ញតរោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ តំ វនសណ្ឌំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មាគណ្ឌិយោ [មាគន្ទិយោ (សី. បី.)] បរិព្ពាជកោ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ យេន ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស អគ្យាគារំ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស អគ្យាគារេ តិណសន្ថារកំ បញ្ញត្តំ។ ទិស្វាន ភារទ្វាជគោត្តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “កស្ស ន្វយំ ភោតោ ភារទ្វាជស្ស អគ្យាគារេ តិណសន្ថារកោ បញ្ញត្តោ, សមណសេយ្យានុរូបំ [សមណសេយ្យារូបំ (សី. បី.)] មញ្ញេ”តិ? “អត្ថិ, ភោ មាគណ្ឌិយ, សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ តស្សេសា

ភោតោ គោតមស្ស សេយ្យា បញ្ញត្តា’’តិ។ ‘‘ទុទ្ទិដ្ឋំ វត, ភោ ភារទ្វាជ, អទ្ទសាម; ទុទ្ទិដ្ឋំ វត, ភោ ភារទ្វាជ, អទ្ទសាម! យេ មយំ តស្ស ភោតោ គោតមស្ស ភូនហុនោ [ភូនហនស្ស (ស្យា. កំ.)] សេយ្យំ អទ្ទសាមា’’តិ។ ‘‘រក្ខស្សេតំ, មាគណ្ឌិយ, វាចំ; រក្ខស្សេតំ , មាគណ្ឌិយ, វាចំ។ ពហូ ហិ តស្ស ភោតោ គោតមស្ស ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ សមណបណ្ឌិតាបិ អភិប្បសន្នា វិនីតា អរិយេ ញាយេ ធម្មេ កុសលេ’’តិ។ ‘‘សម្មុខា ចេបិ មយំ, ភោ ភារទ្វាជ, តំ ភវន្តំ គោតមំ បស្សេយ្យាម, សម្មុខាបិ នំ វទេយ្យាម – ‘ភូនហុ [ភូនហនោ (ស្យា. កំ.)] សមណោ គោតមោ’តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ នោ សុត្តេ ឱចរតី’’តិ។ ‘‘សចេ តំ ភោតោ មាគណ្ឌិយស្ស អគរុ អារោចេយ្យាមិ តំ [អារោចេយ្យមេតំ (សី. បី.), អារោចេស្សាមិ តស្ស (ស្យា. កំ.)] សមណស្ស គោតមស្សា’’តិ។ ‘‘អប្បោស្សុក្កោ ភវំ ភារទ្វាជោ វុត្តោវ នំ វទេយ្យា’’តិ។

២០៨. អស្សោសិ ខោ ភគវា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស មាគណ្ឌិយេន បរិព្ពាជកេន សទ្ធិំ ឥមំ កថាសល្លាបំ។ អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស អគ្យាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ តិណសន្ថារកេ។ អថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ភារទ្វាជគោត្តំ ព្រាហ្មណំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘អហុ បន តេ, ភារទ្វាជ, មាគណ្ឌិយេន បរិព្ពាជកេន សទ្ធិំ ឥមំយេវ តិណសន្ថារកំ អារព្ភ កោចិទេវ កថាសល្លាបោ’’តិ? ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឯតទេវ ខោ បន មយំ ភោតោ គោតមស្ស អារោចេតុកាមា។ អថ ច បន ភវំ គោតមោ អនក្ខាតំយេវ អក្ខាសី’’តិ។ អយញ្ច ហិ [អយញ្ហិទំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភគវតោ ភារទ្វាជគោត្តេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធិំ អន្តរាកថា វិប្បកតា ហោតិ។ អថ ខោ មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ យេន ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស អគ្យាគារំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ មាគណ្ឌិយំ បរិព្ពាជកំ ភគវា ឯតទវោច –

២០៩. ‘‘ចក្ខុំ ខោ, មាគណ្ឌិយ, រូបារាមំ រូបរតំ រូបសម្មុទិតំ។ តំ តថាគតស្ស ទន្តំ គុត្តំ រក្ខិតំ សំវុតំ, តស្ស ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ ឥទំ នុ តេ ឯតំ, មាគណ្ឌិយ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’’’តិ? ‘‘ឯតទេវ ខោ បន មេ, ភោ គោតម, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ នោ សុត្តេ ឱចរតី’’តិ។ ‘‘សោតំ ខោ, មាគណ្ឌិយ, សទ្ទារាមំ…បេ.… ឃានំ.២០២៧៣ ខោ, មាគណ្ឌិយ គន្ធារាមំ… ជិវ្ហា ខោ, មាគណ្ឌិយ, រសារាមា រសរតា រសសម្មុទិតា។ សា តថាគតស្ស ទន្តា គុត្តា រក្ខិតា សំវុតា, តស្សា ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ ឥទំ នុ តេ ឯតំ, មាគណ្ឌិយ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’’’តិ? ‘‘ឯតទេវ ខោ បន មេ, ភោ គោតម, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ នោ សុត្តេ ឱចរតី’’តិ។ ‘‘កាយោ ខោ, មាគណ្ឌិយ, ផោដ្ឋព្ពារាមោ ផោដ្ឋព្ពរតោ…បេ.… មនោ ខោ, មាគណ្ឌិយ, ធម្មារាមោ ធម្មរតោ ធម្មសម្មុទិតោ។ សោ តថាគតស្ស ទន្តោ គុត្តោ រក្ខិតោ សំវុតោ, តស្ស ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ ឥទំ នុ តេ ឯតំ, មាគណ្ឌិយ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’’’តិ? ‘‘ឯតទេវ ខោ បន មេ, ភោ គោតម, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ភូនហុ សមណោ គោតមោ’តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហិ នោ សុត្តេ ឱចរតី’’តិ។

២១០. ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ – ‘ឥធេកច្ចោ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ បរិចារិតបុព្ពោ អស្ស ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ, សោ អបរេន សមយេន រូបានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា រូបតណ្ហំ បហាយ រូបបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហរេយ្យ។ ឥមស្ស បន តេ, មាគណ្ឌិយ, កិមស្ស វចនីយ’’’ន្តិ? ‘‘ន កិញ្ចិ, ភោ គោតម’’។ ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ – ‘ឥធេកច្ចោ សោតវិញ្ញេយ្យេហិ សទ្ទេហិ…បេ.… ឃានវិញ្ញេយ្យេហិ គន្ធេហិ… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យេហិ រសេហិ… កាយវិញ្ញេយ្យេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ បរិចារិតបុព្ពោ អស្ស ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ, សោ អបរេន សមយេន ផោដ្ឋព្ពានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា ផោដ្ឋព្ពតណ្ហំ បហាយ ផោដ្ឋព្ពបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហរេយ្យ។ ឥមស្ស បន តេ, មាគណ្ឌិយ, កិមស្ស វចនីយ’’’ន្តិ? ‘‘ន កិញ្ចិ, ភោ គោតម’’។

២១១. ‘‘អហំ ខោ បន, មាគណ្ឌិយ, បុព្ពេ អគារិយភូតោ សមានោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេសិំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ, សោតវិញ្ញេយ្យេហិ សទ្ទេហិ…បេ.… ឃានវិញ្ញេយ្យេហិ គន្ធេហិ… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យេហិ រសេហិ… កាយវិញ្ញេយ្យេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ។ តស្ស មយ្ហំ,

មាគណ្ឌិយ, តយោ បាសាទា អហេសុំ – ឯកោ វស្សិកោ, ឯកោ ហេមន្តិកោ, ឯកោ គិម្ហិកោ។ សោ ខោ អហំ, មាគណ្ឌិយ, វស្សិកេ បាសាទេ វស្សិកេ ចត្តារោ [វស្សិកេ បាសាទេ ចត្តារោ (ស្យា. កំ.)] មាសេ និប្បុរិសេហិ តូរិយេហិ [តុរិយេហិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បរិចារយមានោ [បរិចារិយមានោ (សព្វត្ថ)] ន ហេដ្ឋាបាសាទំ ឱរោហាមិ។ សោ អបរេន សមយេន កាមានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា កាមតណ្ហំ បហាយ កាមបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហរាមិ។ សោ អញ្ញេ សត្តេ បស្សាមិ កាមេសុ អវីតរាគេ កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានេ កាមបរិឡាហេន បរិឌយ្ហមានេ កាមេ បដិសេវន្តេ។ សោ តេសំ ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ ។ តំ កិស្ស ហេតុ? យាហយំ, មាគណ្ឌិយ, រតិ, អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ – អបិ ទិព្ពំ សុខំ សមធិគយ្ហ តិដ្ឋតិ – តាយ រតិយា រមមានោ ហីនស្ស ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ។

២១២. “សេយ្យថាបិ, មាគណ្ឌិយ, គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេយ្យ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ…បេ…. ផោដ្ឋព្ពេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ។ សោ កាយេន សុចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យតំ។ សោ តត្ថ នន្ទនេ វនេ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតោ ទិព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេយ្យ។ សោ បស្សេយ្យ គហបតិំ វា គហបតិបុត្តំ វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតំ សមង្គីភូតំ បរិចារយមានំ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, អបិ នុ សោ ទេវបុត្តោ នន្ទនេ វនេ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតោ ទិព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារយមានោ អមុស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា បិហេយ្យ, មានុសកានំ វា បញ្ចន្នំ កាមគុណានំ មានុសកេហិ វា កាមេហិ អាវដ្ដេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។ តំ កិស្ស ហេតុ? មានុសកេហិ, ភោ គោតម, កាមេហិ ទិព្ពកាមា អភិក្កន្តតរា ច បណីតតរា ចា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ អហំ, មាគណ្ឌិយ, បុព្ពេ អគារិយភូតោ សមានោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេសិំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ, សោតវិញ្ញេយ្យេហិ សទ្ទេហិ…បេ…. ឃានវិញ្ញេយ្យេហិ គន្ធេហិ… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យេហិ រសេហិ… កាយវិញ្ញេយ្យេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ។ សោ អបរេន សមយេន កាមានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា កាមតណ្ហំ បហាយ កាមបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហរាមិ។ សោ អញ្ញេ សត្តេ បស្សាមិ កាមេសុ អវីតរាគេ កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានេ កាមបរិឡាហេន បរិឌយ្ហមានេ កាមេ បដិសេវន្តេ, សោ តេសំ ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? យាហយំ, មាគណ្ឌិយ, រតិ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ – អបិ ទិព្ពំ សុខំ សមធិគយ្ហ តិដ្ឋតិ – តាយ រតិយា រមមានោ ហីនស្ស ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ។

២១៣. “សេយ្យថាបិ , មាគណ្ឌិយ, កុដ្ឋី បុរិសោ អរុគត្តោ បក្កគត្តោ កិមីហិ ខជ្ជមានោ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានោ អង្គារកាសុយា កាយំ បរិតាបេយ្យ។ តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា ភិសក្កំ សល្លកត្តំ ឧបដ្ឋាបេយ្យុំ។ តស្ស សោ ភិសក្កោ សល្លកត្តោ ភេសជ្ជំ ករេយ្យ។ សោ តំ ភេសជ្ជំ អាគម្ម កុដ្ឋេហិ បរិមុច្ចេយ្យ, អរោគោ អស្ស សុខី សេរី សយំវសី យេន កាមំ គមោ។ សោ អញ្ញំ កុដ្ឋិំ បុរិសំ បស្សេយ្យ អរុគត្តំ បក្កគត្តំ កិមីហិ ខជ្ជមានំ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានំ អង្គារកាសុយា កាយំ បរិតាបេន្តំ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុស្ស កុដ្ឋិស្ស បុរិសស្ស បិហេយ្យ អង្គារកាសុយា វា ភេសជ្ជំ បដិសេវនាយ វា”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ តំ កិស្ស ហេតុ? រោគេ ហិ, ភោ គោតម, សតិ ភេសជ្ជេន ករណីយំ ហោតិ, រោគេ អសតិ ន ភេសជ្ជេន ករណីយំ ហោតី”តិ។ “ឯវមេវ ខោ អហំ, មាគណ្ឌិយ, បុព្ពេ អគារិយភូតោ សមានោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេសិំ, ចក្ខុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ, សោតវិញ្ញេយ្យេហិ សទ្ទេហិ…បេ…. ឃានវិញ្ញេយ្យេហិ គន្ធេហិ… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យេហិ រសេហិ… កាយវិញ្ញេយ្យេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ មនាបេហិ បិយរូបេហិ កាមូបសំហិតេហិ រជនីយេហិ។ សោ អបរេន សមយេន កាមានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា កាមតណ្ហំ បហាយ កាមបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហរាមិ។ សោ អញ្ញេ សត្តេ បស្សាមិ កាមេសុ អវីតរាគេ កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានេ កាមបរិឡាហេន បរិឌយ្ហមានេ កាមេ បដិសេវន្តេ។ សោ តេសំ ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? យាហយំ, មាគណ្ឌិយ, រតិ, អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ – អបិ ទិព្ពំ សុខំ សមធិគយ្ហ តិដ្ឋតិ – តាយ រតិយា រមមានោ ហីនស្ស ន បិហេមិ, ន តត្ថ អភិរមាមិ។

២១៤. "សេយ្យថាបិ , មាគណ្ឌិយ, កុដ្ឋី បុរិសោ អរុគត្តោ បក្កគត្តោ កិមីហិ ខជ្ជមានោ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានោ អង្គារកាសុយា កាយំ បរិតាបេយ្យ។ តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា ភិសក្កំ សល្លកត្តំ ឧបដ្ឋាបេយ្យុំ។ តស្ស សោ ភិសក្កោ សល្លកត្តោ ភេសជ្ជំ ករេយ្យ។ សោ តំ ភេសជ្ជំ អាគម្ម កុដ្ឋេហិ បរិមុច្ចេយ្យ, អរោគោ អស្ស សុខី សេរី សយំវសី យេន កាមំ គមោ។ តមេនំ ទ្វេ ពលវន្តោ បុរិសា នានាពាហាសុ គហេត្វា អង្គារកាសុំ ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។

"តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, អបិ នុ សោ បុរិសោ ឥតិ ចិតិចេវ កាយំ សន្នាមេយ្យា"តិ? "ឯវំ, ភោ គោតម"។ "តំ កិស្ស ហេតុ"? "អសុ ហិ, ភោ គោតម, អគ្គិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ចេវ មហាភិតាបោ ច មហាបរិឡាហោ ចា"តិ។ "តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, ឥទានេវ នុ ខោ សោ អគ្គិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ចេវ មហាភិតាបោ ច មហាបរិឡាហោ ច ឧទាហុ បុព្ពេបិ សោ អគ្គិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ចេវ មហាភិតាបោ ច មហាបរិឡាហោ ចា"តិ ? "ឥទានិ ចេវ, ភោ គោតម, សោ អគ្គិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ចេវ មហាភិតាបោ ច មហាបរិឡាហោ ច, បុព្ពេបិ សោ អគ្គិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ចេវ មហាភិតាបោ ច មហាបរិឡាហោ ច។ អសុ ច [អសុ ហិ ច (សី. បី.)], ភោ គោតម, កុដ្ឋី បុរិសោ អរុគត្តោ បក្កគត្តោ កិមីហិ ខជ្ជមានោ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានោ ឧបហតិន្ទ្រិយោ ទុក្ខសម្ផស្សេយេវ អគ្គិស្មិំ សុខមិតិ វិបរីតសញ្ញំ បច្ចលត្ថា"តិ។ "ឯវមេវ ខោ, មាគណ្ឌិយ, អតីតម្បិ អទ្ធានំ កាមា ទុក្ខសម្ផស្សា ចេវ មហាភិតាបា ច មហាបរិឡាហា ច, អនាគតម្បិ អទ្ធានំ កាមា ទុក្ខសម្ផស្សា ចេវ មហាភិតាបា ច មហាបរិឡាហា ច, ឯតរហិបិ បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានំ កាមា ទុក្ខសម្ផស្សា ចេវ មហាភិតាបា ច មហាបរិឡាហា ច។ ឥមេ ច, មាគណ្ឌិយ, សត្តា កាមេសុ អវីតរាគា កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានា កាមបរិឡាហេន បរិឌយ្ហមានា ឧបហតិន្ទ្រិយា ទុក្ខសម្ផស្សេសុយេវ កាមេសុ សុខមិតិ វិបរីតសញ្ញំ បច្ចលត្ថុំ។

២១៥. "សេយ្យថាបិ, មាគណ្ឌិយ, កុដ្ឋី បុរិសោ អរុគត្តោ បក្កគត្តោ កិមីហិ ខជ្ជមានោ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានោ អង្គារកាសុយា កាយំ បរិតាបេតិ។ យថា យថា ខោ, មាគណ្ឌិយ, អសុ កុដ្ឋី បុរិសោ អរុគត្តោ បក្កគត្តោ កិមីហិ ខជ្ជមានោ នខេហិ វណមុខានិ វិប្បតច្ឆមានោ អង្គារកាសុយា កាយំ បរិតាបេតិ តថា តថា'ស្ស [តថា តថា តស្សេវ (ស្យា. កំ. ក.)] តានិ វណមុខានិ អសុចិតរានិ ចេវ ហោន្តិ ទុគ្គន្ធតរានិ ច បូតិកតរានិ ច , ហោតិ ចេវ កាចិ សាតមត្តា អស្សាទមត្តា – យទិទំ វណមុខានំ កណ្ឌូវនហេតុ; ឯវមេវ ខោ, មាគណ្ឌិយ, សត្តា កាមេសុ អវីតរាគា កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានា កាមបរិឡាហេន ច បរិឌយ្ហមានា កាមេ បដិសេវន្តិ។ យថា យថា ខោ, មាគណ្ឌិយ, សត្តា កាមេសុ អវីតរាគា កាមតណ្ហាហិ ខជ្ជមានា កាមបរិឡាហេន ច បរិឌយ្ហមានា កាមេ បដិសេវន្តិ តថា តថា តេសំ តេសំ សត្តានំ កាមតណ្ហា ចេវ បវឌ្ឍតិ, កាមបរិឡាហេន ច បរិឌយ្ហន្តិ, ហោតិ ចេវ សាតមត្តា អស្សាទមត្តា – យទិទំ បញ្ចកាមគុណេ បដិច្ច។

"តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, អបិ នុ តេ ទិដ្ឋោ វា សុតោ វា រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារយមានោ កាមតណ្ហំ អប្បហាយ កាមបរិឡាហំ អប្បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហាសិ វា វិហរតិ វា វិហរិស្សតិ វា"តិ ? "នោ ហិទំ, ភោ គោតម"។ "សាធុ, មាគណ្ឌិយ! មយាបិ ខោ ឯតំ, មាគណ្ឌិយ, នេវ ទិដ្ឋំ ន សុតំ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារយមានោ កាមតណ្ហំ អប្បហាយ កាមបរិឡាហំ អប្បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសោ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ វិហាសិ វា វិហរតិ វា វិហរិស្សតិ វា។ អថ ខោ, មាគណ្ឌិយ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា វិគតបិបាសា អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តា វិហាសុំ វា វិហរន្តិ វា វិហរិស្សន្តិ វា សព្ពេ តេ កាមានំយេវ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា កាមតណ្ហំ បហាយ កាមបរិឡាហំ បដិវិនោទេត្វា វិគតបិបាសា អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តា វិហាសុំ វា វិហរន្តិ វា វិហរិស្សន្តិ វា"តិ។ អថ ខោ ភគវា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

"អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខំ;
អដ្ឋង្គិកោ ច មគ្គានំ, ខេមំ អមតគាមិន"ន្តិ។

២១៦. ឯវំ វុត្តេ, មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អច្ឆរិយំ, ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ ភោតា គោតមេន – 'អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខ'ន្តិ។ មយាបិ ខោ ឯតំ, ភោ គោតម, សុតំ បុព្ពកានំ បរិព្ពាជកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – 'អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខ'ន្តិ; តយិទំ, ភោ គោតម, សមេតី"តិ។ "យំ បន តេ ឯតំ, មាគណ្ឌិយ, សុតំ បុព្ពកានំ បរិព្ពាជកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – 'អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខ'ន្តិ, កតមំ តំ អារោគ្យំ, កតមំ តំ និព្ពាន"ន្តិ? ឯវំ វុត្តេ, មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ សកានេវ សុទំ គត្តានិ បាណិនា

អនោមជ្ជតិ – ‘‘ឥទន្តំ, ភោ គោតម, អារោគ្យំ, ឥទន្តំ និព្ពានំ។ អហញ្ហិ, ភោ គោតម, ឯតរហិ អរោគោ សុខី, ន មំ កិញ្ចិ អាពាធតី’’តិ។

២១៧. ‘‘សេយ្យថាបិ, មាគណ្ឌិយ, ជច្ចន្ធោ បុរិសោ; សោ ន បស្សេយ្យ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ នីលកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ បីតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ លោហិតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ មញ្ជិដ្ឋកានិ [មញ្ជេដ្ឋិកានិ (សី. ស្យា. កំ. បី.), មញ្ជេដ្ឋកានិ (ក.)] រូបានិ, ន បស្សេយ្យ សមវិសមំ, ន បស្សេយ្យ តារករូបានិ, ន បស្សេយ្យ ចន្ទិមសូរិយេ។ សោ សុណេយ្យ ចក្ខុមតោ ភាសមានស្ស – ‘ឆេកំ វត, ភោ , ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ! សោ ឱទាតបរិយេសនំ ចរេយ្យ។ តមេនំ អញ្ញតរោ បុរិសោ តេលមលិកតេន សាហុឡិចីរេន [តេលមសិកតេន សាហុឡចីររេន (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វញ្ចេយ្យ – ‘ឥទំ តេ, អម្ភោ បុរិស, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ។ សោ តំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, បដិគ្គហេត្វា បារុបេយ្យ, បារុបេត្វា អត្តមនោ អត្តមនវាចំ និច្ឆារេយ្យ – ‘ឆេកំ វត, ភោ, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ!

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, អបិ នុ សោ ជច្ចន្ធោ បុរិសោ ជានន្តោ បស្សន្តោ អមុំ តេលមលិកតំ សាហុឡិចីរំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, បដិគ្គហេត្វា បារុបេយ្យ, បារុបេត្វា អត្តមនោ អត្តមនវាចំ និច្ឆារេយ្យ – ‘ឆេកំ វត, ភោ, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ ឧទាហុ ចក្ខុមតោ សទ្ធាយា’’តិ? ‘‘អជានន្តោ ហិ, ភោ គោតម, អបស្សន្តោ សោ ជច្ចន្ធោ បុរិសោ អមុំ តេលមលិកតំ សាហុឡិចីរំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, បដិគ្គហេត្វា បារុបេយ្យ, បារុបេត្វា អត្តមនោ អត្តមនវាចំ និច្ឆារេយ្យ – ‘ឆេកំ វត, ភោ, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ, ចក្ខុមតោ សទ្ធាយា’’តិ។ ‘‘ឯវមេវ ខោ, មាគណ្ឌិយ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អន្ធា អចក្ខុកា អជានន្តា អារោគ្យំ, អបស្សន្តា និព្ពានំ , អថ ច បនិមំ គាថំ ភាសន្តិ – ‘អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខ’ន្តិ។ បុព្ពកេហេសា, មាគណ្ឌិយ, អរហន្តេហិ សម្មាសម្ពុទ្ធេហិ គាថា ភាសិតា –

‘អារោគ្យបរមា លាភា, និព្ពានំ បរមំ សុខំ;
អដ្ឋង្គិកោ ច មគ្គានំ, ខេមំ អមតគាមិន’ន្តិ។

២១៨. ‘‘សា ឯតរហិ អនុបុព្ពេន បុថុជ្ជនគាថា [បុថុជ្ជនគតា (សី. បី.)]។ អយំ ខោ បន, មាគណ្ឌិយ, កាយោ រោគភូតោ គណ្ឌភូតោ សល្លភូតោ អឃភូតោ អាពាធភូតោ, សោ ត្វំ ឥមំ កាយំ រោគភូតំ គណ្ឌភូតំ សល្លភូតំ អឃភូតំ អាពាធភូតំ – ‘ឥទន្តំ, ភោ គោតម, អារោគ្យំ, ឥទន្តំ និព្ពាន’ន្តិ វទេសិ។ តញ្ហិ តេ, មាគណ្ឌិយ, អរិយំ ចក្ខុំ នត្ថិ យេន ត្វំ អរិយេន ចក្ខុនា អារោគ្យំ ជានេយ្យាសិ, និព្ពានំ បស្សេយ្យាសី’’តិ។ ‘‘ឯវំ បសន្នោ អហំ ភោតោ គោតមស្ស! បហោតិ មេ ភវំ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ យថាហំ អារោគ្យំ ជានេយ្យំ, និព្ពានំ បស្សេយ្យ’’ន្តិ។

២១៩. ‘‘សេយ្យថាបិ , មាគណ្ឌិយ, ជច្ចន្ធោ បុរិសោ; សោ ន បស្សេយ្យ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ នីលកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ បីតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ លោហិតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ សមវិសមំ, ន បស្សេយ្យ តារករូបានិ, ន បស្សេយ្យ ចន្ទិមសូរិយេ។ តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា ភិសក្កំ សល្លកត្តំ ឧបដ្ឋាបេយ្យុំ។ តស្ស សោ ភិសក្កោ សល្លកត្តោ ភេសជ្ជំ ករេយ្យ។ សោ តំ ភេសជ្ជំ អាគម្ម ន ចក្ខូនិ ឧប្បាទេយ្យ, ន ចក្ខូនិ វិសោធេយ្យ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, មាគណ្ឌិយ, ននុ សោ វេជ្ជោ យាវទេវ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សា’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភោ គោតម’’។ ‘‘ឯវមេវ ខោ, មាគណ្ឌិយ, អហញ្ចេ តេ ធម្មំ ទេសេយ្យំ – ‘ឥទន្តំ អារោគ្យំ, ឥទន្តំ និព្ពាន’ន្តិ, សោ ត្វំ អារោគ្យំ ន ជានេយ្យាសិ, និព្ពានំ ន បស្សេយ្យាសិ។ សោ មមស្ស កិលមថោ, សា មមស្ស វិហេសា’’តិ។ ‘‘ឯវំ បសន្នោ អហំ ភោតោ គោតមស្ស។ បហោតិ មេ ភវំ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ យថាហំ អារោគ្យំ ជានេយ្យំ, និព្ពានំ បស្សេយ្យ’’ន្តិ។

២២០. ‘‘សេយ្យថាបិ, មាគណ្ឌិយ, ជច្ចន្ធោ បុរិសោ; សោ ន បស្សេយ្យ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ នីលកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ បីតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ លោហិតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ សមវិសមំ, ន បស្សេយ្យ តារករូបានិ, ន បស្សេយ្យ ចន្ទិមសូរិយេ។ សោ សុណេយ្យ ចក្ខុមតោ ភាសមានស្ស – ‘ឆេកំ វត, ភោ, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ! សោ ឱទាតបរិយេសនំ ចរេយ្យ។ តមេនំ អញ្ញតរោ បុរិសោ តេលមលិកតេន សាហុឡិចីរេន វញ្ចេយ្យ – ‘ឥទំ តេ, អម្ភោ បុរិស, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ។ សោ តំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, បដិគ្គហេត្វា បារុបេយ្យ។ តស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា ភិសក្កំ សល្លកត្តំ ឧបដ្ឋាបេយ្យុំ។ តស្ស សោ ភិសក្កោ សល្លកត្តោ ភេសជ្ជំ ករេយ្យ – ឧទ្ធំវិរេចនំ អធោវិរេចនំ អញ្ជនំ បច្ចញ្ជនំ នត្ថុកម្មំ។ សោ តំ ភេសជ្ជំ អាគម្ម ចក្ខូនិ ឧប្បាទេយ្យ, ចក្ខូនិ វិសោធេយ្យ។ តស្ស សហ ចក្ខុប្បាទា យោ អមុស្មិំ តេលមលិកតេ សាហុឡិចីរេ ឆន្ទរាគោ សោ បហីយេថ។ តញ្ច នំ បុរិសំ អមិត្តតោបិ ទហេយ្យ, បច្ចត្ថិកតោបិ

ទហេយ្យ, អបិ ច ជីវិតា វោរោបេតព្ពំ មញ្ញេយ្យ – ‘ទីឃរត្តំ វត, ភោ, អហំ ឥមិនា បុរិសេន តេលមលិកតេន សាហុឡិចីរេន និកតោ វញ្ចិតោ បលុទ្ធោ – ឥទំ តេ, អម្ភោ បុរិស, ឱទាតំ វត្ថំ អភិរូបំ និម្មលំ សុចី’តិ។ ឯវមេវ ខោ, មាគណ្ឌិយ, អហញ្ចេ តេ ធម្មំ ទេសេយ្យំ – ‘ឥទន្តំ អារោគ្យំ, ឥទន្តំ និព្ពាន’ន្តិ។ សោ ត្វំ អារោគ្យំ ជានេយ្យាសិ, និព្ពានំ បស្សេយ្យាសិ។ តស្ស តេ សហ ចក្ខុប្បាទា យោ បញ្ចសុបាទានក្ខន្ធេសុ ឆន្ទរាគោ សោ បហីយេថ; អបិ ច តេ ឯវមស្ស – ‘ទីឃរត្តំ វត, ភោ, អហំ ឥមិនា ចិត្តេន និកតោ វញ្ចិតោ បលុទ្ធោ [បលទ្ធោ (សី. បី.)]។ អហញ្ហិ រូបំយេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយិំ, វេទនំយេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយិំ, សញ្ញំយេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយិំ, សង្ខារេយេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយិំ, វិញ្ញាណំយេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយិំ។ តស្ស មេ ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ; ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតី’”តិ។ “ឯវំ បសន្នោ អហំ ភោតោ គោតមស្ស! បហោតិ មេ ភវំ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ យថាហំ ឥមម្ហា អាសនា អនន្ធោ វុដ្ឋហេយ្យ”ន្តិ។

២២១. “តេន ហិ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, សប្បុរិសេ ភជេយ្យាសិ។ យតោ ខោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, សប្បុរិសេ ភជិស្សសិ តតោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, សទ្ធម្មំ សោស្សសិ; យតោ ខោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, សទ្ធម្មំ សោស្សសិ តតោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជិស្សសិ; យតោ ខោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជិស្សសិ តតោ ត្វំ, មាគណ្ឌិយ, សាមំយេវ ញស្សសិ, សាមំ ទក្ខិស្សសិ – ឥមេ រោគា គណ្ឌា សល្លា; ឥធ រោគា គណ្ឌា សល្លា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ។ តស្ស មេ ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ; ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតី”តិ។

២២២. ឯវំ វុត្តេ, មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ។ លភេយ្យាហំ ភោតោ គោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។ “យោ ខោ, មាគណ្ឌិយ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខតិ បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខតិ ឧបសម្បទំ, សោ ចត្តារោ មាសេ បរិវសតិ; ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ , ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ។ អបិ ច មេត្ថ បុគ្គលវេមត្តតា វិទិតា”តិ។ “សចេ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពា ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខន្តា បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខន្តា ឧបសម្បទំ ចត្តារោ មាសេ បរិវសន្តិ, ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ; អហំ ចត្តារិ វស្សានិ បរិវសិស្សាមិ, ចតុន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តុ, ឧបសម្បាទេន្តុ ភិក្ខុភាវាយា”តិ ។ អលត្ថ ខោ មាគណ្ឌិយោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា មាគណ្ឌិយោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា មាគណ្ឌិយោ អរហតំ អហោសីតិ។

មាគណ្ឌិយសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. សន្ទកសុត្តំ

២២៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ បិលក្ខគុហាយំ បដិវសតិ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ បរិព្ពាជកសតេហិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អាយាមាវុសោ, យេន ទេវកតសោព្ភោ តេនុបសង្កមិស្សាម គុហាទស្សនាយា”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សម្ពហុលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ យេន ទេវកតសោព្ភោ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ឧន្នាទិនិយា ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទាយ អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តិយា, សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ សយនកថំ មាលាកថំ គន្ធកថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថិកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ បុព្ពបេតកថំ នានត្តកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។ អទ្ទសា ខោ សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេសិ – “អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ; អយំ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ អាគច្ឆតិ សមណោ អានន្ទោ។ យាវតា ខោ បន

សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា កោសម្ពិយំ បដិវសន្តិ, អយំ តេសំ អញ្ញតរោ សមណោ អានន្ទោ។ អប្បសទ្ទកាមា ខោ បន តេ អាយស្មន្តោ អប្បសទ្ទវិនីតា អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទិនោ; អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា”តិ។ អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ។

២២៤. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “ឯតុ ខោ ភវំ អានន្ទោ, ស្វាគតំ ភោតោ អានន្ទស្ស។ ចិរស្សំ ខោ ភវំ អានន្ទោ ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ ភវំ អានន្ទោ, ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត”ន្តិ។ និសីទិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ បញ្ញត្តេ អាសនេ។ សន្ទកោបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សន្ទកំ បរិព្ពាជកំ អាយស្មា អានន្ទោ ឯតទវោច – “កាយនុត្ថ, សន្ទក, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា”តិ? “តិដ្ឋតេសា, ភោ អានន្ទ, កថា យាយ មយំ ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា។ នេសា ភោតោ អានន្ទស្ស កថា ទុល្លភា ភវិស្សតិ បច្ឆាបិ សវនាយ។ សាធុ វត ភវន្តំយេវ អានន្ទំ បដិភាតុ សកេ អាចរិយកេ ធម្មីកថា”តិ។ “តេន ហិ, សន្ទក, សុណាហិ , សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ ភោ”តិ ខោ សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បច្ចស្សោសិ។ អាយស្មា អានន្ទោ ឯតទវោច – “ចត្តារោមេ , សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន អព្រហ្មចរិយវាសា អក្ខាតា ចត្តារិ ច អនស្សាសិកានិ ព្រហ្មចរិយានិ អក្ខាតានិ, យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច [វសន្តោ វា (សី. បី.) ឯវមុបរិបិ អនារាធនបក្ខេ] នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល”ន្តិ។ “កតមេ បន តេ, ភោ អានន្ទ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ អព្រហ្មចរិយវាសា អក្ខាតា, យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល”ន្តិ?

២២៥. “ឥធ, សន្ទក, ឯកច្ចោ សត្ថា ឯវំវាទី ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោលោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តិ។ ចាតុមហាភូតិកោ អយំ បុរិសោ យទា កាលង្ករោតិ, បថវី បថវីកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, អាបោ អាបោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, តេជោ តេជោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, វាយោ វាយោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ , អាកាសំ ឥន្ទ្រិយានិ សង្កមន្តិ។ អាសន្ទិបញ្ចមា បុរិសា មតំ អាទាយ គច្ឆន្តិ, យាវាឡាហនា បទានិ បញ្ញាយន្តិ។ កាបោតកានិ អដ្ឋីនិ ភវន្តិ។ ភស្សន្តា អាហុតិយោ; ទត្តុបញ្ញត្តំ យទិទំ ទានំ។ តេសំ តុច្ឆា មុសា វិលាបោ យេ កេចិ អត្ថិកវាទំ វទន្តិ។ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’តិ។

“តត្រ , សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោលោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តិ។ ចាតុមហាភូតិកោ អយំ បុរិសោ យទា កាលង្ករោតិ, បថវី បថវីកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, អាបោ អាបោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, តេជោ តេជោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, វាយោ វាយោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, អាកាសំ ឥន្ទ្រិយានិ សង្កមន្តិ។ អាសន្ទិបញ្ចមា បុរិសា មតំ អាទាយ គច្ឆន្តិ, យាវាឡាហនា បទានិ បញ្ញាយន្តិ។ កាបោតកានិ អដ្ឋីនិ ភវន្តិ។ ភស្សន្តា អាហុតិយោ; ទត្តុបញ្ញត្តំ យទិទំ ទានំ។ តេសំ តុច្ឆា មុសា វិលាបោ យេ កេចិ អត្ថិកវាទំ វទន្តិ។ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’តិ។ សចេ ឥមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ សច្ចំ វចនំ, អកតេន មេ ឯត្ថ កតំ, អវុសិតេន មេ ឯត្ថ វុសិតំ។ ឧភោបិ មយំ ឯត្ថ សមសមា សាមញ្ញំ បត្តា, យោ ចាហំ ន វទាមិ ‘ឧភោ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជិស្សាម, វិនស្សិស្សាម, ន ភវិស្សាម បរំ មរណា’តិ។ អតិរេកំ ខោ បនិមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ នគ្គិយំ មុណ្ឌិយំ ឧក្កុដិកប្បធានំ កេសមស្សុលោចនំ យោហំ បុត្តសម្ពាធសយនំ [បុត្តសម្ពាធវសនំ (សី.)] អជ្ឈាវសន្តោ កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តោ មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារេន្តោ ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តោ ឥមិនា ភោតា សត្ថារា សមសមគតិកោ ភវិស្សាមិ។ អភិសម្បរាយំ សោហំ កឹ ជានន្តោ កឹ បស្សន្តោ ឥមស្មិំ សត្ថរិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ? ‘សោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ [និព្ពិជ្ជាបក្កមតិ (សី.)]។ អយំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បឋមោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អក្ខាតោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២២៦. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា ឯវំវាទី ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ – ‘ករោតោ ការយតោ ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ បចតោ បាចាបយតោ សោចយតោ សោចាបយតោ កិលមតោ កិលមាបយតោ ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ បាណមតិបាតយតោ អទិន្នំ អាទិយតោ សន្ធិំ ឆិន្ទតោ និល្លោបំ ហរតោ ឯកាគារិកំ ករោតោ

បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ បរទារំ គច្ឆតោ មុសា ភណតោ ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ បចន្តោ បចាបេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ទទន្តោ ទាបេន្តោ យជន្តោ យជាបេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន នត្ថិ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ។

“តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ករោតោ ការយតោ ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ បចតោ បាចាបយតោ សោចតោ សោចាបយតោ កិលមតោ កិលមាបយតោ ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ បាណមតិបាតយតោ អទិន្នំ អាទិយតោ សន្ធិំ ឆិន្ទតោ និល្លោបំ ហរតោ ឯកាគារិកំ ករោតោ បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ បរទារំ គច្ឆតោ មុសា ភណតោ ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកំ មំសខលំ ឯកំ មំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ហនន្តោ ឃាតេន្តោ ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ បចន្តោ បចាបេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរញ្ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ ទទន្តោ ទាបេន្តោ យជន្តោ យជាបេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន នត្ថិ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ។ សចេ ឥមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ សច្ចំ វចនំ, អកតេន មេ ឯត្ថ កតំ, អវុសិតេន មេ ឯត្ថ វុសិតំ។ ឧភោបិ មយំ ឯត្ថ សមសមា សាមញ្ញំ បត្តា, យោ ចាហំ ន វទាមិ ‘ឧភិន្នំ កុរុតំ ន ករីយតិ បាប’ន្តិ។ អតិរេកំ ខោ បនិមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ នគ្គិយំ មុណ្ឌិយំ ឧក្កុដិកប្បធានំ កេសមស្សុលោចនំ យោហំ បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តោ កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តោ មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារេន្តោ ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តោ ឥមិនា ភោតា សត្ថារា សមសមគតិកោ ភវិស្សាមិ។ អភិសម្បរាយំ សោហំ កឹ ជានន្តោ កឹ បស្សន្តោ ឥមស្មិំ សត្ថរិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ? ‘សោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អយ’ន្តិ ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ អយំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទុតិយោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អក្ខាតោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២២៧. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា ឯវំវាទី ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ; នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ; នត្ថិ ពលំ, នត្ថិ វីរិយំ, នត្ថិ បុរិសថាមោ , នត្ថិ បុរិសបរក្កមោ; សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ។

“តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ, អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា, អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ នត្ថិ ពលំ, នត្ថិ វីរិយំ, នត្ថិ បុរិសថាមោ, នត្ថិ បុរិសបរក្កមោ, សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ។ សចេ ឥមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ សច្ចំ វចនំ, អកតេន មេ ឯត្ថ កតំ, អវុសិតេន មេ ឯត្ថ វុសិតំ។ ឧភោបិ មយំ ឯត្ថ សមសមា សាមញ្ញំ បត្តា, យោ ចាហំ ន វទាមិ ‘ឧភោ អហេតូ អប្បច្ចយា វិសុជ្ឈិស្សាមា’តិ។ អតិរេកំ ខោ បនិមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ នគ្គិយំ មុណ្ឌិយំ ឧក្កុដិកប្បធានំ កេសមស្សុលោចនំ យោហំ បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តោ កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តោ មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារេន្តោ ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តោ ឥមិនា ភោតា សត្ថារា សមសមគតិកោ ភវិស្សាមិ។ អភិសម្បរាយំ សោហំ កឹ ជានន្តោ កឹ បស្សន្តោ ឥមស្មិំ សត្ថរិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ? ‘សោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ អយំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តតិយោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អក្ខាតោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២២៨. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា ឯវំវាទី ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា អកដវិធា អនិម្មិតា អនិម្មាតា វញ្ឈា កូដដ្ឋា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា, តេ ន ឥញ្ជន្តិ ន វិបរិណមន្តិ ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ វា សុខទុក្ខាយ វា។ កតមេ សត្ត? បថវិកាយោ អាបោកាយោ តេជោកាយោ វាយោកាយោ សុខេ ទុក្ខេ ជីវេ សត្តមេ – ឥមេ សត្តកាយា អកដា អកដវិធា អនិម្មិតា អនិម្មាតា វញ្ឈា កូដដ្ឋា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា។ តេ ន ឥញ្ជន្តិ ន វិបរិណមន្តិ ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ។ នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ

វា សុខទុក្ខាយ វា។ តត្ថ នត្ថិ ហន្តា វា ឃាតេតា វា សោតា វា សាវេតា វា វិញ្ញាតា វា វិញ្ញាបេតា វា។ យោបិ តិណ្ហេន សត្ថេន សីសំ ឆិន្ទតិ, ន កោចិ កញ្ចិ [កិញ្ចិ (ក.)] ជីវិតា វោរោបេតិ។ សត្តន្នំត្វេវ កាយានមន្តរេន សត្ថំ វិវរមនុបតតិ។ ចុទ្ទស ខោ បនិមានិ យោនិបមុខសតសហស្សានិ សដ្ឋិ ច សតានិ ឆ ច សតានិ បញ្ច ច កម្មុនោ សតានិ បញ្ច ច កម្មានិ តីណិ ច កម្មានិ, កម្មេ ច អឌ្ឍកម្មេ ច, ទ្វដ្ឋិបដិបទា, ទ្វដ្ឋន្តរកប្បា, ឆឡាភិជាតិយោ, អដ្ឋ បុរិសភូមិយោ, ឯកូនបញ្ញាស អាជីវកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស បរិព្ពាជកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស នាគាវាសសតេ, វីសេ ឥន្ទ្រិយសតេ, តីសេ និរយសតេ, ឆត្តឹស រជោធាតុយោ, សត្ត សញ្ញីគព្ភា, សត្ត អសញ្ញីគព្ភា, សត្ត និគណ្ឋិគព្ភា, សត្ត ទេវា, សត្ត មានុសា, សត្ត បេសាចា, សត្ត សរា, សត្ត បវុដា, សត្ត បបាតា, សត្ត បបាតសតានិ, សត្ត សុបិនា, សត្ត សុបិនសតានិ, ចុល្លាសីតិ [ចូឡាសីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មហាកប្បិនោ [មហាកប្បុនោ (សី. បី.)] សតសហស្សានិ, យានិ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ តត្ថ នត្ថិ ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា អបរិបក្កំ វា កម្មំ បរិបាចេស្សាមិ, បរិបក្កំ វា កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តី ករិស្សាមីតិ។ ហេវំ នត្ថិ ទោណមិតេ សុខទុក្ខេ បរិយន្តកតេ សំសារេ, នត្ថិ ហាយន វឌ្ឍនេ, នត្ថិ ឧក្កំសាវកំសេ។ សេយ្យថាបិ នាម សុត្តគុឡេ ខិត្តេ និព្ពេឋិយមានមេវ បលេតិ, ឯវមេវ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តី'តិ។

"តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – 'អយំ ខោ ភវំ សត្ថា ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – សត្តិមេ កាយា អកដា អកដវិធា អនិម្មិតា អនិម្មាតា វញ្ឈា កូដដ្ឋា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា។ តេ ន ឥញ្ជន្តិ ន វិបរិណមន្តិ ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ។ នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ វា សុខទុក្ខាយ វា។ កតមេ សត្ត ? បថវីកាយោ អាបោកាយោ តេជោកាយោ វាយោកាយោ សុខេ ទុក្ខេ ជីវេ សត្តមេ – ឥមេ សត្ត កាយា អកដា អកដវិធា អនិម្មិតា អនិម្មាតា វញ្ឈា កូដដ្ឋា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា។ តេ ន ឥញ្ជន្តិ ន វិបរិណមន្តិ ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ។ នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ វា សុខទុក្ខាយ វា។ តត្ថ នត្ថិ ហន្តា វា ឃាតេតា វា សោតា វា សាវេតា វា វិញ្ញាតា វា វិញ្ញាបេតា វា។ យោបិ តិណ្ហេន សត្ថេន សីសំ ឆិន្ទតិ, ន កោចិ កញ្ចិ ជីវិតា វោរោបេតិ ។ សត្តន្នំត្វេវ កាយានមន្តរេន សត្ថំ វិវរមនុបតតិ។ ចុទ្ទស ខោ បនិមានិ យោនិបមុខសតសហស្សានិ សដ្ឋិ ច សតានិ ឆ ច សតានិ បញ្ច ច កម្មុនោ សតានិ បញ្ច ច កម្មានិ តីណិ ច កម្មានិ, កម្មេ ច អឌ្ឍកម្មេ ច, ទ្វដ្ឋិបដិបទា, ទ្វដ្ឋន្តរកប្បា, ឆឡាភិជាតិយោ, អដ្ឋ បុរិសភូមិយោ, ឯកូនបញ្ញាស អាជីវកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស បរិព្ពាជកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស នាគាវាសសតេ, វីសេ ឥន្ទ្រិយសតេ, តីសេ និរយសតេ, ឆត្តឹស រជោធាតុយោ, សត្ត សញ្ញីគព្ភា, សត្ត អសញ្ញីគព្ភា, សត្ត និគណ្ឋិគព្ភា, សត្ត ទេវា, សត្ត មានុសា, សត្ត បេសាចា, សត្ត សរា, សត្ត បវុដា, សត្ត បបាតា, សត្ត បបាតសតានិ, សត្ត សុបិនា, សត្ត សុបិនសតានិ, ចុល្លាសីតិ មហាកប្បិនោ សតសហស្សានិ, យានិ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ តត្ថ នត្ថិ ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា អបរិបក្កំ វា កម្មំ បរិបាចេស្សាមិ, បរិបក្កំ វា កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តី ករិស្សាមីតិ, ហេវំ នត្ថិ ទោណមិតេ សុខទុក្ខេ បរិយន្តកតេ សំសារេ, នត្ថិ ហាយនវឌ្ឍនេ, នត្ថិ ឧក្កំសាវកំសេ។ សេយ្យថាបិ នាម សុត្តគុឡេ ខិត្តេ និព្ពេឋិយមានមេវ បលេតិ, ឯវមេវ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តី'តិ។ សចេ បន ឥមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ សច្ចំ វចនំ, អកតេន មេ ឯត្ថ កតំ, អវុសិតេន មេ ឯត្ថ វុសិតំ។ ឧភោបិ មយំ ឯត្ថ សមសមា សាមញ្ញំ បត្តា, យោ ចាហំ ន វទាមិ។ 'ឧភោ សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សាមា'តិ។ អតិរេកំ ខោ បនិមស្ស ភោតោ សត្ថុនោ នគ្គិយំ មុណ្ឌិយំ ឧក្កុដិកប្បធានំ កេសមស្សុលោចនំ យោហំ បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តោ កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តោ មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារេន្តោ ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តោ ឥមិនា ភោតា សត្ថារា សមសមគតិកោ ភវិស្សាមិ។ អភិសម្បរាយំ សោហំ កឹ ជានន្តោ កឹ បស្សន្តោ ឥមស្មឹ សត្ថរិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាមិ? 'សោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អយ'ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ អយំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចតុត្ថោ អព្រហ្មចរិយវាសោ អក្ខាតោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

"ឥមេ ខោ តេ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ អព្រហ្មចរិយវាសា អក្ខាតា យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល"ន្តិ។

"អច្ឆរិយំ , ភោ អានន្ទ, អព្ភុតំ, ភោ អានន្ទ! យាវញ្ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ អព្រហ្មចរិយវាសាវ សមានា 'អព្រហ្មចរិយវាសា'តិ អក្ខាតា យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលន្តិ។ កតមានិ បន តានិ, ភោ អានន្ទ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារិ អនស្សាសិកានិ ព្រហ្មចរិយានិ អក្ខាតានិ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល"ន្តិ?

២២៩. “ឥធ, សន្ទក, ឯកច្ចោ សត្ថា សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ – ‘ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត’ន្តិ។ សោ សុញ្ញម្បិ អគារំ បវិសតិ, បិណ្ឌម្បិ ន លភតិ, កុក្កុរោបិ ឌំសតិ, ចណ្ឌេនបិ ហត្ថិនា សមាគច្ឆតិ, ចណ្ឌេនបិ អស្សេន សមាគច្ឆតិ, ចណ្ឌេនបិ គោណេន សមាគច្ឆតិ, ឥត្ថិយាបិ បុរិសស្សបិ នាមម្បិ គោត្តម្បិ បុច្ឆតិ, គាមស្សបិ និគមស្សបិ នាមម្បិ មគ្គម្បិ បុច្ឆតិ។ សោ ‘កិមិទ’ន្តិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘សុញ្ញំ មេ អគារំ បវិសិតព្ពំ អហោសិ’, តេន បាវិសិំ; ‘បិណ្ឌម្បិ អលទ្ធព្ពំ អហោសិ’, តេន នាលត្ថំ ; ‘កុក្កុរេន ឌំសិតព្ពំ អហោសិ’, តេនម្ហិ [តេន (ក.), តេនាសិំ (?)] ទដ្ឋោ; ‘ចណ្ឌេន ហត្ថិនា សមាគន្តព្ពំ អហោសិ’, តេន សមាគមិំ; ‘ចណ្ឌេន អស្សេន សមាគន្តព្ពំ អហោសិ’, តេន សមាគមិំ; ‘ចណ្ឌេន គោណេន សមាគន្តព្ពំ អហោសិ’, តេន សមាគមិំ; ‘ឥត្ថិយាបិ បុរិសស្សបិ នាមម្បិ គោត្តម្បិ បុច្ឆិតព្ពំ អហោសិ’, តេន បុច្ឆិំ; ‘គាមស្សបិ និគមស្សបិ នាមម្បិ មគ្គម្បិ បុច្ឆិតព្ពំ អហោសិ’, តេន បុច្ឆិន្តិ។ តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ...បេ.... ‘គាមស្សបិ និគមស្សបិ នាមម្បិ មគ្គម្បិ បុច្ឆិតព្ពំ អហោសិ, តេន បុច្ឆិ’ន្តិ ។ សោ ‘អនស្សាសិកំ ឥទំ ព្រហ្មចរិយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ ឥទំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បឋមំ អនស្សាសិកំ ព្រហ្មចរិយំ អក្ខាតំ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២៣០. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា អនុស្សវិកោ ហោតិ អនុស្សវសច្ចោ។ សោ អនុស្សវេន ឥតិហិតិហបរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ អនុស្សវិកស្ស ខោ បន, សន្ទក , សត្ថុនោ អនុស្សវសច្ចស្ស សុស្សុតម្បិ ហោតិ ទុស្សុតម្បិ ហោតិ តថាបិ ហោតិ អញ្ញថាបិ ហោតិ។ តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា អនុស្សវិកោ អនុស្សវសច្ចោ សោ អនុស្សវេន ឥតិហិតិហបរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ អនុស្សវិកស្ស ខោ បន សត្ថុនោ អនុស្សវសច្ចស្ស សុស្សុតម្បិ ហោតិ ទុស្សុតម្បិ ហោតិ តថាបិ ហោតិ អញ្ញថាបិ ហោតិ’។ សោ ‘អនស្សាសិកំ ឥទំ ព្រហ្មចរិយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ ឥទំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទុតិយំ អនស្សាសិកំ ព្រហ្មចរិយំ អក្ខាតំ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២៣១. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា តក្កី ហោតិ វីមំសី។ សោ តក្កបរិយាហតំ វីមំសានុចរិតំ សយំបដិភានំ ធម្មំ ទេសេតិ។ តក្កិស្ស ខោ បន, សន្ទក, សត្ថុនោ វីមំសិស្ស សុតក្កិតម្បិ ហោតិ ទុត្តក្កិតម្បិ ហោតិ តថាបិ ហោតិ អញ្ញថាបិ ហោតិ។ តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា តក្កី វីមំសី។ សោ តក្កបរិយាហតំ វីមំសានុចរិតំ សយំបដិភានំ ធម្មំ ទេសេតិ។ តក្កិស្ស ខោ បន សត្ថុនោ វីមំសិស្ស សុតក្កិតម្បិ ហោតិ ទុត្តក្កិតម្បិ ហោតិ តថាបិ ហោតិ អញ្ញថាបិ ហោតិ’។ សោ ‘អនស្សាសិកំ ឥទំ ព្រហ្មចរិយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ ឥទំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តតិយំ អនស្សាសិកំ ព្រហ្មចរិយំ អក្ខាតំ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

២៣២. “បុន ចបរំ, សន្ទក, ឥធេកច្ចោ សត្ថា មន្ទោ ហោតិ មោមូហោ។ សោ មន្ទត្តា មោមូហត្តា តត្ថ តត្ថ [តថា តថា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ វាចាវិក្ខេបំ អាបជ្ជតិ អមរាវិក្ខេបំ – ‘ឯវន្តិបិ [ឯវម្បិ (សី. បី.)] មេ នោ, តថាតិបិ [តថាបិ (សី. បី.)] មេ នោ, អញ្ញថាតិបិ [អញ្ញថាបិ (សី. បី.) ( ) សព្ពត្ថ នត្ថិ] មេ នោ, នោតិបិ មេ នោ, នោ នោតិបិ មេ នោ’តិ។ តត្រ, សន្ទក, វិញ្ញូ បុរិសោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អយំ ខោ ភវំ សត្ថា មន្ទោ មោមូហោ។ សោ មន្ទត្តា មោមូហត្តា តត្ថ តត្ថ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ វាចាវិក្ខេបំ អាបជ្ជតិ អមរាវិក្ខេបំ – ឯវន្តិបិ មេ នោ, តថាតិបិ មេ នោ, អញ្ញថាតិបិ មេ នោ, នោតិបិ មេ នោ, នោ នោតិបិ មេ នោ’តិ។ សោ ‘អនស្សាសិកំ ឥទំ ព្រហ្មចរិយ’ន្តិ – ឥតិ វិទិត្វា តស្មា ព្រហ្មចរិយា និព្ពិជ្ជ បក្កមតិ។ ឥទំ ខោ, សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចតុត្ថំ អនស្សាសិកំ ព្រហ្មចរិយំ អក្ខាតំ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“ឥមានិ ខោ, (តានិ សន្ទក, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារិ អនស្សាសិកានិ ព្រហ្មចរិយានិ អក្ខាតានិ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល”ន្តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភោ អានន្ទ, អព្ភុតំ, ភោ អានន្ទ! យាវញ្ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារិ អនស្សាសិកានេវ ព្រហ្មចរិយានិ អនស្សាសិកានិ ព្រហ្មចរិយានីតិ អក្ខាតានិ យត្ថ វិញ្ញូ

បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ ន វសេយ្យ, វសន្តោ ច នារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។ សោ បន, ភោ អានន្ទ, សត្ថា កិំ វាទី កិំ អក្ខាយី យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល''ន្តិ។

២៣៣. ''ឥធ, សន្ទក, តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា...បេ.... [វិត្ថារោ ម. និ. ២.៩-១០ កន្ទរកសុត្តេ] សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ យស្មិំ ខោ [យស្មិំ ខោ បន (ស្យា. កំ. ក.)], សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''បុន ចបរំ, សន្ទក, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា...បេ... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''បុន ចបរំ, សន្ទក, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ...បេ.... តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''បុន ចបរំ, សន្ទក, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា...បេ.... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ...បេ.... យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

''សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ 'ឥទំ ទុក្ខ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខសមុទយោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខនិរោធោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ; 'ឥមេ អាសវា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ អាសវសមុទយោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ អាសវនិរោធោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ 'ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា'តិ បជានាតិ។ យស្មិំ ខោ, សន្ទក, សត្ថរិ សាវកោ ឯវរូបំ ឧឡារវិសេសំ អធិគច្ឆតិ តត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ សសក្កំ ព្រហ្មចរិយំ វសេយ្យ, វសន្តោ ច អារាធេយ្យ ញាយំ ធម្មំ កុសល''ន្តិ។

២៣៤. ''យោ បន សោ, ភោ អានន្ទ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ បរិភុញ្ជេយ្យ សោ កាមេ''តិ? ''យោ សោ, សន្ទក, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ អភព្ពោ សោ បញ្ចដ្ឋានានិ អជ្ឈាចរិតុំ។ អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតុំ, អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទាតុំ, អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវេតុំ, អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សម្បជានមុសា ភាសិតុំ, អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សន្និធិការកំ កាមេ បរិភុញ្ជិតុំ,

សេយ្យថាបិ បុព្ពេ អគារិយភូតោ។ យោ សោ, សន្ទក, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ អភព្ពោ សោ ឥមានិ បញ្ចដ្ឋានានិ អជ្ឈាចរិតុ’’ន្តិ។

២៣៥. ‘‘យោ បន សោ, ភោ អានន្ទ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ តស្ស ចរតោ ចេវ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិតំ – ‘ខីណា មេ អាសវា’’’តិ? ‘‘តេន ហិ, សន្ទក, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ; ឧបមាយបិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ សេយ្យថាបិ, សន្ទក, បុរិសស្ស ហត្ថបាទា ឆិន្នា; តស្ស ចរតោ ចេវ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ (ជានាតិ – ‘ឆិន្នា មេ ហត្ថបាទា’តិ, ឧទាហុ បច្ចវេក្ខមានោ ជានាតិ – ‘ឆិន្នា មេ ហត្ថបាទា’’’តិ? ‘‘ន ខោ, ភោ អានន្ទ, សោ បុរិសោ សតតំ សមិតំ ជានាតិ – ‘ឆិន្នា មេ ហត្ថបាទា’ តិ។) [(ឆិន្នាវ ហត្ថបាទា,) (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អបិ ច ខោ បន នំ បច្ចវេក្ខមានោ ជានាតិ – ‘ឆិន្នា មេ ហត្ថបាទា’’’តិ។ ‘‘ឯវមេវ ខោ, សន្ទក, យោ សោ ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ តស្ស ចរតោ ចេវ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ (ញាណទស្សនំ ន បច្ចុបដ្ឋិតំ – ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ;) [(ខីណាវ អាសវា,) (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អបិ ច ខោ បន នំ បច្ចវេក្ខមានោ ជានាតិ – ‘ខីណា មេ អាសវា’’’តិ។

២៣៦. ‘‘កីវពហុកា បន, ភោ អានន្ទ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ និយ្យាតារោ’’តិ? ‘‘ន ខោ, សន្ទក, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ យេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ និយ្យាតារោ’’តិ។ ‘‘អច្ឆរិយំ, ភោ អានន្ទ, អព្ភុតំ, ភោ អានន្ទ! ន ច នាម សធម្មោក្កំសនា ភវិស្សតិ, ន បរធម្មវម្ភនា, អាយតនេ ច ធម្មទេសនា តាវ ពហុកា ច និយ្យាតារោ បញ្ញាយិស្សន្តិ។ ឥមេ បនាជីវកា បុត្តមតាយ បុត្តា អត្តានញ្ចេវ ឧក្កំសេន្តិ, បរេ ច វម្ភេន្តិ តយោ ចេវ និយ្យាតារោ បញ្ញបេន្តិ, សេយ្យថិទំ – នន្ទំ វច្ឆំ, កិសំ សំកិច្ចំ, មក្ខលិ គោសាល’’ន្តិ។ អថ ខោ សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ សកំ បរិសំ អាមន្តេសិ – ‘‘ចរន្តុ ភោន្តោ សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយវាសោ។ ន ទានិ សុករំ អម្ហេហិ លាភសក្ការសិលោកេ បរិច្ចជិតុ’’ន្តិ។ ឥតិ ហិទំ សន្ទកោ បរិព្ពាជកោ សកំ បរិសំ ឧយ្យោជេសិ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយេតិ។

សន្ទកសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. មហាសកុលុទាយិសុត្តំ

២៣៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា បរិព្ពាជកា មោរនិវាបេ បរិព្ពាជការាមេ បដិវសន្តិ, សេយ្យថិទំ – អន្នភារោ វរធរោ សកុលុទាយី ច បរិព្ពាជកោ អញ្ញេ ច អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា បរិព្ពាជកា។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ‘‘អតិប្បគោ ខោ តាវ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ យេន មោរនិវាបោ បរិព្ពាជការាមោ យេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមេយ្យ’’ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា យេន មោរនិវាបោ បរិព្ពាជការាមោ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ឧន្នាទិនិយា ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទាយ អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តិយា, សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ សយនកថំ មាលាកថំ គន្ធកថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថិកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ បុព្ពបេតកថំ នានត្តកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។ អទ្ទសា ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេតិ – ‘‘អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ; មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ។ អយំ សមណោ គោតមោ អាគច្ឆតិ; អប្បសទ្ទកាមោ ខោ បន សោ អាយស្មា អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទី។ អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា’’តិ។ អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ ភគវា យេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឯតុ ខោ, ភន្តេ, ភគវា។ ស្វាគតំ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ចិរស្សំ ខោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ, ភន្តេ, ភគវា; ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត’’ន្តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ សកុលុទាយីបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកំ ភគវា ឯតទវោច –

២៣៨. ‘‘កាយនុត្ថ , ឧទាយិ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា’’តិ? ‘‘តិដ្ឋតេសា, ភន្តេ, កថា យាយ មយំ ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា។ នេសា, ភន្តេ, កថា ភគវតោ ទុល្លភា ភវិស្សតិ

បច្ឆាបិ សវនាយ។ បុរិមានិ, ភន្តេ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ នានាតិត្ថិយានំ សមណព្រាហ្មណានំ កុតូហលសាលាយំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘លាភា វត, ភោ, អង្គមគធានំ, សុលទ្ធលាភា វត, ភោ, អង្គមគធានំ! តត្រិមេ [យត្ថិមេ (សី.)] សមណព្រាហ្មណា សង្ឃិនោ គណិនោ គណាចរិយា ញាតា យសស្សិនោ តិត្ថករា សាធុសម្មតា ពហុជនស្ស រាជគហំ វស្សាវាសំ ឱសដា។ អយម្បិ ខោ បូរណោ កស្សបោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោបិ រាជគហំ វស្សាវាសំ ឱសដោ។ អយម្បិ ខោ មក្ខលិ គោសាលោ…បេ.… អជិតោ កេសកម្ពលោ… បកុធោ កច្ចាយនោ… សញ្ចយោ ពេលដ្ឋបុត្តោ… និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោបិ រាជគហំ វស្សាវាសំ ឱសដោ។ អយម្បិ ខោ សមណោ គោតមោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោបិ រាជគហំ វស្សាវាសំ ឱសដោ។ កោ នុ ខោ ឥមេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សង្ឃីនំ គណីនំ គណាចរិយានំ ញាតានំ យសស្សីនំ តិត្ថករានំ សាធុសម្មតានំ ពហុជនស្ស សាវកានំ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ, កញ្ច បន សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា [គរុកត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឧបនិស្សាយ វិហរន្តី’’តិ?

២៣៩. ‘‘តត្រេកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘អយំ ខោ បូរណោ កស្សបោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោ ច ខោ សាវកានំ ន សក្កតោ ន គរុកតោ ន មានិតោ ន បូជិតោ, ន ច បន បូរណំ កស្សបំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ ភូតបុព្ពំ បូរណោ កស្សបោ អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ តត្រញ្ញតរោ បូរណស្ស កស្សបស្ស សាវកោ សទ្ទមកាសិ – ‘‘មា ភោន្តោ បូរណំ កស្សបំ ឯតមត្ថំ បុច្ឆិត្ថ; នេសោ ឯតំ ជានាតិ; មយមេតំ ជានាម, អម្ហេ ឯតមត្ថំ បុច្ឆថ; មយមេតំ ភវន្តានំ ព្យាករិស្សាមា’’តិ។ ភូតបុព្ពំ បូរណោ កស្សបោ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តោ ន លភតិ – ‘‘អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ។ នេតេ, ភវន្តេ, បុច្ឆន្តិ, អម្ហេ ឯតេ បុច្ឆន្តិ; មយមេតេសំ ព្យាករិស្សាមា’’តិ។ ពហូ ខោ បន បូរណស្ស កស្សបស្ស សាវកា វាទំ អារោបេត្វា អបក្កន្តា – ‘‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ, អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ , កិំ ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ? មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ, អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ, សហិតំ មេ, អសហិតំ តេ, បុរេវចនីយំ បច្ឆា អវច, បច្ឆាវចនីយំ បុរេ អវច, អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ, អារោបិតោ តេ វាទោ, និគ្គហិតោសិ, ចរ វាទប្បមោក្ខាយ, និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’’តិ។ ឥតិ បូរណោ កស្សបោ សាវកានំ ន សក្កតោ ន គរុកតោ ន មានិតោ ន បូជិតោ, ន ច បន បូរណំ កស្សបំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ អក្កុដ្ឋោ ច បន បូរណោ កស្សបោ ធម្មក្កោសេនា’’’តិ។

‘‘ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘អយម្បិ ខោ មក្ខលិ គោសាលោ…បេ.… អជិតោ កេសកម្ពលោ… បកុធោ កច្ចាយនោ… សញ្ចយោ ពេលដ្ឋបុត្តោ… និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោ ច ខោ សាវកានំ ន សក្កតោ ន គរុកតោ ន មានិតោ ន បូជិតោ, ន ច បន និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ ភូតបុព្ពំ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ តត្រញ្ញតរោ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស សាវកោ សទ្ទមកាសិ – មា ភោន្តោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ ឯតមត្ថំ បុច្ឆិត្ថ; នេសោ ឯតំ ជានាតិ; មយមេតំ ជានាម, អម្ហេ ឯតមត្ថំ បុច្ឆថ; មយមេតំ ភវន្តានំ ព្យាករិស្សាមាតិ។ ភូតបុព្ពំ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តោ ន លភតិ – ‘‘អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ។ នេតេ ភវន្តេ បុច្ឆន្តិ, អម្ហេ ឯតេ បុច្ឆន្តិ; មយមេតេសំ ព្យាករិស្សាមា’’តិ។ ពហូ ខោ បន និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស សាវកា វាទំ អារោបេត្វា អបក្កន្តា – ‘‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ, អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ។ កិំ ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ? មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ។ អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ។ សហិតំ មេ អសហិតំ តេ, បុរេវចនីយំ បច្ឆា អវច, បច្ឆាវចនីយំ បុរេ អវច, អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ, អារោបិតោ តេ វាទោ, និគ្គហិតោសិ, ចរ វាទប្បមោក្ខាយ, និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’’តិ។ ឥតិ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ សាវកានំ ន សក្កតោ ន គរុកតោ ន មានិតោ ន បូជិតោ, ន ច បន និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ អក្កុដ្ឋោ ច បន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ធម្មក្កោសេនា’’’តិ។

២៤០. ‘‘ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘អយម្បិ ខោ សមណោ គោតមោ សង្ឃី ចេវ គណី ច គណាចរិយោ ច ញាតោ យសស្សី តិត្ថករោ សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស; សោ ច ខោ សាវកានំ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ, សមណញ្ច បន គោតមំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ ភូតបុព្ពំ សមណោ គោតមោ អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ តត្រញ្ញតរោ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ ឧក្កាសិ។ តមេនាញ្ញតរោ សព្រហ្មចារី ជណ្ណុកេន [ជណ្ណុកេ (សី.)] ឃដ្ដេសិ – ‘‘អប្បសទ្ទោ អាយស្មា ហោតុ, មាយស្មា សទ្ទមកាសិ, សត្ថា នោ ភគវា ធម្មំ ទេសេសី’’តិ។ យស្មិំ សមយេ សមណោ គោតមោ អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកានំ ខិបិតសទ្ទោ វា ហោតិ ឧក្កាសិតសទ្ទោ វា។ តមេនំ មហាជនកាយោ

បច្ឆាសិសមានរូបោ [បច្ឆាសី សមានរូបោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ – “យំ នោ ភគវា ធម្មំ ភាសិស្សតិ តំ នោ សោស្សាមា”តិ។ សេយ្យថាបិ នាម បុរិសោ ចាតុម្មហាបថេ ខុទ្ទមធុំ [ខុទ្ទំ មធុំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អនេលកំ បីឡេយ្យ [ឧប្បីឡេយ្យ (សី.)]។ តមេនំ មហាជនកាយោ បច្ឆាសិសមានរូបោ បច្ចុបដ្ឋិតោ អស្ស។ ឯវមេវ យស្មិំ សមយេ សមណោ គោតមោ អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកានំ ខិបិតសទ្ទោ វា ហោតិ ឧក្កាសិតសទ្ទោ វា។ តមេនំ មហាជនកាយោ បច្ឆាសិសមានរូបោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ – “យំ នោ ភគវា ធម្មំ ភាសិស្សតិ តំ នោ សោស្សាមា”តិ។ យេបិ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា សព្រហ្មចារីហិ សម្បយោជេត្វា សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តន្តិ តេបិ សត្ថុ ចេវ វណ្ណវាទិនោ ហោន្តិ, ធម្មស្ស ច វណ្ណវាទិនោ ហោន្តិ, សង្ឃស្ស ច វណ្ណវាទិនោ ហោន្តិ, អត្តគរហិនោយេវ ហោន្តិ អនញ្ញគរហិនោ, “មយមេវម្හា អលក្ខិកា មយំ អប្បបុញ្ញា តេ មយំ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិត្វា នាសក្ខិម្ហា យាវជីវំ បរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ”ន្តិ។ តេ អារាមិកភូតា វា ឧបាសកភូតា វា បញ្ចសិក្ខាបទេ សមាទាយ វត្តន្តិ។ ឥតិ សមណោ គោតមោ សាវកានំ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ, សមណញ្ច បន គោតមំ សាវកា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តី”’តិ។

២៤១. “កតិ បន ត្វំ, ឧទាយិ, មយិ ធម្មេ សមនុបស្សសិ, យេហិ មមំ [មម (សព្ពត្ថ)] សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ [គរុករោន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តី”តិ? “បញ្ច ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មេ សមនុបស្សាមិ យេហិ ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ កតមេ បញ្ច? ភគវា ហិ, ភន្តេ, អប្បាហារោ, អប្បាហារតាយ ច វណ្ណវាទី។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវា អប្បាហារោ, អប្បាហារតាយ ច វណ្ណវាទី ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ បឋមំ ធម្មំ សមនុបស្សាមិ យេន ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន ចីវរេន, ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន ចីវរេន, ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ទុតិយំ ធម្មំ សមនុបស្សាមិ យេន ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន, ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន, ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ តតិយំ ធម្មំ សមនុបស្សាមិ យេន ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន សេនាសនេន, ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវា សន្តុដ្ឋោ ឥតរីតរេន សេនាសនេន, ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ចតុត្ថំ ធម្មំ សមនុបស្សាមិ យេន ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ភគវា បវិវិត្តោ, បវិវេកស្ស ច វណ្ណវាទី ។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវា បវិវិត្តោ, បវិវេកស្ស ច វណ្ណវាទី, ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ បញ្ចមំ ធម្មំ សមនុបស្សាមិ យេន ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“ឥមេ ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ បញ្ច ធម្មេ សមនុបស្សាមិ យេហិ ភគវន្តំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តី”តិ។

២៤២. “‘អប្បាហារោ សមណោ គោតមោ, អប្បាហារតាយ ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, សន្តិ ខោ បន មេ, ឧទាយិ, សាវកា កោសកាហារាបិ អឌ្ឍកោសកាហារាបិ ពេលុវាហារាបិ អឌ្ឍពេលុវាហារាបិ។ អហំ ខោ បន, ឧទាយិ, អប្បេកទា ឥមិនា បត្តេន សមតិត្តិកម្បិ ភុញ្ជាមិ ភិយ្យោបិ ភុញ្ជាមិ។ ‘អប្បាហារោ សមណោ គោតមោ, អប្បាហារតាយ ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, យេ តេ, ឧទាយិ, មម សាវកា កោសកាហារាបិ អឌ្ឍកោសកាហារាបិ ពេលុវាហារាបិ អឌ្ឍពេលុវាហារាបិ ន មំ តេ ឥមិនា ធម្មេន សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ។

‘‘‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន ចីវរេន, ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, សន្តិ ខោ បន មេ, ឧទាយិ, សាវកា បំសុកូលិកា លូខចីវរធរា តេ សុសានា វា សង្ការកូដា វា បាបណិកា វា នន្តកានិ [បាបណិកានិ វា នន្តកានិ វា (សី.)] ឧច្ចិនិត្វា [ឧច្ចិន្និត្វា (ក.)] សង្ឃាដឹ ករិត្វា ធារេន្តិ។ អហំ ខោ បនុទាយិ, អប្បេកទា គហបតិចីវរានិ ធារេមិ ទឡ្ហានិ សត្ថលូខានិ អលាពុលោមសានិ។ ‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន ចីវរេន, ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, យេ តេ, ឧទាយិ, មម សាវកា បំសុកូលិកា លូខចីវរធរា តេ សុសានា វា សង្ការកូដា វា បាបណិកា វា នន្តកានិ ឧច្ចិនិត្វា សង្ឃាដឹ ករិត្វា ធារេន្តិ, ន មំ តេ ឥមិនា ធម្មេន សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ។

‘‘‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន, ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, សន្តិ ខោ បន មេ, ឧទាយិ, សាវកា បិណ្ឌបាតិកា សបទានចារិនោ ឧញ្ឆាសកេ វតេ រតា, តេ អន្តរឃរំ បវិដ្ឋា សមានា អាសនេនបិ និមន្តិយមានា ន សាទិយន្តិ។ អហំ ខោ បនុទាយិ, អប្បេកទា និមន្តនេបិ [និមន្តនស្សាបិ (ក.)] ភុញ្ជាមិ សាលីនំ ឱទនំ វិចិតកាឡកំ អនេកសូបំ អនេកព្យញ្ជនំ។ ‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន, ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, យេ តេ, ឧទាយិ, មម សាវកា បិណ្ឌបាតិកា សបទានចារិនោ ឧញ្ឆាសកេ វតេ រតា តេ អន្តរឃរំ បវិដ្ឋា សមានា អាសនេនបិ និមន្តិយមានា ន សាទិយន្តិ, ន មំ តេ ឥមិនា ធម្មេន សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ។

‘‘‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន សេនាសនេន, ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, សន្តិ ខោ បន មេ, ឧទាយិ, សាវកា រុក្ខមូលិកា អព្ភោកាសិកា, តេ អដ្ឋមាសេ ឆន្នំ ន ឧបេន្តិ។ អហំ ខោ បនុទាយិ, អប្បេកទា កូដាគារេសុបិ វិហរាមិ ឧល្លិត្តាវលិត្តេសុ និវាតេសុ ផុសិតគ្គឡេសុ [ផុស្សិតគ្គឡេសុ (សី. បី.)] បិហិតវាតបានេសុ។ ‘សន្តុដ្ឋោ សមណោ គោតមោ ឥតរីតរេន សេនាសនេន, ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, យេ តេ, ឧទាយិ, មម សាវកា រុក្ខមូលិកា អព្ភោកាសិកា តេ អដ្ឋមាសេ ឆន្នំ ន ឧបេន្តិ, ន មំ តេ ឥមិនា ធម្មេន សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ។

‘‘‘បវិវិត្តោ សមណោ គោតមោ, បវិវេកស្ស ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, សន្តិ ខោ បន មេ, ឧទាយិ, សាវកា អារញ្ញិកា បន្តសេនាសនា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អជ្ឈោគាហេត្វា វិហរន្តិ, តេ អន្វទ្ធមាសំ សង្ឃមជ្ឈេ ឱសរន្តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយ។ អហំ ខោ បនុទាយិ, អប្បេកទា អាកិណ្ណោ វិហរាមិ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រញ្ញា រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ។ ‘បវិវិត្តោ សមណោ គោតមោ, បវិវេកស្ស ច វណ្ណវាទី’តិ, ឥតិ ចេ មំ, ឧទាយិ, សាវកា សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ, យេ តេ, ឧទាយិ, មម សាវកា អារញ្ញកា បន្តសេនាសនា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អជ្ឈោគាហេត្វា វិហរន្តិ តេ អន្វទ្ធមាសំ សង្ឃមជ្ឈេ ឱសរន្តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយ, ន មំ តេ ឥមិនា ធម្មេន សក្ករេយ្យុំ គរុំ ករេយ្យុំ មានេយ្យុំ បូជេយ្យុំ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យុំ។

‘‘ឥតិ ខោ, ឧទាយិ, ន មមំ សាវកា ឥមេហិ បញ្ចហិ ធម្មេហិ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

២៤៣. ‘‘អត្ថិ ខោ, ឧទាយិ, អញ្ញេ ច បញ្ច ធម្មា យេហិ បញ្ចហិ ធម្មេហិ មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ , សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ កតមេ បញ្ច? ឥធុទាយិ, មមំ សាវកា អធិសីលេ សម្ភាវេន្តិ – ‘សីលវា សមណោ គោតមោ បរមេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ’តិ។ យម្បុទាយិ [យមុទាយិ (ស្យា. ក.)], មមំ សាវកា អធិសីលេ សម្ភាវេន្តិ – ‘សីលវា សមណោ គោតមោ បរមេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ’តិ, អយំ ខោ, ឧទាយិ , បឋមោ ធម្មោ យេន មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

២៤៤. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, មមំ សាវកា អភិក្កន្តេ ញាណទស្សនេ សម្ភាវេន្តិ – ‘ជានំយេវាហ សមណោ គោតមោ – ជានាមីតិ, បស្សំយេវាហ សមណោ គោតមោ – បស្សាមីតិ; អភិញ្ញាយ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អនភិញ្ញាយ; សនិទានំ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អនិទានំ; សប្បាដិហារិយំ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អប្បាដិហារិយ’ន្តិ។ យម្បុទាយិ, មមំ សាវកា អភិក្កន្តេ ញាណទស្សនេ សម្ភាវេន្តិ – ‘ជានំយេវាហ សមណោ គោតមោ – ជានាមីតិ, បស្សំយេវាហ សមណោ គោតមោ – បស្សាមីតិ; អភិញ្ញាយ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អនភិញ្ញាយ; សនិទានំ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អនិទានំ; សប្បាដិហារិយំ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ នោ អប្បាដិហារិយ’ន្តិ, អយំ ខោ, ឧទាយិ, ទុតិយោ ធម្មោ យេន មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

២៤៥. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, មមំ សាវកា អធិបញ្ញាយ សម្ភាវេន្តិ – ‘បញ្ញវា សមណោ គោតមោ បរមេន បញ្ញាក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ; តំ វត អនាគតំ វាទបថំ ន ទក្ខតិ, ឧប្បន្នំ វា បរប្បវាទំ ន សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គណ្ហិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ’។ តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, អបិ នុ មេ សាវកា ឯវំ ជានន្តា ឯវំ បស្សន្តា អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេយ្យុ”ន្តិ?

“នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ន ខោ បនាហំ, ឧទាយិ, សាវកេសុ អនុសាសនី បច្ចាសីសាមិ [បច្ចាសីសាមិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; អញ្ញទត្ថុ មមយេវ សាវកា អនុសាសនី បច្ចាសីសន្តិ។

“យម្បុទាយិ, មមំ សាវកា អធិបញ្ញាយ សម្ភាវេន្តិ – ‘បញ្ញវា សមណោ គោតមោ បរមេន បញ្ញាក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ; តំ វត អនាគតំ វាទបថំ ន ទក្ខតិ, ឧប្បន្នំ វា បរប្បវាទំ ន សហធម្មេន និគ្គហិតំ និគ្គណ្ហិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ’។ អយំ ខោ, ឧទាយិ, តតិយោ ធម្មោ យេន មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

២៤៦. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, មម សាវកា យេន ទុក្ខេន ទុក្ខោតិណ្ណា ទុក្ខបរេតា តេ មំ ឧបសង្កមិត្វា ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ បុច្ឆន្តិ, តេសាហំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ, តេសាហំ ចិត្តំ អារាធេមិ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន; តេ មំ ទុក្ខសមុទយំ... ទុក្ខនិរោធំ... ទុក្ខនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អរិយសច្ចំ បុច្ឆន្តិ, តេសាហំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អរិយសច្ចំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ , តេសាហំ ចិត្តំ អារាធេមិ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន។ យម្បុទាយិ, មម សាវកា យេន ទុក្ខេន ទុក្ខោតិណ្ណា ទុក្ខបរេតា តេ មំ ឧបសង្កមិត្វា ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ បុច្ឆន្តិ, តេសាហំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ, តេសាហំ ចិត្តំ អារាធេមិ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន។ តេ មំ ទុក្ខសមុទយំ ... ទុក្ខនិរោធំ... ទុក្ខនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អរិយសច្ចំ បុច្ឆន្តិ។ តេសាហំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អរិយសច្ចំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ។ តេសាហំ ចិត្តំ អារាធេមិ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន។ អយំ ខោ, ឧទាយិ, ចតុត្ថោ ធម្មោ យេន មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

២៤៧. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ... ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ... ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ , ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ, វាយមតិ, វីរិយំ អារភតិ, ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ, បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ, វាយមតិ, វីរិយំ អារភតិ, ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ, បទហតិ; អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ, វាយមតិ, វីរិយំ អារភតិ, ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ, បទហតិ; ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ, វាយមតិ, វីរិយំ អារភតិ, ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ, បទហតិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ ឆន្ទសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, វីរិយសមាធិបធានសង្ខារ

សមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, ចិត្តសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, វីមំសាសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ , ភិក្ខុ សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ ឧបសមគាមឹ សម្ពោធគាមឹ; វីរិយិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ…បេ…. សតិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… សមាធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… បញ្ញិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ ឧបសមគាមឹ សម្ពោធគាមឹ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា បញ្ច ពលានិ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សទ្ធាពលំ ភាវេតិ ឧបសមគាមឹ សម្ពោធគាមឹ; វីរិយពលំ ភាវេតិ…បេ…. សតិពលំ ភាវេតិ… សមាធិពលំ ភាវេតិ… បញ្ញាពលំ ភាវេតិ ឧបសមគាមឹ សម្ពោធគាមឹ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា សត្តពោជ្ឈង្គេ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមឹ; ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ…បេ…. វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមឹ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សម្មាទិដ្ឋឹ ភាវេតិ, សម្មាសង្កប្បំ ភាវេតិ, សម្មាវាចំ ភាវេតិ , សម្មាកម្មន្តំ ភាវេតិ, សម្មាអាជីវំ ភាវេតិ, សម្មាវាយាមំ ភាវេតិ, សម្មាសតឹ ភាវេតិ, សម្មាសមាធឹ ភាវេតិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៤៨. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អដ្ឋ វិមោក្ខេ ភាវេន្តិ។ រូបី រូបានិ បស្សតិ, អយំ បឋមោ វិមោក្ខោ; អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ, អយំ ទុតិយោ វិមោក្ខោ; សុភន្តេវ អធិមុត្តោ ហោតិ, អយំ តតិយោ វិមោក្ខោ; សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ចតុត្ថោ វិមោក្ខោ; សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ; សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ឆដ្ឋោ វិមោក្ខោ; សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ; សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៤៩. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អដ្ឋ អភិភាយតនានិ ភាវេន្តិ។ អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បឋមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ទុតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ តតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧមាបុប្ផំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ, សេយ្យថាបិ វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ; ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ

បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ អភិភាយតនំ ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម កណិការបុប្ផំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ, សេយ្យថាបិ វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ; ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ឆដ្ឋំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ពន្ធុជីវកបុប្ផំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ, សេយ្យថាបិ វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ; ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ឯវំ សញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ សត្តមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឱសធិតារកា ឱទាតា ឱទាតវណ្ណា ឱទាតនិទស្សនា ឱទាតនិភាសា, សេយ្យថាបិ វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ ឱទាតំ ឱទាតវណ្ណំ ឱទាតនិទស្សនំ ឱទាតនិភាសំ; ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ , បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អភិភាយតនំ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥០. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ទស កសិណាយតនានិ ភាវេន្តិ។ បថវីកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ; អាបោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ...បេ.... តេជោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... វាយោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... នីលកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... បីតកកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... លោហិតកកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... ឱទាតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ... អាកាសកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ ... វិញ្ញាណកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥១. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ចត្តារិ ឈានានិ ភាវេន្តិ។ ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ វិវេកជេន បីតិសុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស វិវេកជេន បីតិសុខេន អប្ផុដំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ទក្ខោ ន្ហាបកោ [នហាបកោ (សី. បី.)] វា ន្ហាបកន្តេវាសី វា កំសថាលេ ន្ហានីយចុណ្ណានិ [នហានីយចុណ្ណានិ (សី. បី.)] អាកិរិត្វា ឧទកេន បរិប្ផោសកំ បរិប្ផោសកំ សន្នេយ្យ, សាយំ ន្ហានីយបិណ្ឌិ [សាស្ស នហានីយបិណ្ឌី (សី. ស្យា. កំ.)] ស្នេហានុគតា ស្នេហបរេតោ សន្តរពាហិរា ផុដា ស្នេហេន ន ច បគ្ឃរិណី; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ វិវេកជេន បីតិសុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស វិវេកជេន បីតិសុខេន អប្ផុដំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ...បេ.... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ សមាធិជេន បីតិសុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស សមាធិជេន បីតិសុខេន អប្ផុដំ ហោតិ ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ឧទករហទោ គម្ភីរោ ឧព្ភិទោទកោ [ឧព្ភិតោទកោ (ស្យា. កំ. ក.)]។ តស្ស នេវស្ស បុរត្ថិមាយ ទិសាយ ឧទកស្ស អាយមុខំ , ន បច្ឆិមាយ ទិសាយ ឧទកស្ស អាយមុខំ, ន ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧទកស្ស អាយមុខំ, ន ទក្ខិណាយ ទិសាយ ឧទកស្ស អាយមុខំ, ទេវោ ច ន កាលេន កាលំ សម្មា ធារំ អនុប្បវេច្ឆេយ្យ; អថ ខោ តម្ហាវ ឧទករហទា សីតា វារិធារា ឧព្ភិជ្ជិត្វា តមេវ ឧទករហទំ សីតេន វារិនា អភិសន្ទេយ្យ បរិសន្ទេយ្យ បរិបូរេយ្យ បរិប្ផរេយ្យ, នាស្ស [ន នេសំ (សី.)] កិញ្ចិ សព្ពាវតោ ឧទករហទស្ស សីតេន វារិនា អប្ផុដំ អស្ស។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ សមាធិជេន បីតិសុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស សមាធិជេន បីតិសុខេន អប្ផុដំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា…បេ…. តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ និប្បីតិកេន សុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស និប្បីតិកេន សុខេន អប្ផុដំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិនិយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោនិមុគ្គបោសីនិ, តានិ យាវ ចគ្គា យាវ ច មូលា សីតេន វារិនា អភិសន្នានិ បរិសន្នានិ បរិបូរានិ បរិប្ផុដានិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតំ, ឧប្បលានំ វា បទុមានំ វា បុណ្ឌរីកានំ វា សីតេន វារិនា អប្ផុដំ អស្ស; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ និប្បីតិកេន សុខេន អភិសន្ទេតិ បរិសន្ទេតិ បរិបូរេតិ បរិប្ផរតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស និប្បីតិកេន សុខេន អប្ផុដំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ បរិសុទ្ធេន ចេតសា បរិយោទាតេន ផរិត្វា និសិន្នោ ហោតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស បរិសុទ្ធេន ចេតសា បរិយោទាតេន អប្ផុដំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ ឱទាតេន វត្ថេន សសីសំ បារុបិត្វា និសិន្នោ អស្ស, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស ឱទាតេន វត្ថេន អប្ផុដំ អស្ស; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ បរិសុទ្ធេន ចេតសា បរិយោទាតេន ផរិត្វា និសិន្នោ ហោតិ, នាស្ស កិញ្ចិ សព្ពាវតោ កាយស្ស បរិសុទ្ធេន ចេតសា បរិយោទាតេន អប្ផុដំ ហោតិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥២. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ឯវំ បជានន្តិ – ‘អយំ ខោ មេ កាយោ រូបី ចាតុមហាភូតិកោ មាតាបេត្តិកសម្ភវោ ឱទនកុម្មាសូបចយោ អនិច្ចុច្ឆាទនបរិមទ្ទនភេទនវិទ្ធំសនធម្មោ; ឥទញ្ច បន មេ វិញ្ញាណំ ឯត្ថ សិតំ ឯត្ថ បដិពទ្ធំ’។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ សព្ពាការសម្បន្នោ; តត្រិទំ សុត្តំ អាវុតំ នីលំ វា បីតំ វា លោហិតំ វា ឱទាតំ វា បណ្ឌុសុត្តំ វា។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ ហត្ថេ ករិត្វា បច្ចវេក្ខេយ្យ – ‘អយំ ខោ មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ សព្ពាការសម្បន្នោ; តត្រិទំ សុត្តំ អាវុតំ នីលំ វា បីតំ វា លោហិតំ វា ឱទាតំ វា បណ្ឌុសុត្តំ វា’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ឯវំ បជានន្តិ – ‘អយំ ខោ មេ កាយោ រូបី ចាតុមហាភូតិកោ មាតាបេត្តិកសម្ភវោ ឱទនកុម្មាសូបចយោ អនិច្ចុច្ឆាទនបរិមទ្ទនភេទនវិទ្ធំសនធម្មោ; ឥទញ្ច បន មេ វិញ្ញាណំ ឯត្ថ សិតំ ឯត្ថ បដិពទ្ធ’ន្តិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៣. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ឥមម្ហា កាយា អញ្ញំ កាយំ អភិនិម្មិនន្តិ រូបី មនោមយំ សព្ពង្គបច្ចង្គី អហីនិន្ទ្រិយំ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ មុញ្ជម្ហា ឦសិកំ បព្ពាហេយ្យ; តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ មុញ្ជោ, អយំ ឦសិកា; អញ្ញោ មុញ្ជោ, អញ្ញា ឦសិកា; មុញ្ជម្ហាត្វេវ ឦសិកា បព្ពូឡ្ហា’តិ។ សេយ្យថា វា បនុទាយិ, បុរិសោ អសិំ កោសិយា បព្ពាហេយ្យ; តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ អសិ, អយំ កោសិ; អញ្ញោ អសិ អញ្ញា កោសិ; កោសិយាត្វេវ អសិ បព្ពូឡ្ហោ’តិ។ សេយ្យថា វា, បនុទាយិ , បុរិសោ អហិំ ករណ្ឌា ឧទ្ធរេយ្យ; តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ អហិ, អយំ ករណ្ឌោ; អញ្ញោ អហិ, អញ្ញោ ករណ្ឌោ; ករណ្ឌាត្វេវ អហិ ឧព្ភតោ’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ឥមម្ហា កាយា អញ្ញំ កាយំ អភិនិម្មិនន្តិ រូបី មនោមយំ សព្ពង្គបច្ចង្គី អហីនិន្ទ្រិយំ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៤. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោន្តិ – ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោន្តិ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ; អាវិភាវំ, តិរោភាវំ; តិរោកុដ្ដំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានា គច្ឆន្តិ, សេយ្យថាបិ អាកាសេ; បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោន្តិ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ; ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ [អភិជ្ជមានា (ក.)] គច្ឆន្តិ, សេយ្យថាបិ បថវិយំ; អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមន្តិ, សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ; ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរិមសន្តិ បរិមជ្ជន្តិ, យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ទក្ខោ កុម្ភការោ វា កុម្ភការន្តេវាសី វា សុបរិកម្មកតាយ មត្តិកាយ យំ យទេវ ភាជនវិកតី អាកង្ខេយ្យ តំ តទេវ ករេយ្យ អភិនិប្ផាទេយ្យ; សេយ្យថា វា បនុទាយិ, ទក្ខោ ទន្តការោ វា ទន្តការន្តេវាសី វា សុបរិកម្មកតស្មី ទន្តស្មី យំ យទេវ ទន្តវិកតី អាកង្ខេយ្យ តំ តទេវ ករេយ្យ អភិនិប្ផាទេយ្យ; សេយ្យថា វា បនុទាយិ, ទក្ខោ សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា សុបរិកម្មកតស្មី សុវណ្ណស្មី យំ យទេវ សុវណ្ណវិកតី អាកង្ខេយ្យ តំ តទេវ ករេយ្យ អភិនិប្ផាទេយ្យ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោន្តិ – ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោន្តិ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ; អាវិភាវំ, តិរោភាវំ; តិរោកុដ្ដំ តិរោបាការំ

តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានា គច្ឆន្តិ, សេយ្យថាបិ អាកាសេ; បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោន្តិ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ; ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ គច្ឆន្តិ , សេយ្យថាបិ បថវិយំ; អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមន្តិ, សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ; ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរិមសន្តិ បរិមជ្ជន្តិ, យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេន្តិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៥. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ឧភោ សទ្ទេ សុណន្តិ – ទិព្ពេ ច មានុសេ ច, យេ ទូរេ សន្តិកេ ច។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ពលវា សង្ខធមោ អប្បកសិរេនេវ ចាតុទ្ទិសា វិញ្ញាបេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ឧភោ សទ្ទេ សុណន្តិ – ទិព្ពេ ច មានុសេ ច, យេ ទូរេ សន្តិកេ ច។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៦. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា បរសត្តានំ បរបុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានន្តិ – សរាគំ វា ចិត្តំ ‘សរាគំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, វីតរាគំ វា ចិត្តំ ‘វីតរាគំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; សទោសំ វា ចិត្តំ ‘សទោសំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, វីតទោសំ វា ចិត្តំ ‘វីតទោសំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; សមោហំ វា ចិត្តំ ‘សមោហំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, វីតមោហំ វា ចិត្តំ ‘វីតមោហំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; សំខិត្តំ វា ចិត្តំ ‘សង្ខិត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, វិក្ខិត្តំ វា ចិត្តំ ‘វិក្ខិត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; មហគ្គតំ វា ចិត្តំ ‘មហគ្គតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, អមហគ្គតំ វា ចិត្តំ ‘អមហគ្គតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; សឧត្តរំ វា ចិត្តំ ‘សឧត្តរំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, អនុត្តរំ វា ចិត្តំ ‘អនុត្តរំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; សមាហិតំ វា ចិត្តំ ‘សមាហិតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, អសមាហិតំ វា ចិត្តំ ‘អសមាហិតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ; វិមុត្តំ វា ចិត្តំ ‘វិមុត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ ‘អវិមុត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ទហរោ យុវា មណ្ឌនកជាតិកោ អាទាសេ វា បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អច្ឆេ វា ឧទកបត្តេ សកំ មុខនិមិត្តំ បច្ចវេក្ខមានោ សកណិកំ វា ‘សកណិក’ន្តិ [សកណិកង្គំ វា សកណិកង្គន្តិ (សី.)] ជានេយ្យ , អកណិកំ វា ‘អកណិក’ន្តិ [អកណិកង្គំ វា អកណិកង្គន្តិ (សី.)] ជានេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា បរសត្តានំ បរបុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានន្តិ – សរាគំ វា ចិត្តំ ‘សរាគំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ, វីតរាគំ វា ចិត្តំ…បេ…. សទោសំ វា ចិត្តំ… វីតទោសំ វា ចិត្តំ… សមោហំ វា ចិត្តំ… វីតមោហំ វា ចិត្តំ… សង្ខិត្តំ វា ចិត្តំ… វិក្ខិត្តំ វា ចិត្តំ… មហគ្គតំ វា ចិត្តំ… អមហគ្គតំ វា ចិត្តំ… សឧត្តរំ វា ចិត្តំ… អនុត្តរំ វា ចិត្តំ… សមាហិតំ វា ចិត្តំ… អសមាហិតំ វា ចិត្តំ… វិមុត្តំ វា ចិត្តំ… អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ ‘អវិមុត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានន្តិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៧. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តឹសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ, អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – ‘អមុត្រាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទឹ; តត្រាបាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ សកម្ហា គាមា អញ្ញំ គាមំ គច្ឆេយ្យ, តម្ហាបិ គាមា អញ្ញំ គាមំ គច្ឆេយ្យ; សោ តម្ហា គាមា សកំយេវ គាមំ បច្ចាគច្ឆេយ្យ; តស្ស ឯវមស្ស – ‘អហំ ខោ សកម្ហា គាមា អញ្ញំ គាមំ អគច្ឆឹ, តត្រ ឯវំ អដ្ឋាសឹ ឯវំ និសីទឹ ឯវំ អភាសឹ ឯវំ តុណ្ហី អហោសឹ; តម្ហាបិ គាមា អមុំ គាមំ អគច្ឆឹ, តត្រាបិ ឯវំ អដ្ឋាសឹ ឯវំ និសីទឹ ឯវំ អភាសឹ ឯវំ តុណ្ហី អហោសឹ, សោម្ហិ តម្ហា គាមា សកំយេវ គាមំ បច្ចាគតោ’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ…បេ…. ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៨. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សន្តិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានន្តិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា; ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មា

ទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សន្តិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, ទ្វេ អគារា សទ្វារា [សន្នទ្វារា (ក.)]។ តត្រ ចក្ខុមា បុរិសោ មជ្ឈេ ឋិតោ បស្សេយ្យ មនុស្សេ គេហំ បវិសន្តេបិ និក្ខមន្តេបិ អនុចង្កមន្តេបិ អនុវិចរន្តេបិ; ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សន្តិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានន្តិ…បេ.… តត្រ ច ប មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។

២៥៩. “បុន ចបរំ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បព្ពតសង្ខេបេ ឧទករហទោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ, តត្ថ ចក្ខុមា បុរិសោ តីរេ ឋិតោ បស្សេយ្យ សិប្បិសម្ពុកម្បិ [សិប្បិកសម្ពុកម្បិ (ស្យា. កំ. ក.)] សក្ខរកឋលម្បិ មច្ឆគុម្ពម្បិ ចរន្តម្បិ តិដ្ឋន្តម្បិ។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ ឧទករហទោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ, តត្រិមេ សិប្បិសម្ពុកាបិ សក្ខរកឋលាបិ មច្ឆគុម្ពាបិ ចរន្តិបិ តិដ្ឋន្តិបី’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ឧទាយិ, អក្ខាតា មយា សាវកានំ បដិបទា, យថាបដិបន្នា មេ សាវកា អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។ តត្រ ច បន មេ សាវកា ពហូ អភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា វិហរន្តិ។ អយំ ខោ, ឧទាយិ, បញ្ចមោ ធម្មោ យេន មម សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។

“ឥមេ ខោ, ឧទាយិ, បញ្ច ធម្មា យេហិ មមំ សាវកា សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

មហាសកុលុទាយិសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. សមណមុណ្ឌិកសុត្តំ

២៦០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ [សមណមណ្ឌិកាបុត្តោ (សី. បី.)] សមយប្បវាទកេ តិន្ទុកាចីរេ ឯកសាលកេ មល្លិកាយ អារាមេ បដិវសតិ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ បរិព្ពាជកសតេហិ។ អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ សាវត្ថិយា និក្ខមិ ទិវា ទិវស្ស ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ អថ ខោ បញ្ចកង្គស្ស ថបតិស្ស ឯតទហោសិ – “អកាលោ ខោ តាវ ភគវន្តំ ទស្សនាយ; បដិសល្លីនោ ភគវា។ មនោភាវនិយានម្បិ ភិក្ខូនំ អសមយោ ទស្សនាយ; បដិសល្លីនា មនោភាវនិយា ភិក្ខូ។ យំនូនាហំ យេន សមយប្បវាទកោ តិន្ទុកាចីរោ ឯកសាលកោ មល្លិកាយ អារាមោ យេន ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ តេនុបសង្កមេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ យេន សមយប្បវាទកោ តិន្ទុកាចីរោ ឯកសាលកោ មល្លិកាយ អារាមោ យេន ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។

តេន ខោ បន សមយេន ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ឧន្នាទិនិយា ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទាយ អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តិយា, សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ សយនកថំ មាលាកថំ គន្ធកថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថិកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ បុព្ពបេតកថំ នានត្តកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។

អទ្ទសា ខោ ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ បញ្ចកង្គំ ថបតិំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេសិ – “អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ; អយំ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ អាគច្ឆតិ បញ្ចកង្គោ ថបតិ។ យាវតា ខោ បន សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា គិហី ឱទាតវសនា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ អយំ តេសំ អញ្ញតរោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ។ អប្បសទ្ទកាមា ខោ បន តេ អាយស្មន្តោ អប្បសទ្ទវិនីតា អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទិនោ; អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា”តិ។ អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ។

២៦១. អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ យេន ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឧគ្គាហមានេន បរិព្ពាជកេន សមណមុណ្ឌិកាបុត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទិ ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ បញ្ចកង្គំ ថបតិំ ឧគ្គាហមានោ បរិព្ពាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ ឯតទវោច – “ចតូហិ ខោ អហំ, គហបតិ, ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ។ កតមេហិ ចតូហិ? ឥធ, គហបតិ, ន កាយេន បាបកម្មំ ករោតិ, ន បាបកំ វាចំ ភាសតិ, ន បាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បេតិ, ន បាបកំ អាជីវំ អាជីវតិ – ឥមេហិ ខោ អហំ, គហបតិ, ចតូហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈ”ន្តិ។

អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ ឧគ្គាហមានស្ស បរិព្ពាជកស្ស សមណមុណ្ឌិកាបុត្តស្ស ភាសិតំ នេវ អភិនន្ទិ នប្បដិក្កោសិ។ អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ – “ភគវតោ សន្តិកេ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានិស្សាមី”តិ។ អថ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ យាវតកោ អហោសិ ឧគ្គាហមានេន បរិព្ពាជកេន សមណមុណ្ឌិកាបុត្តេន សទ្ធិំ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ ភគវតោ អារោចេសិ។

២៦២. ឯវំ វុត្តេ, ភគវា បញ្ចកង្គំ ថបតិំ ឯតទវោច – “ឯវំ សន្តេ ខោ, ថបតិ, ទហរោ កុមារោ មន្ទោ ឧត្តានសេយ្យកោ សម្បន្នកុសលោ ភវិស្សតិ បរមកុសលោ ឧត្តមបត្តិបត្តោ សមណោ អយោជ្ឈោ, យថា ឧគ្គាហមានស្ស បរិព្ពាជកស្ស សមណមុណ្ឌិកាបុត្តស្ស វចនំ។ ទហរស្ស ហិ, ថបតិ, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស កាយោតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បន កាយេន បាបកម្មំ ករិស្សតិ, អញ្ញត្រ ផន្ទិតមត្តា! ទហរស្ស ហិ, ថបតិ, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស វាចាតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បន បាបកំ វាចំ ភាសិស្សតិ, អញ្ញត្រ រោទិតមត្តា ! ទហរស្ស ហិ, ថបតិ, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស សង្កប្បោតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បន បាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បិស្សតិ, អញ្ញត្រ វិកូជិតមត្តា [វិកុជ្ជិតមត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)]! ទហរស្ស ហិ, ថបតិ, កុមារស្ស មន្ទស្ស ឧត្តានសេយ្យកស្ស អាជីវោតិបិ ន ហោតិ, កុតោ បន បាបកំ អាជីវំ អាជីវិស្សតិ, អញ្ញត្រ មាតុថញ្ញា! ឯវំ សន្តេ ខោ, ថបតិ, ទហរោ កុមារោ មន្ទោ ឧត្តានសេយ្យកោ សម្បន្នកុសលោ ភវិស្សតិ បរមកុសលោ ឧត្តមបត្តិបត្តោ សមណោ អយោជ្ឈោ, យថា ឧគ្គាហមានស្ស បរិព្ពាជកស្ស សមណមុណ្ឌិកាបុត្តស្ស វចនំ។

២៦៣. “ចតូហិ ខោ អហំ, ថបតិ, ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ ន ចេវ សម្បន្នកុសលំ ន បរមកុសលំ ន ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ, អបិ ចិមំ ទហរំ កុមារំ មន្ទំ ឧត្តានសេយ្យកំ សមធិគយ្ហ តិដ្ឋតិ។ កតមេហិ ចតូហិ? ឥធ, ថបតិ, ន កាយេន បាបកម្មំ ករោតិ, ន បាបកំ វាចំ ភាសតិ, ន បាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បេតិ, ន បាបកំ អាជីវំ អាជីវតិ – ឥមេហិ ខោ អហំ, ថបតិ, ចតូហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ ន ចេវ សម្បន្នកុសលំ ន បរមកុសលំ ន ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ, អបិ ចិមំ ទហរំ កុមារំ មន្ទំ ឧត្តានសេយ្យកំ សមធិគយ្ហ តិដ្ឋតិ។

“ទសហិ ខោ អហំ, ថបតិ, ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ។ ឥមេ អកុសលា សីលា; តមហំ [កហំ (សី.), តហំ (បី.)], ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥតោសមុដ្ឋានា អកុសលា សីលា; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥធ អកុសលា សីលា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឯវំ បដិបន្នោ អកុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។

“ឥមេ កុសលា សីលា; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥតោសមុដ្ឋានា កុសលា សីលា; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥធ កុសលា សីលា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឯវំ បដិបន្នោ កុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។

“ឥមេ អកុសលា សង្កប្បា; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥតោសមុដ្ឋានា អកុសលា សង្កប្បា ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥធ អកុសលា សង្កប្បា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឯវំ បដិបន្នោ អកុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។

“ឥមេ កុសលា សង្កប្បា; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥតោសមុដ្ឋានា កុសលា សង្កប្បា ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឥធ កុសលា សង្កប្បា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។ ឯវំ

បដិបន្នោ កុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ; តមហំ, ថបតិ, វេទិតព្ពន្តិ វទាមិ។

២៦៤. “កតមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សីលា? អកុសលំ កាយកម្មំ, អកុសលំ វចីកម្មំ, បាបកោ អាជីវោ – ឥមេ វុច្ចន្តិ, ថបតិ, អកុសលា សីលា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សីលា កឹសមុដ្ឋានា? សមុដ្ឋានម្បិ នេសំ វុត្តំ។ ‘ចិត្តសមុដ្ឋានា’តិស្ស វចនីយំ។ កតមំ ចិត្តំ? ចិត្តម្បិ ហិ ពហុំ អនេកវិធំ នានប្បការកំ។ យំ ចិត្តំ សរាគំ សទោសំ សមោហំ, ឥតោសមុដ្ឋានា អកុសលា សីលា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សីលា កុហឹ អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ? និរោធោបិ នេសំ វុត្តោ។ ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ កាយទុច្ចរិតំ បហាយ កាយសុចរិតំ ភាវេតិ, វចីទុច្ចរិតំ បហាយ វចីសុចរិតំ ភាវេតិ, មនោទុច្ចរិតំ បហាយ មនោសុចរិតំ ភាវេតិ, មិច្ឆាជីវំ បហាយ សម្មាជីវេន ជីវិតំ កប្បេតិ – ឯត្ថេតេ អកុសលា សីលា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ។

“កថំ បដិបន្នោ, ថបតិ, អកុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ? ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ថបតិ, អកុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

២៦៥. “កតមេ ច, ថបតិ, កុសលា សីលា? កុសលំ កាយកម្មំ, កុសលំ វចីកម្មំ, អាជីវបរិសុទ្ធម្បិ ខោ អហំ, ថបតិ, សីលស្មឹ វទាមិ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ថបតិ, កុសលា សីលា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, កុសលា សីលា កឹសមុដ្ឋានា? សមុដ្ឋានម្បិ នេសំ វុត្តំ។ ‘ចិត្តសមុដ្ឋានា’តិស្ស វចនីយំ។ កតមំ ចិត្តំ? ចិត្តម្បិ ហិ ពហុំ អនេកវិធំ នានប្បការកំ។ យំ ចិត្តំ វីតរាគំ វីតទោសំ វីតមោហំ, ឥតោសមុដ្ឋានា កុសលា សីលា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, កុសលា សីលា កុហឹ អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ? និរោធោបិ នេសំ វុត្តោ។ ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ នោ ច សីលមយោ, តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ យថាភូតំ បជានាតិ; យត្ថស្ស តេ កុសលា សីលា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ។

“កថំ បដិបន្នោ ច, ថបតិ, កុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ? ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ…បេ.… អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ…បេ.… ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ថបតិ, កុសលានំ សីលានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

២៦៦. “កតមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សង្កប្បា? កាមសង្កប្បោ, ព្យាបាទសង្កប្បោ, វិហឹសាសង្កប្បោ – ឥមេ វុច្ចន្តិ, ថបតិ, អកុសលា សង្កប្បា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សង្កប្បា កឹសមុដ្ឋានា? សមុដ្ឋានម្បិ នេសំ វុត្តំ។ ‘សញ្ញាសមុដ្ឋានា’តិស្ស វចនីយំ។ កតមា សញ្ញា? សញ្ញាបិ ហិ ពហូ អនេកវិធា នានប្បការកា។ កាមសញ្ញា, ព្យាបាទសញ្ញា, វិហឹសាសញ្ញា – ឥតោសមុដ្ឋានា អកុសលា សង្កប្បា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, អកុសលា សង្កប្បា កុហឹ អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ? និរោធោបិ នេសំ វុត្តោ។ ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ.… បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឯត្ថេតេ អកុសលា សង្កប្បា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ។

“កថំ បដិបន្នោ ច, ថបតិ, អកុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ? ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ…បេ… អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ…បេ… ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ថបតិ, អកុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

២៦៧. “កតមេ ច, ថបតិ, កុសលា សង្កប្បា? នេក្ខម្មសង្កប្បោ, អព្យាបាទសង្កប្បោ, អវិហឹសាសង្កប្បោ – ឥមេ វុច្ចន្តិ, ថបតិ, កុសលា សង្កប្បា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, កុសលា សង្កប្បា កឹសមុដ្ឋានា? សមុដ្ឋានម្បិ នេសំ វុត្តំ។ ‘សញ្ញាសមុដ្ឋានា’តិស្ស វចនីយំ។ កតមា សញ្ញា? សញ្ញាបិ ហិ ពហូ អនេកវិធា នានប្បការកា។ នេក្ខម្មសញ្ញា, អព្យាបាទសញ្ញា, អវិហឹសាសញ្ញា – ឥតោសមុដ្ឋានា កុសលា សង្កប្បា។

“ឥមេ ច, ថបតិ, កុសលា សង្កប្បា កុហឹ អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ? និរោធោបិ នេសំ វុត្តោ។ ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; ឯត្ថេតេ កុសលា សង្កប្បា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ។

“កថំ បដិបន្នោ ច, ថបតិ, កុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ? ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ…បេ… អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ…បេ… ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ថបតិ, កុសលានំ សង្កប្បានំ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

២៦៨. “កតមេហិ ចាហំ, ថបតិ, ទសហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ? ឥធ, ថបតិ, ភិក្ខុ អសេខាយ សម្មាទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាសង្កប្បេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខាយ សម្មាវាចាយ សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាកម្មន្តេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាអាជីវេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាវាយាមេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខាយ សម្មាសតិយា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាសមាធិនា សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខេន សម្មាញាណេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេខាយ សម្មាវិមុត្តិយា សមន្នាគតោ ហោតិ – ឥមេហិ ខោ អហំ, ថបតិ, ទសហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបត្តិបត្តំ សមណំ អយោជ្ឈ”ន្តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ បញ្ចកង្គោ ថបតិ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

សមណមុណ្ឌិកសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. ចូឡសកុលុទាយិសុត្តំ

២៦៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ មោរនិវាបេ បរិព្ពាជការាមេ បដិវសតិ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “អតិប្បគោ ខោ តាវ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ យេន មោរនិវាបោ បរិព្ពាជការាមោ យេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា យេន មោរនិវាបោ បរិព្ពាជការាមោ តេនុបសង្កមិ។

តេន ខោ បន សមយេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ឧន្នាទិនិយា ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទាយ អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តិយា, សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ សយនកថំ មាលាកថំ គន្ធកថំ

ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថិកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ បុព្ពបេតកថំ នានត្តកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។ អទ្ទសា ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេសិ – "អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ។ អយំ សមណោ គោតមោ អាគច្ឆតិ; អប្បសទ្ទកាមោ ខោ បន សោ អាយស្មា អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទី។ អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា"តិ។ អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ ។

២៧០. អថ ខោ ភគវា យេន សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "ឯតុ ខោ, ភន្តេ, ភគវា។ ស្វាគតំ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ចិរស្សំ ខោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ, ភន្តេ, ភគវា; ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត"ន្តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ សកុលុទាយីបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកំ ភគវា ឯតទវោច – "កាយ នុត្ថ, ឧទាយិ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា"តិ? "តិដ្ឋតេសា, ភន្តេ, កថា យាយ មយំ ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា។ នេសា, ភន្តេ, កថា ភគវតោ ទុល្លភា ភវិស្សតិ បច្ឆាបិ សវនាយ។ យទាហំ, ភន្តេ, ឥមំ បរិសំ អនុបសង្កន្តោ ហោមិ អថាយំ បរិសា អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តី និសិន្នា ហោតិ; យទា ច ខោ អហំ, ភន្តេ, ឥមំ បរិសំ ឧបសង្កន្តោ ហោមិ អថាយំ បរិសា មមញ្ញេវ មុខំ ឧល្លោកេន្តី និសិន្នា ហោតិ – 'យំ នោ សមណោ ឧទាយី ធម្មំ ភាសិស្សតិ តំ [តំ នោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សោស្សាមា'តិ; យទា បន , ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិសំ ឧបសង្កន្តោ ហោតិ អថាហញ្ចេវ អយញ្ច បរិសា ភគវតោ មុខំ ឧល្លោកេន្តា [ឱលោកេន្តិ (ស្យា. កំ. ក.)] និសិន្នា ហោម – 'យំ នោ ភគវា ធម្មំ ភាសិស្សតិ តំ សោស្សាមា'"តិ។

២៧១. "តេនហុទាយិ, តំយេវេត្ថ បដិភាតុ យថា មំ បដិភាសេយ្យា"សិ។ "បុរិមានិ , ភន្តេ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានមានោ 'ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត'ន្តិ។ សោ មយា [បច្ចុបដ្ឋិត"ន្តិ មយា (?)] បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេសិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំយេវ អារព្ភ សតិ ឧទបាទិ – 'អហោ នូន ភគវា, អហោ នូន សុគតោ! យោ ឥមេសំ ធម្មានំ សុកុសលោ'"តិ។ "កោ បន សោ, ឧទាយិ, សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានមានោ 'ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត'ន្តិ, យោ តយា បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេសិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសី"តិ? 'និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ'តិ។

"យោ ខោ, ឧទាយិ, អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ… បេ…. ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យ, សោ វា មំ បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យ, តំ វាហំ បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យំ; សោ វា មេ បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន ចិត្តំ អារាធេយ្យ, តស្ស វាហំ បុព្ពន្តំ អារព្ភ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន ចិត្តំ អារាធេយ្យំ។

"យោ [សោ (សី. បី.)] ខោ, ឧទាយិ, ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សេយ្យ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានេយ្យ, សោ វា មំ អបរន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យ, តំ វាហំ អបរន្តំ អារព្ភ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យំ; សោ វា មេ អបរន្តំ អារព្ភ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន ចិត្តំ អារាធេយ្យ, តស្ស វាហំ អបរន្តំ អារព្ភ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន ចិត្តំ អារាធេយ្យំ។

"អបិ ច, ឧទាយិ, តិដ្ឋតុ បុព្ពន្តោ, តិដ្ឋតុ អបរន្តោ។ ធម្មំ តេ ទេសេស្សាមិ – ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ, ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ; ឥមស្មិំ អសតិ ឥទំ ន ហោតិ, ឥមស្ស និរោធា ឥទំ និរុជ្ឈតី"តិ។

"អហញ្ហិ, ភន្តេ, យាវតកម្បិ មេ ឥមិនា អត្តភាវេន បច្ចនុភូតំ តម្បិ នប្បហោមិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនុស្សរិតុំ, កុតោ បនាហំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរិស្សាមិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ…. ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរិស្សាមិ, សេយ្យថាបិ ភគវា? អហញ្ហិ, ភន្តេ, ឯតរហិ បំសុបិសាចកម្បិ ន បស្សាមិ, កុតោ បនាហំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សិស្សាមិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានិស្សាមិ, សេយ្យថាបិ ភគវា? យំ បន មំ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ – 'អបិ ច, ឧទាយិ, តិដ្ឋតុ បុព្ពន្តោ, តិដ្ឋតុ អបរន្តោ; ធម្មំ តេ ទេសេស្សាមិ – ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ, ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ; ឥមស្មិំ អសតិ ឥទំ ន

ហោតិ, តមស្ស និរោធា តទំ និរុជ្ឈតី’តិ តញ្ច បន មេ ភិយ្យោសោមត្តាយ ន បក្ខាយតិ។ អប្បេវ នាមាហំ, ភន្តេ, សកេ អាចរិយកេ ភគវតោ ចិត្តំ អារាធេយ្យំ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេនា”តិ។

២៧២. “កិន្តិ បន តេ, ឧទាយិ, សកេ អាចរិយកេ ហោតី”តិ? “អម្ហាកំ, ភន្តេ, សកេ អាចរិយកេ ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ បរមោ វណ្ណោ, អយំ បរមោ វណ្ណោ’”តិ។

“យំ បន តេ ឯតំ, ឧទាយិ, សកេ អាចរិយកេ ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ បរមោ វណ្ណោ, អយំ បរមោ វណ្ណោ’តិ, កតមោ សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ? “យស្មា, ភន្តេ, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ។

“កតមោ បន សោ បរមោ វណ្ណោ យស្មា វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថី”តិ? “យស្មា , ភន្តេ, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ។

“ទីឃាបិ ខោ តេ ឯសា, ឧទាយិ, ផរេយ្យ – ‘យស្មា, ភន្តេ, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ, តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសិ។ សេយ្យថាបិ, ឧទាយិ, បុរិសោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហំ យា ឥមស្មិំ ជនបទេ ជនបទកល្យាណី តំ ឥច្ឆាមិ, តំ កាមេមី’តិ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ជនបទកល្យាណឹ ឥច្ឆសិ កាមេសិ, ជានាសិ តំ ជនបទកល្យាណឹ – ខត្តិយី វា ព្រាហ្មណី វា វេស្សី វា សុទ្ទី វា”តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘នោ’តិ វទេយ្យ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ជនបទកល្យាណឹ ឥច្ឆសិ កាមេសិ, ជានាសិ តំ ជនបទកល្យាណឹ – ឯវំនាមា ឯវំគោត្តាតិ វាតិ...បេ.... ទីឃា វា រស្សា វា មជ្ឈិមា វា កាឡី វា សាមា វា មង្គុរច្ឆវី វាតិ... អមុកស្មិំ គាមេ វា និគមេ វា នគរេ វា’តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘នោ’តិ វទេយ្យ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ន ជានាសិ ន បស្សសិ, តំ ត្វំ ឥច្ឆសិ កាមេសី’”តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘អាមា’តិ វទេយ្យ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ – ននុ ឯវំ សន្តេ, តស្ស បុរិសស្ស អប្បាដិហីរកតំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តស្ស បុរិសស្ស អប្បាដិហីរកតំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតី”តិ។

“ឯវមេវ ខោ ត្វំ, ឧទាយិ, ‘យស្មា, ភន្តេ, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ, តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសី”តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តោ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច, ឯវំ វណ្ណោ អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ។

២៧៣. “តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យោ វា មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តោ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ, យា វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យា វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា, យោ វា តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ [អភិទេ (ក. សី.), អភិទោសំ (ក.) អភិទោតិ អភិ

សទ្ទេន សមានត្ថនិបាតបទំ (ឆក្កង្គុត្តរដីកា មហាវគ្គ អដ្ឋមសុត្តវណ្ណនា)] អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យោ វា តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ, យោ វា វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ មជ្ឈន្ហិកសមយំ សូរិយោ – ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភន្តេ, វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ មជ្ឈន្ហិកសមយំ សូរិយោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“អតោ ខោ តេ, ឧទាយិ, ពហូ ហិ ពហុតរា ទេវា យេ ឥមេសំ ចន្ទិមសូរិយានំ អាភា នានុភោន្តិ, ត្យាហំ បជានាមិ។ អថ ច បនាហំ ន វទាមិ – ‘យស្មា វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថី’តិ។ អថ ច បន ត្វំ, ឧទាយិ, ‘យ្វាយំ វណ្ណោ កិមិនា ខជ្ជោបនកេន និហីនតរោ [ហីនតរោ (សី. បី.)] ច បតិកិដ្ឋតរោ ច សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ, តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសី”តិ។ “អច្ឆិទំ [អច្ឆិរ (ក.), អច្ឆិទ (?)] ភគវា កថំ, អច្ឆិទំ សុគតោ កថ”ន្តិ!

“កិំ បន ត្វំ, ឧទាយិ, ឯវំ វទេសិ – ‘អច្ឆិទំ ភគវា កថំ, អច្ឆិទំ សុគតោ កថ’”តិ? “អម្ហាកំ, ភន្តេ, សកេ អាចរិយកេ ឯវំ ហោតិ – ‘អយំ បរមោ វណ្ណោ, អយំ បរមោ វណ្ណោ’តិ។ តេ មយំ, ភន្តេ, ភគវតា សកេ អាចរិយកេ សមនុយុញ្ជិយមានា សមនុគ្គាហិយមានា សមនុភាសិយមានា រិត្តា តុច្ឆា អបរទ្ធា”តិ។

២៧៤. “កិំ បនុទាយិ, អត្ថិ ឯកន្តសុខោ លោកោ, អត្ថិ អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ? “អម្ហាកំ, ភន្តេ, សកេ អាចរិយកេ ឯវំ ហោតិ – ‘អត្ថិ ឯកន្តសុខោ លោកោ, អត្ថិ អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’”តិ។

“កតមា បន សា, ឧទាយិ, អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ? “ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារំ បហាយ កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, អញ្ញតរំ វា បន តបោគុណំ សមាទាយ វត្តតិ។ អយំ ខោ សា, ភន្តេ, អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យស្មិំ សមយេ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, ឯកន្តសុខី វា តស្មិំ សមយេ អត្តា ហោតិ សុខទុក្ខី វា”តិ? “សុខទុក្ខី, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យស្មិំ សមយេ អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, ឯកន្តសុខី វា តស្មិំ សមយេ អត្តា ហោតិ សុខទុក្ខី វា”តិ? “សុខទុក្ខី, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យស្មិំ សមយេ កាមេសុមិច្ឆាចារំ បហាយ កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, ឯកន្តសុខី វា តស្មិំ សមយេ អត្តា ហោតិ សុខទុក្ខី វា”តិ? “សុខទុក្ខី, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យស្មិំ សមយេ មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, ឯកន្តសុខី វា តស្មិំ សមយេ អត្តា ហោតិ សុខទុក្ខី វា”តិ? “សុខទុក្ខី, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, យស្មិំ សមយេ អញ្ញតរំ តបោគុណំ សមាទាយ វត្តតិ, ឯកន្តសុខី វា តស្មិំ សមយេ អត្តា ហោតិ សុខទុក្ខី វា”តិ? “សុខទុក្ខី, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ឧទាយិ, អបិ នុ ខោ វោកិណ្ណសុខទុក្ខំ បដិបទំ អាគម្ម ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយា ហោតី”តិ [សច្ឆិកិរិយាយាតិ (ក.)]? “អច្ឆិទំ ភគវា កថំ, អច្ឆិទំ សុគតោ កថ”ន្តិ!

“កិំ បន ត្វំ, ឧទាយិ, វទេសិ – ‘អច្ឆិទំ ភគវា កថំ, អច្ឆិទំ សុគតោ កថ’”តិ? “អម្ហាកំ, ភន្តេ, សកេ អាចរិយកេ ឯវំ ហោតិ – ‘អត្ថិ ឯកន្តសុខោ លោកោ, អត្ថិ អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស

សច្ឆិកិរិយាយា’តិ។ តេ មយំ, ភន្តេ, ភគវតា សកេ អាចរិយកេ សមនុយុញ្ជិយមានា សមនុគ្គាហិយមានា សមនុភាសិយមានា រិត្តា តុច្ឆា អបរទ្ធា’’តិ [អបរទ្ធា (សី.), អបរទ្ធាបិ (ស្យា. កំ. បី.)]។

២៧៥. ‘‘កិំ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ឯកន្តសុខោ លោកោ, អត្ថិ អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ? ‘‘អត្ថិ ខោ, ឧទាយិ, ឯកន្តសុខោ លោកោ, អត្ថិ អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ។

‘‘កតមា បន សា, ភន្តេ, អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ? ‘‘ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; វិតក្កវិចារានំ វូបសមា… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; បីតិយា ច វិរាគា… តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ – អយំ ខោ សា, ឧទាយិ, អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ។

‘‘ន [កិំ នុ (ស្យា. កំ. ក.)] ខោ សា, ភន្តេ, អាការវតី បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយ, សច្ឆិកតោ ហិស្ស, ភន្តេ, ឯត្តាវតា ឯកន្តសុខោ លោកោ ហោតី’’តិ។ ‘‘ន ខ្វាស្ស, ឧទាយិ, ឯត្តាវតា ឯកន្តសុខោ លោកោ សច្ឆិកតោ ហោតិ; អាការវតីត្វេវ សា បដិបទា ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សកុលុទាយិស្ស បរិព្ពាជកស្ស បរិសា ឧន្នាទិនី ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អហោសិ – ‘‘ឯត្ថ មយំ អនស្សាម សាចរិយកា, ឯត្ថ មយំ អនស្សាម [បនស្សាម (សី.)] សាចរិយកា! ន មយំ ឥតោ ភិយ្យោ ឧត្តរិតរំ បជានាមា’’តិ។

អថ ខោ សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ តេ បរិព្ពាជកេ អប្បសទ្ទេ កត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កិត្តាវតា បនាស្ស, ភន្តេ, ឯកន្តសុខោ លោកោ សច្ឆិកតោ ហោតី’’តិ? ‘‘ឥធុទាយិ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា…បេ…. ចតុត្ថំ ឈានំ… ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ យា តា ទេវតា ឯកន្តសុខំ លោកំ ឧបបន្នា តាហិ ទេវតាហិ សទ្ធិំ សន្តិដ្ឋតិ សល្លបតិ សាកច្ឆំ សមាបជ្ជតិ។ ឯត្តាវតា ខ្វាស្ស, ឧទាយិ, ឯកន្តសុខោ លោកោ សច្ឆិកតោ ហោតី’’តិ។

២៧៦. ‘‘ឯតស្ស នូន, ភន្តេ, ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី’’តិ? ‘‘ន ខោ, ឧទាយិ, ឯកន្តសុខស្ស លោកស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។ អត្ថិ ខោ, ឧទាយិ , អញ្ញេវ ធម្មា ឧត្តរិតរា ច បណីតតរា ច យេសំ សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី’’តិ។

‘‘កតមេ បន តេ, ភន្តេ, ធម្មា ឧត្តរិតរា ច បណីតតរា ច យេសំ សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី’’តិ? ‘‘ឥធុទាយិ, តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា…បេ…. សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយម្បិ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច យស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ’’។

‘‘បុន ចបរំ, ឧទាយិ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ…. ទុតិយំ ឈានំ… តតិយំ ឈានំ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយម្បិ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច យស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។

‘‘សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ…. ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ អយម្បិ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច យស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។

‘‘សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ…បេ…. យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ អយម្បិ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច យស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ... ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ... ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ... ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ អយម្បិ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច យស្ស សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។ ឥមេ ខោ, ឧទាយិ, ធម្មា ឧត្តរិតរា ច បណីតតរា ច យេសំ សច្ឆិកិរិយាហេតុ ភិក្ខូ មយិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី”តិ។

២៧៧. ឯវំ វុត្តេ, សកុលុទាយី បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ , អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សកុលុទាយិស្ស បរិព្ពាជកស្ស បរិសា សកុលុទាយីំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោចុំ – “មា ភវំ, ឧទាយិ, សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិ; មា ភវំ, ឧទាយិ, អាចរិយោ ហុត្វា អន្តេវាសីវាសំ វសិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧទកមណិកោ [មណិកោ (សី. បី. ក.)] ហុត្វា ឧទញ្ចនិកោ [ឧទ្ទេកនិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អស្ស, ឯវំ សម្បទមិទំ [ឯវំ សម្បទមេតំ (សី. បី.)] ភោតោ ឧទាយិស្ស ភវិស្សតិ។ មា ភវំ, ឧទាយិ, សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិ; មា ភវំ, ឧទាយិ, អាចរិយោ ហុត្វា អន្តេវាសីវាសំ វសី”តិ។ ឥតិ ហិទំ សកុលុទាយិស្ស បរិព្ពាជកស្ស បរិសា សកុលុទាយីំ បរិព្ពាជកំ អន្តរាយមកាសិ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយេតិ។

ចូឡសកុលុទាយិសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. វេខនសសុត្តំ

២៧៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ វេខនសោ [វេខនស្សោ (សី. បី.)] បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ វេខនសោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ សន្តិកេ ឧទានំ ឧទានេសិ – “អយំ បរមោ វណ្ណោ, អយំ បរមោ វណ្ណោ”តិ។

“កិំ បន ត្វំ, កច្ចាន, ឯវំ វទេសិ – ‘អយំ បរមោ វណ្ណោ, អយំ បរមោ វណ្ណោ’តិ? កតមោ, កច្ចាន, សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ?

“យស្មា, ភោ គោតម, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ។

“កតមោ បន សោ, កច្ចាន, វណ្ណោ យស្មា វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថី”តិ?

“យស្មា, ភោ គោតម, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ”តិ។

“ទីឃាបិ ខោ តេ ឯសា, កច្ចាន, ផរេយ្យ – ‘យស្មា, ភោ គោតម, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ, តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសិ។ សេយ្យថាបិ, កច្ចាន, បុរិសោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហំ យា ឥមស្មិំ ជនបទេ ជនបទកល្យាណី, តំ ឥច្ឆាមិ តំ កាមេមី’តិ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ជនបទកល្យាណឹ ឥច្ឆសិ កាមេសិ, ជានាសិ តំ ជនបទកល្យាណឹ – ខត្តិយី វា ព្រាហ្មណី វា វេស្សី វា សុទ្ទី វា’តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘នោ’តិ វទេយ្យ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ជនបទកល្យាណឹ ឥច្ឆសិ កាមេសិ, ជានាសិ តំ ជនបទកល្យាណឹ ‘ឯវំនាមា ឯវំគោត្តាតិ វាតិ...បេ.... ទីឃា វា រស្សា វា មជ្ឈិមា វា កាឡី វា សាមា វា មង្គុរច្ឆវី វាតិ... អមុកស្មិំ គាមេ វា និគមេ វា នគរេ វា’តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘នោ’តិ វទេយ្យ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អម្ភោ បុរិស, យំ ត្វំ ន ជានាសិ ន បស្សសិ, តំ ត្វំ ឥច្ឆសិ កាមេសី’”តិ? ឥតិ បុដ្ឋោ ‘អាមា’តិ វទេយ្យ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, ននុ ឯវំ សន្តេ តស្ស បុរិសស្ស អប្បាដិហីរកតំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ គោតម, ឯវំ សន្តេ តស្ស បុរិសស្ស អប្បាដិហីរកតំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតី”តិ។ “ឯវមេវ ខោ ត្វំ, កច្ចាន, ‘យស្មា, ភោ គោតម, វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ វា បណីតតរោ វា នត្ថិ សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ; តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសី”តិ។ “សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តោ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច, ឯវំ វណ្ណោ អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ។

២៧៩. “តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យោ វា មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តោ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ, អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ កិមិ ខជ្ជោបនកោ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ, ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ, អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ តេលប្បទីបោ, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ, ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ, អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យោ វា រត្តន្ធការតិមិសាយ មហាអគ្គិក្ខន្ធោ, យា វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា, ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា, អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យា វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ ឱសធិតារកា, យោ វា តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ, ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ, អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, កច្ចាន, យោ វា តទហុបោសថេ បន្នរសេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ អឌ្ឍរត្តសមយំ ចន្ទោ, យោ វា វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ មជ្ឈន្តិកសមយំ សូរិយោ, ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ កតមោ វណ្ណោ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ? “យ្វាយំ, ភោ គោតម, វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អភិទោ មជ្ឈន្តិកសមយំ សូរិយោ – អយំ ឥមេសំ ឧភិន្នំ វណ្ណានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា”តិ។ “អតោ ខោ តេ, កច្ចាន, ពហូ ហិ ពហុតរា ទេវា យេ ឥមេសំ ចន្ទិមសូរិយានំ អាភា នានុភោន្តិ, ត្យាហំ បជានាមិ។ អថ ច បនាហំ ន វទាមិ – ‘យស្មា វណ្ណា អញ្ញោ វណ្ណោ ឧត្តរិតរោ ច បណីតតរោ ច នត្ថី’តិ។ អថ ច បន ត្វំ, កច្ចាន, ‘យ្វាយំ វណ្ណោ កិមិនា ខជ្ជោបនកេន និហីនតរោ ច បតិកិដ្ឋតរោ ច សោ បរមោ វណ្ណោ’តិ វទេសិ; តញ្ច វណ្ណំ ន បញ្ញបេសិ”។

២៨០. “បញ្ច ខោ ឥមេ, កច្ចាន, កាមគុណា។ កតមេ បញ្ច? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា, សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា…បេ…. ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា… កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ពា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា – ឥមេ ខោ, កច្ចាន, បញ្ច កាមគុណា។ យំ ខោ, កច្ចាន, ឥមេ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមសុខំ។ ឥតិ កាមេហិ កាមសុខំ, កាមសុខា កាមគ្គសុខំ តត្ថ អគ្គមក្ខាយតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, វេខនសោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ ភោតា គោតមេន – ‘កាមេហិ កាមសុខំ, កាមសុខា កាមគ្គសុខំ តត្ថ អគ្គមក្ខាយតី’តិ។ (‘កាមេហិ, ភោ គោតម, កាមសុខំ, កាមសុខា កាមគ្គសុខំ, តត្ថ អគ្គមក្ខាយតី’តិ) [( ) សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] – “ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, កច្ចាន, តយា អញ្ញទិដ្ឋិកេន អញ្ញខន្តិកេន អញ្ញរុចិកេន អញ្ញត្រយោគេន អញ្ញត្រាចរិយកេន – កាមា [កាមំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា កាមសុខំ វា កាមគ្គសុខំ វា។ យេ ខោ តេ, កច្ចាន, ភិក្ខូ អរហន្តោ ខីណាសវា វុសិតវន្តោ កតករណីយា ឱហិតភារា អនុប្បត្តសទត្ថា បរិក្ខីណភវសំយោជនា សម្មទញ្ញា វិមុត្តា តេ ខោ ឯតំ ជានេយ្យុំ – កាមា វា កាមសុខំ វា កាមគ្គសុខំ វា”តិ។

២៨១. ឯវំ វុត្តេ, វេខនសោ បរិព្ពាជកោ កុបិតោ អនត្តមនោ ភគវន្តំយេវ ខុំសេន្តោ ភគវន្តំយេវ វម្ភេន្តោ ភគវន្តំយេវ វទមានោ “សមណោ [សមណោ ច (សី. បី.)] គោតមោ បាបិតោ ភវិស្សតី”តិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯវមេវ បនិធេកច្ចេ [បនិធេកេ (សី. បី.), បនិមេកេ (ឧបរិសុភសុត្តេ)] សមណព្រាហ្មណា អជានន្តា បុព្ពន្តំ, អបស្សន្តា អបរន្តំ អថ ច បន ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ – បជានាមា’តិ – បដិជានន្តិ [ឥត្ថត្តាយាតិ បដិជានន្តិ (បី.)]។ តេសមិទំ ភាសិតំ ហស្សកំយេវ សម្បជ្ជតិ, នាមកំយេវ សម្បជ្ជតិ, រិត្តកំយេវ សម្បជ្ជតិ, តុច្ឆកំយេវ សម្បជ្ជតី”តិ។ “យេ ខោ តេ, កច្ចាន, សមណព្រាហ្មណា អជានន្តា បុព្ពន្តំ , អបស្សន្តា អបរន្តំ, ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ – បជានាមា’តិ – បដិជានន្តិ; តេសំ សោយេវ [តេសំ តេសាយំ (សី.), តេសំយេវ សោ (?)] សហធម្មិកោ និគ្គហោ ហោតិ។ អបិ ច, កច្ចាន, តិដ្ឋតុ បុព្ពន្តោ, តិដ្ឋតុ អបរន្តោ។ ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ, អហមនុសាសាមិ អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ [យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជមានោ (?)] នចិរស្សេវ សាមញ្ញេវ ញស្សតិ សាមំ ទក្ខិតិ – ឯវំ កិរ សម្មា [ឯវំ កិរាយស្មា (ស្យា. ក.)] ពន្ធនា វិប្បមោក្ខោ ហោតិ, យទិទំ អវិជ្ជាពន្ធនា។ សេយ្យថាបិ, កច្ចាន, ទហរោ កុមារោ មន្ទោ ឧត្តានសេយ្យកោ កណ្ឋបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ អស្ស សុត្តពន្ធនេហិ; តស្ស វុទ្ធិមន្វាយ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកមន្វាយ តានិ ពន្ធនានិ មុច្ចេយ្យុំ; សោ មោក្ខោម្ហីតិ ខោ ជានេយ្យ នោ ច ពន្ធនំ ។ ឯវមេវ ខោ, កច្ចាន, ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ, អហមនុសាសាមិ, អហំ ធម្មំ ទេសេមិ; យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ នចិរស្សេវ សាមញ្ញេ ញស្សតិ , សាមំ ទក្ខិតិ – ‘ឯវំ កិរ សម្មា ពន្ធនា វិប្បមោក្ខោ ហោតិ, យទិទំ អវិជ្ជា ពន្ធនា’”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, វេខនសោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

វេខនសសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

បរិព្ពាជកវគ្គោ និដ្ឋិតោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បុណ្ឌរី-អគ្គិសហ-កថិនាមោ, ទីឃនខោ បុន ភារទ្វាជគោត្តោ;
សន្ទកឧទាយិមុណ្ឌិកបុត្តោ, មណិកោ តថាកច្ចានោ វរវគ្គោ។

៤. រាជវគ្គោ

១. ឃដិការសុត្តំ

២៨២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ អថ ខោ ភគវា មគ្គា ឱក្កម្ម អញ្ញតរស្មិំ បទេសេ សិតំ បាត្វាកាសិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខោ ហេតុ, កោ បច្ចយោ ភគវតោ សិតស្ស បាតុកម្មាយ? ន អការណេន [ន អការណេ (សី.)] តថាគតា សិតំ បាតុករោន្តី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ឯកំសំ ចីវរំ [ឧត្តរាសង្គ (ស្យា. កំ.)] កត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ ភគវតោ សិតស្ស បាតុកម្មាយ? ន អការណេន តថាគតា សិតំ បាតុករោន្តី”តិ។ “ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, ឥមស្មិំ បទេសេ វេគឡិង្គំ [វេហលិង្គំ (សី.), វេភលិគំ (ស្យា. កំ.), វេភលិង្គំ (បី.)] នាម គាមនិគមោ អហោសិ ឥទ្ធោ ចេវ ផីតោ ច ពហុជនោ អាកិណ្ណមនុស្សោ។ វេគឡិង្គំ ខោ, អានន្ទ, គាមនិគមំ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឧបនិស្សាយ វិហាសិ។ ឥធ សុទំ, អានន្ទ, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អារាមោ អហោសិ។ ឥធ សុទំ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ និសិន្នកោ ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវទតី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “តេន ហិ, ភន្តេ, ភគវា និសីទតុ ឯត្ថ។ អយំ ភូមិបទេសោ ទ្វីហិ អរហន្តេហិ សម្មាសម្ពុទ្ធេហិ បរិភុត្តោ ភវិស្សតី”តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ –

“ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, ឥមស្មិំ បទេសេ វេគឡិង្គំ នាម គាមនិគមោ អហោសិ ឥទ្ធោ ចេវ ផីតោ ច ពហុជនោ អាកិណ្ណមនុស្សោ។ វេគឡិង្គំ ខោ, អានន្ទ, គាមនិគមំ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឧបនិស្សាយ វិហាសិ។ ឥធ សុទំ, អានន្ទ, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អារាមោ អហោសិ។ ឥធ សុទំ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ និសិន្នកោ ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវទតិ។

២៨៣. “វេគឡិង្គេ ខោ, អានន្ទ, គាមនិគមេ ឃដិការោ [ឃដីការោ (សី. បី.)] នាម កុម្ភការោ កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ ឃដិការស្ស ខោ, អានន្ទ, កុម្ភការស្ស ជោតិបាលោ នាម មាណវោ សហាយោ អហោសិ បិយសហាយោ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ អាមន្តេសិ – ‘អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘អលំ, សម្ម ឃដិការ។ កឹ បន តេន មុណ្ឌកេន សមណកេន ទិដ្ឋេនា’តិ? ទុតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ…បេ.… តតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ ឯតទវោច – ‘អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ តតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘អលំ, សម្ម ឃដិការ។ កឹ បន តេន មុណ្ឌកេន សមណកេន ទិដ្ឋេនា’តិ? ‘តេន ហិ, សម្ម ជោតិបាល, សោត្តិសិនានិំ [សោត្តិំ សិនានិំ (សី. បី.), សោត្តិសិនានំ (ស្យា. កំ. ក.)] អាទាយ [អាហរ (ក.)] នទិំ គមិស្សាម សិនាយិតុ’ន្តិ។ ‘ឯវំ សម្មា’តិ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ ច កុម្ភការោ ជោតិបាលោ ច មាណវោ សោត្តិសិនានិំ អាទាយ នទិំ អគមំសុ សិនាយិតុំ។

២៨៤. “អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ អាមន្តេសិ – ‘អយំ, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អវិទូរេ អារាមោ។ អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘អលំ, សម្ម ឃដិការ។ កឹ បន តេន មុណ្ឌកេន សមណកេន ទិដ្ឋេនា’តិ? ទុតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ…បេ.… តតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ ឯតទវោច – ‘អយំ, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អវិទូរេ អារាមោ។ អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ តតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘អលំ, សម្ម ឃដិការ។ កឹ បន តេន មុណ្ឌកេន សមណកេន ទិដ្ឋេនា’តិ? អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ ឱវដ្ដិកាយំ បរាមសិត្វា ឯតទវោច – ‘អយំ, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អវិទូរេ

អារាមោ។ អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឱវដ្ដិកំ វិនិវេដ្ឋេត្វា [វិនិវេបេត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘អលំ, សម្ម ឃដិការ។ កឹ បន តេន មុណ្ឌកេន សមណកេន ទិដ្ឋេនា’តិ? អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ ជោតិបាលំ មាណវំ សីសំន្ហាតំ [សសីសំ នហាតំ (សី.), សីសន្ហាតំ (ស្យា. កំ.)] កេសេសុ បរាមសិត្វា ឯតទវោច – ‘អយំ, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អវិទូរេ អារាមោ។ អាយាម, សម្ម ជោតិបាល, កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាម ។ សាធុសម្មតញ្ហិ មេ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលស្ស មាណវស្ស ឯតទហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! យត្រ ហិ នាមាយំ ឃដិការោ កុម្ភការោ ឥត្តរជច្ចោ សមានោ អម្ហាកំ សីសំន្ហាតានំ កេសេសុ បរាមសិតព្ពំ មញ្ញិស្សតិ; ន វតិទំ កិរ ឱរកំ មញ្ញេ ភវិស្សតី’តិ; ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘យាវតាទោហិបិ [យាវេតទោហិបិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], សម្ម ឃដិការា’តិ? ‘យាវតាទោហិបិ, សម្ម ជោតិបាល។ តថា ហិ បន មេ សាធុសម្មតំ តស្ស ភគវតោ ទស្សនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម ឃដិការ, មុញ្ច; គមិស្សាមា’តិ។

២៨៥. “អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ ច កុម្ភការោ ជោតិបាលោ ច មាណវោ យេន កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ឃដិការោ កុម្ភការោ កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ជោតិបាលោ បន មាណវោ កស្សបេន ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អយំ មេ, ភន្តេ, ជោតិបាលោ មាណវោ សហាយោ បិយសហាយោ។ ឥមស្ស ភគវា ធម្មំ ទេសេតូ’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឃដិការញ្ច កុម្ភការំ ជោតិបាលញ្ច មាណវំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ ច កុម្ភការោ ជោតិបាលោ ច មាណវោ កស្សបេន ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។

២៨៦. “អថ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ ឃដិការំ កុម្ភការំ ឯតទវោច – ‘ឥមំ នុ ត្វំ, សម្ម ឃដិការ, ធម្មំ សុណន្តោ អថ ច បន អគារស្មា អនគារិយំ ន បព្ពជិស្សសី’តិ? ‘ននុ មំ, សម្ម ជោតិបាល, ជានាសិ, អន្ធេ ជិណ្ណេ មាតាបិតរោ បោសេមី’តិ? ‘តេន ហិ, សម្ម ឃដិការ, អហំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមី’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ ច កុម្ភការោ ជោតិបាលោ ច មាណវោ យេន កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមឹសុ ; ឧបសង្កមិត្វា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, អានន្ទ, ឃដិការោ កុម្ភការោ កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អយំ មេ, ភន្តេ, ជោតិបាលោ មាណវោ សហាយោ បិយសហាយោ។ ឥមំ ភគវា បព្ពាជេតូ’តិ។ អលត្ថ ខោ, អានន្ទ, ជោតិបាលោ មាណវោ កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។

២៨៧. “អថ ខោ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អចិរូបសម្បន្នេ ជោតិបាលេ មាណវេ អឌ្ឍមាសុបសម្បន្នេ វេគឡិង្គេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន ពារាណសី តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ពារាណសី តទវសរិ។ តត្រ សុទំ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ ។ អស្សោសិ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា – ‘កស្សបោ កិរ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពារាណសឹ អនុប្បត្តោ ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្រំ [ភទ្រំ ភទ្រំ (ក.)] យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ ពារាណសិយា និយ្យាសិ មហច្ចរាជានុភាវេន [មហច្ចា រាជានុភាវេន (សី.), មហតា រាជានុភាវេន (បី.)] កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ទស្សនាយ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេន កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ, អានន្ទ, កិកឹ កាសិរាជានំ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបេន ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា’តិ។ អធិវាសេសិ ខោ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបស្ស ភគវតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា កស្សបំ ភគវន្តំ

អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា បណ្ឌុបុដកស្ស [បណ្ឌុមុដីកស្ស (សី. បី.), បណ្ឌុមុទិកស្ស (ស្យា. កំ.)] សាលិនោ វិគតកាឡកំ អនេកសូបំ អនេកព្យញ្ជនំ, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កាលំ អារោចាបេសិ – ‘កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត’ន្តិ។

២៨៨. “អថ ខោ, អានន្ទ, កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ភុត្តាវិំ ឱនីតបត្តបាណិំ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ពារាណសិយំ វស្សាវាសំ; ឯវរូបំ សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានំ ភវិស្សតី’តិ។ ‘អលំ, មហារាជ។ អធិវុត្ថោ មេ វស្សាវាសោ’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ… តតិយម្បិ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ពារាណសិយំ វស្សាវាសំ; ឯវរូបំ សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានំ ភវិស្សតី’តិ។ ‘អលំ, មហារាជ។ អធិវុត្ថោ មេ វស្សាវាសោ’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ ‘ន មេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អធិវាសេតិ ពារាណសិយំ វស្សាវាស’ន្តិ អហុទេវ អញ្ញថត្តំ , អហុ ទោមនស្សំ។ អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា កស្សបំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, អញ្ញោ កោចិ មយា ឧបដ្ឋាកតរោ’តិ?

“‘អត្ថិ, មហារាជ, វេគឡិង្គំ នាម គាមនិគមោ។ តត្ថ ឃដិការោ នាម កុម្ភការោ; សោ មេ ឧបដ្ឋាកោ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ តុយ្ហំ ខោ បន, មហារាជ, ន មេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អធិវាសេតិ ពារាណសិយំ វស្សាវាសន្តិ អត្ថេវ [អត្ថិ (សី. បី.)] អញ្ញថត្តំ, អត្ថិ ទោមនស្សំ។ តយិទំ ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស [ឃដិការេ កុម្ភការេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នត្ថិ ច ន ច ភវិស្សតិ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ ពុទ្ធំ សរណំ គតោ, ធម្មំ សរណំ គតោ, សង្ឃំ សរណំ គតោ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ, មុសាវាទា បដិវិរតោ, សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតោ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ, ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ, សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ, អរិយកន្តេហិ សីលេហិ សមន្នាគតោ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ ទុក្ខេ និក្កង្ខោ, ទុក្ខសមុទយេ និក្កង្ខោ, ទុក្ខនិរោធេ និក្កង្ខោ, ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ និក្កង្ខោ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ ឯកភត្តិកោ ព្រហ្មចារី សីលវា កល្យាណធម្មោ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ និក្ខិត្តមណិសុវណ្ណោ អបេតជាតរូបរជតោ ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ បន្នមុសលោ ន សហត្ថា បថវិំ ខណតិ [កុម្ភការោ ន មុសលេន ន សហត្ថា បឋវិំ ខណតិ (ស្យា. កំ. បី.), កុម្ភការោ ន មុសលេន សហត្ថា បថវិញ្ច ខណតិ (ក.)]។ យំ ហោតិ កូលបលុគ្គំ វា មូសិកុក្ករោ [មូសិកុក្ករោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា តំ កាជេន អាហរិត្វា ភាជនំ ករិត្វា ឯវមាហ – “ឯត្ថ យោ ឥច្ឆតិ តណ្ឌុលបដិភស្តានិ [តណ្ឌុល បភិវត្តានិ (សី. បី.)] វា មុគ្គបដិភស្តានិ វា កឡាយបដិភស្តានិ វា និក្ខិបិត្វា យំ ឥច្ឆតិ តំ ហរតូ”តិ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ អន្ធេ ជិណ្ណេ មាតាបិតរោ បោសេតិ។ ឃដិការោ ខោ, មហារាជ, កុម្ភការោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។

២៨៩. “‘ឯកមិទាហំ , មហារាជ, សមយំ វេគឡិង្គេ នាម គាមនិគមេ វិហរាមិ។ អថ ខ្វាហំ, មហារាជ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស មាតាបិតរោ ឯតទវោចំ – “ហន្ទ, កោ នុ ខោ អយំ ភគ្គវោ គតោ”តិ? “និក្ខន្តោ ខោ តេ, ភន្តេ, ឧបដ្ឋាកោ អន្តោកុម្ភិយា ឱទនំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជា”តិ។ អថ ខ្វាហំ, មហារាជ, កុម្ភិយា ឱទនំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមឹ [បក្កាមឹ (ស្យា. កំ. បី.)]។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការោ កុម្ភការោ យេន មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មាតាបិតរោ ឯតទវោច – “កោ កុម្ភិយា ឱទនំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ? “កស្សបោ, តាត, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កុម្ភិយា ឱទនំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ? អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស ឯតទហោសិ – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឯវំ អភិវិស្សត្ថោ”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការំ កុម្ភការំ អឌ្ឍមាសំ បីតិសុខំ ន វិជហតិ [ន វិជហិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], សត្តាហំ មាតាបិតូនំ។

២៩០. “‘ឯកមិទាហំ, មហារាជ, សមយំ តត្ថេវ វេគឡិង្គេ នាម គាមនិគមេ វិហរាមិ។ អថ ខ្វាហំ, មហារាជ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមឹ;

ឧបសង្កមិត្វា ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស មាតាបិតរោ ឯតទវោចំ – “ហន្ទ, កោ នុ ខោ អយំ ភគ្គវោ គតោ”តិ? “និក្ខន្តោ ខោ តេ, ភន្តេ, ឧបដ្ឋាកោ អន្តោ កឡោបិយា កុម្មាសំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជា”តិ។ អថ ខ្វាហំ, មហារាជ, កឡោបិយា កុម្មាសំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមឹ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការោ កុម្ភការោ យេន មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មាតាបិតរោ ឯតទវោច – “កោ កឡោបិយា កុម្មាសំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ? “កស្សបោ, តាត, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កឡោបិយា កុម្មាសំ គហេត្វា បរិយោគា សូបំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស ឯតទហោសិ – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឯវំ អភិវិស្សត្ថោ”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការំ កុម្ភការំ អឌ្ឍមាសំ បីតិសុខំ ន វិជហតិ, សត្តាហំ មាតាបិតូនំ។

២៩១. “‘ឯកមិទាហំ, មហារាជ, សមយំ តត្ថេវ វេគឡិង្គេ នាម គាមនិគមេ វិហរាមិ។ តេន ខោ បន សមយេន កុដិ [គន្ធកុដិ (សី.)] ឱវស្សតិ។ អថ ខ្វាហំ, មហារាជ, ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “គច្ឆថ, ភិក្ខវេ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស និវេសនេ តិណំ ជានាថា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, មហារាជ, តេ ភិក្ខូ មំ ឯតទវោចុំ – “នត្ថិ ខោ, ភន្តេ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស និវេសនេ តិណំ, អត្ថិ ច ខ្វាស្ស អាវេសនេ [អាវេសនំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តិណច្ឆទន” [នវច្ឆទនំ (សី.)] ន្តិ។ “គច្ឆថ, ភិក្ខវេ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស អាវេសនំ ឧត្តិណំ ករោថា”តិ។ អថ ខោ តេ, មហារាជ, ភិក្ខូ ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស អាវេសនំ ឧត្តិណមកំសុ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស មាតាបិតរោ តេ ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – “កេ អាវេសនំ ឧត្តិណំ ករោន្តី”តិ? “ភិក្ខូ, ភគិនិ, កស្សបស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កុដិ ឱវស្សតី”តិ។ “ហរថ, ភន្តេ, ហរថ, ភទ្រមុខា”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការោ កុម្ភការោ យេន មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មាតាបិតរោ ឯតទវោច – “កេ អាវេសនំ ឧត្តិណមកំសូ”តិ? “ភិក្ខូ, តាត, កស្សបស្ស កិរ ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កុដិ ឱវស្សតី”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស ឯតទហោសិ – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឯវំ អភិវិស្សត្ថោ”តិ។ អថ ខោ, មហារាជ ឃដិការំ កុម្ភការំ អឌ្ឍមាសំ បីតិសុខំ ន វិជហតិ, សត្តាហំ មាតាបិតូនំ។ អថ ខោ, មហារាជ, អាវេសនំ សព្ពន្តំ តេមាសំ អាកាសច្ឆទនំ អដ្ឋាសិ, ន ទេវោតិវស្សិ [ន ចាតិវស្សិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ឯវរូបោ ច, មហារាជ, ឃដិការោ កុម្ភការោ’តិ។ ‘លាភា, ភន្តេ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស, សុលទ្ធា, ភន្តេ, ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស យស្ស ភគវា ឯវំ អភិវិស្សត្ថោ’”តិ។

២៩២. “អថ ខោ, អានន្ទ, កិកី កាសិរាជា ឃដិការស្ស កុម្ភការស្ស បញ្ចមត្តានិ តណ្ឌុលវាហសតានិ បាហេសិ បណ្ឌុបុដកស្ស សាលិនោ តទុបិយញ្ច សូបេយ្យំ។ អថ ខោ តេ, អានន្ទ, រាជបុរិសា ឃដិការំ កុម្ភការំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ឥមានិ ខោ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ តណ្ឌុលវាហសតានិ កិកិនា កាសិរាជេន បហិតានិ បណ្ឌុបុដកស្ស សាលិនោ តទុបិយញ្ច សូបេយ្យំ។ តានិ, ភន្តេ, បដិគ្គណ្ហថា’តិ [បតិគ្គណ្ហាតូតិ (សី. បី.), បដិគ្គណ្ហាតូតិ (ស្យា. កំ.)]។ ‘រាជា ខោ ពហុកិច្ចោ ពហុករណីយោ។ អលំ មេ! រញ្ញោវ ហោតូ’តិ។ សិយា ខោ បន តេ, អានន្ទ, ឯវមស្ស – ‘អញ្ញោ នូន តេន សមយេន ជោតិបាលោ មាណវោ អហោសី’តិ។ ន ខោ បនេតំ, អានន្ទ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ អហំ តេន សមយេន ជោតិបាលោ មាណវោ អហោសិ”ន្តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

ឃដិការសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. រដ្ឋបាលសុត្តំ

២៩៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុរូសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន ថុល្លកោដ្ឋិកំ [ថូលកោដ្ឋិកំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម កុរូនំ និគមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ ថុល្លកោដ្ឋិកា [ថូលកោដ្ឋិតកា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ព្រាហ្មណគហបតិកា – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ កុរូសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ ថុល្លកោដ្ឋិកំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី”តិ។ អថ ខោ ថុល្លកោដ្ឋិកា ព្រាហ្មណគហបតិកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ

ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ; អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ; អប្បេកច្ចេ ភគវតោ សន្តិកេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ; អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ ថុល្លកោដ្ឋិកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។

២៩៤. តេន ខោ បន សមយេន រដ្ឋបាលោ នាម កុលបុត្តោ តស្មិំយេវ ថុល្លកោដ្ឋិកេ អគ្គកុលស្ស [អគ្គកុលិកស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បុត្តោ តិស្សំ បរិសាយំ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស ឯតទហោសិ – “យថា យថា ខ្វាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ [យថា យថា ខោ ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ (សី.)], នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ថុល្លកោដ្ឋិកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមិំសុ។ អថ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ អចិរបក្កន្តេសុ ថុល្លកោដ្ឋិកេសុ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យថា យថាហំ, ភន្តេ, ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ លភេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទំ។ បព្ពាជេតុ មំ ភគវា”តិ [ឯត្ថ “លភេយ្យាហំ…បេ.… ឧបសម្បទំ”តិ វាក្យទ្វយំ សព្ពេសុបិ មូលបោត្ថកេសុ ទិស្សតិ, បារាជិកបាឡិយំ បន សុទិន្នភាណវារេ ឯតំ នត្ថិ។ “បព្ពាជេតុ មំ ភគវា”តិ ឥទំ បន វាក្យំ មរម្មបោត្ថកេ យេវ ទិស្សតិ, បារាជិកបាឡិយញ្ច តទេវ អត្ថិ]។ “អនុញ្ញាតោសិ បន ត្វំ, រដ្ឋបាល, មាតាបិតូហិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ? “ន ខោហំ, ភន្តេ, អនុញ្ញាតោ មាតាបិតូហិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ។ “ន ខោ, រដ្ឋបាល, តថាគតា អននុញ្ញាតំ មាតាបិតូហិ បុត្តំ បព្ពាជេន្តី”តិ។ “ស្វាហំ, ភន្តេ, តថា ករិស្សាមិ យថា មំ មាតាបិតរោ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ។

២៩៥. អថ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មាតាបិតរោ ឯតទវោច – “អម្មតាតា, យថា យថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ ឥច្ឆាមហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ អនុជានាថ មំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – “ត្វំ ខោសិ, តាត រដ្ឋបាល, អម្ហាកំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ [សុខបរិហតោ (ស្យា. កំ. ក.) (ឯហិ ត្វំ តាត រដ្ឋបាល ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេ ហិ ច, ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ, ន តំ មយំ អនុជានាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ,) សព្ពត្ថ ទិស្សតិ, សុទិន្នកណ្ឌេ បន នត្ថិ, អដ្ឋកថាសុបិ ន ទស្សិតំ]។ ន ត្វំ, តាត រដ្ឋបាល , កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម។ កិំ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ? ទុតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ…បេ.… តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ មាតាបិតរោ ឯតទវោច – “អម្មតាតា, យថា យថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ ឥច្ឆាមហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ អនុជានាថ មំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ។ តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – “ត្វំ ខោសិ, តាត រដ្ឋបាល, អម្ហាកំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ។ ន ត្វំ, តាត រដ្ឋបាល, កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម។ កិំ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ?

២៩៦. អថ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ – “ន មំ មាតាបិតរោ អនុជានន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា”តិ តត្ថេវ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា និបជ្ជិ – “ឥធេវ មេ មរណំ ភវិស្សតិ បព្ពជ្ជា វា”តិ។ អថ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ឯកម្បិ ភត្តំ ន ភុញ្ជិ, ទ្វេបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ, តីណិបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ, ចត្តារិបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ, បញ្ចបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ, ឆបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ, សត្តបិ ភត្តានិ ន ភុញ្ជិ។ អថ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – “ត្វំ ខោសិ, តាត រដ្ឋបាល, អម្ហាកំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ។ ន ត្វំ, តាត រដ្ឋបាល, កស្សចិ, ទុក្ខស្ស ជានាសិ [“មរណេនបិ តេ…បេ.… បព្ពជ្ជាយា”តិ វាក្យទ្វយំ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ ទុតិយដ្ឋានេ យេវ ទិស្សតិ, បារាជិកបាឡិយំ បន បឋម

ដ្ឋានេ យេវ ទិស្សតិ។ តស្មា តេច ទុតិយដ្ឋានេ បុនាគតំ អធិកំ វិយ ទិស្សតិ]។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម។ កឹ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ ឧដ្ឋេហិ, តាត រដ្ឋបាល, ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេហិ ច; ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ។ ន តំ មយំ អនុជានាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ ["មរណេនបិ តេ…បេ…. បព្ពជាយា"តិ វាក្យទ្វយំ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ ទុតិយដ្ឋានេ យេវ ទិស្សតិ, បារាជិកបាឡិយំ បន បឋមដ្ឋានេ យេវ ទិស្សតិ។ តស្មា តេច ទុតិយដ្ឋានេ បុនាគតំ អធិកំ វិយ ទិស្សតិ]។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម។ កឹ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា"តិ? ឯវំ វុត្តេ, រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តុណ្ហី អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ…បេ…. ទុតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តុណ្ហី អហោសិ។ តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – "ត្វំ ខោសិ, តាត រដ្ឋបាល, អម្ហាកំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ។ ន ត្វំ, តាត រដ្ឋបាល, កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម, កឹ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ ឧដ្ឋេហិ, តាត រដ្ឋបាល, ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេហិ ច; ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ។ ន តំ មយំ អនុជានាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ មរណេនបិ តេ មយំ អកាមកា វិនា ភវិស្សាម ។ កឹ បន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សាម អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា"តិ? តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តុណ្ហី អហោសិ។

២៩៧. អថ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស សហាយកា យេន រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – "ត្វំ ខោសិ [ត្វំ ខោ (សី. បី.)], សម្ម រដ្ឋបាល, មាតាបិតូនំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ។ ន ត្វំ, សម្ម រដ្ឋបាល, កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ។ មរណេនបិ តេ មាតាបិតរោ អកាមកា វិនា ភវិស្សន្តិ។ កឹ បន តេ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ ឧដ្ឋេហិ, សម្ម រដ្ឋបាល, ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេហិ ច; ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ។ ន តំ មាតាបិតរោ អនុជានិស្សន្តិ [អនុជានន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ មរណេនបិ តេ មាតាបិតរោ អកាមកា វិនា ភវិស្សន្តិ។ កឹ បន តេ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា"តិ? ឯវំ វុត្តេ, រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តុណ្ហី អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ… តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស សហាយកា រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – "ត្វំ ខោសិ, សម្ម រដ្ឋបាល, មាតាបិតូនំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិភតោ, ន ត្វំ, សម្ម រដ្ឋបាល, កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ, មរណេនបិ តេ មាតាបិតរោ អកាមកា វិនា ភវិស្សន្តិ។ កឹ បន តេ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ? ឧដ្ឋេហិ, សម្ម រដ្ឋបាល, ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេហិ ច, ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ។ ន តំ មាតាបិតរោ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ, មរណេនបិ តេ មាតាបិតរោ អកាមកា វិនា ភវិស្សន្តិ។ កឹ បន តេ តំ ជីវន្តំ អនុជានិស្សន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា"តិ? តតិយម្បិ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តុណ្ហី អហោសិ។

២៩៨. អថ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស សហាយកា យេន រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស មាតាបិតរោ ឯតទវោចុំ – "អម្មតាតា, ឯសោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តត្ថេវ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា និបន្នោ – 'ឥធេវ មេ មរណំ ភវិស្សតិ បព្ពជ្ជា វា'តិ។ សចេ តុម្ហេ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ នានុជានិស្សថ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ, តត្ថេវ [តត្ថេវស្ស (សី.)] មរណំ អាគមិស្សតិ។ សចេ បន តុម្ហេ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ អនុជានិស្សថ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ, បព្ពជិតម្បិ នំ ទក្ខិស្សថ។ សចេ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ នាភិរមិស្សតិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ, កា តស្ស [កា ចស្ស (សី.)] អញ្ញា គតិ ភវិស្សតិ? ឥធេវ បច្ចាគមិស្សតិ។ អនុជានាថ រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយា"តិ។ "អនុជានាម, តាតា, រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ បព្ពជិតេន ច បន [បន តេ (ស្យា. កំ. ក.)] មាតាបិតរោ ឧទ្ទស្សេតព្ពា"តិ។ អថ ខោ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស សហាយកា យេន រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា រដ្ឋបាលំ កុលបុត្តំ ឯតទវោចុំ – "ឧដ្ឋេហិ, សម្ម រដ្ឋបាល ["ត្វំ ខោសិ សម្ម រដ្ឋបាល មាតាបិតូនំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ សុខេធិតោ សុខបរិហតោ, ន ត្វំ សម្ម រដ្ឋបាល កស្សចិ ទុក្ខស្ស ជានាសិ, ឧដ្ឋេហិ សម្ម រដ្ឋបាល ភុញ្ជ ច បិវ ច បរិចារេហិ ច, ភុញ្ជន្តោ បិវន្តោ បរិចារេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ជន្តោ បុញ្ញានិ ករោន្តោ អភិរមស្សុ, (សី. បី. ក.)], អនុញ្ញាតោសិ មាតាបិតូហិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ បព្ពជិតេន ច បន តេ មាតាបិតរោ ឧទ្ទស្សេតព្ពា"តិ។

២៩៩. អថ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ឧដ្ឋហិត្វា ពលំ គាហេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អនុញ្ញាតោ អហំ, ភន្តេ, មាតាបិតូហិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ បព្ពាជេតុ មំ ភគវា"តិ។ អលត្ថ ខោ

រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អថ ខោ ភគវា អចិរូបសម្បន្នេ អាយស្មន្តេ រដ្ឋបាលេ អឌ្ឍមាសូបសម្បន្នេ ថុល្លកោដ្ឋិកេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន សាវត្ថិ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន សាវត្ថិ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា រដ្ឋបាលោ អរហតំ អហោសិ។

អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, មាតាបិតរោ ឧទ្ទស្សេតុំ, សចេ មំ ភគវា អនុជានាតី”តិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស ចេតសា ចេតោ បរិច្ច [ចេតោបរិវិតក្កំ (សី. បី.)] មនសាកាសិ។ យថា [យទា (សី. បី.)] ភគវា អញ្ញាសិ – “អភព្ពោ ខោ រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិតុ”ន្តិ, អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោច – “យស្សទានិ ត្វំ, រដ្ឋបាល, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ថុល្លកោដ្ឋិកំ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ថុល្លកោដ្ឋិកោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ថុល្លកោដ្ឋិកេ វិហរតិ រញ្ញោ កោរព្យស្ស មិគចីរេ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ថុល្លកោដ្ឋិកំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ ថុល្លកោដ្ឋិកេ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ យេន សកបិតុ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា មជ្ឈិមាយ ទ្វារសាលាយ ឧល្លិខាបេតិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ឯតទវោច – “ឥមេហិ មុណ្ឌកេហិ សមណកេហិ អម្ហាកំ ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ បព្ពាជិតោ”តិ ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ សកបិតុ និវេសនេ នេវ ទានំ អលត្ថ ន បច្ចក្ខានំ; អញ្ញទត្ថុ អក្កោសមេវ អលត្ថ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស ញាតិទាសី អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ ឆឌ្ឌេតុកាមា ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ តំ ញាតិទាសឹ ឯតទវោច – “សចេតំ, ភគិនិ, ឆឌ្ឌនីយធម្មំ, ឥធ មេ បត្តេ អាកិរា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស ញាតិទាសី តំ អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បត្តេ អាកិរន្តី ហត្ថានញ្ច បាទានញ្ច សរស្ស ច និមិត្តំ អគ្គហេសិ។

៣០០. អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស ញាតិទាសី យេនាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស មាតា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស មាតរំ ឯតទវោច – “យគ្ឃេយ្យេ, ជានេយ្យាសិ – ‘អយ្យបុត្តោ រដ្ឋបាលោ អនុប្បត្តោ’”តិ។ “សចេ, ជេ, សច្ចំ ភណសិ, អទាសឹ តំ ករោមី”តិ [សច្ចំ វទសិ, អទាសី ភវសីតិ (សី. បី.), សច្ចំ វទសិ, អទាសី ភវិស្សសិ (ក.)]។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស មាតា យេនាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតរំ ឯតទវោច – “យគ្ឃេ, គហបតិ, ជានេយ្យាសិ – ‘រដ្ឋបាលោ កិរ កុលបុត្តោ អនុប្បត្តោ’”តិ? តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា រដ្ឋបាលោ តំ អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ អញ្ញតរំ កុដ្ដមូលំ [កុដ្ដំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និស្សាយ បរិភុញ្ជតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា យេនាយស្មា រដ្ឋបាលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នាម, តាត រដ្ឋបាល, អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ បរិភុញ្ជិស្សសិ? ននុ, តាត រដ្ឋបាល, សកំ គេហំ គន្តព្ព”ន្តិ? “កុតោ នោ, គហបតិ, អម្ហាកំ គេហំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតានំ? អនគារា មយំ, គហបតិ។ អគមម្ហ ខោ តេ, គហបតិ, គេហំ, តត្ថ នេវ ទានំ អលត្ថម្ហ ន បច្ចក្ខានំ; អញ្ញទត្ថុ អក្កោសមេវ អលត្ថម្ហា”តិ។ “ឯហិ, តាត រដ្ឋបាល, ឃរំ គមិស្សាមា”តិ។ “អលំ, គហបតិ, កតំ មេ អជ្ជ ភត្តកិច្ចំ”។ “តេន ហិ, តាត រដ្ឋបាល, អធិវាសេហិ ស្វាតនាយ ភត្ត”ន្តិ។ អធិវាសេសិ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា យេន សកំ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មហន្តំ ហិរញ្ញសុវណ្ណស្ស បុញ្ជំ ការាបេត្វា កិលញ្ជេហិ បដិច្ឆាទេត្វា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បុរាណទុតិយិកា អាមន្តេសិ – “ឯថ តុម្ហេ, វធុយោ, យេន អលង្ការេន អលង្កតា បុព្ពេ រដ្ឋបាលស្ស កុលបុត្តស្ស បិយា ហោថ មនាបា តេន អលង្ការេន អលង្ករោថា”តិ។

៣០១. អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស កាលំ អារោចេសិ – “កាលោ, តាត រដ្ឋបាល, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន សកបិតុ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា តំ ហិរញ្ញសុវណ្ណស្ស បុញ្ជំ វិវរាបេត្វា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោច – “ឥទំ តេ, តាត រដ្ឋបាល, មាតុ មត្តិកំ ធនំ, អញ្ញំ បេត្តិកំ, អញ្ញំ បិតាមហំ។ សក្កា, តាត រដ្ឋបាល, ភោគេ ច ភុញ្ជិតុំ បុញ្ញានិ ច កាតុំ។ ឯហិ ត្វំ, តាត រដ្ឋបាល

[រដ្ឋបាល សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ (សព្ពត្ថ)] , ហីនាយាវត្តិត្វា ភោគេ ច ភុញ្ជស្សុ បុញ្ញានិ ច ករោហី’’តិ។ ‘‘សចេ មេ ត្វំ, គហបតិ, វចនំ ករេយ្យាសិ, ឥមំ ហិរញ្ញសុវណ្ណស្ស បុញ្ជំ សកដេ អារោបេត្វា និព្ពាហាបេត្វា មជ្ឈេគង្គាយ នទិយា សោតេ ឱបិលាបេយ្យាសិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? យេ ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ ហិ តេ, គហបតិ, តតោនិទានំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា’’តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បុរាណទុតិយិកា បច្ចេកំ បាទេសុ គហេត្វា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោចុំ – ‘‘កីទិសា នាម តា, អយ្យបុត្ត, អច្ឆរាយោ យាសំ ត្វំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ ចរសី’’តិ? ‘‘ន ខោ មយំ, ភគិនី, អច្ឆរានំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ ចរាមា’’តិ។ ‘‘ភគិនិវាទេន នោ អយ្យបុត្តោ រដ្ឋបាលោ សមុទាចរតី’’តិ តា តត្ថេវ មុច្ឆិតា បបតឹសុ។ អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ បិតរំ ឯតទវោច – ‘‘សចេ, គហបតិ, ភោជនំ ទាតព្ពំ, ទេថ; មា នោ វិហេឋេថា’’តិ។ ‘‘ភុញ្ជ, តាត រដ្ឋបាល, និដ្ឋិតំ ភត្ត’’ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ រដ្ឋបាលស្ស បិតា អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។

៣០២. អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ភុត្តាវី ឱនីតបត្តបាណី ឋិតកោវ ឥមា គាថា អភាសិ –

‘‘បស្ស ចិត្តីកតំ ពិម្ពំ, អរុកាយំ សមុស្សិតំ;
អាតុរំ ពហុសង្កប្បំ, យស្ស នត្ថិ ធុវំ ឋិតិ។

‘‘បស្ស ចិត្តីកតំ រូបំ, មណិនា កុណ្ឌលេន ច;
អដ្ឋិ តចេន ឱនទ្ធំ, សហ វត្ថេភិ សោភតិ។

‘‘អលត្តកកតា បាទា, មុខំ ចុណ្ណកមក្ខិតំ;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច បារគវេសិនោ។

‘‘អដ្ឋាបទកតា កេសា, នេត្តា អញ្ជនមក្ខិតា;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច បារគវេសិនោ។

‘‘អញ្ជនីវ នវា [អញ្ជនីវណ្ណវា (ក.)] ចិត្តា, បូតិកាយោ អលង្កតោ;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច បារគវេសិនោ។

‘‘ឱទហិ មិគវោ បាសំ, នាសទា វាករំ មិគោ;
ភុត្វា និវាបំ គច្ឆាម [គច្ឆាមិ (ស្យា. ក.)], កន្ទន្តេ មិគពន្ធកេ’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋបាលោ ឋិតកោវ ឥមា គាថា ភាសិត្វា យេន រញ្ញោ កោរព្យស្ស មិគចីរំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។

៣០៣. អថ ខោ រាជា កោរព្យោ មិគវំ អាមន្តេសិ – ‘‘សោធេហិ, សម្ម មិគវ, មិគចីរំ ឧយ្យានភូមិំ; គច្ឆាម សុភូមិំ ទស្សនាយា’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ទេវា’’តិ ខោ មិគវោ រញ្ញោ កោរព្យស្ស បដិស្សុត្វា មិគចីរំ សោធេន្តោ អទ្ទស អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសិន្នំ។ ទិស្វាន យេន រាជា កោរព្យោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ កោរព្យំ ឯតទវោច – ‘‘សុទ្ធំ ខោ តេ, ទេវ, មិគចីរំ។ អត្ថិ ចេត្ថ រដ្ឋបាលោ នាម កុលបុត្តោ ឥមស្មិំយេវ ថុល្លកោដ្ឋិកេ អគ្គកុលស្ស បុត្តោ យស្ស ត្វំ អភិណ្ហំ កិត្តយមានោ អហោសិ, សោ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, សម្ម មិគវ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា។ តមេវ ទានិ មយំ ភវន្តំ រដ្ឋបាលំ បយិរុបាសិស្សាមា’’តិ។ អថ ខោ រាជា កោរព្យោ ‘‘យំ តត្ថ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយត្តំ តំ សព្ពំ វិស្សជ្ជេថា’’តិ វត្វា ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្រំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ ថុល្លកោដ្ឋិកម្ហា និយ្យាសិ មហច្ចរាជានុភាវេន [មហច្ចា រាជានុភាវេន (សី.)] អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ទស្សនាយ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ ឧស្សដាយ ឧស្សដាយ បរិសាយ យេនាយស្មា រដ្ឋបាលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា រដ្ឋបាលេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ រាជា កោរព្យោ អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោច – ‘‘ឥធ ភវំ រដ្ឋបាល ហត្ថត្ថរេ [កដ្ឋត្ថរេ (ស្យា. កំ.)] និសីទតូ’’តិ។ ‘‘អលំ, មហារាជ, និសីទ ត្វំ; និសិន្នោ អហំ សកេ អាសនេ’’តិ។ និសីទិ រាជា កោរព្យោ បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ រាជា កោរព្យោ អាយស្មន្តំ រដ្ឋបាលំ ឯតទវោច –

៣០៤. “ចត្តារិមានិ, ភោ រដ្ឋបាល, បារិជុញ្ញានិ យេហិ បារិជុញ្ញេហិ សមន្នាគតា ឥធេកច្ចេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ។ កតមានិ ចត្តារិ? ជរាបារិជុញ្ញំ, ព្យាធិបារិជុញ្ញំ, ភោគបារិជុញ្ញំ, ញាតិបារិជុញ្ញំ។ កតមញ្ច, ភោ រដ្ឋបាល, ជរាបារិជុញ្ញំ? ឥធ, ភោ រដ្ឋបាល , ឯកច្ចោ ជិណ្ណោ ហោតិ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អហំ ខោម្ហិ ឯតរហិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។ ន ខោ បន មយា សុករំ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ [ផាតិកត្តុំ (សី.)]។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ តេន ជរាបារិជុញ្ញេន សមន្នាគតោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភោ រដ្ឋបាល, ជរាបារិជុញ្ញំ។ ភវំ ខោ បន រដ្ឋបាលោ ឯតរហិ ទហរោ យុវា សុសុកាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ បឋមេន វយសា។ តំ ភោតោ រដ្ឋបាលស្ស ជរាបារិជុញ្ញំ នត្ថិ។ កឹ ភវំ រដ្ឋបាលោ ញត្វា វា ទិស្វា វា សុត្វា វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ?

“កតមញ្ច, ភោ រដ្ឋបាល, ព្យាធិបារិជុញ្ញំ? ឥធ, ភោ រដ្ឋបាល, ឯកច្ចោ អាពាធិកោ ហោតិ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អហំ ខោម្ហិ ឯតរហិ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ ន ខោ បន មយា សុករំ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ តេន ព្យាធិបារិជុញ្ញេន សមន្នាគតោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភោ រដ្ឋបាល, ព្យាធិបារិជុញ្ញំ។ ភវំ ខោ បន រដ្ឋបាលោ ឯតរហិ អប្បាពាធោ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ។ តំ ភោតោ រដ្ឋបាលស្ស ព្យាធិបារិជុញ្ញំ នត្ថិ។ កឹ ភវំ រដ្ឋបាលោ ញត្វា វា ទិស្វា វា សុត្វា វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ?

“កតមញ្ច , ភោ រដ្ឋបាល, ភោគបារិជុញ្ញំ? ឥធ, ភោ រដ្ឋបាល, ឯកច្ចោ អឌ្ឍោ ហោតិ មហទ្ធនោ មហាភោគោ។ តស្ស តេ ភោគា អនុបុព្ពេន បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អហំ ខោ បុព្ពេ អឌ្ឍោ អហោសឹ មហទ្ធនោ មហាភោគោ។ តស្ស មេ តេ ភោគា អនុបុព្ពេន បរិក្ខយំ គតា។ ន ខោ បន មយា សុករំ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ តេន ភោគបារិជុញ្ញេន សមន្នាគតោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភោ រដ្ឋបាល, ភោគបារិជុញ្ញំ។ ភវំ ខោ បន រដ្ឋបាលោ ឥមស្មិំយេវ ថុល្លកោដ្ឋិកេ អគ្គកុលស្ស បុត្តោ។ តំ ភោតោ រដ្ឋបាលស្ស ភោគបារិជុញ្ញំ នត្ថិ។ កឹ ភវំ រដ្ឋបាលោ ញត្វា វា ទិស្វា វា សុត្វា វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ?

“កតមញ្ច , ភោ រដ្ឋបាល, ញាតិបារិជុញ្ញំ? ឥធ, ភោ រដ្ឋបាល, ឯកច្ចស្ស ពហូ ហោន្តិ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា។ តស្ស តេ ញាតកា អនុបុព្ពេន បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘មមំ ខោ បុព្ពេ ពហូ អហេសុំ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា។ តស្ស មេ តេ អនុបុព្ពេន បរិក្ខយំ គតា។ ន ខោ បន មយា សុករំ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ តេន ញាតិបារិជុញ្ញេន សមន្នាគតោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភោ រដ្ឋបាល, ញាតិបារិជុញ្ញំ។ ភោតោ ខោ បន រដ្ឋបាលស្ស ឥមស្មិំយេវ ថុល្លកោដ្ឋិកេ ពហូ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា។ តំ ភោតោ រដ្ឋបាលស្ស ញាតិបារិជុញ្ញំ នត្ថិ។ កឹ ភវំ រដ្ឋបាលោ ញត្វា វា ទិស្វា វា សុត្វា វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ?

“ឥមានិ ខោ, ភោ រដ្ឋបាល, ចត្តារិ បារិជុញ្ញានិ, យេហិ បារិជុញ្ញេហិ សមន្នាគតា ឥធេកច្ចេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ។ តានិ ភោតោ រដ្ឋបាលស្ស នត្ថិ។ កឹ ភវំ រដ្ឋបាលោ ញត្វា វា ទិស្វា វា សុត្វា វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ?

៣០៥. “អត្ថិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ធម្មុទ្ទេសា ឧទ្ទិដ្ឋា, យេ អហំ [យមហំ (ស្យា. កំ. ក.)] ញត្វា ច ទិស្វា ច សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ កតមេ ចត្តារោ? ‘ឧបនិយ្យតិ លោកោ អទ្ធុវោ’តិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បឋមោ ធម្មុទ្ទេសោ ឧទ្ទិដ្ឋោ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ‘អតាណោ លោកោ អនភិស្សរោ’តិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទុតិយោ ធម្មុទ្ទេសោ ឧទ្ទិដ្ឋោ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ‘អស្សកោ លោកោ, សព្ពំ

បហាយ គមនីយ’ន្តិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តតិយោ ធម្មុទ្ទេសោ ឧទ្ទិដ្ឋោ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ‘ឩនោ លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ’តិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចតុត្ថោ ធម្មុទ្ទេសោ ឧទ្ទិដ្ឋោ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ឥមេ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ធម្មុទ្ទេសា ឧទ្ទិដ្ឋា, យេ អហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ។

៣០៦. “‘ឧបនិយ្យតិ លោកោ អទ្ធុវោ’តិ – ភវំ រដ្ឋបាលោ អាហ។ ឥមស្ស , ភោ រដ្ឋបាល, ភាសិតស្ស កថំ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ? “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ត្វំ វីសតិវស្សុទ្ទេសិកោបិ បណ្ណវីសតិវស្សុទ្ទេសិកោបិ ហត្ថិស្មិម្បិ កតាវី អស្សស្មិម្បិ កតាវី រថស្មិម្បិ កតាវី ធនុស្មិម្បិ កតាវី ថរុស្មិម្បិ កតាវី ឩរុពលី ពាហុពលី អលមត្តោ សង្គាមាវចរោ”តិ? “អហោសិំ អហំ, ភោ រដ្ឋបាល, វីសតិវស្សុទ្ទេសិកោបិ បណ្ណវីសតិវស្សុទ្ទេសិកោបិ ហត្ថិស្មិម្បិ កតាវី អស្សស្មិម្បិ កតាវី រថស្មិម្បិ កតាវី ធនុស្មិម្បិ កតាវី ថរុស្មិម្បិ កតាវី ឩរុពលី ពាហុពលី អលមត្តោ សង្គាមាវចរោ។ អប្បេកទាហំ, ភោ រដ្ឋបាល, ឥទ្ធិមាវ មញ្ញេ ន [ឥទ្ធិមា មញ្ញេ ន (ស្យា. កំ.), ឥទ្ធិមា ច មញ្ញេ (សី.), ន វិយ មញ្ញេ (ក.)] អត្តនោ ពលេន សមសមំ សមនុបស្សាមី”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឯវមេវ ត្វំ ឯតរហិ ឩរុពលី ពាហុពលី អលមត្តោ សង្គាមាវចរោ”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ រដ្ឋបាល។ ឯតរហិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ អាសីតិកោ មេ វយោ វត្តតិ។ អប្បេកទាហំ, ភោ រដ្ឋបាល, ‘ឥធ បាទំ ករិស្សាមី’តិ អញ្ញេនេវ បាទំ ករោមី”តិ។ “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ឧបនិយ្យតិ លោកោ អទ្ធុវោ’តិ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ។ “អច្ឆរិយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អព្ភុតំ, ភោ រដ្ឋបាល! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន – ‘ឧបនិយ្យតិ លោកោ អទ្ធុវោ’តិ។ ឧបនិយ្យតិ ហិ , ភោ រដ្ឋបាល, លោកោ អទ្ធុវោ។

“សំវិជ្ជន្តេ ខោ, ភោ រដ្ឋបាល, ឥមស្មិំ រាជកុលេ ហត្ថិកាយាបិ អស្សកាយាបិ រថកាយាបិ បត្តិកាយាបិ, អម្ហាកំ អាបទាសុ បរិយោធាយ វត្តិស្សន្តិ។ ‘អតាណោ លោកោ អនភិស្សរោ’តិ – ភវំ រដ្ឋបាលោ អាហ។ ឥមស្ស បន, ភោ រដ្ឋបាល, ភាសិតស្ស កថំ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ? “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, អត្ថិ តេ កោចិ អនុសាយិកោ អាពាធោ”តិ? “អត្ថិ មេ, ភោ រដ្ឋបាល, អនុសាយិកោ អាពាធោ។ អប្បេកទា មំ, ភោ រដ្ឋបាល, មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បរិវារេត្វា ឋិតា ហោន្តិ – ‘ឥទានិ រាជា កោរព្យោ កាលំ ករិស្សតិ, ឥទានិ រាជា កោរព្យោ កាលំ ករិស្សតី’”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, លភសិ ត្វំ តេ មិត្តាមច្ចេ ញាតិសាលោហិតេ – ‘អាយន្តុ មេ ភោន្តោ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា, សព្ពេវ សន្តា ឥមំ វេទនំ សំវិភជថ, យថាហំ លហុកតរិកំ វេទនំ វេទិយេយ្យ’ន្តិ – ឧទាហុ ត្វំយេវ តំ វេទនំ វេទិយសី”តិ? “នាហំ, ភោ រដ្ឋបាល, លភាមិ តេ មិត្តាមច្ចេ ញាតិសាលោហិតេ – ‘អាយន្តុ មេ ភោន្តោ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា, សព្ពេវ សន្តា ឥមំ វេទនំ សំវិភជថ, យថាហំ លហុកតរិកំ វេទនំ វេទិយេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ អហមេវ តំ វេទនំ វេទិយាមី”តិ។ “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘អតាណោ លោកោ អនភិស្សរោ’តិ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ។ “អច្ឆរិយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អព្ភុតំ, ភោ រដ្ឋបាល! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន – ‘អតាណោ លោកោ អនភិស្សរោ’តិ។ អតាណោ ហិ, ភោ រដ្ឋបាល, លោកោ អនភិស្សរោ។

“សំវិជ្ជតិ ខោ, ភោ រដ្ឋបាល, ឥមស្មិំ រាជកុលេ បហូតំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ភូមិគតញ្ច វេហាសគតញ្ច។ ‘អស្សកោ លោកោ, សព្ពំ បហាយ គមនីយ’ន្តិ – ភវំ រដ្ឋបាលោ អាហ។ ឥមស្ស បន, ភោ រដ្ឋបាល, ភាសិតស្ស កថំ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ? “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យថា ត្វំ ឯតរហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេសិ, លច្ឆសិ ត្វំ បរត្ថាបិ – ‘ឯវមេវាហំ ឥមេហេវ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេមី’តិ, ឧទាហុ អញ្ញេ ឥមំ ភោគំ បដិបជ្ជិស្សន្តិ, ត្វំ បន យថាកម្មំ គមិស្សសី”តិ? “យថាហំ, ភោ រដ្ឋបាល, ឯតរហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេមិ, នាហំ លច្ឆាមិ បរត្ថាបិ – ‘ឯវមេវ ឥមេហេវ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេមី’តិ។ អថ ខោ អញ្ញេ ឥមំ ភោគំ បដិបជ្ជិស្សន្តិ; អហំ បន យថាកម្មំ គមិស្សាមី”តិ។ “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘អស្សកោ លោកោ, សព្ពំ បហាយ គមនីយ’ន្តិ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា ច សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ។ “អច្ឆរិយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អព្ភុតំ, ភោ រដ្ឋបាល! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន – ‘អស្សកោ លោកោ , សព្ពំ បហាយ គមនីយ’ន្តិ ។ អស្សកោ ហិ, ភោ រដ្ឋបាល, លោកោ សព្ពំ បហាយ គមនីយំ។

‘‘‘ឩនោ លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ’តិ – ភវំ រដ្ឋបាលោ អាហ។ ឥមស្ស, ភោ រដ្ឋបាល, ភាសិតស្ស កថំ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ’’តិ? ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ផីតំ កុរុំ អជ្ឈាវសសី’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភោ រដ្ឋបាល, ផីតំ កុរុំ អជ្ឈាវសាមី’’តិ។ ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ សទ្ធាយិកោ បច្ចយិកោ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘យគ្ឃេ, មហារាជ, ជានេយ្យាសិ, អហំ អាគច្ឆាមិ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ? តត្ថទ្ទសំ មហន្តំ ជនបទំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច ពហុជនំ អាកិណ្ណមនុស្សំ។ ពហូ តត្ថ ហត្ថិកាយា អស្សកាយា រថកាយា បត្តិកាយា; ពហុ តត្ថ ធនធញ្ញំ [ទន្តាជិនំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; ពហុ តត្ថ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ អកតញ្ចេវ កតញ្ច; ពហុ តត្ថ ឥត្ថិបរិគ្គហោ។ សក្កា ច តាវតកេនេវ ពលមត្តេន [ពលត្ថេន (សី. ស្យា. កំ. បី.), ពហលត្ថេន (ក.)] អភិវិជិនិតុំ។ អភិវិជិន, មហារាជា’តិ, កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី’’តិ? ‘‘តម្បិ មយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អភិវិជិយ អជ្ឈាវសេយ្យាមា’’តិ។ ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ បច្ឆិមាយ ទិសាយ... ឧត្តរាយ ទិសាយ... ទក្ខិណាយ ទិសាយ... បរសមុទ្ទតោ សទ្ធាយិកោ បច្ចយិកោ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘យគ្ឃេ, មហារាជ, ជានេយ្យាសិ, អហំ អាគច្ឆាមិ បរសមុទ្ទតោ? តត្ថទ្ទសំ មហន្តំ ជនបទំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច ពហុជនំ អាកិណ្ណមនុស្សំ។ ពហូ តត្ថ ហត្ថិកាយា អស្សកាយា រថកាយា បត្តិកាយា; ពហុ តត្ថ ធនធញ្ញំ; ពហុ តត្ថ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ អកតញ្ចេវ កតញ្ច; ពហុ តត្ថ ឥត្ថិបរិគ្គហោ។ សក្កា ច តាវតកេនេវ ពលមត្តេន អភិវិជិនិតុំ។ អភិវិជិន, មហារាជា’តិ, កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី’’តិ? ‘‘តម្បិ មយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អភិវិជិយ អជ្ឈាវសេយ្យាមា’’តិ។ ‘‘ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘ឩនោ លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ’តិ, យមហំ ញត្វា ច ទិស្វា សុត្វា ច អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ’’តិ។ ‘‘អច្ឆរិយំ, ភោ រដ្ឋបាល, អព្ភុតំ, ភោ រដ្ឋបាល! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន – ‘ឩនោ លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ’តិ។ ឩនោ ហិ, ភោ រដ្ឋបាល, លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ’’តិ។

ឥទមវោច អាយស្មា រដ្ឋបាលោ។ ឥទំ វត្វា អថាបរំ ឯតទវោច –

៣០៧. ‘‘បស្សាមិ លោកេ សធនេ មនុស្សេ,

លទ្ធាន វិត្តំ ន ទទន្តិ មោហា;
លុទ្ធា ធនំ [លទ្ធា ធនំ (ក.)] សន្និចយំ ករោន្តិ,
ភិយ្យោវ កាមេ អភិបត្ថយន្តិ។

‘‘រាជា បសយ្ហា បថវិំ វិជិត្វា,
សសាគរន្តំ មហិមាវសន្តោ [មហិយា វសន្តោ (សី. ក.)];
ឱរំ សមុទ្ទស្ស អតិត្តរូបោ,
បារំ សមុទ្ទស្សបិ បត្ថយេថ។

‘‘រាជា ច អញ្ញេ ច ពហូ មនុស្សា,
អវីតតណ្ហា [អតិត្តតណ្ហា (ក.)] មរណំ ឧបេន្តិ;
ឩនាវ ហុត្វាន ជហន្តិ ទេហំ,
កាមេហិ លោកម្ហិ ន ហត្ថិ តិត្តិ។

‘‘កន្ទន្តិ នំ ញាតី បកិរិយ កេសេ,
អហោវតា នោ អមរាតិ ចាហុ;
វត្ថេន នំ បារុតំ នីហរិត្វា,
ចិតំ សមាទាយ [សមាធាយ (សី.)] តតោឌហន្តិ។

‘‘សោ ឌយ្ហតិ សូលេហិ តុជ្ជមានោ,
ឯកេន វត្ថេន បហាយ ភោគេ;
ន មីយមានស្ស ភវន្តិ តាណា,
ញាតីធ មិត្តា អថ វា សហាយា។

‘‘ទាយាទកា តស្ស ធនំ ហរន្តិ,
សត្តោ បន គច្ឆតិ យេន កម្មំ;
ន មីយមានំ ធនមន្វេតិ កិញ្ចិ,

បុត្តា ច ទារា ច ធនញ្ច រដ្ឋំ។

“ន ទីឃមាយុំ លភតេ ធនេន, ន ចាបិ វិត្តេន ជរំ វិហន្តិ;
អប្បំ ហិទំ ជីវិតមាហុ ធីរា, អសស្សតំ វិប្បរិណាមធម្មំ។

“អឌ្ឍា ទលិទ្ទា ច ផុសន្តិ ផស្សំ,
ពាលោ ច ធីរោ ច តថេវ ផុដ្ឋោ;
ពាលោ ច ពាល្យា វធិតោវ សេតិ,
ធីរោ ច [ធីរោវ (ក.)] ន វេធតិ ផស្សផុដ្ឋោ។

“តស្មា ហិ បញ្ញាវ ធនេន សេយ្យោ,
យាយ វោសានមិធាធិគច្ឆតិ;
អព្យោសិតត្តា [អសោសិតត្តា (សី. បី.)] ហិ ភវាភវេសុ,
បាបានិ កម្មានិ ករោន្តិ មោហា។

“ឧបេតិ គព្ភញ្ច បរញ្ច លោកំ,
សំសារមាបជ្ជ បរម្បរាយ;
តស្សប្បបញ្ញោ អភិសទ្ទហន្តោ,
ឧបេតិ គព្ភញ្ច បរញ្ច លោកំ។

“ចោរោ យថា សន្ធិមុខេ គហិតោ,
សកម្មុនា ហញ្ញតិ បាបធម្មោ;
ឯវំ បជា បេច្ច បរម្ហិ លោកេ,
សកម្មុនា ហញ្ញតិ បាបធម្មោ។

“កាមាហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា,
វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ;
អាទីនវំ កាមគុណេសុ ទិស្វា,
តស្មា អហំ បព្ពជិតោម្ហិ រាជ។

“ទុមប្ផលានេវ បតន្តិ មាណវា,
ទហរា ច វុឌ្ឍា ច សរីរភេទា;
ឯតម្បិ ទិស្វា [ឯវម្បិ ទិស្វា (សី.), ឯតំ វិទិត្វា (ស្យា. កំ.)] បព្ពជិតោម្ហិ រាជ,
អបណ្ណកំ សាមញ្ញមេវ សេយ្យោ”តិ។

រដ្ឋបាលសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. មឃទេវសុត្តំ

៣០៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មិថិលាយំ វិហរតិ មឃទេវអម្ពវនេ [មខាទេវអម្ពវនេ (សី. បី.), មគ្ឃទេវអម្ពវនេ (ក.)]។ អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរស្មិំ បទេសេ សិតំ បាត្វាកាសិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខោ ហេតុ, កោ បច្ចយោ ភគវតោ សិតស្ស បាតុកម្មាយ? ន អការណេន តថាគតា សិតំ បាតុករោន្តី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ឯកំសំ ចីវរំ កត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ ភគវតោ សិតស្ស បាតុកម្មាយ? ន អការណេន តថាគតា សិតំ បាតុករោន្តី”តិ។ “ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, ឥមិស្សាយេវ មិថិលាយំ រាជា អហោសិ មឃទេវោ នាម ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មេ ឋិតោ មហារាជា; ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្ស។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មឃទេវោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន កប្បកំ អាមន្តេសិ – ‘យទា មេ, សម្ម កប្បក, បស្សេយ្យាសិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ, អថ មេ អារោចេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ រញ្ញោ មឃទេវស្ស បច្ចស្សោសិ។ អទ្ទសា ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន

រញ្ញោ មឃទេវស្ស សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ។ ទិស្វាន រាជានំ មឃទេវំ ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ ទេវស្ស ទេវទូតា, ទិស្សន្តិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានី’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម កប្បក, តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា មម អញ្ជលិស្មិំ បតិដ្ឋាបេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ រញ្ញោ មឃទេវស្ស បដិស្សុត្វា តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា រញ្ញោ មឃទេវស្ស អញ្ជលិស្មិំ បតិដ្ឋាបេសិ។

៣០៩. “អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មឃទេវោ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ មេ, តាត កុមារ, ទេវទូតា; ទិស្សន្តិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ; ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា; សមយោ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិតុំ។ ឯហិ ត្វំ, តាត កុមារ, ឥមំ រជ្ជំ បដិបជ្ជ។ អហំ បន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ តេន ហិ, តាត កុមារ, យទា ត្វម្បិ បស្សេយ្យាសិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ, អថ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យាសិ។ យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសិ។ យស្មិំ ខោ, តាត កុមារ, បុរិសយុគេ វត្តមានេ ឯវរូបស្ស កល្យាណស្ស វត្តស្ស សមុច្ឆេទោ ហោតិ សោ តេសំ អន្តិមបុរិសោ ហោតិ។ តំ តាហំ, តាត កុមារ, ឯវំ វទាមិ – យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសី’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មឃទេវោ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន [អព្យាបជ្ឈេន (សី. ស្យា. កំ. បី.), អព្យាបជ្ជេន (ក.)] ផរិត្វា វិហាសិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា… មុទិតាសហគតេន ចេតសា… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហាសិ។

“រាជា ខោ បនានន្ទ, មឃទេវោ ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ កុមារកីឡិតំ កីឡិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ រជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ព្រហ្មចរិយមចរិ។ សោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

៣១០. “អថ ខោ រញ្ញោ, អានន្ទ, មឃទេវស្ស បុត្តោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន កប្បកំ អាមន្តេសិ – ‘យទា មេ, សម្ម កប្បក, បស្សេយ្យាសិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ, អថ ខោ អារោចេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។ អទ្ទសា ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តស្ស សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ។ ទិស្វាន រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តំ ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ ទេវស្ស ទេវទូតា; ទិស្សន្តិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានី’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម កប្បក, តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា មម អញ្ជលិស្មិំ បតិដ្ឋាបេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តស្ស បដិស្សុត្វា តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តស្ស អញ្ជលិស្មិំ បតិដ្ឋាបេសិ។

“អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តោ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ, មេ, តាត កុមារ, ទេវទូតា; ទិស្សន្តិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ; ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា; សមយោ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិតុំ។ ឯហិ ត្វំ, តាត កុមារ, ឥមំ រជ្ជំ បដិបជ្ជ។ អហំ បន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ តេន ហិ, តាត កុមារ, យទា ត្វម្បិ បស្សេយ្យាសិ សិរស្មិំ បលិតានិ ជាតានិ, អថ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យាសិ។ យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសិ។ យស្មិំ ខោ, តាត កុមារ, បុរិសយុគេ វត្តមានេ ឯវរូបស្ស កល្យាណស្ស វត្តស្ស សមុច្ឆេទោ ហោតិ សោ តេសំ អន្តិមបុរិសោ ហោតិ។ តំ តាហំ, តាត កុមារ, ឯវំ វទាមិ – យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសី’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មឃទេវស្ស បុត្តោ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា

វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហាសិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា… មុទិតាសហគតេន ចេតសា… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហាសិ។ រញ្ញោ ខោ បនានន្ទ, មឃទេវស្ស បុត្តោ ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ កុមារកីឡិតំ កីឡិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ រជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ព្រហ្មចរិយមចរិ។ សោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

៣១១. “រញ្ញោ ខោ បនានន្ទ, មឃទេវស្ស បុត្តបបុត្តកា តស្ស បរម្បរា ចតុរាសីតិរាជសហស្សានិ [ចតុរាសីតិខត្តិយសហស្សានិ (សី. បី.), ចតុរាសីតិសហស្សានិ (ស្យា. កំ.)] ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិំសុ។ តេ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរិំសុ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហរិំសុ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា… មុទិតាសហគតេន ចេតសា… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរិំសុ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហរិំសុ។ ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ កុមារកីឡិតំ កីឡិំសុ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសុំ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ រជ្ជំ ការេសុំ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា ព្រហ្មចរិយមចរិំសុ។ តេ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មលោកូបគា អហេសុំ។ និមិ តេសំ រាជា [រាជានំ (សី. បី.)] បច្ឆិមកោ អហោសិ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មេ ឋិតោ មហារាជា; ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្ស។

៣១២. “ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, ទេវានំ តាវតិំសានំ សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘លាភា វត, ភោ, វិទេហានំ, សុលទ្ធំ វត, ភោ, វិទេហានំ, យេសំ និមិ រាជា ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មេ ឋិតោ មហារាជា; ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្សា’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ – ‘ឥច្ឆេយ្យាថ នោ តុម្ហេ, មារិសា, និមិំ រាជានំ ទដ្ឋុ’ន្តិ? ‘ឥច្ឆាម មយំ, មារិស, និមិំ រាជានំ ទដ្ឋុ’ន្តិ។ តេន ខោ បន, អានន្ទ, សមយេន និមិ រាជា តទហុបោសថេ បន្នរសេ សីសំន្ហាតោ [សសីសំ នហាតោ (សី.), សីសន្ហាតោ (ស្យា. កំ.)] ឧបោសថិកោ ឧបរិបាសាទវរគតោ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – ទេវេសុ តាវតិំសេសុ អន្តរហិតោ និមិស្ស រញ្ញោ បមុខេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ និមិំ រាជានំ ឯតទវោច – ‘លាភា តេ, មហារាជ, សុលទ្ធំ តេ, មហារាជ។ ទេវា, មហារាជ, តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ កិត្តយមានរូបា សន្និសិន្នា – “លាភា វត, ភោ, វិទេហានំ, សុលទ្ធំ វត, ភោ, វិទេហានំ, យេសំ និមិ រាជា ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មេ ឋិតោ មហារាជា; ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្សា”តិ។ ទេវា តេ, មហារាជ, តាវតិំសា ទស្សនកាមា។ តស្ស តេ អហំ, មហារាជ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ បហិណិស្សាមិ; អភិរុហេយ្យាសិ, មហារាជ, ទិព្ពំ យានំ អវិកម្បមានោ’តិ។ អធិវាសេសិ ខោ, អានន្ទ, និមិ រាជា តុណ្ហីភាវេន។

៣១៣. “អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ និមិស្ស រញ្ញោ អធិវាសនំ វិទិត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – និមិស្ស រញ្ញោ បមុខេ អន្តរហិតោ ទេវេសុ តាវតិំសេសុ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលិំ សង្គាហកំ អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, សម្ម មាតលិ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា និមិំ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេហិ – អយំ តេ, មហារាជ, សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ សក្កេន ទេវានមិន្ទេន បេសិតោ; អភិរុហេយ្យាសិ, មហារាជ, ទិព្ពំ យានំ អវិកម្បមានោ’តិ។ ‘ឯវំ, ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, អានន្ទ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា និមិំ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច – ‘អយំ តេ, មហារាជ, សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ សក្កេន ទេវានមិន្ទេន បេសិតោ; អភិរុហ, មហារាជ, ទិព្ពំ យានំ អវិកម្បមានោ។ អបិ ច, មហារាជ, កតមេន តំ នេមិ, យេន វា បាបកម្មា បាបកានំ កម្មានំ វិបាកំ បដិសំវេទេន្តិ, យេន វា កល្យាណកម្មា កល្យាណកម្មានំ វិបាកំ បដិសំវេទេន្តី’តិ? ‘ឧភយេនេវ មំ, មាតលិ, នេហី’តិ។ សម្បវេសេសិ [សម្បាបេសិ (សី. បី.)] ខោ, អានន្ទ, មាតលិ, សង្គាហកោ និមិំ រាជានំ សុធម្មំ សភំ។ អទ្ទសា ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ និមិំ រាជានំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន និមិំ រាជានំ ឯតទវោច – ‘ឯហិ ខោ, មហារាជ។ ស្វាគតំ, មហារាជ។ ទេវា តេ ទស្សនកាមា,

មហារាជ, តាវតឹសា សុធម្មាយំ សភាយំ កិត្តយមានរូបា សន្និសិន្នា – ‘‘លាភា វត, ភោ, វិទេហានំ, សុលទ្ធំ វត, ភោ, វិទេហានំ, យេសំ និមិ រាជា ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មេ ឋិតោ មហារាជា; ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្សា’’តិ។ ទេវា តេ, មហារាជ, តាវតឹសា ទស្សនកាមា ។ អភិរម, មហារាជ, ទេវេសុ ទេវានុភាវេនា’តិ។ ‘អលំ, មារិស, តត្ថេវ មំ មិថិលំ បដិនេតុ។ តថាហំ ធម្មំ ចរិស្សាមិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច; ឧបោសថញ្ច ឧបវសាមិ ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្សា’តិ។

៣១៤. ‘‘អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលឹ សង្គាហកំ អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, សម្ម មាតលិ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា និមឹ រាជានំ តត្ថេវ មិថិលំ បដិនេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, អានន្ទ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា និមឹ រាជានំ តត្ថេវ មិថិលំ បដិនេសិ។ តត្រ សុទំ, អានន្ទ, និមិ រាជា ធម្មំ ចរតិ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមេសុ ចេវ ជានបទេសុ ច, ឧបោសថញ្ច ឧបវសតិ ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ អដ្ឋមិញ្ច បក្ខស្សាតិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, និមិ រាជា ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន កប្បកំ អាមន្តេសិ – ‘យទា មេ, សម្ម កប្បក, បស្សេយ្យាសិ សិរស្មឹ បលិតានិ ជាតានិ, អថ មេ អារោចេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ និមិស្ស រញ្ញោ បច្ចស្សោសិ។ អទ្ទសា ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន និមិស្ស រញ្ញោ សិរស្មឹ បលិតានិ ជាតានិ។ ទិស្វាន និមឹ រាជានំ ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ ទេវស្ស ទេវទូតា; ទិស្សន្តិ សិរស្មឹ បលិតានិ ជាតានី’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម កប្បក, តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា មម អញ្ជលិស្មឹ បតិដ្ឋាបេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, កប្បកោ និមិស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា តានិ បលិតានិ សាធុកំ សណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា និមិស្ស រញ្ញោ អញ្ជលិស្មឹ បតិដ្ឋាបេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, និមិ រាជា កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘បាតុភូតា ខោ មេ, តាត កុមារ, ទេវទូតា; ទិស្សន្តិ សិរស្មឹ បលិតានិ ជាតានិ; ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា; សមយោ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិតុំ។ ឯហិ ត្វំ, តាត កុមារ, ឥមំ រជ្ជំ បដិបជ្ជ។ អហំ បន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ តេន ហិ, តាត កុមារ, យទា ត្វម្បិ បស្សេយ្យាសិ សិរស្មឹ បលិតានិ ជាតានិ, អថ កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យាសិ។ យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសិ។ យស្មឹ ខោ, តាត កុមារ, បុរិសយុគេ វត្តមានេ ឯវរូបស្ស កល្យាណស្ស វត្តស្ស សមុច្ឆេទោ ហោតិ សោ តេសំ អន្តិមបុរិសោ ហោតិ។ តំ តាហំ, តាត កុមារ, ឯវំ វទាមិ – ‘យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាសិ, មា ខោ មេ ត្វំ អន្តិមបុរិសោ អហោសី’តិ។

៣១៥. ‘‘អថ ខោ, អានន្ទ, និមិ រាជា កប្បកស្ស គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ , តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហាសិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា… មុទិតាសហគតេន ចេតសា… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ឈេន ផរិត្វា វិហាសិ។ និមិ ខោ, បនានន្ទ, រាជា ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ កុមារកីឡិតំ កីឡិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ រជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឥមស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ព្រហ្មចរិយមចរិ។ សោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។ និមិស្ស ខោ បនានន្ទ , រញ្ញោ កឡារជនកោ នាម បុត្តោ អហោសិ។ ន សោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សោ តំ កល្យាណំ វត្តំ សមុច្ឆិន្ទិ។ សោ តេសំ អន្តិមបុរិសោ អហោសិ។

៣១៦. ‘‘សិយា ខោ បន តេ, អានន្ទ, ឯវមស្ស – ‘អញ្ញោ នូន តេន សមយេន រាជា មឃទេវោ អហោសិ, យេន តំ កល្យាណំ វត្តំ និហិត’ន្តិ [យោ តំ កល្យាណំ វត្តំ និហិនីតិ (សី.)]។ ន ខោ បនេតំ, អានន្ទ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ អហំ តេន សមយេន រាជា មឃទេវោ អហោសិំ។ (អហំ តំ កល្យាណំ វត្តំ និហិនិំ,) [( ) នត្ថិ (ក.)] មយា តំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ; បច្ឆិមា ជនតា អនុប្បវត្តេសិ។ តំ ខោ បនានន្ទ, កល្យាណំ វត្តំ ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ ព្រហ្មលោកូបបត្តិយា។ ឥទំ ខោ បនានន្ទ, ឯតរហិ មយា កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ កតមញ្ចានន្ទ, ឯតរហិ មយា កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ

វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ , សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, ឯតរហិ មយា កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ តំ វោ អហំ, អានន្ទ, ឯវំ វទាមិ – ‘យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាថ, មា ខោ មេ តុម្ហេ អន្តិមបុរិសា អហុវត្ថ’។ យស្មិំ ខោ, អានន្ទ, បុរិសយុគេ វត្តមានេ ឯវរូបស្ស កល្យាណស្ស វត្តស្ស សមុច្ឆេទោ ហោតិ សោ តេសំ អន្តិមបុរិសោ ហោតិ។ តំ វោ អហំ, អានន្ទ, ឯវំ វទាមិ – ‘យេន មេ ឥទំ កល្យាណំ វត្តំ និហិតំ អនុប្បវត្តេយ្យាថ, មា ខោ មេ តុម្ហេ អន្តិម បុរិសា អហុវត្ថា’”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

មឃទេវសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. មធុរសុត្តំ

៣១៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា មហាកច្ចានោ មធុរាយំ វិហរតិ គុន្ទាវនេ។ អស្សោសិ ខោ រាជា មាធុរោ អវន្តិបុត្តោ – “សមណោ ខលុ, ភោ, កច្ចានោ មធុរាយំ [មថុរាយំ (ដីកា)] វិហរតិ គុន្ទាវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ កច្ចានំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេធាវី ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី កល្យាណ បដិភានោ វុទ្ធោ ចេវ អរហា ច’។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី”តិ។ អថ ខោ រាជា មាធុរោ អវន្តិបុត្តោ ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្រំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ មធុរាយ និយ្យាសិ មហច្ចរាជានុភាវេន អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ទស្សនាយ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា មហាកច្ចានេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា មាធុរោ អវន្តិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណា, ភោ កច្ចាន, ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ ឥធ ភវំ កច្ចានោ កិមក្ខាយី”តិ? “ឃោសោយេវ ខោ ឯសោ, មហារាជ, លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ តទ មិនាបេតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោយេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣១៨. “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ខត្តិយស្ស ចេបិ ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា ខត្តិយោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី... ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស... វេស្សោបិស្សាស្ស... សុទ្ទោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ? “ខត្តិយស្ស ចេបិ, ភោ កច្ចាន, ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា ខត្តិយោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី... ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស... វេស្សោបិស្សាស្ស... សុទ្ទោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ព្រាហ្មណស្ស ចេបិ ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី... វេស្សោបិស្សាស្ស... សុទ្ទោបិស្សាស្ស ... ខត្តិយោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ? “ព្រាហ្មណស្ស ចេបិ, ភោ កច្ចាន, ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី... វេស្សោបិស្សាស្ស... សុទ្ទោបិស្សាស្ស ... ខត្តិយោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, វេស្សស្ស ចេបិ ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា វេស្សោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី... សុទ្ទោបិស្សាស្ស... ខត្តិយោបិស្សាស្ស... ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ? “វេស្សស្ស ចេបិ, ភោ កច្ចាន, ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា វេស្សោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី

បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី… សុទ្ទោបិស្សាស្ស… ខត្តិយោបិស្សាស្ស… ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, សុទ្ទស្ស ចេបិ ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា សុទ្ទោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី… ខត្តិយោបិស្សាស្ស… ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស… វេស្សោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ? “សុទ្ទស្ស ចេបិ, ភោ កច្ចាន, ឥជ្ឈេយ្យ ធនេន វា ធញ្ញេន វា រជតេន វា ជាតរូបេន វា សុទ្ទោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទីតិ… ខត្តិយោបិស្សាស្ស… ព្រាហ្មណោបិស្សាស្ស… វេស្សោបិស្សាស្ស បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កីការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ កច្ចាន, ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ។ នេសំ [នាសំ (សី.), នាហំ (ស្យា. កំ.)] ឯត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ សមនុបស្សាមី”តិ។ “ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោ យេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ…. ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣១៩. “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធស្ស ខត្តិយោ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ [មិច្ឆាទិដ្ឋី (សព្ពត្ថ)] កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ កច្ចាន, បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ, ឯវញ្ច បន មេ ឯតំ អរហតំ សុត”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, មហារាជ! សាធុ ខោ តេ ឯតំ, មហារាជ, ឯវំ ហោតិ, សាធុ ច បន តេ ឯតំ អរហតំ សុតំ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធស្ស ព្រាហ្មណោ…បេ…. ឥធស្ស វេស្សោ…បេ…. ឥធស្ស សុទ្ទោ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី…បេ…. មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ កច្ចាន, បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី…បេ…. មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ, ឯវញ្ច បន មេ ឯតំ អរហតំ សុត”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, មហារាជ! សាធុ ខោ តេ ឯតំ, មហារាជ, ឯវំ ហោតិ, សាធុ ច បន តេ ឯតំ អរហតំ សុតំ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ កច្ចាន, ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ។ នេសំ ឯត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ សមនុបស្សាមី”តិ។ “ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោ យេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ…. ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣២០. “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធស្ស ខត្តិយោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ, មុសាវាទា បដិវិរតោ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ, អនភិជ្ឈាលុ អព្យាបន្នចិត្តោ សម្មាទិដ្ឋិ [សម្មាទិដ្ឋី (ស្យា. កំ. បី. ក.)] កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ កច្ចាន, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ, មុសាវាទា បដិវិរតោ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ, អនភិជ្ឈាលុ អព្យាបន្នចិត្តោ សម្មាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ, ឯវញ្ច បន មេ ឯតំ អរហតំ សុត”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, មហារាជ! សាធុ ខោ តេ ឯតំ, មហារាជ, ឯវំ ហោតិ, សាធុ ច បន តេ ឯតំ អរហតំ សុតំ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធស្ស ព្រាហ្មណោ, ឥធស្ស វេស្សោ, ឥធស្ស សុទ្ទោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ…បេ…. សម្មាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ កច្ចាន, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ…បេ…. សម្មាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ, ឯវញ្ច បន មេ ឯតំ អរហតំ សុត”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, មហារាជ! សាធុ ខោ តេ ឯតំ, មហារាជ, ឯវំ ហោតិ, សាធុ ច បន តេ ឯតំ អរហតំ សុតំ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ កច្ចាន, ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ។ នេសំ ឯត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ សមនុបស្សាមី”តិ ។ “ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោ យេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ…. ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣២១. “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ ខត្តិយោ សន្ធិំ វា ឆិន្ទេយ្យ, និល្លោបំ វា ហរេយ្យ, ឯកាគារិកំ វា ករេយ្យ, បរិបន្ថេ វា តិដ្ឋេយ្យ, បរទារំ វា គច្ឆេយ្យ, តញ្ចេ តេ បុរិសា គហេត្វា ទស្សេយ្យុំ – ‘អយំ តេ, ទេវ, ចោរោ អាគុចារី។ ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ តំ ទណ្ឌំ បណេហី’តិ។ កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី”តិ? “ឃាតេយ្យាម វា, ភោ កច្ចាន, ជាបេយ្យាម វា បព្ពាជេយ្យាម វា យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យាម។ តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស , ភោ កច្ចាន, បុព្ពេ ‘ខត្តិយោ’តិ សមញ្ញា សាស្ស អន្តរហិតា; ចោរោត្វេវ សង្ខ្យំ [សង្ខំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] គច្ឆតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ ព្រាហ្មណោ, ឥធ វេស្សោ, ឥធ សុទ្ទោ សន្ធិំ វា ឆិន្ទេយ្យ, និល្លោបំ វា ហរេយ្យ, ឯកាគារិកំ វា ករេយ្យ, បរិបន្ថេ វា តិដ្ឋេយ្យ, បរទារំ វា គច្ឆេយ្យ, តញ្ចេ តេ បុរិសា គហេត្វា ទស្សេយ្យុំ – ‘អយំ តេ, ទេវ, ចោរោ អាគុចារី។ ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ តំ ទណ្ឌំ បណេហី’តិ។ កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី”តិ? “ឃាតេយ្យាម វា, ភោ កច្ចាន, ជាបេយ្យាម វា បព្ពាជេយ្យាម វា យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យាម។ តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស, ភោ កច្ចាន, បុព្ពេ ‘សុទ្ទោ’តិ សមញ្ញា សាស្ស អន្តរហិតា; ចោរោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ កច្ចាន, ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ។ នេសំ ឯត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ សមនុបស្សាមី”តិ។ “ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោ យេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ…. ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣២២. “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ ខត្តិយោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ អស្ស វិរតោ បាណាតិបាតា, វិរតោ អទិន្នាទានា, វិរតោ មុសាវាទា, រត្តូបរតោ, ឯកភត្តិកោ, ព្រហ្មចារី, សីលវា, កល្យាណធម្មោ? កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី”តិ? “អភិវាទេយ្យាម វា [បិ (ទី. និ. ១.១៨៤, ១៨៧ សាមញ្ញផលេ)], ភោ កច្ចាន, បច្ចុដ្ឋេយ្យាម វា អាសនេន វា និមន្តេយ្យាម អភិនិមន្តេយ្យាម វា នំ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ធម្មិកំ វា អស្ស រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហេយ្យាម។ តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស, ភោ កច្ចាន, បុព្ពេ ‘ខត្តិយោ’តិ សមញ្ញា សាស្ស អន្តរហិតា; សមណោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ ព្រាហ្មណោ, ឥធ វេស្សោ, ឥធ សុទ្ទោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ អស្ស វិរតោ បាណាតិបាតា, វិរតោ អទិន្នាទានា វិរតោ មុសាវាទា, រត្តូបរតោ, ឯកភត្តិកោ, ព្រហ្មចារី, សីលវា, កល្យាណធម្មោ? កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី”តិ? “អភិវាទេយ្យាម វា, ភោ កច្ចាន, បច្ចុដ្ឋេយ្យាម វា អាសនេន វា និមន្តេយ្យាម អភិនិមន្តេយ្យាម វា នំ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ធម្មិកំ វា អស្ស រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហេយ្យាម។ តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស, ភោ កច្ចាន, បុព្ពេ ‘សុទ្ទោ’តិ សមញ្ញា សាស្ស អន្តរហិតា; សមណោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភោ កច្ចាន, ឯវំ សន្តេ, ឥមេ ចត្តារោ វណ្ណា សមសមា ហោន្តិ។ នេសំ ឯត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ សមនុបស្សាមី”តិ។ “ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, មហារាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា ឃោសោ យេវេសោ លោកស្មិំ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៣២៣. ឯវំ វុត្តេ, រាជា មាធុរោ អវន្តិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ កច្ចាន, អភិក្កន្តំ, ភោ កច្ចាន! សេយ្យថាបិ, ភោ កច្ចាន, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភោតា កច្ចានេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ កច្ចានំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ។ ឧបាសកំ មំ ភវំ កច្ចានោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ “មា ខោ មំ ត្វំ, មហារាជ, សរណំ អគមាសិ។ តមេវ ត្វំ [តមេតំ ត្វំ (ស្យា. កំ.), តមេតំ (ក.)] ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆ យមហំ សរណំ គតោ”តិ។ “កហំ បន, ភោ កច្ចាន,

ឯតរហិ សោ ភគវា វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? “បរិនិព្ពុតោ ខោ, មហារាជ, ឯតរហិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ។ “សចេបិ មយំ, ភោ កច្ចាន, សុណេយ្យាម តំ ភគវន្តំ ទសសុ យោជនេសុ, ទសបិ មយំ យោជនានិ គច្ឆេយ្យាម តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ សចេបិ មយំ, ភោ កច្ចាន, សុណេយ្យាម តំ ភគវន្តំ វីសតិយា យោជនេសុ, តឹសាយ យោជនេសុ, ចត្តារីសាយ យោជនេសុ, បញ្ញាសាយ យោជនេសុ, បញ្ញាសម្បិ មយំ យោជនានិ គច្ឆេយ្យាម តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ យោជនសតេ ចេបិ មយំ ភោ កច្ចាន, សុណេយ្យាម តំ ភគវន្តំ, យោជនសតម្បិ មយំ គច្ឆេយ្យាម តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ យតោ ច, ភោ កច្ចាន, បរិនិព្ពុតោ សោ ភគវា, បរិនិព្ពុតម្បិ មយំ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ កច្ចានោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

មធុរសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. ពោធិរាជកុមារសុត្តំ

៣២៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ភគ្គេសុ វិហរតិ សុសុមារគិរេ ភេសកឡាវនេ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស កោកនទោ [កោកនុទោ (ស្យា. កំ. ក.)] នាម បាសាទោ អចិរការិតោ ហោតិ អនជ្ឈាវុដ្ឋោ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា កេនចិ វា មនុស្សភូតេន។ អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ សញ្ជិកាបុត្តំ មាណវំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘ពោធិ, ភន្តេ, រាជកុមារោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘អធិវាសេតុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ សញ្ជិកាបុត្តោ មាណវោ ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សញ្ជិកាបុត្តោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ពោធិ ខោ [ពោធិ ភោ គោតម (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រាជកុមារោ ភោតោ គោតមស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ។ ឯវញ្ច វទេតិ – ‘អធិវាសេតុ កិរ ភវំ គោតមោ ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ សញ្ជិកាបុត្តោ មាណវោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា យេន ពោធិ រាជកុមារោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ពោធិំ រាជកុមារំ ឯតទវោច – “អវោចុម្ហ ភោតោ វចនេន តំ ភវន្តំ គោតមំ – ‘ពោធិ ខោ រាជកុមារោ ភោតោ គោតមស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ។ ឯវញ្ច វទេតិ – អធិវាសេតុ កិរ ភវំ គោតមោ ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’តិ។ អធិវុដ្ឋញ្ច បន សមណេន គោតមេនា”តិ។

៣២៥. អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា, កោកនទញ្ច បាសាទំ ឱទាតេហិ ទុស្សេហិ សន្ថរាបេត្វា យាវ បច្ឆិមសោបានកឡេវរា [កឡេពរា (សី.)], សញ្ជិកាបុត្តំ មាណវំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចេហិ – ‘កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត’”ន្តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ សញ្ជិកាបុត្តោ មាណវោ ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចេសិ – “កាលោ, ភោ គោតម, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ពោធិស្ស រាជកុមារស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន ពោធិ រាជកុមារោ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ ឋិតោ ហោតិ ភគវន្តំ អាគមយមានោ។ អទ្ទសា ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន បច្ចុគ្គន្ត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បុរក្ខត្វា យេន កោកនទោ បាសាទោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ភគវា បច្ឆិមំ សោបានកឡេវរំ និស្សាយ អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិរុហតុ [អភិរូហតុ (ស្យា. កំ. បី.) អក្កមតុ (ចូឡវ. ២៦៨)], ភន្តេ, ភគវា ទុស្សានិ, អភិរុហតុ សុគតោ ទុស្សានិ; យំ មម អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិរុហតុ, ភន្តេ, ភគវា។ ទុស្សានិ, អភិរុហតុ សុគតោ ទុស្សានិ; យំ មម អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

៣២៦. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អបលោកេសិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ពោធិំ រាជកុមារំ ឯតទវោច – “សំហរតុ, រាជកុមារ, ទុស្សានិ; ន ភគវា ចេលបដិកំ [ចេលបត្តិកំ (សី. បី.)] អក្កមិស្សតិ។ បច្ឆិមំ ជនតំ តថាគតោ អនុកម្បតី”តិ [អបលោកេតីតិ (សព្ពត្ថ)]។ អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ទុស្សានិ សំហរាបេត្វា ឧបរិកោកនទបាសាទេ [ឧបរិកោកនទេ បាសាទេ (សី. បី. វិនយេច), ឧបរិកោកនទេ (ស្យា. កំ.)] អាសនានិ

បញ្ញបេសិ។ អថ ខោ ភគវា កោកនទំ បាសាទំ អភិរុហិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “មយ្ហំ ខោ, ភន្តេ, ឯវំ ហោតិ – ‘ន ខោ សុខេន សុខំ អធិគន្តព្ពំ, ទុក្ខេន ខោ សុខំ អធិគន្តព្ព’”ន្តិ។

៣២៧. “មយ្ហម្បិ ខោ, រាជកុមារ, បុព្ពេវ សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស ពោធិសត្តស្សេវ សតោ ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ សុខេន សុខំ អធិគន្តព្ពំ, ទុក្ខេន ខោ សុខំ អធិគន្តព្ព’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, អបរេន សមយេន ទហរោវ សមានោ សុសុកាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ បឋមេន វយសា អកាមកានំ មាតាបិតូនំ អស្សុមុខានំ រុទន្តានំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជឹ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ កឹកុសលគវេសី [កឹកុសលំគវេសី (ក.)] អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘ឥច្ឆាមហំ, អាវុសោ កាលាម, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, អាឡារោ កាលាមោ មំ ឯតទវោច – ‘វិហរតាយស្មា, តាទិសោ អយំ ធម្មោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ នចិរស្សេវ សកំ អាចរិយកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា’តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ បរិយាបុណឹ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តាវតកេនេវ ឱដ្ឋបហតមត្តេន លបិតលាបនមត្តេន ញាណវាទញ្ច វទាមិ, ថេរវាទញ្ច ជានាមិ បស្សាមីតិ ច បដិជានាមិ, អហញ្ចេវ អញ្ញេ ច។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អាឡារោ កាលាមោ ឥមំ ធម្មំ កេវលំ សទ្ធាមត្តកេន សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេតិ; អទ្ធា អាឡារោ កាលាមោ ឥមំ ធម្មំ ជានំ បស្សំ វិហរតី’តិ។

“អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘កិត្តាវតា នោ, អាវុសោ កាលាម, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសី’តិ [ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]? ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, អាឡារោ កាលាមោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ បវេទេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អាឡារស្សេវ កាលាមស្ស អត្ថិ សទ្ធា, មយ្ហំបត្ថិ សទ្ធា; ន ខោ អាឡារស្សេវ កាលាមស្ស អត្ថិ វីរិយំ…បេ.… សតិ… សមាធិ… បញ្ញា, មយ្ហំបត្ថិ បញ្ញា។ យំនូនាហំ យំ ធម្មំ អាឡារោ កាលាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេតិ តស្ស ធម្មស្ស សច្ឆិកិរិយាយ បទហេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។ អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘ឯត្តាវតា នោ, អាវុសោ កាលាម, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ? ‘ឯត្តាវតា ខោ អហំ, អាវុសោ, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមី’តិ។ ‘អហម្បិ ខោ, អាវុសោ, ឯត្តាវតា ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមី’តិ។ ‘លាភា នោ, អាវុសោ, សុលទ្ធំ នោ, អាវុសោ, យេ មយំ អាយស្មន្តំ តាទិសំ សព្រហ្មចារឹ បស្សាម ។ ឥតិ យាហំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមិ, តំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ។ យំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ, តមហំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមិ។ ឥតិ យាហំ ធម្មំ ជានាមិ តំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ; យំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ តមហំ ធម្មំ ជានាមិ។ ឥតិ យាទិសោ អហំ, តាទិសោ តុវំ; យាទិសោ តុវំ តាទិសោ អហំ។ ឯហិ ទានិ, អាវុសោ, ឧភោវ សន្តា ឥមំ គណំ បរិហរាមា’តិ។ ឥតិ ខោ, រាជកុមារ, អាឡារោ កាលាមោ អាចរិយោ មេ សមានោ (អត្តនោ) [( ) នត្ថិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អន្តេវាសឹ មំ សមានំ អត្តនា [អត្តនោ (សី. បី.)] សមសមំ ឋបេសិ, ឧឡារាយ ច មំ បូជាយ បូជេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘នាយំ ធម្មោ និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបបត្តិយា’តិ ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តំ ធម្មំ អនលង្ករិត្វា តស្មា ធម្មា និព្ពិជ្ជ អបក្កមឹ។

៣២៨. “សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, កឹកុសលគវេសី អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ យេន ឧទកោ [ឧទ្ទកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ឥច្ឆាមហំ, អាវុសោ [អាវុសោ រាម (សី. ស្យា. កំ. ក.) បស្ស ម. និ. ១.២៧៨ បាសរាសិសុត្តេ], ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, ឧទកោ រាមបុត្តោ មំ ឯតទវោច – ‘វិហរតាយស្មា, តាទិសោ អយំ ធម្មោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ នចិរស្សេវ សកំ អាចរិយកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា’តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ បរិយាបុណឹ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តាវតកេនេវ ឱដ្ឋបហតមត្តេន លបិតលាបនមត្តេន ញាណវាទញ្ច វទាមិ, ថេរវាទញ្ច ជានាមិ បស្សាមីតិ ច បដិជានាមិ, អហញ្ចេវ អញ្ញេ ច។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ រាមោ ឥមំ ធម្មំ កេវលំ សទ្ធាមត្តកេន សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា

ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសិ; អទ្ធា រាមោ ឥមំ ធម្មំ ជានំ បស្សំ វិហាសី’តិ។ អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, យេន ឧទកោ រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘កិត្តាវតា នោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសី’តិ? ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, ឧទកោ រាមបុត្តោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ បវេទេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ រាមស្សេវ អហោសិ សទ្ធា, មយ្ហំបត្ថិ សទ្ធា; ន ខោ រាមស្សេវ អហោសិ វីរិយំ…បេ.... សតិ... សមាធិ... បញ្ញា, មយ្ហំបត្ថិ បញ្ញា។ យំនូនាហំ យំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេតិ តស្ស ធម្មស្ស សច្ឆិកិរិយាយ បទហេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។

“អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, យេន ឧទកោ រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ឯត្តាវតា នោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ? ‘ឯត្តាវតា ខោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ។ ‘អហម្បិ ខោ, អាវុសោ, ឯត្តាវតា ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមី’តិ។ ‘លាភា នោ, អាវុសោ, សុលទ្ធំ នោ, អាវុសោ, យេ មយំ អាយស្មន្តំ តាទិសំ សព្រហ្មចារិំ បស្សាម។ ឥតិ យំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសិ តំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ។ យំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ តំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសិ។ ឥតិ យំ ធម្មំ រាមោ អភិញ្ញាសិ តំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ; យំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ តំ ធម្មំ រាមោ អភិញ្ញាសិ។ ឥតិ យាទិសោ រាមោ អហោសិ តាទិសោ តុវំ, យាទិសោ តុវំ តាទិសោ រាមោ អហោសិ។ ឯហិ ទានិ, អាវុសោ, តុវំ ឥមំ គណំ បរិហរា’តិ។ ឥតិ ខោ, រាជកុមារ, ឧទកោ រាមបុត្តោ សព្រហ្មចារី មេ សមានោ អាចរិយដ្ឋានេ មំ ឋបេសិ, ឧឡារាយ ច មំ បូជាយ បូជេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘នាយំ ធម្មោ និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនូបបត្តិយា’តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តំ ធម្មំ អនលង្ករិត្វា តស្មា ធម្មា និព្ពិជ្ជ អបក្កមឹ។

៣២៩. “សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, កឹកុសលគវេសី អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ, មគធេសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ, យេន ឧរុវេលា សេនានិគមោ តទវសរឹ។ តត្ថទ្ទសំ រមណីយំ ភូមិភាគំ, បាសាទិកញ្ច វនសណ្ឌំ, នទិញ្ច សន្ទន្តិំ សេតកំ សុបតិត្ថំ, រមណីយំ សមន្តា ច គោចរគាមំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘រមណីយោ វត, ភោ, ភូមិភាគោ, បាសាទិកោ ច វនសណ្ឌោ, នទិញ្ច សន្ទន្តិ សេតកា សុបតិត្ថា , រមណីយា សមន្តា [សាមន្តា (?) បុរិមបិដ្ឋេបិ] ច គោចរគាមោ។ អលំ វតិទំ កុលបុត្តស្ស បធានត្ថិកស្ស បធានាយា’តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តត្ថេវ និសីទឹ – ‘អលមិទំ បធានាយា’តិ។ អបិស្សុ មំ, រាជកុមារ, តិស្សោ ឧបមា បដិភំសុ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

“សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ ឧទកេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណិំ អាទាយ – ‘អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ ឧទកេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណិំ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ [អភិមត្ថេន្តោ (ស្យា. កំ. ក.)] អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ, ភន្តេ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភន្តេ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ តញ្ច បន ឧទកេ និក្ខិត្តំ, យាវទេវ ច បន សោ បុរិសោ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ អវូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ ន សុប្បហីនោ ហោតិ, ន សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ។ ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, រាជកុមារ, បឋមា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៣៣០. “អបរាបិ ខោ មំ, រាជកុមារ, ទុតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណិំ អាទាយ – ‘អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណិំ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេយ្យ , តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ, ភន្តេ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភន្តេ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ កិញ្ចាបិ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ, យាវទេវ ច បន សោ បុរិសោ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ វូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ

កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ ន សុប្បហីនោ ហោតិ, ន សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ។ ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, រាជកុមារ, ទុតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៣៣១. “អបរាបិ ខោ មំ, រាជកុមារ, តតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណិំ អាទាយ – ‘អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណិំ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភន្តេ, សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ, តញ្ច បន អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្ត”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ វូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ សុប្បហីនោ ហោតិ សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ។ ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, រាជកុមារ, តតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ ឥមា ខោ មំ, រាជកុមារ, តិស្សោ ឧបមា បដិភំសុ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៣៣២. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ទន្តេភិទន្តមាធាយ [បស្ស ម. និ. ១.២២០ វិតក្កសណ្ឋានសុត្តេ], ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហេយ្យំ អភិនិប្បីឡេយ្យំ អភិសន្តាបេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហាមិ អភិនិប្បីឡេមិ អភិសន្តាបេមិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហតោ អភិនិប្បីឡយតោ អភិសន្តាបយតោ កច្ឆេហិ សេទា មុច្ចន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, ពលវា បុរិសោ ទុព្ពលតរំ បុរិសំ សីសេ វា គហេត្វា ខន្ធេ វា គហេត្វា អភិនិគ្គណ្ហេយ្យ អភិនិប្បីឡេយ្យ អភិសន្តាបេយ្យ; ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហតោ អភិនិប្បីឡយតោ អភិសន្តាបយតោ កច្ឆេហិ សេទា មុច្ចន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

៣៣៣. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ កណ្ណសោតេហិ វាតានំ និក្ខមន្តានំ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម កម្មារគគ្គរិយា ធមមានាយ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ, ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ កណ្ណសោតេហិ វាតានំ និក្ខមន្តានំ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា មុទ្ធនិ ឩហនន្តិ [ឩហន្តិ (សី.), ឱហនន្តិ (ស្យា. កំ.), ឩហនន្តិ (ក.)]។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, ពលវា បុរិសោ តិណ្ហេន សិខរេន មុទ្ធនិ អភិមត្ថេយ្យ [មុទ្ធានំ អភិមន្ថេយ្យ (សី. បី.), មុទ្ធានំ អភិមត្ថេយ្យ (ស្យា. កំ.)], ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា មុទ្ធនិ ឩហនន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច

នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា សីសេ សីសវេទនា ហោន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, ពលវា បុរិសោ ទឡ្ហេន វរត្តក្ខណ្ឌេន [វរត្តកពន្ធនេន (សី.)] សីសេ សីសវេឋំ ទទេយ្យ; ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា សីសេ សីសវេទនា ហោន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា កុច្ឆិំ បរិកន្តន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, ទក្ខោ គោឃាតកោ វា គោឃាតកន្តេវាសី វា តិណ្ហេន គោវិកន្តនេន កុច្ឆិំ បរិកន្តេយ្យ, ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា , វាតា កុច្ឆិំ បរិកន្តន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តោ កាយស្មិំ ឌាហោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, រាជកុមារ, ទ្វេ ពលវន្តោ បុរិសា ទុព្ពលតរំ បុរិសំ នានាពាហាសុ គហេត្វា អង្គារកាសុយា សន្តាបេយ្យុំ សម្បរិតាបេយ្យុំ, ឯវមេវ ខោ មេ, រាជកុមារ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តោ កាយស្មិំ ឌាហោ ហោតិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, រាជកុមារ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“អបិស្សុ មំ, រាជកុមារ, ទេវតា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ’តិ។ ឯកច្ចា ទេវតា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ, អបិ ច កាលង្ករោតី’តិ។ ឯកច្ចា ទេវតា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ, នាបិ កាលង្ករោតិ ។ អរហំ សមណោ គោតមោ។ វិហារោត្វេវ សោ [វិហារោត្វេវសោ (សី.)] អរហតោ ឯវរូបោ ហោតី’តិ [វិហារោត្វេវសោ អរហតោ”តិ (?)]។

៣៣៤. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ មំ, រាជកុមារ, ទេវតា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘មា ខោ ត្វំ, មារិស, សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជិ។ សចេ ខោ ត្វំ, មារិស, សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជិស្សសិ, តស្ស តេ មយំ ទិព្ពំ ឱជំ លោមកូបេហិ អជ្ឈោហារេស្សាម [អជ្ឈោហរិស្សាម (ស្យា. កំ. បី. ក.)], តាយ ត្វំ យាបេស្សសី’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘អហញ្ចេវ ខោ បន សព្ពសោ អជជ្ជិតំ [អជទ្ធុកំ (សី. បី.), ជទ្ធុកំ (ស្យា. កំ.)] បដិជានេយ្យំ។ ឥមា ច មេ ទេវតា ទិព្ពំ ឱជំ លោមកូបេហិ អជ្ឈោហារេយ្យុំ [អជ្ឈោហរេយ្យុំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)], តាយ ចាហំ យាបេយ្យំ, តំ មមស្ស មុសា’តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, តា ទេវតា បច្ចាចិក្ខាមិ។ ‘ហល’ន្តិ វទាមិ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារេយ្យំ បសតំ បសតំ, យទិ វា មុគ្គយូសំ យទិ វា កុលត្ថយូសំ យទិ វា កឡាយយូសំ យទិ វា ហរេណុកយូស’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារេសិំ បសតំ បសតំ, យទិ វា មុគ្គយូសំ យទិ វា កុលត្ថយូសំ យទិ វា កឡាយយូសំ យទិ វា ហរេណុកយូសំ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារយតោ បសតំ បសតំ, យទិ វា មុគ្គយូសំ យទិ វា កុលត្ថយូសំ យទិ វា កឡាយយូសំ យទិ វា ហរេណុកយូសំ, អធិមត្តកសិមានំ បត្តោ កាយោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម អាសីតិកបព្ពានិ វា កាឡបព្ពានិ វា, ឯវមេវស្សុ មេ អង្គបច្ចង្គានិ ភវន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សេយ្យថាបិ នាម ឱដ្ឋបទំ, ឯវមេវស្សុ មេ អានិសទំ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សេយ្យថាបិ នាម វដ្ដនាវឡី, ឯវមេវស្សុ មេ បិដ្ឋិកណ្ដកោ ឧណ្ណតាវនតោ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សេយ្យថាបិ នាម ជរសាលាយ គោបានសិយោ ឱលុគ្គវិលុគ្គា ភវន្តិ, ឯវមេវស្សុ មេ ផាសុឡិយោ ឱលុគ្គវិលុគ្គា ភវន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សេយ្យថាបិ នាម គម្ភីរេ ឧទបានេ ឧទកតារកា គម្ភីរគតា ឱក្ខាយិកា ទិស្សន្តិ, ឯវមេវស្សុ មេ អក្ខិកូបេសុ អក្ខិតារកា គម្ភីរគតា ឱក្ខាយិកា ទិស្សន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សេយ្យថាបិ នាម តិត្តកាលាពុ អាមកច្ឆិន្នោ វាតាតបេន សំផុដិតោ [សម្ផុសិតោ (ស្យា. កំ.), សំបុដីតោ (ក.) សំផុដិតោតិ ឯត្ថ សង្កុចិតោតិ អត្ថោ] ហោតិ សម្មិលាតោ, ឯវមេវស្សុ មេ សីសច្ឆវិ សំផុដិតា ហោតិ សម្មិលាតា តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ‘ឧទរច្ឆវិំ បរិមសិស្សាមី’តិ បិដ្ឋិកណ្ដកំយេវ បរិគ្គណ្ហាមិ, ‘បិដ្ឋិកណ្ដកំ បរិមសិស្សាមី’តិ ឧទរច្ឆវិំយេវ បរិគ្គណ្ហាមិ។ យាវស្សុ មេ,

រាជកុមារ, ឧទរច្ឆវិ បិដ្ឋិកណ្ដកំ អល្លីនា ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ‘វច្ចំ វា មុត្តំ វា ករិស្សាមី’តិ តត្ថេវ អវកុជ្ជោ បបតាមិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ឥមមេវ កាយំ អស្សាសេន្តោ បាណិនា គត្តានិ អនុមជ្ជាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, បាណិនា គត្តានិ អនុមជ្ជតោ បូតិមូលានិ លោមានិ កាយស្មា បបតន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ។ អបិស្សុ មំ, រាជកុមារ, មនុស្សា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘កាឡោ សមណោ គោតមោ’តិ, ឯកច្ចេ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាឡោ សមណោ គោតមោ, សាមោ សមណោ គោតមោ’តិ។ ឯកច្ចេ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាឡោ សមណោ គោតមោ, នបិ សាមោ, មង្គុរច្ឆវិ សមណោ គោតមោ’តិ។ យាវស្សុ មេ, រាជកុមារ, តាវ បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ ឧបហតោ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។

៣៣៥. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘យេ ខោ កេចិ អតីតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា [តិប្បា (សី. បី.)] ខរា កដុកា វេទនា វេទយិំសុ, ឯតាវបរមំ នយិតោ ភិយ្យោ។ យេបិ ហិ កេចិ អនាគតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយិស្សន្តិ, ឯតាវបរមំ នយិតោ ភិយ្យោ។ យេបិ ហិ កេចិ ឯតរហិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ឯតាវបរមំ នយិតោ ភិយ្យោ។ ន ខោ បនាហំ ឥមាយ កដុកាយ ទុក្ករការិកាយ អធិគច្ឆាមិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ; សិយា នុ ខោ អញ្ញោ មគ្គោ ពោធាយា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘អភិជានាមិ ខោ បនាហំ បិតុ សក្កស្ស កម្មន្តេ សីតាយ ជម្ពុច្ឆាយាយ និសិន្នោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិតា; សិយា នុ ខោ ឯសោ មគ្គោ ពោធាយា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, សតានុសារិ វិញ្ញាណំ អហោសិ – ‘ឯសេវ មគ្គោ ពោធាយា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘កឹ នុ ខោ អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ យំ តំ សុខំ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ? តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ យំ តំ សុខំ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ តំ សុករំ សុខំ អធិគន្តុំ ឯវំ អធិមត្តកសិមានំ បត្តកាយេន។ យំនូនាហំ ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេយ្យំ ឱទនកុម្មាស’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេសឹ ឱទនកុម្មាសំ។ តេន ខោ បន មំ, រាជកុមារ, សមយេន បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោន្តិ – ‘យំ ខោ សមណោ គោតមោ ធម្មំ អធិគមិស្សតិ តំ នោ អារោចេស្សតី’តិ។ យតោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេសឹ ឱទនកុម្មាសំ, អថ មេ តេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ និព្ពិជ្ជ បក្កមឹសុ – ‘ពាហុល្លិកោ [ពាហុលិកោ (សី. បី.) សារត្ថដីកាយ សំឃភេទសិក្ខាបទវណ្ណនាយ សមេតិ] សមណោ គោតមោ បធានវិព្ភន្តោ, អាវត្តោ ពាហុល្លាយា’តិ។

៣៣៦. “សោ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេត្វា ពលំ គហេត្វា វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ.… បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា… ទុតិយំ ឈានំ… តតិយំ ឈានំ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។ សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសឹ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ.… ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ។ អយំ ខោ មេ, រាជកុមារ, រត្តិយា បឋមេ យាមេ បឋមា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ – យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសឹ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សាមិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាមិ …បេ.… អយំ ខោ មេ, រាជកុមារ, រត្តិយា មជ្ឈិមេ យាមេ ទុតិយា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ – យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសឹ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសឹ…បេ.… ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសឹ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសឹ…បេ.… ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសឹ។ តស្ស មេ ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ អហោសិ។ ‘ខីណា ជាតិ,

វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសឹ។ អយំ ខោ មេ, រាជកុមារ, រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ តតិយា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ – យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

៣៣៧. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ គម្ភីរោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ។ អាលយរាមា ខោ បនាយំ បជា អាលយរតា អាលយសម្មុទិតា។ អាលយរាមាយ ខោ បន បជាយ អាលយរតាយ អាលយសម្មុទិតាយ ទុទ្ទសំ ឥទំ ឋានំ យទិទំ – ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ។ ឥទម្បិ ខោ ឋានំ ទុទ្ទសំ – យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ធម្មំ ទេសេយ្យំ, បរេ ច មេ ន អាជានេយ្យុំ, សោ មមស្ស កិលមថោ, សា មមស្ស វិហេសា’តិ។ អបិស្សុ មំ, រាជកុមារ, ឥមា អនច្ឆរិយា គាថាយោ បដិភំសុ បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា –

‘កិច្ឆេន មេ អធិគតំ, ហលំ ទានិ បកាសិតុំ;
រាគទោសបរេតេហិ, នាយំ ធម្មោ សុសម្ពុធោ។

‘បដិសោតគាមឹ និបុណំ, គម្ភីរំ ទុទ្ទសំ អណុំ;
រាគរត្តា ន ទក្ខន្តិ, តមោខន្ធេន អាវុដា’ [អាវដា (សី.), អាវុតា (ស្យា. កំ.)] តិ។

“ឥតិហ មេ, រាជកុមារ, បដិសញ្ចិក្ខតោ អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមតិ នោ ធម្មទេសនាយ។

៣៣៨. “អថ ខោ, រាជកុមារ, ព្រហ្មុនោ សហម្បតិស្ស មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ឯតទហោសិ – ‘នស្សតិ វត, ភោ, លោកោ; វិនស្សតិ វត, ភោ, លោកោ។ យត្រ ហិ នាម តថាគតស្ស អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមតិ [នមិស្សតិ (?)] នោ ធម្មទេសនាយា’តិ។ អថ ខោ, រាជកុមារ, ព្រហ្មា សហម្បតិ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ មម បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, រាជកុមារ, ព្រហ្មា សហម្បតិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេនាហំ តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា មំ ឯតទវោច – ‘ទេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា អស្សវនតាយ ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ; ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ’តិ ។ ឥទមវោច, រាជកុមារ, ព្រហ្មា សហម្បតិ; ឥទំ វត្វា អថាបរំ ឯតទវោច –

‘បាតុរហោសិ មគធេសុ បុព្ពេ,
ធម្មោ អសុទ្ធោ សមលេហិ ចិន្តិតោ;
អបាបុរេតំ [អវាបុរេតំ (សី.)] អមតស្ស ទ្វារំ,
សុណន្តុ ធម្មំ វិមលេនានុពុទ្ធំ។

‘សេលេ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ,
យថាបិ បស្សេ ជនតំ សមន្តតោ;
តថូបមំ ធម្មមយំ សុមេធ,
បាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ។

‘សោកាវតិណ្ណំ [សោកាវកិណ្ណំ (ស្យា.)] ជនតមបេតសោកោ,
អវេក្ខស្សុ ជាតិជរាភិភូតំ;
ឧដ្ឋេហិ វីរ, វិជិតសង្គាម,
សត្ថវាហ អណណ [អនណ (សី. ស្យា. កំ. បី. ក.)], វិចរ លោកេ;
ទេសស្សុ [ទេសេតុ (ស្យា. កំ. ក.)] ភគវា ធម្មំ,
អញ្ញាតារោ ភវិស្សន្តី’តិ។

៣៣៩. “អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, ព្រហ្មុនោ ច អជ្ឈេសនំ វិទិត្វា សត្តេសុ ច ការុញ្ញតំ បដិច្ច ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេសឹ។ អទ្ទសំ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ [ទស្សាវិនោ (ស្យា. កំ. ក.)] វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ។

សេយ្យថាបិ នាម ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិនិយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោនិមុគ្គបោសីនិ, អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ សមោទកំ ឋិតានិ, អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម ឋិតានិ [តិដ្ឋន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អនុបលិត្តានិ ឧទកេន, ឯវមេវ ខោ អហំ, រាជកុមារ, ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទសំ សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ, អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ។ អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, ព្រហ្មានំ សហម្បតិំ គាថាយ បច្ចភាសិំ –

‘អបារុតា តេសំ អមតស្ស ទ្វារា,
យេ សោតវន្តោ បមុញ្ចន្តុ សទ្ធំ;
វិហិំសសញ្ញី បគុណំ ន ភាសិំ,
ធម្មំ បណីតំ មនុជេសុ ព្រហ្មេ’តិ។

៣៤០. “អថ ខោ, រាជកុមារ, ព្រហ្មា សហម្បតិ ‘កតាវកាសោ ខោម្ហិ ភគវតា ធម្មទេសនាយា’តិ មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិ។

“តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ? កោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ? តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ អាឡារោ កាលាមោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេធាវី ទីឃរត្តំ អប្បរជក្ខជាតិកោ។ យំនូនាហំ អាឡារស្ស កាលាមស្ស បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ; សោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ។ អថ ខោ មំ, រាជកុមារ, ទេវតា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច – ‘សត្តាហកាលង្កតោ, ភន្តេ, អាឡារោ កាលាមោ’តិ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘សត្តាហកាលង្កតោ អាឡារោ កាលាមោ’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘មហាជានិយោ ខោ អាឡារោ កាលាមោ។ សចេ ហិ សោ ឥមំ ធម្មំ សុណេយ្យ, ខិប្បមេវ អាជានេយ្យា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ? កោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ? តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ ឧទកោ រាមបុត្តោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេធាវី ទីឃរត្តំ អប្បរជក្ខជាតិកោ។ យំនូនាហំ ឧទកស្ស រាមបុត្តស្ស បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ; សោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ។ អថ ខោ មំ, រាជកុមារ, ទេវតា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច – ‘អភិទោសកាលង្កតោ, ភន្តេ, ឧទកោ រាមបុត្តោ’តិ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘អភិទោសកាលង្កតោ ឧទកោ រាមបុត្តោ’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘មហាជានិយោ ខោ ឧទកោ រាមបុត្តោ។ សចេ ហិ សោ ឥមំ ធម្មំ សុណេយ្យ, ខិប្បមេវ អាជានេយ្យា’តិ។

៣៤១. “តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ? កោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ? តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘ពហុការា ខោ មេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ យេ មំ បធានបហិតត្តំ ឧបដ្ឋហិំសុ។ យំនូនាហំ បញ្ចវគ្គិយានំ ភិក្ខូនំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ’ន្តិ។ តស្ស មយ្ហំ, រាជកុមារ, ឯតទហោសិ – ‘កហំ នុ ខោ ឯតរហិ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ វិហរន្តី’តិ។ អទ្ទសំ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ពារាណសិយំ វិហរន្តេ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, ឧរុវេលាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន ពារាណសី តេន ចារិកំ បក្កមិំ។

“អទ្ទសា ខោ មំ, រាជកុមារ, ឧបកោ អាជីវកោ អន្តរា ច គយំ អន្តរា ច ពោធិំ អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នំ ។ ទិស្វាន មំ ឯតទវោច – ‘វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ, ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កំសិ ត្វំ, អាវុសោ, ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតោ? កោ វា តេ សត្ថា? កស្ស វា ត្វំ ធម្មំ រោចេសី’តិ? ឯវំ វុត្តេ, អហំ, រាជកុមារ, ឧបកំ អាជីវកំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិំ –

‘សព្ពាភិភូ សព្ពវិទូហមស្មិ,
សព្ពេសុ ធម្មេសុ អនូបលិត្តោ;
សព្ពញ្ជហោ តណ្ហាក្ខយេ វិមុត្តោ,
សយំ អភិញ្ញាយ កមុទ្ទិសេយ្យំ។

‘ន មេ អាចរិយោ អត្ថិ, សទិសោ មេ ន វិជ្ជតិ;
សទេវកស្មិំ លោកស្មិំ, នត្ថិ មេ បដិបុគ្គលោ។

‘អហញ្ហិ អរហា លោកេ, អហំ សត្ថា អនុត្តរោ;
ឯកោម្ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, សីតិភូតោស្មិ និព្ពុតោ។

‘ធម្មចក្កំ បវត្តេតុំ, គច្ឆាមិ កាសិនំ បុរំ;
អន្ធីភូតស្មិ [អន្ធភូតស្មិ (សី. ស្យា. បី.)] លោកស្មិំ, អាហញ្ឆំ [អាហញ្ញី (ស្យា. កំ. ក.)] អមតទុន្ទុភិ’ន្តិ។

‘យថា ខោ ត្វំ, អាវុសោ, បដិជានាសិ អរហសិ អនន្តជិនោ’តិ។

‘មាទិសា វេ ជិនា ហោន្តិ, យេ បត្តា អាសវក្ខយំ;
ជិតា មេ បាបកា ធម្មា, តស្មាហមុបក [តស្មាហំ ឧបកា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ជិនោ’តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, ឧបកោ អាជីវកោ ‘ហុបេយ្យបាវុសោ’តិ [ហុវេយ្យបាវុសោ (សី. បី.), ហុវេយ្យាវុសោ (ស្យា. កំ.)] វត្វា សីសំ ឱកម្បេត្វា ឧម្មគ្គំ គហេត្វា បក្កាមិ។

៣៤២. “អថ ខ្វាហំ, រាជកុមារ, អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ពារាណសី ឥសិបតនំ មិគទាយោ យេន បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិំ។ អទ្ទសំសុ ខោ មំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន អញ្ញមញ្ញំ សណ្ឋបេសុំ – ‘អយំ ខោ, អាវុសោ, សមណោ គោតមោ អាគច្ឆតិ ពាហុល្លិកោ បធានវិព្ភន្តោ អាវត្តោ ពាហុល្លាយ។ សោ នេវ អភិវាទេតព្ពោ, ន បច្ចុដ្ឋាតព្ពោ, នាស្ស បត្តចីវរំ បដិគ្គហេតព្ពំ; អបិ ច ខោ អាសនំ ឋបេតព្ពំ – សចេ សោ អាកង្ខិស្សតិ និសីទិស្សតី’តិ។ យថា យថា ខោ អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ឧបសង្កមិំ [ឧបសង្កមាមិ (សី. បី.)], តថា តថា បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ នាសក្ខិំសុ សកាយ កតិកាយ សណ្ឋាតុំ។ អប្បេកច្ចេ មំ បច្ចុគ្គន្ត្វា បត្តចីវរំ បដិគ្គហេសុំ។ អប្បេកច្ចេ អាសនំ បញ្ញបេសុំ។ អប្បេកច្ចេ បាទោទកំ ឧបដ្ឋបេសុំ។ អបិ ច ខោ មំ នាមេន ច អាវុសោវាទេន ច សមុទាចរន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ឯតទវោចំ – ‘មា, ភិក្ខវេ, តថាគតំ នាមេន ច អាវុសោវាទេន ច សមុទាចរថ [សមុទាចរិត្ថ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; អរហំ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ឱទហថ, ភិក្ខវេ, សោតំ។ អមតមធិគតំ។ អហមនុសាសាមិ, អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ មំ ឯតទវោចុំ – ‘តាយបិ ខោ ត្វំ, អាវុសោ គោតម, ឥរិយាយ [ចរិយាយ (ស្យា. កំ.)] តាយ បដិបទាយ តាយ ទុក្ករការិកាយ នាជ្ឈគមា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ; កិំ បន ត្វំ ឯតរហិ ពាហុល្លិកោ បធានវិព្ភន្តោ អាវត្តោ ពាហុល្លាយ អធិគមិស្សសិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេស’ន្តិ? ឯវំ វុត្តេ, អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ឯតទវោចំ – ‘ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ពាហុល្លិកោ ន បធានវិព្ភន្តោ ន អាវត្តោ ពាហុល្លាយ។ អរហំ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ឱទហថ, ភិក្ខវេ, សោតំ។ អមតមធិគតំ។ អហមនុសាសាមិ, អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ មំ ឯតទវោចុំ – ‘តាយបិ ខោ ត្វំ, អាវុសោ គោតម, ឥរិយាយ តាយ បដិបទាយ តាយ ទុក្ករការិកាយ នាជ្ឈគមា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ; កិំ បន ត្វំ ឯតរហិ ពាហុល្លិកោ បធានវិព្ភន្តោ អាវត្តោ ពាហុល្លាយ អធិគមិស្សសិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេស’ន្តិ? ទុតិយម្បិ ខោ អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ឯតទវោចំ – ‘ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ពាហុល្លិកោ ន បធានវិព្ភន្តោ ន អាវត្តោ ពាហុល្លាយ។ អរហំ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ឱទហថ, ភិក្ខវេ, សោតំ។ អមតមធិគតំ។ អហមនុសាសាមិ, អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’តិ ។ តតិយម្បិ ខោ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ មំ ឯតទវោចុំ – ‘តាយបិ ខោ ត្វំ, អាវុសោ គោតម, ឥរិយាយ តាយ បដិបទាយ តាយ ទុក្ករការិកាយ នាជ្ឈគមា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ; កិំ បន ត្វំ ឯតរហិ ពាហុល្លិកោ បធានវិព្ភន្តោ អាវត្តោ ពាហុល្លាយ អធិគមិស្សសិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេស’ន្តិ? ឯវំ វុត្តេ , អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ ឯតទវោចំ – ‘អភិជានាថ មេ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ បភាវិតមេត’ន្តិ [ភាសិតមេតន្តិ (សី. ស្យា. វិនយេបិ)]? ‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’។ ‘អរហំ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ឱទហថ, ភិក្ខវេ, សោតំ។ អមតមធិគតំ។ អហមនុសាសាមិ, អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’តិ។

“អសក្ខិ ខោ អហំ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេតុំ។ ទ្វេបិ សុទំ, រាជកុមារ, ភិក្ខូ ឱវទាមិ។ តយោ ភិក្ខូ បិណ្ឌាយ ចរន្តិ។ យំ តយោ ភិក្ខូ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អាហរន្តិ, តេន ឆព្ពគ្គិយា [ឆព្ពគ្គា (សី. ស្យា. កំ.), ឆព្ពគ្គោ (បី.)] យាបេម។ តយោបិ សុទំ, រាជកុមារ, ភិក្ខូ ឱវទាមិ, ទ្វេ ភិក្ខូ បិណ្ឌាយ ចរន្តិ។ យំ ទ្វេ ភិក្ខូ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អាហរន្តិ តេន ឆព្ពគ្គិយា យាបេម។

៣៤៣. “អថ ខោ, រាជកុមារ, បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ មយា ឯវំ ឱវទិយមានា ឯវំ អនុសាសិយមានា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិំសូ”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កីវ ចិរេន នុ ខោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ [នាយកំ (?)] លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា”តិ? “តេន ហិ, រាជកុមារ, តំយេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ។ យថា តេ ខមេយ្យ, តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, កុសលោ ត្វំ ហត្ថារូឡ្ហេ [ហត្ថារូយ្ហេ (សី. បី.)] អង្កុសគយ្ហេ [អង្កុសគណ្ហេ (ស្យា. កំ.)] សិប្បេ”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ, កុសលោ អហំ ហត្ថារូឡ្ហេ អង្កុសគយ្ហេ សិប្បេ”តិ ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, ឥធ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ – ‘ពោធិ រាជកុមារោ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ ជានាតិ; តស្សាហំ សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខិស្សាមី’តិ។ សោ ចស្ស អស្សទ្ធោ; យាវតកំ សទ្ធេន បត្តព្ពំ តំ ន សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស ពហ្វាពាធោ; យាវតកំ អប្បាពាធេន បត្តព្ពំ តំ ន សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស សឋោ មាយាវី; យាវតកំ អសឋេន អមាយាវិនា បត្តព្ពំ តំ ន សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស កុសីតោ; យាវតកំ អារទ្ធវីរិយេន បត្តព្ពំ តំ ន សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស ទុប្បញ្ញោ; យាវតកំ បញ្ញវតា បត្តព្ពំ តំ ន សម្បាបុណេយ្យ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, អបិ នុ សោ បុរិសោ តវ សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យា”តិ? “ឯកមេកេនាបិ, ភន្តេ, អង្គេន សមន្នាគតោ សោ បុរិសោ ន មម សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យ, កោ បន វាទោ បញ្ចហង្គេហី”តិ!

៣៤៤. “តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, ឥធ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ – ‘ពោធិ រាជកុមារោ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ ជានាតិ; តស្សាហំ សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខិស្សាមី’តិ។ សោ ចស្ស សទ្ធោ; យាវតកំ សទ្ធេន បត្តព្ពំ តំ សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស អប្បាពាធោ; យាវតកំ អប្បាពាធេន បត្តព្ពំ តំ សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស អសឋោ អមាយាវី; យាវតកំ អសឋេន អមាយាវិនា បត្តព្ពំ តំ សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស អារទ្ធវីរិយោ; យាវតកំ អារទ្ធវីរិយេន បត្តព្ពំ តំ សម្បាបុណេយ្យ។ សោ ចស្ស បញ្ញវា; យាវតកំ បញ្ញវតា បត្តព្ពំ តំ សម្បាបុណេយ្យ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, រាជកុមារ, អបិ នុ សោ បុរិសោ តវ សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យា”តិ? “ឯកមេកេនាបិ, ភន្តេ, អង្គេន សមន្នាគតោ សោ បុរិសោ មម សន្តិកេ ហត្ថារូឡ្ហំ អង្កុសគយ្ហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យ, កោ បន វាទោ បញ្ចហង្គេហី”តិ! “ឯវមេវ ខោ, រាជកុមារ, បញ្ចិមានិ បធានិយង្គានិ។ កតមានិ បញ្ច? ឥធ, រាជកុមារ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ; សទ្ទហតិ តថាគតស្ស ពោធិំ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ; អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយ; អសឋោ ហោតិ អមាយាវី យថាភូតំ អត្តានំ អាវិកត្តា សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ ; អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ; បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ ឥមានិ ខោ, រាជកុមារ, បញ្ច បធានិយង្គានិ។

៣៤៥. “ឥមេហិ , រាជកុមារ, បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ សត្ត វស្សានិ។ តិដ្ឋន្តុ, រាជកុមារ, សត្ត វស្សានិ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ ឆព្ពស្សានិ… បញ្ច វស្សានិ… ចត្តារិ វស្សានិ… តីណិ វស្សានិ… ទ្វេ វស្សានិ… ឯកំ វស្សំ។ តិដ្ឋតុ, រាជកុមារ, ឯកំ វស្សំ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ សត្ត មាសានិ។ តិដ្ឋន្តុ, រាជកុមារ, សត្ត មាសានិ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ ឆ មាសានិ… បញ្ច មាសានិ… ចត្តារិ មាសានិ… តីណិ មាសានិ… ទ្វេ មាសានិ… ឯកំ មាសំ… អឌ្ឍ

មាសំ។ តិដ្ឋតុ, រាជកុមារ, អឌ្ឍមាសោ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ សត្ត រត្តិន្ទិវានិ។ តិដ្ឋន្តុ, រាជកុមារ, សត្ត រត្តិន្ទិវានិ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ ឆ រត្តិន្ទិវានិ... បញ្ច រត្តិន្ទិវានិ... ចត្តារិ រត្តិន្ទិវានិ... តីណិ រត្តិន្ទិវានិ... ទ្វេ រត្តិន្ទិវានិ... ឯកំ រត្តិន្ទិវំ។ តិដ្ឋតុ, រាជកុមារ, ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តថាគតំ វិនាយកំ លភមានោ សាយមនុសិដ្ឋោ បាតោ វិសេសំ អធិគមិស្សតិ, បាតមនុសិដ្ឋោ សាយំ វិសេសំ អធិគមិស្សតី"តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អហោ ពុទ្ធោ, អហោ ធម្មោ, អហោ ធម្មស្ស ស្វាក្ខាតតា! យត្រ ហិ នាម សាយមនុសិដ្ឋោ បាតោ វិសេសំ អធិគមិស្សតិ, បាតមនុសិដ្ឋោ សាយំ វិសេសំ អធិគមិស្សតី"តិ!

៣៤៦. ឯវំ វុត្តេ, សញ្ជិកាបុត្តោ មាណវោ ពោធី រាជកុមារំ ឯតទវោច – "ឯវមេវ បនាយំ ភវំ ពោធិ – 'អហោ ពុទ្ធោ, អហោ ធម្មោ, អហោ ធម្មស្ស ស្វាក្ខាតតា'តិ ច វទេតិ [វទេសិ (សី.), បវេទេតិ (ស្យា. កំ.)]; អថ ច បន ន តំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆតិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ចា"តិ។ "មា ហេវំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, អវច; មា ហេវំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, អវច។ សម្មុខា មេតំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, អយ្យាយ សុតំ, សម្មុខា បដិគ្គហិតំ"។ "ឯកមិទំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, សមយំ ភគវា កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ។ អថ ខោ មេ អយ្យា កុច្ឆិមតី យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ មេ អយ្យា ភគវន្តំ ឯតទវោច – 'យោ មេ អយំ, ភន្តេ, កុច្ឆិគតោ កុមារកោ វា កុមារិកា វា សោ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆតិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ តំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត'ន្តិ។ ឯកមិទំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, សមយំ ភគវា ឥធេវ ភគ្គេសុ វិហរតិ សុសុមារគិរេ ភេសកឡាវនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ មំ ធាតិ អង្កេន ហរិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ មំ ធាតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – 'អយំ , ភន្តេ, ពោធិ រាជកុមារោ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆតិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ តំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត'ន្តិ។ ឯសាហំ, សម្ម សញ្ជិកាបុត្ត, តតិយកម្បិ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត"ន្តិ។

ពោធិរាជកុមារសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. អង្គុលិមាលសុត្តំ

៣៤៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស វិជិតេ ចោរោ អង្គុលិមាលោ នាម ហោតិ លុទ្ទោ លោហិតបាណិ ហតបហតេ និវិដ្ឋោ អទយាបន្នោ បាណភូតេសុ។ តេន គាមាបិ អគាមា កតា, និគមាបិ អនិគមា កតា, ជនបទាបិ អជនបទា កតា។ សោ មនុស្សេ វធិត្វា វធិត្វា អង្គុលីនំ មាលំ ធារេតិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ចោរោ អង្គុលិមាលោ តេនទ្ធានមគ្គំ បដិបជ្ជិ។ អទ្ទសាសុំ ខោ គោបាលកា បសុបាលកា កស្សកា បថាវិនោ ភគវន្តំ យេន ចោរោ អង្គុលិមាលោ តេនទ្ធានមគ្គបដិបន្នំ។ ទិស្វាន ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – "មា, សមណ, ឯតំ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ ឯតស្មិំ, សមណ, មគ្គេ ចោរោ អង្គុលិមាលោ នាម លុទ្ទោ លោហិតបាណិ ហតបហតេ និវិដ្ឋោ អទយាបន្នោ បាណភូតេសុ។ តេន គាមាបិ អគាមា កតា, និគមាបិ អនិគមា កតា, ជនបទាបិ អជនបទា កតា។ សោ មនុស្សេ វធិត្វា វធិត្វា អង្គុលីនំ មាលំ ធារេតិ។ ឯតញ្ហិ, សមណ, មគ្គំ ទសបិ បុរិសា វីសម្បិ បុរិសា តឹសម្បិ បុរិសា ចត្តារីសម្បិ បុរិសា បញ្ញាសម្បិ បុរិសា សង្ករិត្វា សង្ករិត្វា [សំហរិត្វា សំហរិត្វា (សី. បី.), សង្គរិត្វា (ស្យា. កំ.)] បដិបជ្ជន្តិ។ តេបិ ចោរស្ស អង្គុលិមាលស្ស ហត្ថត្ថំ គច្ឆន្តី"តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តុណ្ហីភូតោ អគមាសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ គោបាលកា...បេ. ... តតិយម្បិ ខោ គោបាលកា បសុបាលកា កស្សកា បថាវិនោ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – "មា, សមណ, ឯតំ មគ្គំ បដិបជ្ជិ, ឯតស្មិំ សមណ មគ្គេ ចោរោ អង្គុលិមាលោ នាម លុទ្ទោ លោហិតបាណិ ហតបហតេ និវិដ្ឋោ អទយាបន្នោ បាណភូតេសុ, តេន គាមាបិ អគាមា កតា, និគមាបិ អនិគមា កតា, ជនបទាបិ អជនបទា កតា។ សោ មនុស្សេ វធិត្វា វធិត្វា អង្គុលីនំ មាលំ ធារេតិ។ ឯតញ្ហិ សមណ មគ្គំ ទសបិ បុរិសា វីសម្បិ បុរិសា តឹសម្បិ បុរិសា ចត្តារីសម្បិ បុរិសា បញ្ញាសម្បិ បុរិសា សង្ករិត្វា សង្ករិត្វា បដិបជ្ជន្តិ។ តេបិ ចោរស្ស អង្គុលិមាលស្ស ហត្ថត្ថំ គច្ឆន្តី"តិ។

៣៤៨. អថ ខោ ភគវា តុណ្ហីភូតោ អគមាសិ។ អទ្ទសា ខោ ចោរោ អង្គុលិមាលោ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! ឥមញ្ហិ មគ្គំ ទសបិ បុរិសា វីសម្បិ បុរិសា តីសម្បិ បុរិសា ចត្តារីសម្បិ បុរិសា បញ្ញាសម្បិ បុរិសា សង្ករិត្វា សង្ករិត្វា បដិបជ្ជន្តិ។ តេបិ មម ហត្ថត្តំ គច្ឆន្តិ។ អថ ច បនាយំ សមណោ ឯកោ អទុតិយោ បសយ្ហ មញ្ញេ អាគច្ឆតិ។ យំនូនាហំ ឥមំ សមណំ ជីវិតា វោរោបេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ចោរោ អង្គុលិមាលោ អសិចម្មំ គហេត្វា ធនុកលាបំ សន្នយ្ហិត្វា ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។ អថ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខាសិ [អភិសង្ខារេសិ (ស្យា. កំ. ក.)] យថា ចោរោ អង្គុលិមាលោ ភគវន្តំ បកតិយា គច្ឆន្តំ សព្ពថាមេន គច្ឆន្តោ ន សក្កោតិ សម្បាបុណិតុំ។ អថ ខោ ចោរស្ស អង្គុលិមាលស្ស ឯតទហោសិ – “អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! អហញ្ហិ បុព្ពេ ហត្ថិម្បិ ធាវន្តំ អនុបតិត្វា គណ្ហាមិ, អស្សម្បិ ធាវន្តំ អនុបតិត្វា គណ្ហាមិ, រថម្បិ ធាវន្តំ អនុបតិត្វា គណ្ហាមិ, មិគម្បិ ធាវន្តំ អនុបតិត្វា គណ្ហាមិ; អថ ច បនាហំ ឥមំ សមណំ បកតិយា គច្ឆន្តំ សព្ពថាមេន គច្ឆន្តោ ន សក្កោមិ សម្បាបុណិតុ”ន្តិ! ឋិតោវ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “តិដ្ឋ, តិដ្ឋ, សមណា”តិ។ “ឋិតោ អហំ, អង្គុលិមាល, ត្វញ្ច តិដ្ឋា”តិ។ អថ ខោ ចោរស្ស អង្គុលិមាលស្ស ឯតទហោសិ – “ឥមេ ខោ សមណា សក្យបុត្តិយា សច្ចវាទិនោ សច្ចបដិញ្ញា។ អថ បនាយំ សមណោ គច្ឆំ យេវាហ – ‘ឋិតោ អហំ, អង្គុលិមាល, ត្វញ្ច តិដ្ឋា’តិ។ យំនូនាហំ ឥមំ សមណំ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ។

៣៤៩. អថ ខោ ចោរោ អង្គុលិមាលោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“គច្ឆំ វទេសិ សមណ ឋិតោម្හិ,
មមញ្ច ព្រូសិ ឋិតមដ្ឋិតោតិ;
បុច្ឆាមិ តំ សមណ ឯតមត្ថំ,
កថំ ឋិតោ ត្វំ អហមដ្ឋិតោម្ហី”តិ។

“ឋិតោ អហំ អង្គុលិមាល សព្ពទា,
សព្ពេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ;
តុវញ្ច បាណេសុ អសញ្ញតោសិ,
តស្មា ឋិតោហំ តុវមដ្ឋិតោសី”តិ។

“ចិរស្សំ វត មេ មហិតោ មហេសី,
មហាវនំ បាបុណិ សច្ចវាទី [មហាវនំ សមណោយំ បច្ចុបាទិ (សី.), មហាវនំ សមណ បច្ចុបាទិ (ស្យា. កំ.)];
សោហំ ចរិស្សាមិ បហាយ បាបំ [សោហំ ចិរស្សាបិ បហាស្សំ បាបំ (សី.), សោហំ ចរិស្សាមិ បជហិស្សំ បាបំ (ស្យា. កំ.)],
សុត្វាន គាថំ តវ ធម្មយុត្តំ”។

ឥច្ចេវ ចោរោ អសិមាវុធញ្ច,
សោព្ភេ បបាតេ នរកេ អកិរិ;
អវន្ទិ ចោរោ សុគតស្ស បាទេ,
តត្ថេវ នំ បព្ពជ្ជំ អយាចិ។

ពុទ្ធោ ច ខោ ការុណិកោ មហេសិ,
យោ សត្ថា លោកស្ស សទេវកស្ស;
‘តមេហិ ភិក្ខូ’តិ តទា អវោច,
ឯសេវ តស្ស អហុ ភិក្ខុភាវោតិ។

៣៥០. អថ ខោ ភគវា អាយស្មតា អង្គុលិមាលេន បច្ឆាសមណេន យេន សាវត្ថិ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន សាវត្ថិ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស អន្តេបុរទ្វារេ មហាជនកាយោ សន្និបតិត្វា ឧច្ចាសទ្ទោ មហាសទ្ទោ ហោតិ – “ចោរោ តេ, ទេវ, វិជិតេ អង្គុលិមាលោ នាម លុទ្ទោ លោហិតបាណិ ហតបហតេ និវិដ្ឋោ អទយាបន្នោ បាណភូតេសុ។ តេន គាមាបិ អគាមា កតា, និគមាបិ អនិគមា កតា, ជនបទាបិ អជនបទា កតា។ សោ មនុស្សេ វធិត្វា វធិត្វា អង្គុលីនំ មាលំ ធារេតិ។ តំ ទេវោ បដិសេធេតូ”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ បញ្ចមត្តេហិ អស្សសតេហិ សាវត្ថិយា និក្ខមិ ទិវា ទិវស្ស។ យេន អារាមោ តេន បាវិសិ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – “កឹ នុ តេ, មហារាជ, រាជា វា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ កុបិតោ វេសាលិកា វា លិច្ឆវី អញ្ញេ វា បដិរាជានោ”តិ? “ន ខោ មេ, ភន្តេ, រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ កុបិតោ, នាបិ វេសាលិកា លិច្ឆវី, នាបិ អញ្ញេ បដិរាជានោ។ ចោរោ មេ, ភន្តេ, វិជិតេ អង្គុលិមាលោ នាម លុទ្ទោ លោហិតបាណិ ហតបហតេ និវិដ្ឋោ អទយាបន្នោ បាណភូតេសុ។ តេន គាមាបិ អគាមា កតា, និគមាបិ អនិគមា កតា, ជនបទាបិ អជនបទា កតា។ សោ មនុស្សេ វធិត្វា វធិត្វា អង្គុលីនំ មាលំ ធារេតិ។ តាហំ, ភន្តេ, បដិសេធិស្សាមី”តិ។ “សចេ បន ត្វំ, មហារាជ, អង្គុលិមាលំ បស្សេយ្យាសិ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតំ, វិរតំ បាណាតិបាតា, វិរតំ អទិន្នាទានា, វិរតំ មុសាវាទា, ឯកភត្តិកំ, ព្រហ្មចារឹ, សីលវន្តំ, កល្យាណធម្មំ, កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី”តិ? “អភិវាទេយ្យាម វា, ភន្តេ, បច្ចុដ្ឋេយ្យាម វា អាសនេន វា និមន្តេយ្យាម, អភិនិមន្តេយ្យាម វា នំ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ, ធម្មិកំ វា អស្ស រក្ខាវរណគុត្តឹ សំវិទហេយ្យាម។ កុតោ បនស្ស, ភន្តេ, ទុស្សីលស្ស បាបធម្មស្ស ឯវរូបោ សីលសំយមោ ភវិស្សតី”តិ?

តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អង្គុលិមាលោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា ទក្ខិណំ ពាហុំ បគ្គហេត្វា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ឯតទវោច – “ឯសោ, មហារាជ, អង្គុលិមាលោ”តិ។ អថ ខោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស អហុទេវ ភយំ, អហុ ឆម្ភិតត្តំ, អហុ លោមហំសោ។ អថ ខោ ភគវា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ភីតំ សំវិគ្គំ លោមហដ្ឋជាតំ វិទិត្វា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ឯតទវោច – “មា ភាយិ, មហារាជ, នត្ថិ តេ ឥតោ ភយ”ន្តិ។ អថ ខោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស យំ អហោសិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា សោ បដិប្បស្សម្ភិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេនាយស្មា អង្គុលិមាលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អង្គុលិមាលំ ឯតទវោច – “អយ្យោ នោ, ភន្តេ, អង្គុលិមាលោ”តិ? “ឯវំ, មហារាជា”តិ។ “កថំគោត្តោ អយ្យស្ស បិតា, កថំគោត្តា មាតា”តិ? “គគ្គោ ខោ, មហារាជ, បិតា, មន្តាណី មាតា”តិ។ “អភិរមតុ, ភន្តេ, អយ្យោ គគ្គោ មន្តាណិបុត្តោ។ អហមយ្យស្ស គគ្គស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស ឧស្សុក្កំ ករិស្សាមិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារាន”ន្តិ។

៣៥១. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អង្គុលិមាលោ អារញ្ញិកោ ហោតិ បិណ្ឌបាតិកោ បំសុកូលិកោ តេចីវរិកោ។ អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ឯតទវោច – “អលំ, មហារាជ, បរិបុណ្ណំ មេ ចីវរ”ន្តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវញ្ចិទំ, ភន្តេ, ភគវា អទន្តានំ ទមេតា, អសន្តានំ សមេតា, អបរិនិព្ពុតានំ បរិនិព្ពាបេតា។ យញ្ហិ មយំ, ភន្តេ, នាសក្ខិម្ហា ទណ្ឌេនបិ សត្ថេនបិ ទមេតុំ សោ ភគវតា អទណ្ឌេន អសត្ថេនេវ [អសត្ថេន (ស្យា. កំ.)] ទន្តោ។ ហន្ទ ច ទានិ [ហន្ទ ទានិ (ស្យា. កំ. បី.)] មយំ, ភន្តេ, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ, មហារាជ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ សាវត្ថិយំ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ អញ្ញតរំ ឥត្ថឹ មូឡ្ហគព្ភំ វិឃាតគព្ភំ [វិសាតគព្ភំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)]។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “កិលិស្សន្តិ វត, ភោ, សត្តា; កិលិស្សន្តិ វត, ភោ, សត្តា”តិ! អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសឹ។ អទ្ទសំ ខោ អហំ, ភន្តេ, សាវត្ថិយំ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ អញ្ញតរំ ឥត្ថឹ មូឡ្ហគព្ភំ វិឃាតគព្ភំ”។ ទិស្វាន មយ្ហំ ឯតទហោសិ – “កិលិស្សន្តិ វត , ភោ, សត្តា; កិលិស្សន្តិ វត, ភោ, សត្តា”តិ!

“តេន ហិ ត្វំ, អង្គុលិមាល, យេន សា ឥត្ថី តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា តំ ឥត្ថឹ ឯវំ វទេហិ – ‘យតោហំ, ភគិនិ, ជាតោ [ភគិនិ ជាតិយា ជាតោ (សី.)] នាភិជានាមិ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតា, តេន សច្ចេន សោត្ថិ តេ ហោតុ, សោត្ថិ គព្ភស្សា’”តិ។

“សោ ហិ នូន មេ, ភន្តេ, សម្បជានមុសាវាទោ ភវិស្សតិ។ មយា ហិ, ភន្តេ, ពហូ សញ្ចិច្ច បាណា ជីវិតា វោរោបិតា”តិ។ “តេន ហិ ត្វំ, អង្គុលិមាល, យេន សា ឥត្ថី តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា តំ ឥត្ថិំ ឯវំ វទេហិ – ‘យតោហំ, ភគិនិ, អរិយាយ ជាតិយា ជាតោ, នាភិជានាមិ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតា, តេន សច្ចេន សោត្ថិ តេ ហោតុ, សោត្ថិ គព្ភស្សា’”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន សា ឥត្ថី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ឥត្ថិំ ឯតទវោច – “យតោហំ, ភគិនិ, អរិយាយ ជាតិយា ជាតោ, នាភិជានាមិ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតា, តេន សច្ចេន សោត្ថិ តេ ហោតុ, សោត្ថិ គព្ភស្សា”តិ។ អថ ខ្វាស្សា ឥត្ថិយា សោត្ថិ អហោសិ, សោត្ថិ គព្ភស្ស។

អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា អង្គុលិមាលោ អរហតំ អហោសិ។

៣៥២. អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញេនបិ លេឌ្ឌុ ខិត្តោ អាយស្មតោ អង្គុលិមាលស្ស កាយេ និបតតិ, អញ្ញេនបិ ទណ្ឌោ ខិត្តោ អាយស្មតោ អង្គុលិមាលស្ស កាយេ និបតតិ, អញ្ញេនបិ សក្ខរា ខិត្តា អាយស្មតោ អង្គុលិមាលស្ស កាយេ និបតតិ។ អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ ភិន្នេន សីសេន, លោហិតេន គឡន្តេន, ភិន្នេន បត្តេន, វិប្ផាលិតាយ សង្ឃាដិយា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អង្គុលិមាលំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន អាយស្មន្តំ អង្គុលិមាលំ ឯតទវោច – “អធិវាសេហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, អធិវាសេហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ។ យស្ស ខោ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, កម្មស្ស វិបាកេន ពហូនិ វស្សានិ ពហូនិ វស្សសតានិ ពហូនិ វស្សសហស្សានិ និរយេ បច្ចេយ្យាសិ តស្ស ត្វំ, ព្រាហ្មណ, កម្មស្ស វិបាកំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បដិសំវេទេសី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អង្គុលិមាលោ រហោគតោ បដិសល្លីនោ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទិ; តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យោ បុព្ពេវ [យោ ច បុព្ពេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បមជ្ជិត្វា, បច្ឆា សោ នប្បមជ្ជតិ;
សោមំ [សោ ឥមំ (សី.)] លោកំ បភាសេតិ, អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា។

“យស្ស បាបំ កតំ កម្មំ, កុសលេន បិធីយតិ [បិថីយតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)];
សោមំ លោកំ បភាសេតិ, អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា។

“យោ ហវេ ទហរោ ភិក្ខុ, យុញ្ជតិ ពុទ្ធសាសនេ;
សោមំ លោកំ បភាសេតិ, អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា។

“ទិសា ហិ មេ ធម្មកថំ សុណន្តុ,
ទិសា ហិ មេ យុញ្ជន្តុ ពុទ្ធសាសនេ;
ទិសា ហិ មេ តេ មនុជា ភជន្តុ,
យេ ធម្មមេវាទបយន្តិ សន្តោ។

“ទិសា ហិ មេ ខន្តិវាទានំ, អវិរោធប្បសំសីនំ;
សុណន្តុ ធម្មំ កាលេន, តញ្ច អនុវិធីយន្តុ។

“ន ហិ ជាតុ សោ មមំ ហិំសេ, អញ្ញំ វា បន កិញ្ចិ នំ [កញ្ចិ នំ (សី. ស្យា. កំ. បី.), កញ្ចនំ (?)];
បប្បុយ្យ បរមំ សន្តិំ, រក្ខេយ្យ តសថាវរេ។

“ឧទកញ្ហិ នយន្តិ នេត្តិកា, ឧសុការា នមយន្តិ [ទមយន្តិ (ក.)] តេជនំ;
ទារុំ នមយន្តិ តច្ឆកា, អត្តានំ ទមយន្តិ បណ្ឌិតា។

“ទណ្ឌេនេកេ ទមយន្តិ, អង្កុសេហិ កសាហិ ច;
អទណ្ឌេន អសត្ថេន, អហំ ទន្តោម្ហិ តាទិនា។

“អហឹសកោតិ មេ នាមំ, ហឹសកស្ស បុរេ សតោ;
អជ្ជាហំ សច្ចនាមោម្ហិ, ន នំ ហឹសាមិ កិញ្ចិ នំ [កញ្ចិ នំ (សី. ស្យា. កំ. បី.), កញ្ចនំ (?)]។

“ចោរោ អហំ បុរេ អាសិ, អង្គុលិមាលោតិ វិស្សុតោ;
វុយ្ហមានោ មហោឃេន, ពុទ្ធំ សរណមាគមំ។

“លោហិតបាណិ បុរេ អាសិំ, អង្គុលិមាលោតិ វិស្សុតោ;
សរណគមនំ បស្ស, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“តាទិសំ កម្មំ កត្វាន, ពហុំ ទុគ្គតិគាមិនំ;
ផុដ្ឋោ កម្មវិបាកេន, អណណោ ភុញ្ជាមិ ភោជនំ។

“បមាទមនុយុញ្ជន្តិ, ពាលា ទុម្មេធិនោ ជនា;
អប្បមាទញ្ច មេធាវី, ធនំ សេដ្ឋំវ រក្ខតិ។

“មា បមាទមនុយុញ្ជេថ, មា កាមរតិ សន្ថវំ;
អប្បមត្តោ ហិ ឈាយន្តោ, បប្បោតិ វិបុលំ [បរមំ (ក.)] សុខំ។

“ស្វាគតំ [សាគតំ (សី. បី.)] នាបគតំ [នាម សគតំ (ក.)], នយិទំ ទុម្មន្តិតំ មម;
សំវិភត្តេសុ [សុវិភត្តេសុ (ស្យា. កំ.), សវិភត្តេសុ (សី. ក.), បដិភត្តេសុ (បី.)] ធម្មេសុ, យំ សេដ្ឋំ តទុបាគមំ។

“ស្វាគតំ នាបគតំ, នយិទំ ទុម្មន្តិតំ មម;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អង្គុលិមាលសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. បិយជាតិកសុត្តំ

៣៥៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស គហបតិស្ស ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ កាលង្កតោ ហោតិ។ តស្ស កាលំកិរិយាយ នេវ កម្មន្តា បដិភន្តិ ន ភត្តំ បដិភាតិ។ សោ អាឡាហនំ គន្ត្វា កន្ទតិ – “កហំ, ឯកបុត្តក, កហំ, ឯកបុត្តកា”តិ! អថ ខោ សោ គហបតិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ គហបតិំ ភគវា ឯតទវោច – “ន ខោ តេ, គហបតិ, សកេ ចិត្តេ ឋិតស្ស ឥន្ទ្រិយានិ, អត្ថិ តេ ឥន្ទ្រិយានំ អញ្ញថត្ត”ន្តិ។ “កិញ្ហិ មេ, ភន្តេ, ឥន្ទ្រិយានំ នាញ្ញថត្តំ ភវិស្សតិ; មយ្ហញ្ហិ, ភន្តេ, ឯកបុត្តោ បិយោ មនាបោ កាលង្កតោ។ តស្ស កាលំកិរិយាយ នេវ កម្មន្តា បដិភន្តិ, ន ភត្តំ បដិភាតិ។ សោហំ អាឡាហនំ គន្ត្វា កន្ទាមិ – ‘កហំ, ឯកបុត្តក, កហំ, ឯកបុត្តកា’”តិ! “ឯវមេតំ, គហបតិ, ឯវមេតំ, គហបតិ [ឯវមេតំ គហបតិ (បី. សកិទេវ), ឯវមេវ (សី. សកិទេវ)]! បិយជាតិកា ហិ, គហបតិ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា”តិ។ “កស្ស ខោ [កិស្ស នុ ខោ (សី.)] នាមេតំ, ភន្តេ, ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ? បិយជាតិកា ហិ ខោ, ភន្តេ, អានន្ទសោមនស្សា បិយប្បភវិកា”តិ។ អថ ខោ សោ គហបតិ ភគវតោ ភាសិតំ អនភិនន្ទិត្វា បដិក្កោសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

៣៥៤. តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា អក្ខធុត្តា ភគវតោ អវិទូរេ អក្ខេហិ ទិព្ពន្តិ។ អថ ខោ សោ គហបតិ យេន តេ អក្ខធុត្តា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អក្ខធុត្តេ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភោន្តោ, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា សមណំ គោតមំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ មំ, ភោន្តោ, សមណោ គោតមោ ឯតទវោច – ‘ន ខោ តេ, គហបតិ, សកេ ចិត្តេ ឋិតស្ស ឥន្ទ្រិយានិ, អត្ថិ តេ ឥន្ទ្រិយានំ អញ្ញថត្ត’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភោន្តោ, សមណំ គោតមំ ឯតទវោចំ – ‘កិញ្ហិ មេ, ភន្តេ, ឥន្ទ្រិយានំ នាញ្ញថត្តំ ភវិស្សតិ; មយ្ហញ្ហិ, ភន្តេ, ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ កាលង្កតោ។ តស្ស កាលំកិរិយាយ នេវ កម្មន្តា បដិភន្តិ, ន ភត្តំ បដិភាតិ ។ សោហំ អាឡាហនំ គន្ត្វា កន្ទាមិ – កហំ, ឯកបុត្តក,

កហំ, ឯកបុត្តកា’តិ! ‘ឯវមេតំ, គហបតិ, ឯវមេតំ, គហបតិ! បិយជាតិកា ហិ, គហបតិ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ។ ‘កស្ស ខោ នាមេតំ, ភន្តេ, ឯវំ ភវិស្សតិ – បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា? បិយជាតិកា ហិ ខោ, ភន្តេ, អានន្ទសោមនស្សា បិយប្បភវិកា’តិ។ អថ ខ្វាហំ, ភោន្តោ, សមណស្ស គោតមស្ស ភាសិតំ អនភិនន្ទិត្វា បដិក្កោសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមិ”ន្តិ។ “ឯវមេតំ, គហបតិ, ឯវមេតំ, គហបតិ! បិយជាតិកា ហិ, គហបតិ, អានន្ទសោមនស្សា បិយប្បភវិកា”តិ ។ អថ ខោ សោ គហបតិ “សមេតិ មេ អក្ខធុត្តេហី”តិ បក្កាមិ។ អថ ខោ ឥទំ កថាវត្ថុ អនុបុព្ពេន រាជន្តេបុរំ បាវិសិ។

៣៥៥. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ មល្លិកំ ទេវិំ អាមន្តេសិ – “ឥទំ តេ, មល្លិកេ, សមណេន គោតមេន ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’”តិ។ “សចេតំ, មហារាជ, ភគវតា ភាសិតំ, ឯវមេត”ន្តិ។ “ឯវមេវ បនាយំ មល្លិកា យញ្ញទេវ សមណោ គោតមោ ភាសតិ តំ តទេវស្ស អព្ភនុមោទតិ”។ “សចេតំ, មហារាជ, ភគវតា ភាសិតំ ឯវមេតន្តិ។ សេយ្យថាបិ នាម, យញ្ញទេវ អាចរិយោ អន្តេវាសិស្ស ភាសតិ តំ តទេវស្ស អន្តេវាសី អព្ភនុមោទតិ – ‘ឯវមេតំ, អាចរិយ, ឯវមេតំ, អាចរិយា’”តិ។ “ឯវមេវ ខោ ត្វំ, មល្លិកេ, យញ្ញទេវ សមណោ គោតមោ ភាសតិ តំ តទេវស្ស អព្ភនុមោទសិ”។ “សចេតំ, មហារាជ , ភគវតា ភាសិតំ ឯវមេត”ន្តិ។ “ចរបិ, រេ មល្លិកេ, វិនស្សា”តិ។ អថ ខោ មល្លិកា ទេវី នាឡិជង្ឃំ ព្រាហ្មណំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘មល្លិកា, ភន្តេ, ទេវី ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘ភាសិតា នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា ឯសា វាចា – បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ ។ យថា តេ ភគវា ព្យាករោតិ តំ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា មម អារោចេយ្យាសិ។ ន ហិ តថាគតា វិតថំ ភណន្តី”តិ។ “ឯវំ, ភោតី”តិ ខោ នាឡិជង្ឃោ ព្រាហ្មណោ មល្លិកាយ ទេវិយា បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ នាឡិជង្ឃោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “មល្លិកា, ភោ គោតម, ទេវី ភោតោ គោតមស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ; អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘ភាសិតា នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា ឯសា វាចា – បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’”តិ។

៣៥៦. “ឯវមេតំ, ព្រាហ្មណ, ឯវមេតំ, ព្រាហ្មណ! បិយជាតិកា ហិ, ព្រាហ្មណ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកាតិ។ តទមិនាបេតំ, ព្រាហ្មណ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា។ ភូតបុព្ពំ, ព្រាហ្មណ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរិស្សា ឥត្ថិយា មាតា កាលមកាសិ។ សា តស្សា កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តិកា ខិត្តចិត្តា រថិកាយ រថិកំ [រថិយាយ រថិយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អបិ មេ មាតរំ អទ្ទស្សថ [អទ្ទសថ (សី. បី.)], អបិ មេ មាតរំ អទ្ទស្សថា’តិ? ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, ព្រាហ្មណ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកាតិ។

“ភូតបុព្ពំ , ព្រាហ្មណ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរិស្សា ឥត្ថិយា បិតា កាលមកាសិ... ភាតា កាលមកាសិ... ភគិនី កាលមកាសិ... បុត្តោ កាលមកាសិ... ធីតា កាលមកាសិ... សាមិកោ កាលមកាសិ។ សា តស្ស កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តិកា ខិត្តចិត្តា រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អបិ មេ សាមិកំ អទ្ទស្សថ, អបិ មេ សាមិកំ អទ្ទស្សថា’តិ? ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, ព្រាហ្មណ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកាតិ។

“ភូតបុព្ពំ , ព្រាហ្មណ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរស្ស បុរិសស្ស មាតា កាលមកាសិ។ សោ តស្សា កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តកោ ខិត្តចិត្តោ រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អបិ មេ មាតរំ អទ្ទស្សថ, អបិ មេ មាតរំ អទ្ទស្សថា’តិ ? ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, ព្រាហ្មណ , បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកាតិ។

“ភូតបុព្ពំ, ព្រាហ្មណ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរស្ស បុរិសស្ស បិតា កាលមកាសិ... ភាតា កាលមកាសិ... ភគិនី កាលមកាសិ... បុត្តោ កាលមកាសិ... ធីតា កាលមកាសិ... បជាបតិ កាលមកាសិ។ សោ តស្សា កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តកោ ខិត្តចិត្តោ រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អបិ មេ បជាបតិំ អទ្ទស្សថ, អបិ មេ បជាបតិំ អទ្ទស្សថា’តិ? ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, ព្រាហ្មណ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកាតិ។

“ភូតបុព្ពំ, ព្រាហ្មណ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរា ឥត្ថី ញាតិកុលំ អគមាសិ។ តស្សា តេ ញាតកា សាមិកំ [សាមិកា (សី.)] អច្ឆិន្ទិត្វា អញ្ញស្ស ទាតុកាមា។ សា ច តំ ន ឥច្ឆតិ។ អថ ខោ សា ឥត្ថី សាមិកំ ឯតទវោច – ‘ឥមេ, មំ [មម (ស្យា. កំ. បី.)], អយ្យបុត្ត, ញាតកា ត្វំ [តយា (សី.), តំ (ស្យា. កំ. បី.)] អច្ឆិន្ទិត្វា អញ្ញស្ស ទាតុកាមា។ អហញ្ច តំ ន ឥច្ឆាមី’តិ។ អថ ខោ សោ បុរិសោ តំ ឥត្ថឹ ទ្វិធា ឆេត្វា អត្តានំ ឧប្ផាលេសិ [ឧប្បាដេសិ (សី. បី.), ឱផាលេសិ (ក.)] – ‘ឧភោ បេច្ច ភវិស្សាមា’តិ។ ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, ព្រាហ្មណ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា”តិ។

៣៥៧. អថ ខោ នាឡិជង្ឃោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា យេន មល្លិកា ទេវី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា យាវតកោ អហោសិ ភគវតា សទ្ធិំ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ មល្លិកាយ ទេវិយា អារោចេសិ។ អថ ខោ មល្លិកា ទេវី យេន រាជា បសេនទិ កោសលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ ឯតទវោច – “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, បិយា តេ វជិរី កុមារី”តិ? “ឯវំ, មល្លិកេ, បិយា មេ វជិរី កុមារី”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, វជិរិយា តេ កុមារិយា វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “វជិរិយា មេ, មល្លិកេ, កុមារិយា វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ជីវិតស្សបិ សិយា អញ្ញថត្តំ, កិំ បន មេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, បិយា តេ វាសភា ខត្តិយា”តិ? “ឯវំ, មល្លិកេ, បិយា មេ វាសភា ខត្តិយា”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, វាសភាយ តេ ខត្តិយាយ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “វាសភាយ មេ, មល្លិកេ, ខត្តិយាយ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ជីវិតស្សបិ សិយា អញ្ញថត្តំ, កិំ បន មេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, បិយោ តេ វិដដូភោ [វិឌូឌភោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សេនាបតី”តិ? “ឯវំ , មល្លិកេ, បិយោ មេ វិដដូភោ សេនាបតី”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, វិដដូភស្ស តេ សេនាបតិស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “វិដដូភស្ស មេ, មល្លិកេ, សេនាបតិស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ជីវិតស្សបិ សិយា អញ្ញថត្តំ , កិំ បន មេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, បិយា តេ អហ”ន្តិ? “ឯវំ, មល្លិកេ, បិយា មេសិ ត្វ”ន្តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, មយ្ហំ តេ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “តុយ្ហញ្ហិ មេ, មល្លិកេ, វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ជីវិតស្សបិ សិយា អញ្ញថត្តំ, កិំ បន មេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, បិយា តេ កាសិកោសលា”តិ? “ឯវំ, មល្លិកេ, បិយា មេ កាសិកោសលា។ កាសិកោសលានំ, មល្លិកេ, អានុភាវេន កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោម, មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារេមា”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, កាសិកោសលានំ តេ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “កាសិកោសលានញ្ហិ, មល្លិកេ , វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ជីវិតស្សបិ សិយា អញ្ញថត្តំ, កិំ បន មេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឥទំ ខោ តំ, មហារាជ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘បិយជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា បិយប្បភវិកា’”តិ។

“អច្ឆរិយំ, មល្លិកេ, អព្ភុតំ, មល្លិកេ! យាវញ្ច សោ ភគវា បញ្ញាយ អតិវិជ្ឈ មញ្ញេ [បដិវិជ្ឈ បញ្ញាយ (ក.)] បស្សតិ។ ឯហិ, មល្លិកេ, អាចមេហី”តិ [អាចាមេហីតិ (សី. បី.)]។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស, នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស, នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ។

៨. ពាហិតិកសុត្តំ

៣៥៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន បុព្ពារាមោ មិគារមាតុបាសាទោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ ឯកបុណ្ឌរីកំ នាគំ អភិរុហិត្វា សាវត្ថិយា និយ្យាតិ ទិវា ទិវស្ស។ អទ្ទសា ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សិរិវឌ្ឍំ មហាមត្តំ អាមន្តេសិ – “អាយស្មា នោ ឯសោ, សម្ម សិរិវឌ្ឍ, អានន្ទោ”តិ ។ “ឯវំ, មហារាជ, អាយស្មា ឯសោ អានន្ទោ”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បាទេ សិរសា វន្ទាហិ – ‘រាជា, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘សចេ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ន កិញ្ចិ អច្ចាយិកំ ករណីយំ, អាគមេតុ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ មុហុត្តំ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ “ឯវំ, ទេវា”តិ ខោ សោ បុរិសោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សោ បុរិសោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “រាជា, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘សចេ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ន កិញ្ចិ អច្ចាយិកំ ករណីយំ, អាគមេតុ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ មុហុត្តំ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ អធិវាសេសិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យាវតិកា នាគស្ស ភូមិ នាគេន គន្ត្វា នាគា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “សចេ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ន កិញ្ចិ អច្ចាយិកំ ករណីយំ , សាធុ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ យេន អចិរវតិយា នទិយា តីរំ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ អធិវាសេសិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ តុណ្ហីភាវេន។

៣៥៩. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន អចិរវតិយា នទិយា តីរំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យាវតិកា នាគស្ស ភូមិ នាគេន គន្ត្វា នាគា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “ឥធ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ហត្ថត្ថរេ និសីទតូ”តិ។ “អលំ, មហារាជ។ និសីទ ត្វំ; និសិន្នោ អហំ សកេ អាសនេ”តិ។ និសីទិ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “កឹ នុ ខោ, ភន្តេ អានន្ទ, សោ ភគវា តថារូបំ កាយសមាចារំ សមាចរេយ្យ, យ្វាស្ស កាយសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហី”តិ [ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ (សព្ពត្ថ) អដ្ឋកថា ដីកា ឱលោកេតព្ពា]? “ន ខោ, មហារាជ, សោ ភគវា តថារូបំ កាយសមាចារំ សមាចរេយ្យ, យ្វាស្ស កាយសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“កឹ បន, ភន្តេ អានន្ទ, សោ ភគវា តថារូបំ វចីសមាចារំ...បេ.... មនោសមាចារំ សមាចរេយ្យ, យ្វាស្ស មនោសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហី”តិ [ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ (សព្ពត្ថ) អដ្ឋកថា ដីកា ឱលោកេតព្ពា]? “ន ខោ, មហារាជ, សោ ភគវា តថារូបំ មនោសមាចារំ សមាចរេយ្យ, យ្វាស្ស មនោសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យញ្ហិ មយំ, ភន្តេ, នាសក្ខិម្ហា បញ្ហេន បរិបូរេតុំ តំ, ភន្តេ, អាយស្មតា អានន្ទេន បញ្ហស្ស វេយ្យាករណេន បរិបូរិតំ។ យេ តេ, ភន្តេ, ពាលា អព្យត្តា អននុវិច្ច អបរិយោគាហេត្វា បរេសំ វណ្ណំ វា អវណ្ណំ វា ភាសន្តិ, ន មយំ តំ សារតោ បច្ចាគច្ឆាម; យេ បន [យេ ច ខោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តេ, ភន្តេ , បណ្ឌិតា វិយត្តា [ព្យត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មេធាវិនោ អនុវិច្ច បរិយោគាហេត្វា បរេសំ វណ្ណំ វា អវណ្ណំ វា ភាសន្តិ, មយំ តំ សារតោ បច្ចាគច្ឆាម”។

៣៦០. “កតមោ បន, ភន្តេ អានន្ទ, កាយសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ អកុសលោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ អកុសលោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ សាវជ្ជោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ សាវជ្ជោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ សព្យាពជ្ឈោ” [សព្យាបជ្ឈោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), សព្យាបជ្ជោ (ក.)]។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ សព្យាពជ្ឈោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ ទុក្ខវិបាកោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ ទុក្ខវិបាកោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ តស្ស អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ; ឯវរូបោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ អានន្ទ, វចីសមាចារោ…បេ.… មនោសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ អកុសលោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ អកុសលោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ សាវជ្ជោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ សាវជ្ជោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ សព្យាពជ្ឈោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ សព្យាពជ្ឈោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ ទុក្ខវិបាកោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ ទុក្ខវិបាកោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ តស្ស អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ; ឯវរូបោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ ឱបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“កឹ នុ ខោ, ភន្តេ អានន្ទ, សោ ភគវា សព្ពេសំយេវ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានំ វណ្ណេតី”តិ? “សព្ពាកុសលធម្មបហីនោ ខោ, មហារាជ, តថាគតោ កុសលធម្មសមន្នាគតោ”តិ។

៣៦១. “កតមោ បន, ភន្តេ អានន្ទ, កាយសមាចារោ អនោបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ កុសលោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ កុសលោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ អនវជ្ជោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ អនវជ្ជោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ អព្យាពជ្ឈោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ អព្យាពជ្ឈោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ សុខវិបាកោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, កាយសមាចារោ សុខវិបាកោ”?

“យោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ តស្ស អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ; ឯវរូបោ ខោ, មហារាជ, កាយសមាចារោ អនោបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ អានន្ទ, វចីសមាចារោ…បេ.… មនោសមាចារោ អនោបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ កុសលោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ កុសលោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ អនវជ្ជោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ អនវជ្ជោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ អព្យាពជ្ឈោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ អព្យាពជ្ឈោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ សុខវិបាកោ”។

“កតមោ បន, ភន្តេ, មនោសមាចារោ សុខវិបាកោ”? “យោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តតិ។ តស្ស អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ។ ឯវរូបោ ខោ, មហារាជ, មនោសមាចារោ អនោបារម្ភោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហី”តិ។

“កឹ បន, ភន្តេ អានន្ទ, សោ ភគវា សព្ពេសំយេវ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទំ វណ្ណេតី”តិ? “សព្ពាកុសលធម្មបហីនោ ខោ, មហារាជ, តថាគតោ កុសលធម្មសមន្នាគតោ”តិ។

៣៦២. “អច្ឆរិយំ , ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ [សុភាសិតមិទំ (សី.)], ភន្តេ, អាយស្មតា អានន្ទេន។ ឥមិនា ច មយំ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភាសិតេន អត្តមនាភិរទ្ធា។ ឯវំ អត្តមនាភិរទ្ធា ច មយំ , ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភាសិតេន។ សចេ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ហត្ថិរតនំ កប្បេយ្យ, ហត្ថិរតនម្បិ មយំ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ទទេយ្យាម។ សចេ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស អស្សរតនំ កប្បេយ្យ, អស្សរតនម្បិ មយំ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ទទេយ្យាម។ សចេ, ភន្តេ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស គាមវរំ កប្បេយ្យ, គាមវរម្បិ មយំ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ទទេយ្យាម។ អបិ ច, ភន្តេ, មយម្បេតំ [មយមេវ តំ (សី.), មយម្បនេតំ (ស្យា. កំ.)] ជានាម – ‘នេតំ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស កប្បតី’តិ។ អយំ មេ, ភន្តេ, ពាហិតិកា រញ្ញា មាគធេន អជាតសត្តុនា វេទេហិបុត្តេន វត្ថនាឡិយា [ឆត្តនាឡិយា (ស្យា. កំ. បី.)] បក្ខិបិត្វា បហិតា សោឡសសមា អាយាមេន, អដ្ឋសមា វិត្ថារេន ។ តំ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ បដិគ្គណ្ហាតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ “អលំ, មហារាជ, បរិបុណ្ណំ មេ តិចីវរ”ន្តិ។

“អយំ , ភន្តេ, អចិរវតី នទី ទិដ្ឋា អាយស្មតា ចេវ អានន្ទេន អម្ហេហិ ច។ យទា ឧបរិបព្ពតេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ ហោតិ, អថាយំ អចិរវតី នទី ឧភតោ កូលានិ សំវិស្សន្ទន្តី គច្ឆតិ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ឥមាយ ពាហិតិកាយ អត្តនោ តិចីវរំ ករិស្សតិ។ យំ បនាយស្មតោ អានន្ទស្ស បុរាណំ តិចីវរំ តំ សព្រហ្មចារីហិ សំវិភជិស្សតិ។ ឯវាយំ អម្ហាកំ ទក្ខិណា សំវិស្សន្ទន្តី មញ្ញេ គមិស្សតិ។ បដិគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ពាហិតិក”ន្តិ។ បដិគ្គហេសិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ពាហិតិកំ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “ហន្ទ ច ទានិ មយំ, ភន្តេ អានន្ទ, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ ត្វំ, មហារាជ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

៣៦៣. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អចិរបក្កន្តស្ស រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យាវតកោ អហោសិ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន សទ្ធឹ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ ភគវតោ អារោចេសិ។ តញ្ច ពាហិតិកំ ភគវតោ បាទាសិ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “លាភា, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស, សុលទ្ធលាភា, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស; យំ រាជា បសេនទិ កោសលោ លភតិ អានន្ទំ ទស្សនាយ, លភតិ បយិរុបាសនាយា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ពាហិតិកសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. ធម្មចេតិយសុត្តំ

៣៦៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ មេទាឡុបំ [មេតឡុបំ (សី.), មេទឡុម្បំ (បី.)] នាម សក្យានំ និគមោ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ នគរកំ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិ

ទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ទីឃំ ការាយនំ អាមន្តេសិ – “យោជេហិ, សម្ម ការាយន, ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ, ឧយ្យានភូមិ គច្ឆាម សុភូមិ ទស្សនាយា”តិ [សុភូមិទស្សនាយាតិ (ទី. និ. ២.៤៣)]។ “ឯវំ, ទេវា”តិ ខោ ទីឃោ ការាយនោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជាបេត្វា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិវេទេសិ – “យុត្តានិ ខោ តេ, ទេវ, ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ។ យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភទ្រំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ នគរកម្ហា និយ្យាសិ មហច្ចា រាជានុភាវេន។ យេន អារាមោ តេន បាយាសិ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ អារាមំ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អារាមេ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ រុក្ខមូលានិ បាសាទិកានិ បសាទនីយានិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ [មនុស្សរាហសេយ្យកានិ (សី. បី.)] បដិសល្លានសារុប្បានិ។ ទិស្វាន ភគវន្តំយេវ អារព្ភ សតិ ឧទបាទិ – “ឥមានិ ខោ តានិ រុក្ខមូលានិ បាសាទិកានិ បសាទនីយានិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ, យត្ថ សុទំ មយំ តំ ភគវន្តំ បយិរុបាសាម អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។

៣៦៥. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ទីឃំ ការាយនំ អាមន្តេសិ – “ឥមានិ ខោ, សម្ម ការាយន, តានិ រុក្ខមូលានិ បាសាទិកានិ បសាទនីយានិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ, យត្ថ សុទំ មយំ តំ ភគវន្តំ បយិរុបាសាម អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ កហំ នុ ខោ, សម្ម ការាយន, ឯតរហិ សោ ភគវា វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? “អត្ថិ, មហារាជ, មេទាឡុបំ នាម សក្យានំ និគមោ។ តត្ថ សោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ។ “កីវទូរេ [កីវទូរោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បន, សម្ម ការាយន , នគរកម្ហា មេទាឡុបំ នាម សក្យានំ និគមោ ហោតី”តិ? “ន ទូរេ, មហារាជ; តីណិ យោជនានិ; សក្កា ទិវសាវសេសេន គន្តុ”ន្តិ។ “តេន ហិ, សម្ម ការាយន, យោជេហិ ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ, គមិស្សាម មយំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។ “ឯវំ, ទេវា”តិ ខោ ទីឃោ ការាយនោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជាបេត្វា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិវេទេសិ – “យុត្តានិ ខោ តេ, ទេវ, ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ។ យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភទ្រំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ នគរកម្ហា យេន មេទាឡុបំ នាម សក្យានំ និគមោ តេន បាយាសិ។ តេនេវ ទិវសាវសេសេន មេទាឡុបំ នាម សក្យានំ និគមំ សម្បាបុណិ។ យេន អារាមោ តេន បាយាសិ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ អារាមំ បាវិសិ។

៣៦៦. តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ អព្ភោកាសេ ចង្កមន្តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “កហំ នុ ខោ, ភន្តេ, ឯតរហិ សោ ភគវា វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ? ទស្សនកាមា ហិ មយំ តំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។ “ឯសោ, មហារាជ, វិហារោ សំវុតទ្វារោ។ តេន អប្បសទ្ទោ ឧបសង្កមិត្វា អតរមានោ អាឡិន្ទំ បវិសិត្វា ឧក្កាសិត្វា អគ្គឡំ អាកោដេហិ។ វិវរិស្សតិ ភគវា តេ ទ្វារ”ន្តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ តត្ថេវ ខគ្គញ្ច ឧណ្ហីសញ្ច ទីឃស្ស ការាយនស្ស បាទាសិ។ អថ ខោ ទីឃស្ស ការាយនស្ស ឯតទហោសិ – “រហាយតិ ខោ ទានិ រាជា [មហារាជា (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ឥធេវ [តេនិធេវ (សី.)] ទានិ មយា ឋាតព្ព”ន្តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន សោ វិហារោ សំវុតទ្វារោ តេន អប្បសទ្ទោ ឧបសង្កមិត្វា អតរមានោ អាឡិន្ទំ បវិសិត្វា ឧក្កាសិត្វា អគ្គឡំ អាកោដេសិ។ វិវរិ ភគវា ទ្វារំ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ វិហារំ បវិសិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវតោ បាទានិ មុខេន ច បរិចុម្ពតិ, បាណីហិ ច បរិសម្ពាហតិ, នាមញ្ច សាវេតិ – “រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ; រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ”តិ។

៣៦៧. “កិំ បន ត្វំ, មហារាជ, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឥមស្មិំ សរីរេ ឯវរូបំ បរមនិបច្ចការំ ករោសិ, មិត្តូបហារំ [ចិត្តូបហារំ (សី.)] ឧបទំសេសី”តិ? “អត្ថិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ – ‘ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ’តិ។ ឥធាហំ, ភន្តេ, បស្សាមិ ឯកេ សមណព្រាហ្មណេ បរិយន្តកតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តេ ទសបិ វស្សានិ, វីសម្បិ វស្សានិ, តិំសម្បិ វស្សានិ, ចត្តារីសម្បិ វស្សានិ។ តេ អបរេន សមយេន សុន្ហាតា សុវិលិត្តា កប្បិតកេសមស្សូ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារេន្តិ។ ឥធ បនាហំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ បស្សាមិ យាវជីវំ អាបាណកោដិកំ បរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តេ។ ន ខោ បនាហំ, ភន្តេ, ឥតោ ពហិទ្ធា អញ្ញំ ឯវំ បរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ សមនុបស្សាមិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ’តិ។

៣៦៨. "បុន ចបរំ, ភន្តេ, រាជានោបិ រាជូហិ វិវទន្តិ, ខត្តិយាបិ ខត្តិយេហិ វិវទន្តិ, ព្រាហ្មណាបិ ព្រាហ្មណេហិ វិវទន្តិ, គហបតយោបិ គហបតីហិ វិវទន្តិ, មាតាបិ បុត្តេន វិវទតិ, បុត្តោបិ មាតរា វិវទតិ, បិតាបិ បុត្តេន វិវទតិ, បុត្តោបិ បិតរា វិវទតិ, ភាតាបិ ភគិនិយា វិវទតិ , ភគិនីបិ ភាតរា វិវទតិ, សហាយោបិ សហាយេន វិវទតិ។ ឥធ បនាហំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ បស្សាមិ សមគ្គេ សម្មោទមានេ អវិវទមានេ ខីរោទកីភូតេ អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តេ វិហរន្តេ។ ន ខោ បនាហំ, ភន្តេ, ឥតោ ពហិទ្ធា អញ្ញំ ឯវំ សមគ្គំ បរិសំ សមនុបស្សាមិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – 'សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ'តិ។

៣៦៩. "បុន ចបរាហំ, ភន្តេ, អារាមេន អារាមំ, ឧយ្យានេន ឧយ្យានំ អនុចង្កមាមិ អនុវិចរាមិ។ សោហំ តត្ថ បស្សាមិ ឯកេ សមណព្រាហ្មណេ កិសេ លូខេ ទុព្ពណ្ណេ ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតេ ធមនិសន្ថតគត្តេ, ន វិយ មញ្ញេ ចក្ខុំ ពន្ធន្តេ ជនស្ស ទស្សនាយ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – 'អទ្ធា ឥមេ អាយស្មន្តោ អនភិរតា វា ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ, អត្ថិ វា តេសំ កិញ្ចិ បាបំ កម្មំ កតំ បដិច្ឆន្នំ; តថា ហិ ឥមេ អាយស្មន្តោ កិសា លូខា ទុព្ពណ្ណា ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតា ធមនិសន្ថតគត្តា, ន វិយ មញ្ញេ ចក្ខុំ ពន្ធន្តិ ជនស្ស ទស្សនាយា'តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – 'កឹ នុ ខោ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ កិសា លូខា ទុព្ពណ្ណា ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតា ធមនិសន្ថតគត្តា, ន វិយ មញ្ញេ ចក្ខុំ ពន្ធថ ជនស្ស ទស្សនាយា'តិ? តេ ឯវមាហំសុ – 'ពន្ធុករោគោ នោ [បណ្ឌុករោគិនោ (ក.)], មហារាជា'តិ។ ឥធ បនាហំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ បស្សាមិ ហដ្ឋបហដ្ឋេ ឧទគ្គុទគ្គេ អភិរតរូបេ បីណិន្ទ្រិយេ [បីណិតិន្ទ្រិយេ (សី. បី.)] អប្បោស្សុក្កេ បន្នលោមេ បរទត្តវុត្តេ មិគភូតេន ចេតសា វិហរន្តេ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – 'អទ្ធា ឥមេ អាយស្មន្តោ តស្ស ភគវតោ សាសនេ ឧឡារំ បុព្ពេនាបរំ វិសេសំ ជានន្តិ; តថា ហិ ឥមេ អាយស្មន្តោ ហដ្ឋបហដ្ឋា ឧទគ្គុទគ្គា អភិរតរូបា បីណិន្ទ្រិយា អប្បោស្សុក្កា បន្នលោមា បរទត្តវុត្តា មិគភូតេន ចេតសា វិហរន្តី'តិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – 'សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ'តិ។

៣៧០. "បុន ចបរាហំ, ភន្តេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ; បហោមិ ឃាតេតាយំ វា ឃាតេតុំ, ជាបេតាយំ វា ជាបេតុំ, បព្ពាជេតាយំ វា បព្ពាជេតុំ ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អឌ្ឌករណេ និសិន្នស្ស អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេន្តិ។ សោហំ ន លភាមិ – 'មា មេ ភោន្តោ អឌ្ឌករណេ និសិន្នស្ស អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេថ [ឱបាតេន្ត (សី.) ឧបរិសេលសុត្តេ បន "ឱបាតេថា"តិយេវ ទិស្សតិ], កថាបរិយោសានំ មេ ភោន្តោ អាគមេន្តូ'តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេន្តិ។ ឥធ បនាហំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ បស្សាមិ; យស្មិំ សមយេ ភគវា អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ ភគវតោ សាវកានំ ខិបិតសទ្ទោ វា ហោតិ ឧក្កាសិតសទ្ទោ វា។ ភូតបុព្ពំ, ភន្តេ, ភគវា អនេកសតាយ បរិសាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ តត្រញ្ញតរោ ភគវតោ សាវកោ ឧក្កាសិ។ តមេនំ អញ្ញតរោ សព្រហ្មចារី ជណ្ណុកេន ឃដ្តេសិ – 'អប្បសទ្ទោ អាយស្មា ហោតុ, មាយស្មា សទ្ទមកាសិ; សត្ថា នោ ភគវា ធម្មំ ទេសេតី'តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – 'អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! អទណ្ឌេន វត កិរ, ភោ, អសត្ថេន ឯវំ សុវិនីតា បរិសា ភវិស្សតី'តិ! ន ខោ បនាហំ, ភន្តេ, ឥតោ ពហិទ្ធា អញ្ញំ ឯវំ សុវិនីតំ បរិសំ សមនុបស្សាមិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – 'សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ'តិ។

៣៧១. "បុន ចបរាហំ, ភន្តេ, បស្សាមិ ឥធេកច្ចេ ខត្តិយបណ្ឌិតេ និបុណេ កតបរប្បវាទេ វាលវេធិរូបេ។ តេ ភិន្ទន្តា [វោភិន្ទន្តា (សី.)] មញ្ញេ ចរន្តិ បញ្ញាគតេន ទិដ្ឋិគតានិ។ តេ សុណន្តិ – 'សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អមុកំ នាម គាមំ វា និគមំ វា ឱសរិស្សតី'តិ។ តេ បញ្ហំ អភិសង្ខរោន្តិ – 'ឥមំ មយំ បញ្ហំ សមណំ គោតមំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិស្សាម។ ឯវំ ចេ នោ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សតិ, ឯវមស្ស មយំ វាទំ អារោបេស្សាម; ឯវំ ចេបិ នោ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សតិ, ឯវម្បិស្ស មយំ វាទំ អារោបេស្សាមា'តិ។ តេ សុណន្តិ – 'សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អមុកំ នាម គាមំ វា និគមំ វា ឱសដោ'តិ។ តេ យេន ភគវា តេនុបសង្កមន្តិ។ តេ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ ។ តេ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ន ចេវ ភគវន្តំ បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ, កុតោ វាទំ អារោបេស្សន្តិ? អញ្ញទត្ថុ ភគវតោ សាវកា សម្បជ្ជន្តិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – 'សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ'តិ។

៣៧២. "បុន ចបរាហំ, ភន្តេ, បស្សាមិ ឥធេកច្ចេ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតេ...បេ.... គហបតិបណ្ឌិតេ...បេ.... សមណបណ្ឌិតេ និបុណេ កតបរប្បវាទេ វាលវេធិរូបេ។ តេ ភិន្ទន្តា មញ្ញេ ចរន្តិ បញ្ញាគតេន ទិដ្ឋិគតានិ។ តេ សុណន្តិ – 'សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អមុកំ នាម គាមំ វា និគមំ វា ឱសរិស្សតី'តិ។ តេ បញ្ហំ អភិសង្ខរោន្តិ – 'ឥមំ មយំ បញ្ហំ សមណំ គោតមំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិស្សាម។ ឯវំ ចេ នោ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សតិ, ឯវមស្ស មយំ

វាទំ អារោបេស្សាម; ឯវំ ចេបិ នោ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករិស្សតិ, ឯវម្បិស្ស មយំ វាទំ អារោបេស្សាមា’តិ។ តេ សុណន្តិ – ‘សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អមុកំ នាម គាមំ វា និគមំ វា ឱសដោ’តិ។ តេ យេន ភគវា តេនុបសង្កមន្តិ។ តេ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ន ចេវ ភគវន្តំ បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ, កុតោ វាទំ អារោបេស្សន្តិ? អញ្ញទត្ថុ ភគវន្តំយេវ ឱកាសំ យាចន្តិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជ្ជាយ។ តេ ភគវា បព្ពាជេតិ។ តេ តថាបព្ពជិតា សមានា ឯកា វូបកដ្ឋា អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរន្តា នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។ តេ ឯវមាហំសុ – ‘មនំ វត, ភោ, អនស្សាម; មនំ វត, ភោ, បនស្សាម’។ មយញ្ហិ បុព្ពេ អស្សមណាវ សមានា សមណាម្ហាតិ បដិជានិម្ហា, អព្រាហ្មណាវ សមានា ព្រាហ្មណាម្ហាតិ បដិជានិម្ហា, អនរហន្តោវ សមានា អរហន្តាម្ហាតិ បដិជានិម្ហា។ ‘ឥទានិ ខោម្ហ សមណា, ឥទានិ ខោម្ហ ព្រាហ្មណា, ឥទានិ ខោម្ហ អរហន្តោ’តិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ’តិ។

៣៧៣. “បុន ចបរាហំ, ភន្តេ, ឥមេ ឥសិទត្តបុរាណា ថបតយោ មមភត្តា មមយានា, អហំ នេសំ ជីវិកាយ [ជីវិតស្ស (សី.), ជីវិកំ (សី. អដ្ឋ.), ជីវិតំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ទាតា, យសស្ស អាហត្តា; អថ ច បន នោ តថា មយិ និបច្ចការំ ករោន្តិ យថា ភគវតិ។ ភូតបុព្ពាហំ, ភន្តេ, សេនំ អព្ភុយ្យាតោ សមានោ ឥមេ ច ឥសិទត្តបុរាណេ ថបតយោ វីមំសមានោ អញ្ញតរស្មិំ សម្ពាធេ អាវសថេ វាសំ ឧបគច្ឆិំ។ អថ ខោ, ភន្តេ, ឥមេ ឥសិទត្តបុរាណា ថបតយោ ពហុទេវ រត្តិំ ធម្មិយា កថាយ វីតិនាមេត្វា, យតោ អហោសិ ភគវា [អស្សោសុំ ខោ ភគវន្តំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តតោ សីសំ កត្វា មំ បាទតោ ករិត្វា និបជ្ជិំសុ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! ឥមេ ឥសិទត្តបុរាណា ថបតយោ មមភត្តា មមយានា, អហំ នេសំ ជីវិកាយ ទាតា, យសស្ស អាហត្តា; អថ ច បន នោ តថា មយិ និបច្ចការំ ករោន្តិ យថា ភគវតិ។ អទ្ធា ឥមេ អាយស្មន្តោ តស្ស ភគវតោ សាសនេ ឧឡារំ បុព្ពេនាបរំ វិសេសំ ជានន្តី’តិ។ អយម្បិ ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតិ ធម្មន្វយោ ហោតិ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ’តិ។

៣៧៤. “បុន ចបរំ, ភន្តេ, ភគវាបិ ខត្តិយោ, អហម្បិ ខត្តិយោ; ភគវាបិ កោសលោ, អហម្បិ កោសលោ; ភគវាបិ អាសីតិកោ, អហម្បិ អាសីតិកោ។ យម្បិ, ភន្តេ, ភគវាបិ ខត្តិយោ អហម្បិ ខត្តិយោ, ភគវាបិ កោសលោ អហម្បិ កោសលោ, ភគវាបិ អាសីតិកោ អហម្បិ អាសីតិកោ; ឥមិនាវារហាមេវាហំ [ឥមិនាបាហំ (ក.)], ភន្តេ, ភគវតិ បរមនិបច្ចការំ កាតុំ, មិត្តូបហារំ ឧបទំសេតុំ។ ហន្ទ, ច ទានិ មយំ, ភន្តេ, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ ត្វំ, មហារាជ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តស្ស រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឯសោ, ភិក្ខវេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ ធម្មចេតិយានិ ភាសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ។ ឧគ្គណ្ហថ, ភិក្ខវេ, ធម្មចេតិយានិ; បរិយាបុណាថ, ភិក្ខវេ , ធម្មចេតិយានិ; ធារេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មចេតិយានិ។ អត្ថសំហិតានិ, ភិក្ខវេ, ធម្មចេតិយានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ធម្មចេតិយសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. កណ្ណកត្ថលសុត្តំ

៣៧៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុញ្ញាយំ [ឧជុញ្ញាយំ (សី. បី.), ឧទញ្ញាយំ (ស្យា. កំ.)] វិហរតិ កណ្ណកត្ថលេ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ ឧរុញ្ញំ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘រាជា, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘អជ្ជ កិរ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’”តិ។ “ឯវំ, ទេវា”តិ ខោ សោ បុរិសោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ បុរិសោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “រាជា, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘អជ្ជ កិរ ភន្តេ, រាជា បសេនទិ

កោសលោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’’’តិ។ អស្សោសុំ ខោ សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី – ‘‘អជ្ជ កិរ រាជា បសេនទិ កោសលោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’’តិ។ អថ ខោ សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី រាជានំ បសេនទី កោសលំ ភត្តាភិហារេ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘‘តេន ហិ, មហារាជ, អម្ហាកម្បិ វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘សោមា ច, ភន្តេ, ភគិនី សកុលា ច ភគិនី ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’’’តិ។

៣៧៦. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សោមា ច, ភន្តេ, ភគិនី សកុលា ច ភគិនី ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ [វន្ទន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’’តិ [បុច្ឆន្តីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ‘‘កិំ បន, មហារាជ, សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី អញ្ញំ ទូតំ នាលត្ថុ’’ន្តិ? ‘‘អស្សោសុំ ខោ, ភន្តេ, សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី – ‘អជ្ជ កិរ រាជា បសេនទិ កោសលោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី មំ ភត្តាភិហារេ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘តេន ហិ, មហារាជ, អម្ហាកម្បិ វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’’’តិ។ ‘‘សុខិនិយោ ហោន្តុ តា, មហារាជ, សោមា ច ភគិនី សកុលា ច ភគិនី’’តិ។

៣៧៧. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សុតំ មេតំ, ភន្តេ, សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – ‘នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានិស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’តិ។ យេ តេ, ភន្តេ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានិស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’តិ; កច្ចិ តេ, ភន្តេ, ភគវតោ វុត្តវាទិនោ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោន្តិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតី’’តិ? ‘‘យេ តេ, មហារាជ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានិស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’តិ; ន មេ តេ វុត្តវាទិនោ, អព្ភាចិក្ខន្តិ ច បន មំ តេ អសតា អភូតេនា’’តិ។

៣៧៨. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ វិដដូភំ សេនាបតិំ អាមន្តេសិ – ‘‘កោ នុ ខោ, សេនាបតិ, ឥមំ កថាវត្ថុំ រាជន្តេបុរេ អព្ភុទាហាសី’’តិ? ‘‘សញ្ជយោ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ អាកាសគោត្តោ’’តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯហិ ត្វំ , អម្ភោ បុរិស, មម វចនេន សញ្ជយំ ព្រាហ្មណំ អាកាសគោត្តំ អាមន្តេហិ – ‘រាជា តំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ អាមន្តេតី’’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ទេវា’’តិ ខោ សោ បុរិសោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា យេន សញ្ជយោ ព្រាហ្មណោ អាកាសគោត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សញ្ជយំ ព្រាហ្មណំ អាកាសគោត្តំ ឯតទវោច – ‘‘រាជា តំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ អាមន្តេតី’’តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សិយា នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា អញ្ញទេវ កិញ្ចិ សន្ធាយ ភាសិតំ, តញ្ច ជនោ អញ្ញថាបិ បច្ចាគច្ឆេយ្យ [បច្ចាគច្ឆេយ្យាតិ, អភិជានាមិ មហារាជ វាចំ ភាសិតាតិ (សី.)]។ យថា កថំ បន, ភន្តេ, ភគវា អភិជានាតិ វាចំ ភាសិតា’’តិ? ‘‘ឯវំ ខោ អហំ, មហារាជ, អភិជានាមិ វាចំ ភាសិតា – ‘នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ សកិទេវ សព្ពំ ញស្សតិ, សព្ពំ ទក្ខិតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’’’តិ។ ‘‘ហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ; សហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ – ‘នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ សកិទេវ សព្ពំ ញស្សតិ, សព្ពំ ទក្ខិតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’’’តិ។ ‘‘ចត្តារោមេ, ភន្តេ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា។ ឥមេសំ នុ ខោ, ភន្តេ, ចតុន្នំ វណ្ណានំ សិយា វិសេសោ សិយា នានាករណ’’ន្តិ? ‘‘ចត្តារោមេ, មហារាជ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា។ ឥមេសំ ខោ, មហារាជ, ចតុន្នំ វណ្ណានំ ទ្វេ វណ្ណា អគ្គមក្ខាយន្តិ – ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច – យទិទំ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានអញ្ជលិកម្មសាមីចិកម្មានី’’តិ [សាមិចិកម្មានន្តិ (សី.)]។ ‘‘នាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ទិដ្ឋធម្មិកំ បុច្ឆាមិ; សម្បរាយិកាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ បុច្ឆាមិ។ ចត្តារោមេ, ភន្តេ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា។ ឥមេសំ នុ ខោ, ភន្តេ, ចតុន្នំ វណ្ណានំ សិយា វិសេសោ សិយា នានាករណ’’ន្តិ?

៣៧៩. ‘‘បញ្ចិមានិ, មហារាជ, បធានិយង្គានិ។ កតមានិ បញ្ច? ឥធ, មហារាជ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ, សទ្ទហតិ តថាគតស្ស ពោធិំ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ; អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយ; អសឋោ ហោតិ អមាយាវី យថាភូតំ អត្តានំ អាវិកត្តា សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ; អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ

បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ; បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា – ឥមានិ ខោ, មហារាជ, បញ្ច បធានិយង្គានិ។ ចត្តារោមេ, មហារាជ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា។ តេ ចស្សុ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតា ; ឯត្ថ បន នេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។ “ចត្តារោមេ, ភន្តេ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា ។ តេ ចស្សុ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតា; ឯត្ថ បន នេសំ, ភន្តេ, សិយា វិសេសោ សិយា នានាករណ”ន្តិ? “ឯត្ថ ខោ នេសាហំ, មហារាជ, បធានវេមត្តតំ វទាមិ។ សេយ្យថាបិស្សុ, មហារាជ, ទ្វេ ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វា សុទន្តា សុវិនីតា, ទ្វេ ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វា អទន្តា អវិនីតា។ តំ កឹ មញ្ញសិ, មហារាជ, យេ តេ ទ្វេ ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វា សុទន្តា សុវិនីតា, អបិ នុ តេ ទន្តាវ ទន្តការណំ គច្ឆេយ្យុំ, ទន្តាវ ទន្តភូមឹ សម្បាបុណេយ្យុ”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “យេ បន តេ ទ្វេ ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វា អទន្តា អវិនីតា, អបិ នុ តេ អទន្តាវ ទន្តការណំ គច្ឆេយ្យុំ, អទន្តាវ ទន្តភូមឹ សម្បាបុណេយ្យុំ, សេយ្យថាបិ តេ ទ្វេ ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វា សុទន្តា សុវិនីតា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យំ តំ សទ្ធេន បត្តព្ពំ អប្បាពាធេន អសឋេន អមាយាវិនា អារទ្ធវីរិយេន បញ្ញវតា តំ វត [តំ តថា សោ (ក.)] អស្សទ្ធោ ពហ្វាពាធោ សឋោ មាយាវី កុសីតោ ទុប្បញ្ញោ បាបុណិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី”តិ។

៣៨០. “ហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ; សហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ។ ចត្តារោមេ, ភន្តេ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា , សុទ្ទា។ តេ ចស្សុ ឥមេហិ បញ្ចហិ បធានិយង្គេហិ សមន្នាគតា តេ ចស្សុ សម្មប្បធានា; ឯត្ថ បន នេសំ, ភន្តេ, សិយា វិសេសោ សិយា នានាករណ”ន្តិ? “ឯត្ថ ខោ [ឯត្ថ ខោ បន (សី.)] នេសាហំ, មហារាជ, ន កិញ្ចិ នានាករណំ វទាមិ – យទិទំ វិមុត្តិយា វិមុត្តឹ។ សេយ្យថាបិ, មហារាជ, បុរិសោ សុក្ខំ សាកកដ្ឋំ អាទាយ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យ ; អថាបរោ បុរិសោ សុក្ខំ សាលកដ្ឋំ អាទាយ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យ; អថាបរោ បុរិសោ សុក្ខំ អម្ពកដ្ឋំ អាទាយ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យ; អថាបរោ បុរិសោ សុក្ខំ ឧទុម្ពរកដ្ឋំ អាទាយ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, មហារាជ, សិយា នុ ខោ តេសំ អគ្គីនំ នានាទារុតោ អភិនិព្ពត្តានំ កិញ្ចិ នានាករណំ អច្ចិយា វា អច្ចឹ, វណ្ណេន វា វណ្ណំ, អាភាយ វា អាភ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យំ តំ តេជំ វីរិយា និម្មថិតំ បធានាភិនិព្ពត្តំ [វីរិយំ និប្ផរតិ, តំ បច្ឆាភិនិព្ពត្តំ (សី.)], នាហំ តត្ថ កិញ្ចិ នានាករណំ វទាមិ – យទិទំ វិមុត្តិយា វិមុត្តិ”ន្តិ។ “ហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ; សហេតុរូបំ, ភន្តេ, ភគវា អាហ។ កឹ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ទេវា”តិ? “កឹ បន ត្វំ, មហារាជ, ឯវំ វទេសិ – ‘កឹ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ទេវា’”តិ? “យទិ វា តេ, ភន្តេ, ទេវា អាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ យទិ វា អនាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ”? “យេ តេ, មហារាជ, ទេវា សព្យាពជ្ឈា តេ ទេវា អាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ, យេ តេ ទេវា អព្យាពជ្ឈា តេ ទេវា អនាគន្តារោ ឥត្ថត្ត”ន្តិ។

៣៨១. ឯវំ វុត្តេ, វិដូភោ សេនាបតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យេ តេ, ភន្តេ, ទេវា សព្យាពជ្ឈា អាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ តេ ទេវា, យេ តេ ទេវា អព្យាពជ្ឈា អនាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ តេ ទេវេ តម្ហា ឋានា ចាវេស្សន្តិ វា បព្ពាជេស្សន្តិ វា”តិ?

អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ វិដដូភោ សេនាបតិ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បុត្តោ; អហំ ភគវតោ បុត្តោ។ អយំ ខោ កាលោ យំ បុត្តោ បុត្តេន មន្តេយ្យា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ វិដដូភំ សេនាបតឹ អាមន្តេសិ – “តេន ហិ, សេនាបតិ, តំ យេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ; យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, សេនាបតិ, យាវតា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស វិជិតំ យត្ថ ច រាជា បសេនទិ កោសលោ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, បហោតិ តត្ថ រាជា បសេនទិ កោសលោ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បុញ្ញវន្តំ វា អបុញ្ញវន្តំ វា ព្រហ្មចរិយវន្តំ វា អព្រហ្មចរិយវន្តំ វា តម្ហា ឋានា ចាវេតុំ វា បព្ពាជេតុំ វា”តិ? “យាវតា, ភោ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស វិជិតំ យត្ថ ច រាជា បសេនទិ កោសលោ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, បហោតិ តត្ថ រាជា បសេនទិ កោសលោ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បុញ្ញវន្តំ វា អបុញ្ញវន្តំ វា ព្រហ្មចរិយវន្តំ វា អព្រហ្មចរិយវន្តំ វា តម្ហា ឋានា ចាវេតុំ វា បព្ពាជេតុំ វា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, សេនាបតិ, យាវតា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស អវិជិតំ យត្ថ ច រាជា បសេនទិ កោសលោ ន ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, តត្ថ បហោតិ រាជា បសេនទិ កោសលោ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បុញ្ញវន្តំ វា អបុញ្ញវន្តំ វា ព្រហ្មចរិយវន្តំ វា អព្រហ្មចរិយវន្តំ វា តម្ហា ឋានា ចាវេតុំ វា បព្ពាជេតុំ វា”តិ? “យាវតា, ភោ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស អវិជិតំ យត្ថ ច រាជា បសេនទិ កោសលោ ន ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, ន តត្ថ បហោតិ រាជា បសេនទិ កោសលោ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បុញ្ញវន្តំ វា អបុញ្ញវន្តំ វា ព្រហ្មចរិយវន្តំ វា អព្រហ្មចរិយវន្តំ វា តម្ហា ឋានា ចាវេតុំ វា បព្ពាជេតុំ វា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, សេនាបតិ, សុតា តេ ទេវា តាវតឹសា”តិ? “ឯវំ, ភោ។ សុតា មេ ទេវា តាវតឹសា។ ឥធាបិ ភោតា រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន សុតា ទេវា តាវតឹសា”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, សេនាបតិ, បហោតិ រាជា បសេនទិ កោសលោ ទេវេ តាវតឹសេ តម្ហា ឋានា ចាវេតុំ វា បព្ពាជេតុំ វា”តិ? “ទស្សនម្បិ, ភោ, រាជា បសេនទិ កោសលោ ទេវេ តាវតឹសេ នប្បហោតិ, កុតោ បន តម្ហា ឋានា ចាវេស្សតិ វា បព្ពាជេស្សតិ វា”តិ? “ឯវមេវ ខោ, សេនាបតិ, យេ តេ ទេវា សព្យាពជ្ឈា អាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ តេ ទេវា, យេ តេ ទេវា អព្យាពជ្ឈា អនាគន្តារោ ឥត្ថត្តំ តេ ទេវេ ទស្សនាយបិ នប្បហោន្តិ; កុតោ បន តម្ហា ឋានា ចាវេស្សន្តិ វា បព្ពាជេស្សន្តិ វា”តិ?

៣៨២. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោនាមោ អយំ, ភន្តេ, ភិក្ខូ”តិ? “អានន្ទោ នាម, មហារាជា”តិ។ “អានន្ទោ វត, ភោ, អានន្ទរូបោ វត, ភោ! ហេតុរូបំ, ភន្តេ , អាយស្មា អានន្ទោ អាហ; សហេតុរូបំ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ អាហ។ កឹ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ព្រហ្មា”តិ? “កឹ បន ត្វំ, មហារាជ, ឯវំ វទេសិ – ‘កឹ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ព្រហ្មា’”តិ? “យទិ វា សោ, ភន្តេ, ព្រហ្មា អាគន្តា ឥត្ថត្តំ, យទិ វា អនាគន្តា ឥត្ថត្ត”ន្តិ? “យោ សោ, មហារាជ, ព្រហ្មា សព្យាពជ្ឈោ សោ ព្រហ្មា អាគន្តា ឥត្ថត្តំ, យោ សោ ព្រហ្មា អព្យាពជ្ឈោ សោ ព្រហ្មា អនាគន្តា ឥត្ថត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ បុរិសោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ឯតទវោច – “សញ្ចយោ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ អាកាសគោត្តោ អាគតោ”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ សញ្ចយំ ព្រាហ្មណំ អាកាសគោត្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ព្រាហ្មណ, ឥមំ កថាវត្ថុំ រាជន្តេបុរេ អព្ភុទាហាសី”តិ? “វិឌូឌភោ, មហារាជ, សេនាបតី”តិ។ វិឌូឌភោ សេនាបតិ ឯវមាហ – “សញ្ចយោ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ អាកាសគោត្តោ”តិ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ បុរិសោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ឯតទវោច – “យានកាលោ, មហារាជា”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សព្ពញ្ញុតំ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ អបុច្ឆិម្ហា, សព្ពញ្ញុតំ ភគវា ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច, តេន ចម្ហា អត្តមនា។ ចាតុវណ្ណិសុទ្ធឹ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ អបុច្ឆិម្ហា, ចាតុវណ្ណិសុទ្ធឹ ភគវា ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច, តេន ចម្ហា អត្តមនា។ អធិទេវេ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ អបុច្ឆិម្ហា, អធិទេវេ ភគវា ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច, តេន ចម្ហា អត្តមនា។ អធិព្រហ្មានំ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ អបុច្ឆិម្ហា, អធិព្រហ្មានំ ភគវា ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច, តេន ចម្ហា អត្តមនា។ យំ យទេវ ច មយំ ភគវន្តំ អបុច្ឆិម្ហា តំ តទេវ ភគវា ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច, តេន ចម្ហា អត្តមនា។ ហន្ទ, ច ទានិ មយំ, ភន្តេ, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ ត្វំ, មហារាជ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមីតិ។

កណ្ណកត្ថលសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

រាជវគ្គោ និដ្ឋិតោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

យដិការោ រដ្ឋបាលោ, មឃទេវោ មធុរិយំ;
ពោធិ អង្គុលិមាលោ ច, បិយជាតំ ពាហិតិកំ;
ធម្មចេតិយសុត្តញ្ច, ទសមំ កណ្ណកត្ថលំ។

៥. ព្រាហ្មណវគ្គោ

១. ព្រហ្មាយុសុត្តំ

៣៨៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វិទេហេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តេន ខោ បន សមយេន ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ មិថិលាយំ បដិវសតិ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, វីសវស្សសតិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ [ពេទានំ (ក.)] បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ អស្សោសិ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ – ‘‘សមណោ ខលុ ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ វិទេហេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’’តិ។

៣៨៤. តេន ខោ បន សមយេន ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឧត្តរោ នាម មាណវោ អន្តេវាសី ហោតិ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ឧត្តរំ មាណវំ អាមន្តេសិ – ‘‘អយំ, តាត ឧត្តរ, សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ វិទេហេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ…បេ.… សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’តិ។ ឯហិ ត្វំ, តាត ឧត្តរ, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា សមណំ គោតមំ ជានាហិ យទិ វា តំ ភវន្តំ គោតមំ តថា សន្តំយេវ សទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ, យទិ វា នោ តថា; យទិ វា សោ ភវំ គោតមោ តាទិសោ, យទិ វា ន តាទិសោ។ តថា មយំ តំ ភវន្តំ គោតមំ វេទិស្សាមា’’តិ។ ‘‘យថា កថំ បនាហំ, ភោ, តំ ភវន្តំ គោតមំ ជានិស្សាមិ យទិ វា តំ ភវន្តំ គោតមំ តថា សន្តំយេវ សទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ, យទិ វា នោ តថា; យទិ វា សោ ភវំ គោតមោ តាទិសោ, យទិ វា ន តាទិសោ’’តិ។ ‘‘អាគតានិ ខោ, តាត ឧត្តរ, អម្ហាកំ មន្តេសុ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេយេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា ។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវន្តិ, សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ, ហត្ថិរតនំ, អស្សរតនំ, មណិរតនំ, ឥត្ថិរតនំ, គហបតិរតនំ, បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន [ធម្មេន សមេន (ក.)] អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។ អហំ ខោ បន, តាត ឧត្តរ, មន្តានំ ទាតា; ត្វំ មន្តានំ បដិគ្គហេតា’’តិ។

៣៨៥. ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ ឧត្តរោ មាណវោ ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា វិទេហេសុ យេន ភគវា តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ឧត្តរោ មាណវោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ សមន្នេសិ។ អទ្ទសា ខោ ឧត្តរោ មាណវោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ច។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ‘‘បស្សតិ ខោ មេ អយំ ឧត្តរោ មាណវោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ , យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ចា’’តិ។ អថ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខាសិ យថា អទ្ទស ឧត្តរោ មាណវោ ភគវតោ កោសោហិតំ វត្ថគុយ្ហំ។ អថ ខោ ភគវា ជិវ្ហំ និន្នាមេត្វា ឧភោបិ កណ្ណសោតានិ អនុមសិ បដិមសិ [បរិមសិ (សី. ក.)]; ឧភោបិ នាសិកសោតានិ [នាសិកាសោតានិ (សី.)] អនុមសិ បដិមសិ; កេវលម្បិ នលាដមណ្ឌលំ ជិវ្ហាយ ឆាទេសិ។ អថ ខោ ឧត្តរស្ស មាណវស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘សមន្នាគតោ ខោ សមណោ គោតមោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណេហិ។ យំនូនាហំ សមណំ គោតមំ អនុពន្ធេយ្យំ, ឥរិយាបថមស្ស

បស្សេយ្យ’’ន្តិ។ អថ ខោ ឧត្តរោ មាណវោ សត្តមាសានិ ភគវន្តំ អនុពន្ធិ ឆាយាវ អនបាយិនី [អនុបាយិនី (ស្យា. កំ. ក.)]។

៣៨៦. អថ ខោ ឧត្តរោ មាណវោ សត្តន្នំ មាសានំ អច្ចយេន វិទេហេសុ យេន មិថិលា តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន មិថិលា យេន ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ឧត្តរំ មាណវំ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ឯតទវោច – “កច្ចិ, តាត ឧត្តរ, តំ ភវន្តំ គោតមំ តថា សន្តំយេវ សទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ , នោ អញ្ញថា? កច្ចិ បន សោ ភវំ គោតមោ តាទិសោ, នោ អញ្ញាទិសោ’’តិ? “តថា សន្តំយេវ, ភោ, តំ ភវន្តំ គោតមំ សទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ, នោ អញ្ញថា; តាទិសោវ [តាទិសោវ ភោ (សី. បី.), តាទិសោ ច ខោ (ស្យា. កំ. ក.)] សោ ភវំ គោតមោ, នោ អញ្ញាទិសោ។ សមន្នាគតោ ច [សមន្នាគតោ ច ភោ (សព្ពត្ថ)] សោ ភវំ គោតមោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណេហិ។

“សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ ខោ បន ភវំ គោតមោ; ឥទម្បិ តស្ស ភោតោ គោតមស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

“ហេដ្ឋា ខោ បន តស្ស ភោតោ គោតមស្ស បាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ…

“អាយតបណ្ហិ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ទីឃង្គុលិ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“មុទុតលុនហត្ថបាទោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ជាលហត្ថបាទោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ឧស្សង្ខបាទោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ឯណិជង្ឃោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ឋិតកោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ អនោនមន្តោ ឧភោហិ បាណិតលេហិ ជណ្ណុកានិ បរិមសតិ បរិមជ្ជតិ…

“កោសោហិតវត្ថគុយ្ហោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សុវណ្ណវណ្ណោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ កញ្ចនសន្និភត្តចោ…

“សុខុមច្ឆវិ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ។ សុខុមត្តា ឆវិយា រជោជល្លំ កាយេ ន ឧបលិម្បតិ…

“ឯកេកលោមោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ; ឯកេកានិ លោមានិ លោមកូបេសុ ជាតានិ…

“ឧទ្ធគ្គលោមោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ; ឧទ្ធគ្គានិ លោមានិ ជាតានិ នីលានិ អញ្ជនវណ្ណានិ កុណ្ឌលាវដ្ដានិ ទក្ខិណាវដ្ដកជាតានិ…

“ព្រហ្មុជុគត្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សត្តុស្សទោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សីហបុព្ពទ្ធកាយោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ចិតន្តរំសោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ; យាវតក្វស្ស កាយោ តាវតក្វស្ស ព្យាមោ, យាវតក្វស្ស ព្យាមោ តាវតក្វស្ស កាយោ…

“សមវដ្ដក្ខន្ធោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“រសគ្គសគ្គី ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សីហហនុ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ចត្តាលីសទន្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សមទន្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“អវិរឡទន្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“សុសុក្កទាឋោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“បហូតជិវ្ហោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ព្រហ្មស្សរោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ ករវិកភាណី…

“អភិនីលនេត្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“គោបខុមោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ…

“ឧណ្ណា ខោ បនស្ស ភោតោ គោតមស្ស ភមុកន្តរេ ជាតា ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា…

“ឧណ្ហីសសីសោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ; ឥទម្បិ តស្ស ភោតោ គោតមស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

“ឥមេហិ ខោ, ភោ, សោ ភវំ គោតមោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណេហិ សមន្នាគតោ។

៣៨៧. “គច្ឆន្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ ទក្ខិណេនេវ បាទេន បឋមំ បក្កមតិ។ សោ នាតិទូរេ បាទំ ឧទ្ធរតិ, នាច្ចាសន្នេ បាទំ និក្ខិបតិ; សោ នាតិសីឃំ គច្ឆតិ, នាតិសណិកំ គច្ឆតិ; ន ច អទ្ទុវេន អទ្ទុវំ សង្ឃដ្ដេន្តោ គច្ឆតិ, ន ច គោប្ផកេន គោប្ផកំ សង្ឃដ្ដេន្តោ គច្ឆតិ។ សោ គច្ឆន្តោ ន សត្ថិំ ឧន្នាមេតិ, ន សត្ថិំ ឱនាមេតិ; ន សត្ថិំ សន្នាមេតិ, ន សត្ថិំ វិនាមេតិ។ គច្ឆតោ ខោ បន តស្ស ភោតោ គោតមស្ស អធរកាយោវ [អឌ្ឍកាយោវ (ក.), អារទ្ធកាយោវ (ស្យា. កំ.)] ឥញ្ជតិ, ន ច កាយពលេន គច្ឆតិ។ អបលោកេន្តោ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ សព្ពកាយេនេវ អបលោកេតិ; សោ ន ឧទ្ធំ ឧល្លោកេតិ, ន អធោ ឱលោកេតិ; ន ច វិបេក្ខមានោ គច្ឆតិ, យុគមត្តញ្ច បេក្ខតិ; តតោ ចស្ស ឧត្តរិ អនាវដំ ញាណទស្សនំ ភវតិ។ សោ អន្តរឃរំ បវិសន្តោ ន កាយំ ឧន្នាមេតិ , ន កាយំ ឱនាមេតិ; ន កាយំ សន្នាមេតិ, ន កាយំ វិនាមេតិ។ សោ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ អាសនស្ស បរិវត្តតិ, ន ច បាណិនា អាលម្ពិត្វា អាសនេ និសីទតិ, ន ច អាសនស្មិំ កាយំ បក្ខិបតិ។ សោ អន្តរឃរេ និសិន្នោ សមានោ ន ហត្ថកុក្កុច្ចំ អាបជ្ជតិ, ន បាទកុក្កុច្ចំ អាបជ្ជតិ; ន អទ្ទុវេន អទ្ទុវំ អារោបេត្វា និសីទតិ; ន ច គោប្ផកេន គោប្ផកំ អារោបេត្វា និសីទតិ; ន ច បាណិនា ហនុកំ ឧបទហិត្វា [ឧបាទិយិត្វា (សី. បី.)] និសីទតិ។ សោ អន្តរឃរេ និសិន្នោ សមានោ ន ឆម្ភតិ ន កម្បតិ ន វេធតិ ន បរិតស្សតិ។ សោ អឆម្ភី អកម្បី អវេធី អបរិតស្សី វិគតលោមហំសោ។ វិវេកវត្តោ ច សោ ភវំ គោតមោ អន្តរឃរេ និសិន្នោ ហោតិ។ សោ បត្តោទកំ បដិគ្គណ្ហន្តោ ន បត្តំ ឧន្នាមេតិ, ន បត្តំ ឱនាមេតិ; ន បត្តំ សន្នាមេតិ, ន បត្តំ វិនាមេតិ។ សោ បត្តោទកំ បដិគ្គណ្ហាតិ នាតិថោកំ នាតិពហុំ។ សោ ន ខុលុខុលុការកំ [ពុលុពុលុការកំ (សី.)] បត្តំ ធោវតិ, ន សម្បរិវត្តកំ បត្តំ ធោវតិ, ន បត្តំ ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា ហត្ថេ ធោវតិ; ហត្ថេសុ ធោតេសុ បត្តោ ធោតោ ហោតិ, បត្តេ ធោតេ ហត្ថា ធោតា ហោន្តិ។ សោ បត្តោទកំ ឆឌ្ឌេតិ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ, ន ច វិច្ឆឌ្ឌយមានោ។ សោ ឱទនំ បដិគ្គណ្ហន្តោ ន បត្តំ ឧន្នាមេតិ, ន បត្តំ ឱនាមេតិ; ន បត្តំ សន្នាមេតិ, ន បត្តំ វិនាមេតិ។ សោ ឱទនំ បដិគ្គណ្ហាតិ នាតិថោកំ នាតិពហុំ។ ព្យញ្ជនំ ខោ បន ភវំ គោតមោ ព្យញ្ជនមត្តាយ អាហារេតិ, ន ច ព្យញ្ជនេន

អាលោបំ អតិនាមេតិ។ ទ្វត្តិក្ខត្តុំ ខោ ភវំ គោតមោ មុខេ អាលោបំ សម្បរិវត្តេត្វា អជ្ឈោហរតិ; ន ចស្ស កាចិ ឱទនមិញ្ជា អសម្ភិន្នា កាយំ បវិសតិ, ន ចស្ស កាចិ ឱទនមិញ្ជា មុខេ អវសិដ្ឋា ហោតិ; អថាបរំ អាលោបំ ឧបនាមេតិ។ រសបដិសំវេទី ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ អាហារំ អាហារេតិ, នោ ច រសរាគបដិសំវេទី។

“អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ [អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ (ក.)] ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ អាហារំ អាហារេតិ – នេវ ទវាយ, ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ, យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ, វិហិំសូបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ – ‘ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ, យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចា’តិ ។ សោ ភុត្តាវី បត្តោទកំ បដិគ្គណ្ហន្តោ ន បត្តំ ឧន្នាមេតិ, ន បត្តំ ឱនាមេតិ; ន បត្តំ សន្នាមេតិ, ន បត្តំ វិនាមេតិ។ សោ បត្តោទកំ បដិគ្គណ្ហាតិ នាតិថោកំ នាតិពហុំ។ សោ ន ខុលុខុលុការកំ បត្តំ ធោវតិ, ន សម្បរិវត្តកំ បត្តំ ធោវតិ, ន បត្តំ ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា ហត្ថេ ធោវតិ; ហត្ថេសុ ធោតេសុ បត្តោ ធោតោ ហោតិ, បត្តេ ធោតេ ហត្ថា ធោតា ហោន្តិ។ សោ បត្តោទកំ ឆឌ្ឌេតិ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ, ន ច វិច្ឆឌ្ឌយមានោ។ សោ ភុត្តាវី ន បត្តំ ភូមិយំ និក្ខិបតិ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ, ន ច អនត្ថិកោ បត្តេន ហោតិ, ន ច អតិវេលានុរក្ខី បត្តស្មិំ។ សោ ភុត្តាវី មុហុត្តំ តុណ្ហី និសីទតិ, ន ច អនុមោទនស្ស កាលមតិនាមេតិ។ សោ ភុត្តាវី អនុមោទតិ, ន តំ ភត្តំ គរហតិ, ន អញ្ញំ ភត្តំ បដិកង្ខតិ; អញ្ញទត្ថុ ធម្មិយា កថាយ តំ បរិសំ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ សោ តំ បរិសំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមតិ។ សោ នាតិសីឃំ គច្ឆតិ, នាតិសណិកំ គច្ឆតិ, ន ច មុច្ចិតុកាមោ គច្ឆតិ; ន ច តស្ស ភោតោ គោតមស្ស កាយេ ចីវរំ អច្ចុក្កដ្ឋំ ហោតិ ន ច អច្ចោក្កដ្ឋំ, ន ច កាយស្មិំ អល្លីនំ ន ច កាយស្មា អបកដ្ឋំ; ន ច តស្ស ភោតោ គោតមស្ស កាយម្ហា វាតោ ចីវរំ អបវហតិ; ន ច តស្ស ភោតោ គោតមស្ស កាយេ រជោជល្លំ ឧបលិម្បតិ ។ សោ អារាមគតោ និសីទតិ បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ បាទេ បក្ខាលេតិ; ន ច សោ ភវំ គោតមោ បាទមណ្ឌនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ សោ បាទេ បក្ខាលេត្វា និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ នេវ អត្តព្យាពាធាយ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយ ចេតេតិ; អត្តហិតបរហិតឧភយហិតសព្ពលោកហិតមេវ សោ ភវំ គោតមោ ចិន្តេន្តោ និសិន្នោ ហោតិ។ សោ អារាមគតោ បរិសតិ ធម្មំ ទេសេតិ, ន តំ បរិសំ ឧស្សាទេតិ, ន តំ បរិសំ អបសាទេតិ; អញ្ញទត្ថុ ធម្មិយា កថាយ តំ បរិសំ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។

“អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ ខោ បនស្ស ភោតោ គោតមស្ស មុខតោ ឃោសោ និច្ឆរតិ – វិស្សដ្ឋោ ច, វិញ្ញេយ្យោ ច, មញ្ជុ ច, សវនីយោ ច, ពិន្ទុ ច, អវិសារី ច, គម្ភីរោ ច, និន្នាទី ច។ យថាបរិសំ ខោ បន សោ ភវំ គោតមោ សរេន វិញ្ញាបេតិ, ន ចស្ស ពហិទ្ធា បរិសាយ ឃោសោ និច្ឆរតិ។ តេ តេន ភោតា គោតមេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមន្តិ អវលោកយមានាយេវ [អបលោកយមានាយេវ (សី. ក.)] អវិជហិតត្តា [អវិជហន្តាភាវេន (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ អទ្ទសាម ខោ មយំ, ភោ, តំ ភវន្តំ គោតមំ គច្ឆន្តំ, អទ្ទសាម ឋិតំ, អទ្ទសាម អន្តរឃរំ បវិសន្តំ, អទ្ទសាម អន្តរឃរេ និសិន្នំ តុណ្ហីភូតំ, អទ្ទសាម អន្តរឃរេ ភុញ្ជន្តំ, អទ្ទសាម ភុត្តាវិំ និសិន្នំ តុណ្ហីភូតំ, អទ្ទសាម ភុត្តាវិំ អនុមោទន្តំ, អទ្ទសាម អារាមំ គច្ឆន្តំ, អទ្ទសាម អារាមគតំ និសិន្នំ តុណ្ហីភូតំ, អទ្ទសាម អារាមគតំ បរិសតិ ធម្មំ ទេសេន្តំ។ ឯទិសោ ច ឯទិសោ ច សោ ភវំ គោតមោ, តតោ ច ភិយ្យោ”តិ។

៣៨៨. ឯវំ វុត្តេ, ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេតិ –

“នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

“នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

“នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ។

“អប្បេវ នាម មយំ កទាចិ ករហចិ តេន ភោតា គោតមេន សមាគច្ឆេយ្យាម? អប្បេវ នាម សិយា កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ!

៣៨៩. អថ ខោ ភគវា វិទេហេសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន មិថិលា តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា មិថិលាយំ វិហរតិ មឃទេវម្ពវនេ។ អស្សោសុំ ខោ មិថិលេយ្យកា [មេថិលេយ្យកា (សី. បី.)] ព្រាហ្មណគហបតិកា – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ វិទេហេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុ

សង្ឃេន សទ្ធឹ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ មិថិលំ អនុប្បត្តោ, មិថិលាយំ វិហរតិ មឃទេវម្ពវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’”តិ។

អថ ខោ មិថិលេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ ភគវតោ សន្តិកេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

៣៩០. អស្សោសិ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ មិថិលំ អនុប្បត្តោ, មិថិលាយំ វិហរតិ មឃទេវម្ពវនេ”តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ សម្ពហុលេហិ សាវកេហិ សទ្ធឹ យេន មឃទេវម្ពវនំ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុនោ ព្រាហ្មណស្ស អវិទូរេ អម្ពវនស្ស ឯតទហោសិ – “ន ខោ មេតំ បតិរូបំ យោហំ បុព្ពេ អប្បដិសំវិទិតោ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ អញ្ញតរំ មាណវកំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, មាណវក, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន សមណំ គោតមំ អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘ព្រហ្មាយុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ភវន្តំ គោតមំ អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘ព្រហ្មាយុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, វីសវស្សសតិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ យាវតា, ភោ, ព្រាហ្មណគហបតិកា មិថិលាយំ បដិវសន្តិ, ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ ភោគេហិ; ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ មន្តេហិ; ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ អាយុនា ចេវ យសសា ច។ សោ ភោតោ គោតមស្ស ទស្សនកាមោ’”តិ។

“ឯវំ , ភោ”តិ ខោ សោ មាណវកោ ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សោ មាណវកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រហ្មាយុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ភវន្តំ គោតមំ អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘ព្រហ្មាយុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, វីសវស្សសតិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ យាវតា, ភោ, ព្រាហ្មណគហបតិកា មិថិលាយំ បដិវសន្តិ, ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ ភោគេហិ; ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ មន្តេហិ; ព្រហ្មាយុ តេសំ ព្រាហ្មណោ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ អាយុនា ចេវ យសសា ច។ សោ ភោតោ គោតមស្ស ទស្សនកាមោ’”តិ។ “យស្សទានិ, មាណវ, ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ កាលំ មញ្ញតី”តិ។ អថ ខោ សោ មាណវកោ យេន ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “កតាវកាសោ ខោម្ហិ ភវតា សមណេន គោតមេន។ យស្សទានិ ភវំ កាលំ មញ្ញតី”តិ។

៣៩១. អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ សា បរិសា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ឱរមិយ [ឱរមត្ថ (ស្យា. កំ. បី.), ឱរមថ, ឱរមតិ (ក.), អថ នំ (សី.), ឱរមិយាតិ បន ត្វាបច្ចយន្តតថសំវណ្ណនានុរូបំ វិសោធិតបទំ] ឱកាសមកាសិ យថា តំ ញាតស្ស យសស្សិនោ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ តំ បរិសំ ឯតទវោច – “អលំ, ភោ! និសីទថ តុម្ហេ សកេ អាសនេ។ ឥធាហំ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកេ និសីទិស្សាមី”តិ។

អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ សមន្នេសិ។ អទ្ទសា ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ

ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ច។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“យេ មេ ទ្វត្តឹសាតិ សុតា, មហាបុរិសលក្ខណា;
ទុវេ តេសំ ន បស្សាមិ, ភោតោ កាយស្មិំ គោតម។

“កច្ចិ កោសោហិតំ ភោតោ, វត្ថគុយ្ហំ នរុត្តម;
នារិសមានសវ្ហយា, កច្ចិ ជិវ្ហា ន ទស្សកា [នារីសហនាម សវ្ហយា, កច្ចិ ជិវ្ហា នរស្សិកា; (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

“កច្ចិ បហូតជិវ្ហាសិ, យថា តំ ជានិយាមសេ;
និន្នាមយេតំ បហូតំ, កង្ខំ វិនយ នោ ឥសេ។

“ទិដ្ឋធម្មហិតត្ថាយ, សម្បរាយសុខាយ ច;
កតាវកាសា បុច្ឆាម, យំ កិញ្ចិ អភិបត្ថិត”ន្តិ។

៣៩២. អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “បស្សតិ ខោ មេ អយំ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ចា”តិ ។ អថ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខាសិ យថា អទ្ទស ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កោសោហិតំ វត្ថគុយ្ហំ។ អថ ខោ ភគវា ជិវ្ហំ និន្នាមេត្វា ឧភោបិ កណ្ណសោតានិ អនុមសិ បដិមសិ; ឧភោបិ នាសិកសោតានិ អនុមសិ បដិមសិ; កេវលម្បិ នលាដមណ្ឌលំ ជិវ្ហាយ ឆាទេសិ។ អថ ខោ ភគវា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“យេ តេ ទ្វត្តឹសាតិ សុតា, មហាបុរិសលក្ខណា;
សព្ពេ តេ មម កាយស្មិំ, មា តេ [មា វោ (ក.)] កង្ខាហុ ព្រាហ្មណ។

“អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ, ភាវេតព្ពញ្ច ភាវិតំ;
បហាតព្ពំ បហីនំ មេ, តស្មា ពុទ្ធោស្មិ ព្រាហ្មណ។

“ទិដ្ឋធម្មហិតត្ថាយ , សម្បរាយសុខាយ ច;
កតាវកាសោ បុច្ឆស្សុ, យំ កិញ្ចិ អភិបត្ថិត”ន្តិ។

៣៩៣. អថ ខោ ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “កតាវកាសោ ខោម្ហិ សមណេន គោតមេន។ កិំ នុ ខោ អហំ សមណំ គោតមំ បុច្ឆេយ្យំ – ‘ទិដ្ឋធម្មិកំ វា អត្ថំ សម្បរាយិកំ វា’”តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “កុសលោ ខោ អហំ ទិដ្ឋធម្មិកានំ អត្ថានំ។ អញ្ញេបិ មំ ទិដ្ឋធម្មិកំ អត្ថំ បុច្ឆន្តិ។ យំនូនាហំ សមណំ គោតមំ សម្បរាយិកំយេវ អត្ថំ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“កថំ ខោ ព្រាហ្មណោ ហោតិ, កថំ ភវតិ វេទគូ;
តេវិជ្ជោ ភោ កថំ ហោតិ, សោត្ថិយោ កិន្តិ វុច្ចតិ។

“អរហំ ភោ កថំ ហោតិ, កថំ ភវតិ កេវលី;
មុនិ ច ភោ កថំ ហោតិ, ពុទ្ធោ កិន្តិ បវុច្ចតី”តិ។

៣៩៤. អថ ខោ ភគវា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទិ, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញា វោសិតោ មុនិ។

“ចិត្តំ វិសុទ្ធំ ជានាតិ, មុត្តំ រាគេហិ សព្ពសោ;
បហីនជាតិមរណោ, ព្រហ្មចរិយស្ស កេវលី;

បារគូ សព្ពធម្មានំ, ពុទ្ធោ តាទិ បវុច្ចតី’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវតោ បាទានិ មុខេន ច បរិចុម្ពតិ, បាណីហិ ច បរិសម្ពាហតិ, នាមញ្ច សាវេតិ – ‘‘ព្រហ្មាយុ អហំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ; ព្រហ្មាយុ អហំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ’’តិ។ អថ ខោ សា បរិសា អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា អហោសិ – ‘‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! យត្រ ហិ នាមាយំ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ញាតោ យសស្សី ឯវរូបំ បរមនិបច្ចការំ ករិស្សតី’’តិ។ អថ ខោ ភគវា ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘អលំ, ព្រាហ្មណ, ឧដ្ឋហ និសីទ ត្វំ សកេ អាសនេ យតោ តេ មយិ ចិត្តំ បសន្ន’’ន្តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ឧដ្ឋហិត្វា សកេ អាសនេ និសីទិ។

៣៩៥. អថ ខោ ភគវា ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស អនុបុព្ពិំ កថំ កថេសិ, សេយ្យថិទំ – ទានកថំ, សីលកថំ, សគ្គកថំ; កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា ភគវា អញ្ញាសិ ព្រហ្មាយុំ ព្រាហ្មណំ កល្លចិត្តំ មុទុចិត្តំ វិនីវរណចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ បសន្នចិត្តំ, អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ, សមុទយំ, និរោធំ, មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – ‘‘យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម’’ន្តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ទិដ្ឋធម្មោ បត្តធម្មោ វិទិតធម្មោ បរិយោគាឡ្ហធម្មោ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិគតកថំកថោ វេសារជ្ជប្បត្តោ អបរប្បច្ចយោ សត្ថុសាសនេ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្జេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ។ អធិវាសេតុ ច មេ ភវំ គោតមោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’’តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសិ – ‘‘កាលោ, ភោ គោតម, និដ្ឋិតំ ភត្ត’’ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ព្រហ្មាយុស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន វិទេហេសុ ចារិកំ បក្កាមិ។ អថ ខោ ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ កាលមកាសិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – ‘‘ព្រហ្មាយុ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ កាលង្កតោ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ’’តិ? ‘‘បណ្ឌិតោ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មាយុ ព្រាហ្មណោ បច្ចបាទិ ធម្មស្សានុធម្មំ, ន ច មំ ធម្មាធិករណំ វិហេសេសិ។ ព្រហ្មាយុ, ភិក្ខវេ, ព្រាហ្មណោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ, តត្ថ បរិនិព្ពាយី, អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា’’តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ព្រហ្មាយុសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. សេលសុត្តំ

៣៩៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អង្គុត្តរាបេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ អឌ្ឍតេឡសេហិ ភិក្ខុសតេហិ យេន អាបណំ នាម អង្គុត្តរាបានំ និគមោ តទវសរិ។ អស្សោសិ ខោ កេណិយោ ជដិលោ – ‘‘សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ អង្គុត្តរាបេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ អឌ្ឍតេឡសេហិ ភិក្ខុសតេហិ អាបណំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវាតិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’’’តិ។

អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ កេណិយំ ជដិលំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ ។ អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អធិវាសេតុ មេ ភវំ គោតមោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា កេណិយំ ជដិលំ ឯតទវោច – “មហា ខោ, កេណិយ, ភិក្ខុសង្ឃោ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ, ត្វញ្ច ព្រាហ្មណេសុ អភិប្បសន្នោ”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កិញ្ចាបិ ខោ, ភោ គោតម, មហា ភិក្ខុសង្ឃោ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ, អហញ្ច ព្រាហ្មណេសុ អភិប្បសន្នោ; អធិវាសេតុ មេ ភវំ គោតមោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា កេណិយំ ជដិលំ ឯតទវោច – “មហា ខោ, កេណិយ, ភិក្ខុសង្ឃោ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ, ត្វញ្ច ព្រាហ្មណេសុ អភិប្បសន្នោ”តិ។ តតិយម្បិ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កិញ្ចាបិ ខោ, ភោ គោតម, មហា ភិក្ខុសង្ឃោ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ, អហញ្ច ព្រាហ្មណេសុ អភិប្បសន្នោ; អធិវាសេតុ មេ ភវំ គោតមោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា យេន សកោ អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មិត្តាមច្ចេ ញាតិសាលោហិតេ អាមន្តេសិ – “សុណន្តុ មេ ភោន្តោ, មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា; សមណោ មេ គោតមោ និមន្តិតោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ យេន មេ កាយវេយ្យាវដិកំ [កាយវេយាវដ្ដិកំ (សី. ស្យា. កំ.), កាយវេយ្យាវតិកំ (ក.)] ករេយ្យាថា”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ កេណិយស្ស ជដិលស្ស មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា កេណិយស្ស ជដិលស្ស បដិស្សុត្វា អប្បេកច្ចេ ឧទ្ធនានិ ខណន្តិ, អប្បេកច្ចេ កដ្ឋានិ ផាលេន្តិ, អប្បេកច្ចេ ភាជនានិ ធោវន្តិ, អប្បេកច្ចេ ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋាបេន្តិ, អប្បេកច្ចេ អាសនានិ បញ្ញាបេន្តិ។ កេណិយោ បន ជដិលោ សាមំយេវ មណ្ឌលមាឡំ បដិយាទេតិ។

៣៩៧. តេន ខោ បន សមយេន សេលោ ព្រាហ្មណោ អាបណេ បដិវសតិ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ , បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ, តីណិ ច មាណវកសតានិ មន្តេ វាចេតិ។ តេន ខោ បន សមយេន កេណិយោ ជដិលោ សេលេ ព្រាហ្មណេ អភិប្បសន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ តីហិ មាណវកសតេហិ បរិវុតោ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ យេន កេណិយស្ស ជដិលស្ស អស្សមោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ កេណិយស្ស ជដិលស្ស អស្សមេ អប្បេកច្ចេ ឧទ្ធនានិ ខណន្តេ, អប្បេកច្ចេ កដ្ឋានិ ផាលេន្តេ, អប្បេកច្ចេ ភាជនានិ ធោវន្តេ, អប្បេកច្ចេ ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋាបេន្តេ, អប្បេកច្ចេ អាសនានិ បញ្ញាបេន្តេ, កេណិយំ បន ជដិលំ សាមំយេវ មណ្ឌលមាឡំ បដិយាទេន្តំ។ ទិស្វាន កេណិយំ ជដិលំ ឯតទវោច – “កឹ នុ ភោតោ កេណិយស្ស អាវាហោ វា ភវិស្សតិ វិវាហោ វា ភវិស្សតិ មហាយញ្ញោ វា បច្ចុបដ្ឋិតោ, រាជា វា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ និមន្តិតោ ស្វាតនាយ សទ្ធឹ ពលកាយេនា”តិ? “ន មេ, ភោ សេល, អាវាហោ ភវិស្សតិ នបិ វិវាហោ ភវិស្សតិ នបិ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ និមន្តិតោ ស្វាតនាយ សទ្ធឹ ពលកាយេន; អបិ ច ខោ មេ មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ។ អត្ថិ, ភោ, សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ អង្គុត្តរាបេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ អឌ្ឍតេឡសេហិ ភិក្ខុសតេហិ អាបណំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ មេ និមន្តិតោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។

“ពុទ្ធោតិ – ភោ កេណិយ, វទេសិ”?

“ពុទ្ធោតិ – ភោ សេល, វទាមិ”។

“ពុទ្ធោតិ – ភោ កេណិយ, វទេសិ”?

“ពុទ្ធោតិ – ភោ សេល, វទាមី”តិ។

៣៩៨. អថ ខោ សេលស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “ឃោសោបិ ខោ ឯសោ ទុល្លភោ លោកស្មឹ – យទិទំ ‘ពុទ្ធោ’តិ [យទិទំ ពុទ្ធោ ពុទ្ធោតិ (ក.)]។ អាគតានិ ខោ បនម្ហាកំ មន្តេសុ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេយេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវន្តិ, សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ, ហត្ថិរតនំ, អស្សរតនំ, មណិរតនំ, ឥត្ថិរតនំ, គហបតិរតនំ, បរិណាយករតនមេវ

សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវឹ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ”។

“កហំ បន, ភោ កេណិយ, ឯតរហិ សោ ភវំ គោតមោ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? ឯវំ វុត្តេ, កេណិយោ ជដិលោ ទក្ខិណំ ពាហុំ បគ្គហេត្វា សេលំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “យេនេសា, ភោ សេល, នីលវនរាជី”តិ។ អថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ តីហិ មាណវកសតេហិ សទ្ធឹ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ តេ មាណវកេ អាមន្តេសិ – “អប្បសទ្ទា ភោន្តោ អាគច្ឆន្តុ បទេ បទំ [បាទេ បាទំ (សី.)] និក្ខិបន្តា; ទុរាសទា [ទូរសទ្ទា (ក.)] ហិ តេ ភគវន្តោ សីហាវ ឯកចរា។ យទា ចាហំ, ភោ, សមណេន គោតមេន សទ្ធឹ មន្តេយ្យំ, មា មេ ភោន្តោ អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេថ។ កថាបរិយោសានំ មេ ភវន្តោ អាគមេន្តូ”តិ។ អថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ សមន្នេសិ។

អទ្ទសា ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កាយេ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ច។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “បស្សតិ ខោ មេ អយំ សេលោ ព្រាហ្មណោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណានិ, យេភុយ្យេន ឋបេត្វា ទ្វេ។ ទ្វីសុ មហាបុរិសលក្ខណេសុ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ – កោសោហិតេ ច វត្ថគុយ្ហេ, បហូតជិវ្ហតាយ ចា”តិ។ អថ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខាសិ, យថា អទ្ទស សេលោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ កោសោហិតំ វត្ថគុយ្ហំ។ អថ ខោ ភគវា ជិវ្ហំ និន្នាមេត្វា ឧភោបិ កណ្ណសោតានិ អនុមសិ បដិមសិ; ឧភោបិ នាសិកសោតានិ អនុមសិ បដិមសិ; កេវលម្បិ នលាដមណ្ឌលំ ជិវ្ហាយ ឆាទេសិ។ អថ ខោ សេលស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “សមន្នាគតោ ខោ សមណោ គោតមោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណេហិ បរិបុណ្ណេហិ, នោ អបរិបុណ្ណេហិ; នោ ច ខោ នំ ជានាមិ ពុទ្ធោ វា នោ វា។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យេ តេ ភវន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេ សកេ វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តានំ បាតុករោន្តី’តិ។ យំនូនាហំ សមណំ គោតមំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

៣៩៩. អថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“បរិបុណ្ណកាយោ សុរុចិ, សុជាតោ ចារុទស្សនោ;
សុវណ្ណវណ្ណោសិ ភគវា, សុសុក្កទាឋោសិ វីរិយវា [វិរិយវា (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

“នរស្ស ហិ សុជាតស្ស, យេ ភវន្តិ វិយញ្ជនា;
សព្ពេ តេ តវ កាយស្មិំ, មហាបុរិសលក្ខណា។

“បសន្ននេត្តោ សុមុខោ, ព្រហា [ព្រហ្មា (ស្យា. កំ. ក.)] ឧជុ បតាបវា;
មជ្ឈេ សមណសង្ឃស្ស, អាទិច្ចោវ វិរោចសិ។

“កល្យាណទស្សនោ ភិក្ខុ, កញ្ចនសន្និភត្តចោ;
កិំ តេ សមណភាវេន, ឯវំ ឧត្តមវណ្ណិនោ។

“រាជា អរហសិ ភវិតុំ, ចក្កវត្តី រថេសភោ;
ចាតុរន្តោ វិជិតាវី, ជម្ពុសណ្ឌស្ស [ជម្ពុមណ្ឌស្ស (ក.)] ឥស្សរោ។

“ខត្តិយា ភោគិរាជានោ, អនុយន្តា [អនុយុត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភវន្តុ តេ;
រាជាភិរាជា មនុជិន្ទោ, រជ្ជំ ការេហិ គោតម”។

“រាជាហមស្មិ សេលាតិ, ធម្មរាជា អនុត្តរោ;
ធម្មេន ចក្កំ វត្តេមិ, ចក្កំ អប្បដិវត្តិយំ”។

“សម្ពុទ្ធោ បដិជានាសិ, ធម្មរាជា អនុត្តរោ;
‘ធម្មេន ចក្កំ វត្តេមិ’, ឥតិ ភាសសិ គោតម។

“កោ នុ សេនាបតិ ភោតោ, សាវកោ សត្ថុរន្វយោ;
កោ តេ តមនុវត្តេតិ, ធម្មចក្កំ បវត្តិតំ”។

“មយា បវត្តិតំ ចក្កំ, (សេលាតិ ភគវា ធម្មចក្កំ អនុត្តរំ;
សារិបុត្តោ អនុវត្តេតិ, អនុជាតោ តថាគតំ។

“អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ, ភាវេតព្ពញ្ច ភាវិតំ;
បហាតព្ពំ បហីនំ មេ, តស្មា ពុទ្ធោស្មិ ព្រាហ្មណ។

“វិនយស្សុ មយិ កង្ខំ, អធិមុច្ចស្សុ ព្រាហ្មណ;
ទុល្លភំ ទស្សនំ ហោតិ, សម្ពុទ្ធានំ អភិណ្ហសោ។

“យេសំ វេ ទុល្លភោ លោកេ, បាតុភាវោ អភិណ្ហសោ;
សោហំ ព្រាហ្មណ សម្ពុទ្ធោ, សល្លកត្តោ អនុត្តរោ។

“ព្រហ្មភូតោ អតិតុលោ, មារសេនប្បមទ្ទនោ;
សព្ពាមិត្តេ វសី កត្វា, មោទាមិ អកុតោភយោ”។

“ឥមំ ភោន្តោ និសាមេថ, យថា ភាសតិ ចក្ខុមា;
សល្លកត្តោ មហាវីរោ, សីហោវ នទតី វនេ។

“ព្រហ្មភូតំ អតិតុលំ, មារសេនប្បមទ្ទនំ;
កោ ទិស្វា នប្បសីទេយ្យ, អបិ កណ្ហាភិជាតិកោ។

“យោ មំ ឥច្ឆតិ អន្វេតុ, យោ វា និច្ឆតិ គច្ឆតុ;
ឥធាហំ បព្ពជិស្សាមិ, វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ”។

“ឯតញ្ចេ [ឯវញ្ចេ (ស្យា. កំ.)] រុច្ចតិ ភោតោ, សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនំ [សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនេ (កត្ថចិ សុត្តនិបាតេ)];
មយម្បិ បព្ពជិស្សាម, វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ”។

“ព្រាហ្មណា តិសតា ឥមេ, យាចន្តិ បញ្ជលីកតា;
ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សាម, ភគវា តវ សន្តិកេ”។

“ស្វាក្ខាតំ ព្រហ្មចរិយំ, (សេលាតិ ភគវា សន្ទិដ្ឋិកមកាលិកំ;
យត្ថ អមោឃា បព្ពជ្ជា, អប្បមត្តស្ស សិក្ខតោ”តិ។

អលត្ថ ខោ សេលោ ព្រាហ្មណោ សបរិសោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។

៤០០. អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ អស្សមេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសិ – “កាលោ, ភោ គោតម, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន កេណិយស្ស ជដិលស្ស អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ, សម្បវារេសិ។ អថ ខោ កេណិយោ ជដិលោ ភគវន្តំ ភុត្តាវិំ ឱនីតបត្តបាណិំ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ កេណិយំ ជដិលំ ភគវា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

“អគ្គិហុត្តមុខា យញ្ញា, សាវិត្តី ឆន្ទសោ មុខំ;

រាជា មុខំ មនុស្សានំ, នទីនំ សាគរោ មុខំ។

“នក្ខត្តានំ មុខំ ចន្ទោ, អាទិច្ចោ តបតំ មុខំ;
បុញ្ញំ អាកង្ខមានានំ, សង្ឃោ វេ យជតំ មុខ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា កេណិយំ ជដិលំ ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

អថ ខោ អាយស្មា សេលោ សបរិសោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា សេលោ សបរិសោ អរហតំ អហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា សេលោ សបរិសោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ចីវរំ កត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“យំ តំ សរណមាគម្ម, ឥតោ អដ្ឋមិ ចក្ខុមា;
សត្តរត្តេន [អនុត្តរេន (ក.)] ភគវា, ទន្តម្ហ តវ សាសនេ។

“តុវំ ពុទ្ធោ តុវំ សត្ថា, តុវំ មារាភិភូ មុនិ;
តុវំ អនុសយេ ឆេត្វា, តិណ្ណោ តារេសិមំ បជំ។

“ឧបធី តេ សមតិក្កន្តា, អាសវា តេ បទាលិតា;
សីហោវ អនុបាទានោ, បហីនភយភេរវោ។

“ភិក្ខវោ តិសតា ឥមេ, តិដ្ឋន្តិ បញ្ជលីកតា;
បាទេ វីរ បសារេហិ, នាគា វន្ទន្តុ សត្ថុនោ”តិ។

សេលសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. អស្សលាយនសុត្តំ

៤០១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន នានាវេរជ្ជកានំ ព្រាហ្មណានំ បញ្ចមត្តានិ ព្រាហ្មណសតានិ សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ តេសំ ព្រាហ្មណានំ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ ចាតុវណ្ណិំ សុទ្ធិំ បញ្ញបេតិ។ កោ នុ ខោ បហោតិ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ”ន្តិ? តេន ខោ បន សមយេន អស្សលាយនោ នាម មាណវោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ ទហរោ, វុត្តសិរោ, សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ អថ ខោ តេសំ ព្រាហ្មណានំ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ អស្សលាយនោ មាណវោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ ទហរោ, វុត្តសិរោ, សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ… បេ… អនវយោ។ សោ ខោ បហោតិ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ”ន្តិ។

អថ ខោ តេ ព្រាហ្មណា យេន អស្សលាយនោ មាណវោ តេនុបង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា អស្សលាយនំ មាណវំ ឯតទវោចុំ – “អយំ, ភោ អស្សលាយន , សមណោ គោតមោ ចាតុវណ្ណិំ សុទ្ធិំ បញ្ញបេតិ។ ឯតុ ភវំ អស្សលាយនោ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតូ”តិ [បដិមន្តេតុន្តិ (បី. ក.)]។

ឯវំ វុត្តេ, អស្សលាយនោ មាណវោ តេ ព្រាហ្មណេ ឯតទវោច – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ធម្មវាទី; ធម្មវាទិនោ ច បន ទុប្បដិមន្តិយា ភវន្តិ។ នាហំ សក្កោមិ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ”ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ តេ ព្រាហ្មណា អស្សលាយនំ មាណវំ ឯតទវោចុំ – “អយំ, ភោ អស្សលាយន, សមណោ គោតមោ ចាតុវណ្ណិំ សុទ្ធិំ បញ្ញបេតិ។ ឯតុ ភវំ អស្សលាយនោ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ [បដិមន្តេតុំ (សី. បី. ក.)]។ ចរិតំ ខោ បន ភោតា អស្សលាយនេន បរិព្ពាជក”ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អស្សលាយនោ មាណវោ តេ ព្រាហ្មណេ ឯតទវោច – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ធម្មវាទី; ធម្មវាទិនោ ច បន ទុប្បដិមន្តិយា ភវន្តិ ។ នាហំ សក្កោមិ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ”ន្តិ។ តតិយម្បិ ខោ

តេ ព្រាហ្មណា អស្សលាយនំ មាណវំ ឯតទវោចុំ – “អយំ, ភោ អស្សលាយន, សមណោ គោតមោ ចាតុវណ្ណិំ សុទ្ធិំ បញ្ញបេតិ។ ឯតុ ភវំ អស្សលាយនោ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ [បដិមន្តេតុំ (សី. បី. ក.)]។ ចរិតំ ខោ បន ភោតា អស្សលាយនេន បរិព្ពាជកំ។ មា ភវំ អស្សលាយនោ អយុទ្ធបរាជិតំ បរាជយី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អស្សលាយនោ មាណវោ តេ ព្រាហ្មណេ ឯតទវោច – “អទ្ធា ខោ អហំ ភវន្តោ ន លភាមិ។ សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ធម្មវាទី; ធម្មវាទិនោ ច បន ទុប្បដិមន្តិយា ភវន្តិ។ នាហំ សក្កោមិ សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុន្តិ។ អបិ ចាហំ ភវន្តានំ វចនេន គមិស្សាមី”តិ។

៤០២. អថ ខោ អស្សលាយនោ មាណវោ មហតា ព្រាហ្មណគណេន សទ្ធិំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អស្សលាយនោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ? “ទិស្សន្តិ [ទិស្សន្តេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ខោ បន, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ ព្រាហ្មណិយោ ឧតុនិយោបិ គព្ភិនិយោបិ វិជាយមានាបិ បាយមានាបិ។ តេ ច ព្រាហ្មណិយោនិជាវ សមានា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។ “កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៤០៣. “តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, សុតំ តេ – ‘យោនកកម្ពោជេសុ អញ្ញេសុ ច បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ ទ្វេវ វណ្ណា – អយ្យោ ចេវ ទាសោ ច; អយ្យោ ហុត្វា ទាសោ ហោតិ, ទាសោ ហុត្វា អយ្យោ ហោតី’”តិ ? “ឯវំ, ភោ, សុតំ តំ មេ – ‘យោនកកម្ពោជេសុ អញ្ញេសុ ច បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ ទ្វេវ វណ្ណា – អយ្យោ ចេវ ទាសោ ច; អយ្យោ ហុត្វា ទាសោ ហោតិ, ទាសោ ហុត្វា អយ្យោ ហោតី’”តិ។ “ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កិំ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ? “កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៤០៤. “តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ខត្តិយោវ នុ ខោ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ, នោ ព្រាហ្មណោ? វេស្សោវ នុ ខោ...បេ.... សុទ្ទោវ នុ ខោ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ, នោ ព្រាហ្មណោ”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ គោតម...បេ.... វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម...បេ.... សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម...បេ.... សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បាណាតិបាតិនោ អទិន្នាទាយិនោ កាមេសុមិច្ឆាចារិនោ មុសាវាទិនោ បិសុណវាចា ផរុសវាចា សម្ផប្បលាបិនោ អភិជ្ឈាលូ ព្យាបន្នចិត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋី កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យុ”ន្តិ។ “ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កិំ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ? “កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ...បេ.... ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៤០៥. “តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណោវ នុ ខោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ មុសាវាទា បដិវិរតោ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ អនភិជ្ឈាលុ អព្យាបន្នចិត្តោ សម្មាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ, នោ [នោ ច (ក.)] ខត្តិយោ នោ វេស្សោ, នោ សុទ្ទោ”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម! ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ មុសាវាទា បដិវិរតោ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ អនភិជ្ឈាលុ អព្យាបន្នចិត្តោ សម្មាទិដ្ឋិ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ

គោតម…បេ… វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម…បេ… សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម…បេ… សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតា ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតា សម្ផប្បលាបា បដិវិរតា អនភិជ្ឈាលូ អព្យាបន្នចិត្តា សម្មាទិដ្ឋី កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យុ''ន្តិ។ ''ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កឹ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ? ''កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ។

៤០៦. ''តំ កឹ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណោវ នុ ខោ បហោតិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុំ, នោ ខត្តិយោ, នោ វេស្សោ នោ សុទ្ទោ''តិ? ''នោ ហិទំ, ភោ គោតម! ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បហោតិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុំ; ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ គោតម… វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម… សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម… សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បហោន្តិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុ''ន្តិ។ ''ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កឹ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ? ''កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ។

៤០៧. ''តំ កឹ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណោវ នុ ខោ បហោតិ សោត្តិសិនានឹ អាទាយ នទឹ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុំ, នោ ខត្តិយោ, នោ វេស្សោ, នោ សុទ្ទោ''តិ? ''នោ ហិទំ, ភោ គោតម! ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បហោតិ សោត្តិសិនានឹ អាទាយ នទឹ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុំ, ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ គោតម… វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម… សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម… សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បហោន្តិ សោត្តិសិនានឹ អាទាយ នទឹ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុ''ន្តិ។ ''ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កឹ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ? ''កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា'''តិ។

៤០៨. ''តំ កឹ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ឥធ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ នានាជច្ចានំ បុរិសានំ បុរិសសតំ សន្និបាតេយ្យ – 'អាយន្តុ ភោន្តោ យេ តត្ថ ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នា, សាកស្ស វា សាលស្ស វា [ឧប្បន្នា សាលស្ស វា (សី. បី.)] សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ, អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេន្តុ, តេជោ បាតុករោន្តុ។ អាយន្តុ បន ភោន្តោ យេ តត្ថ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា [វេណកុលា (សី. បី.), វេណុកុលា (ស្យា. កំ.)] រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នា, សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ, អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេន្តុ, តេជោ បាតុករោន្តូ'តិ។

''តំ កឹ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, យោ ឯវំ នុ ខោ សោ [យោ ច នុ ខោ (ស្យា. កំ. ក.)] ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នេហិ សាកស្ស វា សាលស្ស វា សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ, តេជោ បាតុកតោ, សោ ឯវំ នុ ខ្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ [ច (សី. បី.)] វណ្ណវា [វណ្ណិមា (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ច បភស្សរោ ច, តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ; យោ បន សោ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នេហិ សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ, តេជោ បាតុកតោ ស្វាស្ស អគ្គិ ន ចេវ អច្ចិមា ន ច វណ្ណវា ន ច បភស្សរោ, ន ច តេន សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុ''ន្តិ? ''នោ ហិទំ, ភោ គោតម! យោបិ ហិ សោ [យោ សោ (សី. បី.)], ភោ គោតម, ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នេហិ សាកស្ស វា សាលស្ស វា សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ, តេជោ បាតុកតោ ស្វាស្ស [សោ ចស្ស (សី. បី.), សោបិស្ស (ស្យា. កំ.)] អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច, តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ; យោបិ សោ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នេហិ សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណឹ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ, តេជោ បាតុកតោ, ស្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច, តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ។ សព្ពោបិ ហិ, ភោ គោតម, អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច, សព្ពេនបិ សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុ''ន្តិ។ ''ឯត្ថ, អស្សលាយន, ព្រាហ្មណានំ កឹ ពលំ, កោ អស្សាសោ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – 'ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ

សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’”តិ? “កិញ្ចាបិ ភវំ គោតមោ ឯវមាហ, អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមេតំ មញ្ញន្តិ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា’”តិ។

៤០៩. “តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ឥធ ខត្តិយកុមារោ ព្រាហ្មណកញ្ញាយ សទ្ធិំ សំវាសំ កប្បេយ្យ, តេសំ សំវាសមន្វាយ បុត្តោ ជាយេថ; យោ សោ ខត្តិយកុមារេន ព្រាហ្មណកញ្ញាយ បុត្តោ ឧប្បន្នោ, សិយា សោ មាតុបិ សទិសោ បិតុបិ សទិសោ, ‘ខត្តិយោ’តិបិ វត្តព្ពោ ‘ព្រាហ្មណោ’តិបិ វត្តព្ពោ”តិ? “យោ សោ, ភោ គោតម, ខត្តិយកុមារេន ព្រាហ្មណកញ្ញាយ បុត្តោ ឧប្បន្នោ, សិយា សោ មាតុបិ សទិសោ បិតុបិ សទិសោ, ‘ខត្តិយោ’តិបិ វត្តព្ពោ ‘ព្រាហ្មណោ’តិបិ វត្តព្ពោ”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ឥធ ព្រាហ្មណកុមារោ ខត្តិយកញ្ញាយ សទ្ធិំ សំវាសំ កប្បេយ្យ, តេសំ សំវាសមន្វាយ បុត្តោ ជាយេថ; យោ សោ ព្រាហ្មណកុមារេន ខត្តិយកញ្ញាយ បុត្តោ ឧប្បន្នោ, សិយា សោ មាតុបិ សទិសោ បិតុបិ សទិសោ, ‘ខត្តិយោ’តិបិ វត្តព្ពោ ‘ព្រាហ្មណោ’តិបិ វត្តព្ពោ”តិ? “យោ សោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណកុមារេន ខត្តិយកញ្ញាយ បុត្តោ ឧប្បន្នោ, សិយា សោ មាតុបិ សទិសោ បិតុបិ សទិសោ, ‘ខត្តិយោ’តិបិ វត្តព្ពោ ‘ព្រាហ្មណោ’តិបិ វត្តព្ពោ”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន ឥធ វឡវំ គទ្រភេន សម្បយោជេយ្យុំ [សំយោជេយ្យុ (ក.)], តេសំ សម្បយោគមន្វាយ កិសោរោ ជាយេថ; យោ សោ វឡវាយ គទ្រភេន កិសោរោ ឧប្បន្នោ, សិយា សោ មាតុបិ សទិសោ បិតុបិ សទិសោ, ‘អស្សោ’តិបិ វត្តព្ពោ ‘គទ្រភោ’តិបិ វត្តព្ពោ”តិ? “កុណ្ឌញ្ហិ សោ [វេករញ្ជាយ ហិ សោ (សី. បី.), សោ កុមារណ្ឌុបិ សោ (ស្យា. កំ.), វេកុលជោ ហិ សោ (?)], ភោ គោតម, អស្សតរោ ហោតិ។ ឥទំ ហិស្ស , ភោ គោតម, នានាករណំ បស្សាមិ; អមុត្រ ច បនេសានំ ន កិញ្ចិ នានាករណំ បស្សាមី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ឥធាស្សុ ទ្វេ មាណវកា ភាតរោ សឧទរិយា, ឯកោ អជ្ឈាយកោ ឧបនីតោ ឯកោ អនជ្ឈាយកោ អនុបនីតោ។ កមេត្ថ ព្រាហ្មណា បឋមំ ភោជេយ្យុំ សទ្ធេ វា ថាលិបាកេ វា យញ្ញេ វា បាហុនេ វា”តិ? “យោ សោ, ភោ គោតម, មាណវកោ អជ្ឈាយកោ ឧបនីតោ តមេត្ថ ព្រាហ្មណា បឋមំ ភោជេយ្យុំ សទ្ធេ វា ថាលិបាកេ វា យញ្ញេ វា បាហុនេ វា។ កិញ្ហិ, ភោ គោតម, អនជ្ឈាយកេ អនុបនីតេ ទិន្នំ មហប្ផលំ ភវិស្សតី”តិ?

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សលាយន, ឥធាស្សុ ទ្វេ មាណវកា ភាតរោ សឧទរិយា, ឯកោ អជ្ឈាយកោ ឧបនីតោ ទុស្សីលោ បាបធម្មោ, ឯកោ អនជ្ឈាយកោ អនុបនីតោ សីលវា កល្យាណធម្មោ។ កមេត្ថ ព្រាហ្មណា បឋមំ ភោជេយ្យុំ សទ្ធេ វា ថាលិបាកេ វា យញ្ញេ វា បាហុនេ វា”តិ? “យោ សោ, ភោ គោតម, មាណវកោ អនជ្ឈាយកោ អនុបនីតោ សីលវា កល្យាណធម្មោ តមេត្ថ ព្រាហ្មណា បឋមំ ភោជេយ្យុំ សទ្ធេ វា ថាលិបាកេ វា យញ្ញេ វា បាហុនេ វា។ កិញ្ហិ, ភោ គោតម, ទុស្សីលេ បាបធម្មេ ទិន្នំ មហប្ផលំ ភវិស្សតី”តិ?

“បុព្ពេ ខោ ត្វំ, អស្សលាយន, ជាតិំ អគមាសិ; ជាតិំ គន្ត្វា មន្តេ អគមាសិ; មន្តេ គន្ត្វា តបេ អគមាសិ; តបេ គន្ត្វា [មន្តេ គន្ត្វា តមេតំ ត្វំ (សី. បី.), មន្តេ គន្ត្វា តមេវ ឋបេត្វា (ស្យា. កំ.)] ចាតុវណ្ណិំ សុទ្ធិំ បច្ចាគតោ, យមហំ បញ្ញបេមី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អស្សលាយនោ មាណវោ តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិ។

៤១០. អថ ខោ ភគវា អស្សលាយនំ មាណវំ តុណ្ហីភូតំ មង្កុភូតំ បត្តក្ខន្ធំ អធោមុខំ បជ្ឈាយន្តំ អប្បដិភានំ វិទិត្វា អស្សលាយនំ មាណវំ ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, អស្សលាយន, សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ សម្មន្តានំ [វសន្តានំ (សី.)] ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ អស្សោសិ ខោ , អស្សលាយន, អសិតោ ទេវលោ ឥសិ – ‘សត្តន្នំ កិរ ព្រាហ្មណិសីនំ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ សម្មន្តានំ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ – ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ…បេ… ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ អថ ខោ, អស្សលាយន, អសិតោ ទេវលោ ឥសិ កេសមស្សុំ កប្បេត្វា មញ្ជិដ្ឋវណ្ណានិ ទុស្សានិ និវាសេត្វា បដលិយោ [អដលិយោ (សី. បី.), អគលិយោ (ស្យា. កំ.)] ឧបាហនា អារុហិត្វា ជាតរូបមយំ ទណ្ឌំ គហេត្វា សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ បត្តណ្ឌិលេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, អស្សលាយន, អសិតោ ទេវលោ ឥសិ សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ បត្តណ្ឌិលេ ចង្កមមានោ ឯវមាហ – ‘ហន្ទ, កោ នុ ខោ ឥមេ ភវន្តោ ព្រាហ្មណិសយោ គតា [គន្តា (ស្យា. កំ. ក.)]; ហន្ទ, កោ នុ ខោ ឥមេ ភវន្តោ ព្រាហ្មណិសយោ គតា’តិ? អថ ខោ, អស្សលាយន, សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ ឯតទហោសិ – ‘កោ នាយំ គាមណ្ឌលរូបោ វិយ សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ

បត្តណ្ឌិលេ ចង្កមមានោ ឯវមាហ – ‘ហន្ទ, កោ នុ ខោ ឥមេ ភវន្តោ ព្រាហ្មណិសយោ គតា; ហន្ទ, កោ នុ ខោ ឥមេ ភវន្តោ ព្រាហ្មណិសយោ គតាតិ? ហន្ទ, នំ អភិសបាមា’តិ។ អថ ខោ, អស្សលាយន, សត្ត ព្រាហ្មណិសយោ អសិតំ ទេវលំ ឥសឹ អភិសបឹសុ – ‘ភស្មា, វសល [វសលី (បី.), វសលិ (ក.), ចបលី (ស្យា. កំ.)], ហោហិ; ភស្មា, វសល, ហោហី’តិ [ភស្មា វសល ហោហីតិ អភិសបវចនំ សី. បី. បោត្ថកេសុ សកិទេវ អាគតំ]។ យថា យថា ខោ, អស្សលាយន, សត្ត ព្រាហ្មណិសយោ អសិតំ ទេវលំ ឥសឹ អភិសបឹសុ តថា តថា អសិតោ ទេវលោ ឥសិ អភិរូបតរោ ចេវ ហោតិ ទស្សនីយតរោ ច បាសាទិកតរោ ច។ អថ ខោ, អស្សលាយន, សត្តន្នំ ព្រាហ្មណិសីនំ ឯតទហោសិ – ‘មោឃំ វត នោ តបោ, អផលំ ព្រហ្មចរិយំ។ មយញ្ហិ បុព្ពេ យំ អភិសបាម – ភស្មា, វសល, ហោហិ; ភស្មា, វសល, ហោហីតិ ភស្មាវ ភវតិ ឯកច្ចោ។ ឥមំ បន មយំ យថា យថា អភិសបាម តថា តថា អភិរូបតរោ ចេវ ហោតិ ទស្សនីយតរោ ច បាសាទិកតរោ ចា’តិ។ ‘ន ភវន្តានំ មោឃំ តបោ, នាផលំ ព្រហ្មចរិយំ។ ឥង្ឃ ភវន្តោ, យោ មយិ មនោបទោសោ តំ បជហថា’តិ។ ‘យោ ភវតិ មនោបទោសោ តំ បជហាម។ កោ នុ ភវំ ហោតី’តិ? ‘សុតោ នុ ភវតំ – អសិតោ ទេវលោ ឥសី’តិ? ‘ឯវំ, ភោ’។ ‘សោ ខ្វាហំ, ភោ, ហោមី’តិ។ អថ ខោ, អស្សលាយន, សត្ត ព្រាហ្មណិសយោ អសិតំ ទេវលំ ឥសឹ អភិវាទេតុំ ឧបក្កមឹសុ។

៤១១. “អថ ខោ, អស្សលាយន, អសិតោ ទេវលោ ឥសិ សត្ត ព្រាហ្មណិសយោ ឯតទវោច – ‘សុតំ មេតំ, ភោ, សត្តន្នំ កិរ ព្រាហ្មណិសីនំ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ សម្មន្តានំ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ – ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ , កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – យា ជនិកា មាតា [ជនិមាតា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ព្រាហ្មណំយេវ អគមាសិ, នោ អព្រាហ្មណ’ន្តិ? ‘នោ ហិទំ, ភោ’។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – យា ជនិកាមាតុ [ជនិមាតុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មាតា យាវ សត្តមា មាតុមាតាមហយុគា ព្រាហ្មណំយេវ អគមាសិ, នោ អព្រាហ្មណ’ន្តិ? ‘នោ ហិទំ, ភោ’។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – យោ ជនកោ បិតា [ជនិបិតា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ព្រាហ្មណិំយេវ អគមាសិ, នោ អព្រាហ្មណិ’ន្តិ? ‘នោ ហិទំ, ភោ’។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – យោ ជនកបិតុ [ជនិបិតុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បិតា យាវ សត្តមា បិតុបិតាមហយុគា ព្រាហ្មណិំយេវ អគមាសិ, នោ អព្រាហ្មណិ’ន្តិ? ‘នោ ហិទំ, ភោ’។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – យថា គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតី’តិ [ន មយំ ជានាម ភោ យថា គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតីតិ។ យថា កថំ បន ភោ គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតីតិ។ (ក.)]? ‘ជានាម មយំ, ភោ – យថា គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតិ [ន មយំ ជានាម ភោ យថា គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតីតិ។ យថា កថំ បន ភោ គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតីតិ។ (ក.)]។ ឥធ មាតាបិតរោ ច សន្និបតិតា ហោន្តិ, មាតា ច ឧតុនី ហោតិ, គន្ធព្ពោ ច បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ; ឯវំ តិណ្ណំ សន្និបាតា គព្ភស្ស អវក្កន្តិ ហោតី’តិ។

“‘ជានន្តិ បន ភោន្តោ – តគ្ឃ [យគ្ឃេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], សោ គន្ធព្ពោ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា’តិ? ‘ន មយំ, ភោ, ជានាម – តគ្ឃ សោ គន្ធព្ពោ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា’តិ។ ‘ឯវំ សន្តេ, ភោ, ជានាថ – កេ តុម្ហេ ហោថា’តិ? ‘ឯវំ សន្តេ, ភោ , ន មយំ ជានាម – កេ មយំ ហោមា’តិ។ តេ ហិ នាម, អស្សលាយន, សត្ត ព្រាហ្មណិសយោ អសិតេន ទេវលេន ឥសិនា សកេ ជាតិវាទេ សមនុយុញ្ជីយមានា សមនុគ្គាហីយមានា សមនុភាសីយមានា ន សម្បាយិស្សន្តិ; កឹ បន ត្វំ ឯតរហិ មយា សកស្មិំ ជាតិវាទេ សមនុយុញ្ជីយមានោ សមនុគ្គាហីយមានោ សមនុភាសីយមានោ សម្បាយិស្សសិ, យេសំ ត្វំ សាចរិយកោ ន បុណ្ណោ ទព្ពិគាហោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អស្សលាយនោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

អស្សលាយនសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. ឃោដមុខសុត្តំ

៤១២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា ឧទេនោ ពារាណសិយំ វិហរតិ ខេមិយម្ពវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ ពារាណសឹ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ យេន ខេមិយម្ពវនំ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ឧទេនោ អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។ អថ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ យេនាយស្មា ឧទេនោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា ឧទេនេន សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា អាយស្មន្តំ ឧទេនំ ចង្កមន្តំ អនុចង្កមមានោ ឯវមាហ – “អម្ភោ សមណ, ‘នត្ថិ ធម្មិកោ បរិព្ពជោ’ [បរិព្ពាជោ (សី. បី.)] – ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ។ តញ្ច ខោ ភវន្តរូបានំ វា អទស្សនា, យោ វា បនេត្ថ ធម្មោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា ឧទេនោ ចង្កមា ឱរោហិត្វា វិហារំ បវិសិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ ឃោដមុខោបិ ខោ ព្រាហ្មណោ ចង្កមា ឱរោហិត្វា វិហារំ បវិសិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ ឃោដមុខំ ព្រាហ្មណំ អាយស្មា ឧទេនោ ឯតទវោច – “សំវិជ្ជន្តិ [សំវិជ្ជន្តេ (ពហូសុ)] ខោ, ព្រាហ្មណ, អាសនានិ។ សចេ អាកង្ខសិ, និសីទា”តិ។ “ឯតទេវ ខោ បន មយំ ភោតោ ឧទេនស្ស អាគមយមានា (ន) និសីទាម។ កថញ្ហិ នាម មាទិសោ បុព្ពេ អនិមន្តិតោ អាសនេ និសីទិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា”តិ? អថ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ ឧទេនំ ឯតទវោច – “អម្ភោ សមណ, ‘នត្ថិ ធម្មិកោ បរិព្ពជោ’ – ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ។ តញ្ច ខោ ភវន្តរូបានំ វា អទស្សនា, យោ វា បនេត្ថ ធម្មោ”តិ។ “សចេ ខោ បន មេ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, អនុញ្ញេយ្យំ អនុជានេយ្យាសិ, បដិក្កោសិតព្ពញ្ច បដិក្កោសេយ្យាសិ; យស្ស ច បន មេ ភាសិតស្ស អត្ថំ ន ជានេយ្យាសិ, មមំយេវ តត្ថ ឧត្តរិ បដិបុច្ឆេយ្យាសិ – ‘ឥទំ, ភោ ឧទេន, កថំ, ឥមស្ស ក្វត្ថោ’តិ? ឯវំ កត្វា សិយា នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ”តិ។ “អនុញ្ញេយ្យំ ខ្វាហំ ភោតោ ឧទេនស្ស អនុជានិស្សាមិ, បដិក្កោសិតព្ពញ្ច បដិក្កោសិស្សាមិ; យស្ស ច បនាហំ ភោតោ ឧទេនស្ស ភាសិតស្ស អត្ថំ ន ជានិស្សាមិ, ភវន្តំយេវ តត្ថ ឧទេនំ ឧត្តរិ បដិបុច្ឆិស្សាមិ – ‘ឥទំ, ភោ ឧទេន, កថំ, ឥមស្ស ក្វត្ថោ’តិ? ឯវំ កត្វា ហោតុ នោ ឯត្ថ កថាសល្លាបោ”តិ។

៤១៣. “ចត្តារោមេ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មឹ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ បរន្តបោ ហោតិ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធ បន, ព្រាហ្មណ , ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ ហោតិ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។ ឥមេសំ, ព្រាហ្មណ, ចតុន្នំ បុគ្គលានំ កតមោ តេ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតី”តិ?

“យ្វាយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ អយំ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ; យោបាយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ អយម្បិ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ; យោបាយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ អយម្បិ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ; យោ ច ខោ អយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។ អយមេវ មេ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតី”តិ។

“កស្មា បន តេ, ព្រាហ្មណ, ឥមេ តយោ បុគ្គលា ចិត្តំ នារាធេន្តី”តិ? “យ្វាយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អត្តានំ សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ អាតាបេតិ បរិតាបេតិ; ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ , ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ បរំ សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ អាតាបេតិ បរិតាបេតិ; ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោបាយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អត្តានញ្ច បរញ្ច សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ អាតាបេតិ បរិតាបេតិ; ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ នារាធេតិ។ យោ ច ខោ អយំ, ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ, សោ

អត្តានញ្ច បរញ្ច សុខកាមំ ទុក្ខបដិក្កូលំ នេវ អាតាបេតិ ន បរិតាបេតិ; ឥមិនា មេ អយំ បុគ្គលោ ចិត្តំ អារាធេតី’’តិ។

៤១៤. ‘‘ទ្វេមា, ព្រាហ្មណ, បរិសា។ កតមា ទ្វេ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចា បរិសា សារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ បុត្តភរិយំ បរិយេសតិ, ទាសិទាសំ បរិយេសតិ, ខេត្តវត្ថុំ បរិយេសតិ, ជាតរូបរជតំ បរិយេសតិ។

‘‘ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចា បរិសា អសារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ បុត្តភរិយំ បហាយ, ទាសិទាសំ បហាយ, ខេត្តវត្ថុំ បហាយ, ជាតរូបរជតំ បហាយ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ ស្វាយំ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។ ឥធ កតមំ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលំ កតមាយ បរិសាយ ពហុលំ សមនុបស្សសិ – យា ចាយំ បរិសា សារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ បុត្តភរិយំ បរិយេសតិ ទាសិទាសំ បរិយេសតិ ខេត្តវត្ថុំ បរិយេសតិ ជាតរូបរជតំ បរិយេសតិ, យា ចាយំ បរិសា អសារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ បុត្តភរិយំ បហាយ ទាសិទាសំ បហាយ ខេត្តវត្ថុំ បហាយ ជាតរូបរជតំ បហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា’’តិ?

‘‘ឃ្វាយំ , ភោ ឧទេន, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ; ឥមាហំ បុគ្គលំ យាយំ បរិសា អសារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ បុត្តភរិយំ បហាយ ទាសិទាសំ បហាយ ខេត្តវត្ថុំ បហាយ ជាតរូបរជតំ បហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា ឥមិស្សំ បរិសាយំ ពហុលំ សមនុបស្សាមី’’តិ។

‘‘ឥទានេវ ខោ បន តេ, ព្រាហ្មណ, ភាសិតំ – ‘មយំ ឯវំ អាជានាម – អម្ភោ សមណ, នត្ថិ ធម្មិកោ បរិព្ពជោ, ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ។ តញ្ច ខោ ភវន្តរូបានំ វា អទស្សនា, យោ វា បនេត្ថ ធម្មោ’’’តិ។ ‘‘អទ្ធា មេសា, ភោ ឧទេន, សានុគ្គហា វាចា ភាសិតា។ ‘អត្ថិ ធម្មិកោ បរិព្ពជោ’ – ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ។ ឯវញ្ច បន មំ ភវំ ឧទេនោ ធារេតុ។ យេ ច មេ ភោតា ឧទេនេន ចត្តារោ បុគ្គលា សំខិត្តេន វុត្តា វិត្ថារេន អវិភត្តា, សាធុ មេ ភវំ, ឧទេនោ ឥមេ ចត្តារោ បុគ្គលេ វិត្ថារេន វិភជតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មតោ ឧទេនស្ស បច្ចស្សោសិ។ អាយស្មា ឧទេនោ ឯតទវោច –

៤១៥. ‘‘កតមោ ច, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អចេលកោ ហោតិ មុត្តាចារោ ហត្ថាបលេខនោ នឯហិភទ្ទន្តិកោ នតិដ្ឋភទ្ទន្តិកោ, នាភិហដំ ន ឧទ្ទិស្សកតំ ន និមន្តនំ សាទិយតិ។ សោ ន កុម្ភិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ, ន កឡោបិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ, ន ឯឡកមន្តរំ, ន ទណ្ឌមន្តរំ, ន មុសលមន្តរំ, ន ទ្វិន្នំ ភុញ្ជមានានំ, ន គព្ភិនិយា, ន បាយមានាយ , ន បុរិសន្តរគតាយ, ន សង្កិត្តីសុ, ន យត្ថ សា ឧបដ្ឋិតោ ហោតិ, ន យត្ថ មក្ខិកា សណ្ឌសណ្ឌចារិនី, ន មច្ឆំ ន មំសំ, ន សុរំ ន មេរយំ ន ថុសោទកំ បិវតិ។ សោ ឯកាគារិកោ វា ហោតិ ឯកាលោបិកោ, ទ្វាគារិកោ វា ហោតិ ទ្វាលោបិកោ…បេ…. សត្តាគារិកោ វា ហោតិ សត្តាលោបិកោ; ឯកិស្សាបិ ទត្តិយា យាបេតិ, ទ្វីហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ…បេ…. សត្តហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ; ឯកាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ, ទ្វីហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ…បេ…. សត្តាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អទ្ធមាសិកំ បរិយាយភត្តភោជនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ សោ សាកភក្ខោ វា ហោតិ, សាមាកភក្ខោ វា ហោតិ, នីវារភក្ខោ វា ហោតិ, ទទ្ទុលភក្ខោ វា ហោតិ , ហដភក្ខោ វា ហោតិ, កណភក្ខោ វា ហោតិ, អាចាមភក្ខោ វា ហោតិ, បិញ្ញាកភក្ខោ វា ហោតិ, តិណភក្ខោ វា ហោតិ, គោមយភក្ខោ វា ហោតិ, វនមូលផលាហារោ យាបេតិ បវត្តផលភោជី។ សោ សាណានិបិ ធារេតិ, មសាណានិបិ ធារេតិ, ឆវទុស្សានិបិ ធារេតិ, បំសុកូលានិបិ ធារេតិ, តិរីដានិបិ ធារេតិ, អជិនម្បិ ធារេតិ, អជិនក្ខិបម្បិ ធារេតិ, កុសចីរម្បិ ធារេតិ, វាកចីរម្បិ ធារេតិ, ផលកចីរម្បិ ធារេតិ, កេសកម្ពលម្បិ ធារេតិ, វាឡកម្ពលម្បិ ធារេតិ, ឧលូកបក្ខម្បិ ធារេតិ; កេសមស្សុលោចកោបិ ហោតិ កេសមស្សុលោចនានុយោគមនុយុត្តោ , ឧព្ភដ្ឋកោបិ ហោតិ អាសនបដិក្ខិត្តោ, ឧក្កុដិកោបិ ហោតិ ឧក្កុដិកប្បធានមនុយុត្តោ, កណ្ដកាបស្សយិកោបិ ហោតិ កណ្ដកាបស្សយេ សេយ្យំ កប្បេតិ; សាយតតិយកម្បិ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អនេកវិហិតំ កាយស្ស អាតាបនបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

៤១៦. “កតមោ ច, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឱរព្ភិកោ ហោតិ សូករិកោ សាកុណិកោ មាគវិកោ លុទ្ទោ មច្ឆឃាតកោ ចោរោ ចោរឃាតកោ គោឃាតកោ ពន្ធនាគារិកោ – យេ វា បនញ្ញេបិ កេចិ កុរូរកម្មន្តា។ អយំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ បរន្តបោ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

៤១៧. “កតមោ ច, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ រាជា វា ហោតិ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ, ព្រាហ្មណោ វា មហាសាលោ។ សោ បុរត្ថិមេន នគរស្ស នវំ សន្ធាគារំ ការាបេត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា ខរាជិនំ និវាសេត្វា សប្បិតេលេន កាយំ អព្ភញ្ជិត្វា មគវិសាណេន បិដ្ឋិំ កណ្ឌុវមានោ នវំ សន្ធាគារំ បវិសតិ សទ្ធិំ មហេសិយា ព្រាហ្មណេន ច បុរោហិតេន។ សោ តត្ថ អនន្តរហិតាយ ភូមិយា ហរិតុបលិត្តាយ សេយ្យំ កប្បេតិ។ ឯកិស្សាយ គាវិយា សរូបវច្ឆាយ យំ ឯកស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន រាជា យាបេតិ, យំ ទុតិយស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន មហេសី យាបេតិ, យំ តតិយស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន ព្រាហ្មណោ បុរោហិតោ យាបេតិ, យំ ចតុត្ថស្មិំ ថនេ ខីរំ ហោតិ តេន អគ្គិំ ជុហតិ, អវសេសេន វច្ឆកោ យាបេតិ។ សោ ឯវមាហ – ‘ឯត្តកា ឧសភា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា វច្ឆតរា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា វច្ឆតរិយោ ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា អជា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ’, ឯត្តកា ឧរព្ភា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា អស្សា ហញ្ញន្តុ យញ្ញត្ថាយ, ឯត្តកា រុក្ខា ឆិជ្ជន្តុ យូបត្ថាយ, ឯត្តកា ទព្ភា លូយន្តុ ពរិហិសត្ថាយា’តិ។ យេបិស្ស តេ ហោន្តិ ‘ទាសា’តិ វា ‘បេស្សា’តិ វា ‘កម្មករា’តិ វា តេបិ ទណ្ឌតជ្ជិតា ភយតជ្ជិតា អស្សុមុខា រុទមានា បរិកម្មានិ ករោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ , បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។

៤១៨. “កតមោ ច, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ; សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ តំ ធម្មំ សុណាតិ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អញ្ញតរស្មិំ វា កុលេ បច្ចាជាតោ។ សោ តំ ធម្មំ សុត្វា តថាគតេ សទ្ធំ បដិលភតិ។ សោ តេន សទ្ធាបដិលាភេន សមន្នាគតោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘សម្ពាធោ ឃរាវាសោ រជោបថោ អព្ភោកាសោ បព្ពជ្ជា។ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អបរេន សមយេន អប្បំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ មហន្តំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ, អប្បំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ មហន្តំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ, កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ ភិក្ខូនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, និហិតទណ្ឌោ និហិតសត្ថោ លជ្ជី ទយាបន្នោ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី វិហរតិ។

“អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ ទិន្នាទាយី ទិន្នបាដិកង្ខី។ អថេនេន សុចិភូតេន អត្តនា វិហរតិ។

“អព្រហ្មចរិយំ បហាយ ព្រហ្មចារី ហោតិ អារាចារី វិរតោ មេថុនា គាមធម្មា។

“មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ សច្ចវាទី សច្ចសន្ធោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស។

“បិសុណំ វាចំ បហាយ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ; ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រ អក្ខាតា ឥមេសំ ភេទាយ, អមុត្រ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្ខាតា អមូសំ ភេទាយ។ ឥតិ ភិន្នានំ វា សន្ធាតា សហិតានំ វា អនុប្បទាតា, សមគ្គារាមោ សមគ្គរតោ សមគ្គនន្ទី សមគ្គករណិំ វាចំ ភាសិតា ហោតិ។

“ផរុសំ វាចំ បហាយ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ។ យា សា វាចា នេលា កណ្ណសុខា បេមនីយា ហទយង្គមា បោរី ពហុជនកន្តា ពហុជនមនាបា តថារូបិំ វាចំ ភាសិតា ហោតិ។

“សម្ផប្បលាបំ បហាយ សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ, កាលវាទី ភូតវាទី អត្ថវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី, និធានវតឹ វាចំ ភាសិតា កាលេន សាបទេសំ បរិយន្តវតឹ អត្ថសំហិតំ។

“សោ ពីជគាមភូតគាមសមារម្ភា បដិវិរតោ ហោតិ ។ ឯកភត្តិកោ ហោតិ រត្តូបរតោ វិរតោ វិកាលភោជនា។ នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនា បដិវិរតោ ហោតិ។ មាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឧច្ចាសយនមហាសយនា បដិវិរតោ ហោតិ។ ជាតរូបរជតបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ អាមកធញ្ញបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ អាមកមំសបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥត្ថិកុមារិកបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ ទាសិទាសបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ អជេឡកបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ កុក្កុដសូករបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ ហត្ថិគវស្សវឡវបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ ខេត្តវត្ថុបដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ។ ទូតេយ្យបហិណគមនានុយោគា បដិវិរតោ ហោតិ។ កយវិក្កយា បដិវិរតោ ហោតិ។ តុលាកូដកំសកូដមានកូដា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឧក្កោដនវញ្ចននិកតិសាចិយោគា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឆេទនវធពន្ធនវិបរាមោសអាលោបសហសាការា បដិវិរតោ ហោតិ។

“សោ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ កាយបរិហារិកេន ចីវរេន, កុច្ឆិបរិហារិកេន បិណ្ឌបាតេន។ សោ យេន យេនេវ បក្កមតិ សមាទាយេវ បក្កមតិ។ សេយ្យថាបិ នាម បក្ខី សកុណោ យេន យេនេវ ឌេតិ សបត្តភារោវ ឌេតិ, ឯវមេវ ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ កាយបរិហារិកេន ចីវរេន, កុច្ឆិបរិហារិកេន បិណ្ឌបាតេន។ សោ យេន យេនេវ បក្កមតិ សមាទាយេវ បក្កមតិ។ សោ ឥមិនា អរិយេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ អជ្ឈត្តំ អនវជ្ជសុខំ បដិសំវេទេតិ។

៤១៩. “សោ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា...បេ.... ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា... ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា... កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី ។ យត្វាធិករណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ, មនិន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោ ឥមិនា អរិយេន ឥន្ទ្រិយសំវរេន សមន្នាគតោ អជ្ឈត្តំ អព្យាសេកសុខំ បដិសំវេទេតិ។

“សោ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្បជានការី ហោតិ, អាលោកិតេ វិលោកិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សមិញ្ជិតេ បសារិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សង្ឃាដិបត្តចីវរធារណេ សម្បជានការី ហោតិ, អសិតេ បីតេ ខាយិតេ សាយិតេ សម្បជានការី ហោតិ, ឧច្ចារបស្សាវកម្មេ សម្បជានការី ហោតិ, គតេ ឋិតេ និសិន្នេ សុត្តេ ជាគរិតេ ភាសិតេ តុណ្ហីភាវេ សម្បជានការី ហោតិ។

“សោ ឥមិនា ច អរិយេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ, (ឥមាយ ច អរិយាយ សន្តុដ្ឋិយា សមន្នាគតោ,) [បស្ស ម. និ. ១.២៩៦] ឥមិនា ច អរិយេន ឥន្ទ្រិយសំវរេន សមន្នាគតោ, ឥមិនា ច អរិយេន សតិសម្បជញ្ញេន សមន្នាគតោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា, ឧជុំ កាយំ បណិធាយ, បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ អភិជ្ឈំ លោកេ បហាយ វិគតាភិជ្ឈេន ចេតសា វិហរតិ, អភិជ្ឈាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ; ព្យាបាទបទោសំ បហាយ អព្យាបន្នចិត្តោ វិហរតិ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី, ព្យាបាទបទោសា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; ថិនមិទ្ធំ បហាយ វិគតថិនមិទ្ធោ វិហរតិ អាលោកសញ្ញី សតោ សម្បជានោ, ថិនមិទ្ធា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហាយ អនុទ្ធតោ វិហរតិ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចា ចិត្តំ បរិសោធេតិ; វិចិកិច្ឆំ បហាយ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិហរតិ អកថំកថី កុសលេសុ ធម្មេសុ, វិចិកិច្ឆាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។

“សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ, សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ , យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា, បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា, អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

៤២០. “សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តឹសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ, អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – ‘អមុត្រាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ; សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទឹ; តត្រាបាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ; សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា...បេ.... អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា , តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា។ ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា...បេ.... អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។

“អយំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, បុគ្គលោ នេវត្តន្តបោ នាត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតី”តិ។

៤២១. ឯវំ វុត្តេ, ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ ឧទេនំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ ឧទេន, អភិក្កន្តំ, ភោ ឧទេន! សេយ្យថាបិ, ភោ ឧទេន, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្జេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវំ ភោតា ឧទេនេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ ឧទេនំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ ឧទេនោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ “មា ខោ មំ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, សរណំ អគមាសិ។ តមេវ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាហិ យមហំ សរណំ គតោ”តិ។ “កហំ បន, ភោ ឧទេន, ឯតរហិ សោ ភវំ គោតមោ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? “បរិនិព្ពុតោ ខោ, ព្រាហ្មណ, ឯតរហិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ។

“សចេបិ [សចេ ហិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មយំ, ភោ ឧទេន, សុណេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទសសុ យោជនេសុ, ទសបិ មយំ យោជនានិ គច្ឆេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ សចេបិ [សចេ (សី. បី.), សចេ ហិ (ស្យា. កំ.)] មយំ, ភោ ឧទេន, សុណេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ វីសតិយា យោជនេសុ... តឹសាយ យោជនេសុ... ចត្តារីសាយ យោជនេសុ... បញ្ញាសាយ យោជនេសុ, បញ្ញាសម្បិ មយំ យោជនានិ គច្ឆេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ យោជនសតេ ចេបិ [យោជនសតេបិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មយំ , ភោ ឧទេន, សុណេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ, យោជនសតម្បិ មយំ គច្ឆេយ្យាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។

“យតោ ច ខោ, ភោ ឧទេន, បរិនិព្ពុតោ សោ ភវំ គោតមោ, បរិនិព្ពុតម្បិ មយំ តំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ ឧទេនោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ។ អត្ថិ ច មេ, ភោ ឧទេន, អង្គរាជា ទេវសិកំ និច្ចភិក្ខំ ទទាតិ , តតោ អហំ ភោតោ ឧទេនស្ស ឯកំ និច្ចភិក្ខំ ទទាមី”តិ។ “កឹ បន តេ, ព្រាហ្មណ, អង្គរាជា ទេវសិកំ និច្ចភិក្ខំ ទទាតី”តិ? “បញ្ច, ភោ ឧទេន, កហាបណសតានី”តិ។ “ន ខោ នោ, ព្រាហ្មណ, កប្បតិ ជាតរូបរជតំ បដិគ្គហេតុ”ន្តិ។ “សចេ តំ ភោតោ ឧទេនស្ស ន កប្បតិ វិហារំ ភោតោ ឧទេនស្ស ការាបេស្សាមី”តិ។ “សចេ ខោ មេ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, វិហារំ, ការាបេតុកាមោ, បាដលិបុត្តេ សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានសាលំ ការាបេហី”តិ។ “ឥមិនាបាហំ ភោតោ ឧទេនស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ អត្តមនោ អភិរទ្ធោ យំ មំ ភវំ ឧទេនោ សង្ឃេ ទានេ សមាទបេតិ។ ឯសាហំ, ភោ ឧទេន, ឯតិស្សា ច និច្ចភិក្ខាយ អបរាយ ច និច្ចភិក្ខាយ បាដលិបុត្តេ សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានសាលំ ការាបេស្សាមី”តិ។ អថ ខោ ឃោដមុខោ ព្រាហ្មណោ ឯតិស្សា ច និច្ចភិក្ខាយ អបរាយ ច និច្ចភិក្ខាយ បាដលិបុត្តេ សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានសាលំ ការាបេសិ។ សា ឯតរហិ ‘ឃោដមុខី’តិ វុច្ចតីតិ។

ឃោដមុខសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. ចង្កីសុត្តំ

៤២២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន ឱបាសាទំ នាម កោសលានំ ព្រាហ្មណគាមោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា ឱបាសាទេ វិហរតិ ឧត្តរេន ឱបាសាទំ ទេវវនេ សាលវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ចង្កី ព្រាហ្មណោ ឱបាសាទំ អជ្ឈាវសតិ សត្តុស្សទំ សតិណកដ្ឋោទកំ សធញ្ញំ រាជភោគ្គំ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ទិន្នំ រាជទាយំ ព្រហ្មទេយ្យំ។ អស្សោសុំ ខោ ឱបាសាទកា ព្រាហ្មណគហបតិកា – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ ឱបាសាទំ អនុប្បត្តោ, ឱបាសាទេ វិហរតិ ឧត្តរេន ឱបាសាទំ ទេវវនេ សាលវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី”តិ។

៤២៣. អថ ខោ ឱបាសាទកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ឱបាសាទា និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតា ឧត្តរេន មុខា គច្ឆន្តិ យេន ទេវវនំ សាលវនំ។ តេន ខោ បន សមយេន ចង្កី ព្រាហ្មណោ ឧបរិបាសាទេ ទិវាសេយ្យំ ឧបគតោ។ អទ្ទសា ខោ ចង្កី ព្រាហ្មណោ ឱបាសាទកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ឱបាសាទា និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតេ ឧត្តរេន មុខំ យេន ទេវវនំ សាលវនំ តេនុបសង្កមន្តេ។ ទិស្វា ខត្តំ អាមន្តេសិ – “កឹ នុ ខោ, ភោ ខត្តេ, ឱបាសាទកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ឱបាសាទា និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតា ឧត្តរេនមុខា គច្ឆន្តិ យេន ទេវវនំ សាលវន”ន្តិ? “អត្ថិ, ភោ ចង្កី, សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ ឱបាសាទំ អនុប្បត្តោ, ឱបាសាទេ វិហរតិ ឧត្តរេន ឱបាសាទំ ទេវវនេ សាលវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ តមេតេ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ គច្ឆន្តី”តិ។ “តេន ហិ, ភោ ខត្តេ, យេន ឱបាសាទកា ព្រាហ្មណគហបតិកា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ឱបាសាទកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ឯវំ វទេហិ – ‘ចង្កី, ភោ, ព្រាហ្មណោ ឯវមាហ – អាគមេន្តុ កិរ ភោន្តោ, ចង្កីបិ ព្រាហ្មណោ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ សោ ខត្តោ ចង្កិស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា យេន ឱបាសាទកា ព្រាហ្មណគហបតិកា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឱបាសាទកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ឯតទវោច – “ចង្កី, ភោ, ព្រាហ្មណោ ឯវមាហ – ‘អាគមេន្តុ កិរ ភោន្តោ, ចង្កីបិ ព្រាហ្មណោ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’”តិ។

៤២៤. តេន ខោ បន សមយេន នានាវេរជ្ជកានំ ព្រាហ្មណានំ បញ្ចមត្តានិ ព្រាហ្មណសតានិ ឱបាសាទេ បដិវសន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អស្សោសុំ ខោ តេ ព្រាហ្មណា – “ចង្កី កិរ ព្រាហ្មណោ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី”តិ។ អថ ខោ តេ ព្រាហ្មណា យេន ចង្កី ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ចង្កី ព្រាហ្មណំ ឯតទវោចុំ – “សច្ចំ កិរ ភវំ ចង្កី សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី”តិ? “ឯវំ ខោ មេ, ភោ, ហោតិ – ‘អហំ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាមី’”តិ។ “មា ភវំ ចង្កី សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ

ឧបសង្កមិ។ ន អរហតិ ភវំ ចង្កី សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; សមណោត្វេវ គោតមោ អរហតិ ភវន្តំ ចង្កី ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ ភវញ្ហិ ចង្កី ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន។ យម្បិ ភវំ ចង្កី ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន, ឥមិនាបង្គេន ន អរហតិ ភវំ ចង្កី សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; សមណោត្វេវ គោតមោ អរហតិ ភវន្តំ ចង្កី ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ ភវញ្ហិ ចង្កី អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ ព្រហ្មវណ្ណី ព្រហ្មវច្ឆសី [ព្រហ្មវច្ចសី (សី. បី.)] អខុទ្ទាវកាសោ ទស្សនាយ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី សីលវា វុទ្ធសីលី វុទ្ធសីលេន សមន្នាគតោ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី កល្យាណវាចោ កល្យាណវាក្ករណោ បោរិយា វាចាយ សមន្នាគតោ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគលាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី ពហូនំ អាចរិយបាចរិយោ, តីណិ មាណវកសតានិ មន្តេ វាចេតិ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី ព្រាហ្មណស្ស បោក្ខរសាតិស្ស សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ...បេ.... ភវញ្ហិ ចង្កី ឱបាសាទំ អជ្ឈាវសតិ សត្តុស្សទំ សតិណកដ្ឋោទកំ សធញ្ញំ រាជភោគ្គំ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ទិន្នំ រាជទាយំ ព្រហ្មទេយ្យំ។ យម្បិ ភវំ ចង្កី ឱបាសាទំ អជ្ឈាវសតិ សត្តុស្សទំ សតិណកដ្ឋោទកំ សធញ្ញំ រាជភោគ្គំ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ទិន្នំ រាជទាយំ ព្រហ្មទេយ្យំ, ឥមិនាបង្គេន ន អរហតិ ភវំ ចង្កី សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; សមណោត្វេវ គោតមោ អរហតិ ភវន្តំ ចង្កី ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុ''ន្តិ។

៤២៥. ឯវំ វុត្តេ, ចង្កី ព្រាហ្មណោ តេ ព្រាហ្មណេ ឯតទវោច – ''តេន ហិ, ភោ, មមបិ សុណាថ, យថា មយមេវ អរហាម តំ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; នត្វេវ អរហតិ សោ ភវំ គោតមោ អម្ហាកំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន។ យម្បិ, ភោ, សមណោ គោតមោ ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន, ឥមិនាបង្គេន ន អរហតិ សោ ភវំ គោតមោ អម្ហាកំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; អថ ខោ មយមេវ អរហាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ [ឯត្ថ ទី. និ. ១.៣០៤ អញ្ញម្បិ គុណបទំ ទិស្សតិ]។ សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ បហូតំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ឱហាយ បព្ពជិតោ ភូមិគតញ្ច វេហាសដ្ឋញ្ច...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ទហរោវ សមានោ យុវា សុសុកាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ បឋមេន វយសា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អកាមកានំ មាតាបិតូនំ អស្សុមុខានំ រុទន្តានំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ ព្រហ្មវណ្ណី ព្រហ្មវច្ឆសី អខុទ្ទាវកាសោ ទស្សនាយ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សីលវា អរិយសីលី កុសលសីលី កុសលេន សីលេន សមន្នាគតោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ កល្យាណវាចោ កល្យាណវាក្ករណោ បោរិយា វាចាយ សមន្នាគតោ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគលាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ពហូនំ អាចរិយបាចរិយោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ខីណកាមរាគោ វិគតចាបល្លោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ កម្មវាទី កិរិយវាទី អបាបបុរេក្ខារោ ព្រហ្មញ្ញាយ បជាយ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ឧច្ចា កុលា បព្ពជិតោ អសម្ភិន្នា ខត្តិយកុលា...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ អឌ្ឍា កុលា បព្ពជិតោ មហទ្ធនា មហាភោគា...បេ.... សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ តិរោរដ្ឋា តិរោជនបទា សំបុច្ឆិតុំ អាគច្ឆន្តិ...បេ.... សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ បាណេហិ សរណំ គតានិ...បេ.... សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – 'ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា'តិ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណេហិ សមន្នាគតោ...បេ.... [ឯត្ថាបិ ទី. និ. ១.៣០៤ អញ្ញានិបិ គុណបទានិ ទិស្សន្តិ] សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ សបុត្តទារោ បាណេហិ សរណំ គតោ...បេ.... សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ រាជា បសេនទិ កោសលោ សបុត្តទារោ បាណេហិ សរណំ គតោ...បេ.... សមណំ ខលុ, ភោ, គោតមំ ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ សបុត្តទារោ បាណេហិ សរណំ គតោ...បេ.... សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ ឱបាសាទំ អនុប្បត្តោ ឱបាសាទេ វិហរតិ ឧត្តរេន ឱបាសាទំ ទេវវនេ សាលវនេ។ យេ ខោ តេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អម្ហាកំ គាមក្ខេត្តំ អាគច្ឆន្តិ, អតិថី នោ តេ ហោន្តិ។ អតិថី ខោ បនម្ហេហិ សក្កាតព្ពា គរុកាតព្ពា មានេតព្ពា បូជេតព្ពា។ យម្បិ សមណោ គោតមោ ឱបាសាទំ អនុប្បត្តោ ឱបាសាទេ វិហរតិ ឧត្តរេន ឱបាសាទំ ទេវវនេ

សាលវនេ, អតិថិម្ហាកំ សមណោ គោតមោ។ អតិថិ ខោ បនម្ហេហិ សក្កាតព្ពោ គរុកាតព្ពោ មានេតព្ពោ បូជេតព្ពោ។ តម្បិនាបង្គេន ន អរហតិ សោ ភវំ គោតមោ អម្ហាកំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; អថ ខោ មយមេវ អរហាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ ឯត្តកេ ខោ អហំ, ភោ, តស្ស ភោតោ គោតមស្ស វណ្ណេ បរិយាបុណាមិ, នោ ច ខោ សោ ភវំ គោតមោ ឯត្តកវណ្ណោ; អបរិមាណវណ្ណោ ហិ សោ ភវំ គោតមោ។ ឯកមេកេនបិ តេន [ឯកមេកេនបិ ភោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អង្គេន សមន្នាគតោ ន អរហតិ, សោ, ភវំ គោតមោ អម្ហាកំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ; អថ ខោ មយមេវ អរហាម តំ ភវន្តំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុន្តិ។ តេន ហិ, ភោ, សព្ពេវ មយំ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាមា"តិ។

៤២៦. អថ ខោ ចង្កី ព្រាហ្មណោ មហតា ព្រាហ្មណគណេន សទ្ធិំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា វុទ្ធេហិ វុទ្ធេហិ ព្រាហ្មណេហិ សទ្ធិំ កិញ្ចិ កិញ្ចិ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា និសិន្នោ ហោតិ។ តេន ខោ បន សមយេន កាបដិកោ [កាបឋិកោ (សី. បី.), កាបទិកោ (ស្យា. កំ.)] នាម មាណវោ ទហរោ វុត្តសិរោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតិយា, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ តស្សំ បរិសាយំ និសិន្នោ ហោតិ។ សោ វុទ្ធានំ វុទ្ធានំ ព្រាហ្មណានំ ភគវតា សទ្ធិំ មន្តយមានានំ អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេតិ។ អថ ខោ ភគវា កាបដិកំ មាណវំ អបសាទេតិ – "មាយស្មា ភារទ្វាជោ វុទ្ធានំ វុទ្ធានំ ព្រាហ្មណានំ មន្តយមានានំ អន្តរន្តរា កថំ ឱបាតេតុ។ កថាបរិយោសានំ អាយស្មា ភារទ្វាជោ អាគមេតូ"តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ចង្កី ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "មា ភវំ គោតមោ កាបដិកំ មាណវំ អបសាទេសិ។ កុលបុត្តោ ច កាបដិកោ មាណវោ, ពហុស្សុតោ ច កាបដិកោ មាណវោ, បណ្ឌិតោ ច កាបដិកោ មាណវោ, កល្យាណវាក្ករណោ ច កាបដិកោ មាណវោ, បហោតិ ច កាបដិកោ មាណវោ ភោតា គោតមេន សទ្ធិំ អស្មិំ វចនេ បដិមន្តេតុ"ន្តិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – "អទ្ធា ខោ កាបដិកស្ស [ឯតទហោសិ "កាបដិកស្ស (ក.)] មាណវស្ស តេវិជ្ជកេ បាវចនេ កថា [កថំ (សី. ក.), កថំ (ស្យា. កំ. បី.)] ភវិស្សតិ។ តថា ហិ នំ ព្រាហ្មណា សំបុរេក្ខរោន្តី"តិ។ អថ ខោ កាបដិកស្ស មាណវស្ស ឯតទហោសិ – "យទា មេ សមណោ គោតមោ ចក្ខុំ ឧបសំហរិស្សតិ, អថាហំ សមណំ គោតមំ បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាមី"តិ។ អថ ខោ ភគវា កាបដិកស្ស មាណវស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន កាបដិកោ មាណវោ តេន ចក្ខូនិ ឧបសំហាសិ។

៤២៧. អថ ខោ កាបដិកស្ស មាណវស្ស ឯតទហោសិ – "សមន្នាហរតិ ខោ មំ សមណោ គោតមោ។ យំនូនាហំ សមណំ គោតមំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យ"ន្តិ។ អថ ខោ កាបដិកោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "យទិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណានំ បោរាណំ មន្តបទំ ឥតិហិតិហបរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ, តត្ថ ច ព្រាហ្មណា ឯកំសេន និដ្ឋំ គច្ឆន្តិ – 'ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'ន្តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា"តិ? "កិំ បន, ភារទ្វាជ, អត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកព្រាហ្មណោបិ យោ ឯវមាហ – 'អហមេតំ ជានាមិ, អហមេតំ បស្សាមិ។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'"ន្តិ? "នោ ហិទំ, ភោ គោតម"។ "កិំ បន, ភារទ្វាជ, អត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកាចរិយោបិ , ឯកាចរិយបាចរិយោបិ, យាវ សត្តមា អាចរិយមហយុគាបិ, យោ ឯវមាហ – 'អហមេតំ ជានាមិ, អហមេតំ បស្សាមិ។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'"ន្តិ? "នោ ហិទំ, ភោ គោតម"។ "កិំ បន, ភារទ្វាជ, យេបិ តេ ព្រាហ្មណានំ បុព្ពកា ឥសយោ មន្តានំ កត្តារោ មន្តានំ បវត្តារោ យេសមិទំ ឯតរហិ ព្រាហ្មណា បោរាណំ មន្តបទំ គីតំ បវុត្តំ សមិហិតំ តទនុគាយន្តិ តទនុភាសន្តិ ភាសិតមនុភាសន្តិ វាចិតមនុវាចេន្តិ សេយ្យថិទំ – អដ្ឋកោ វាមកោ វាមទេវោ វេស្សាមិត្តោ យមតគ្គិ អង្គីរសោ ភារទ្វាជោ វាសេដ្ឋោ កស្សបោ ភគុ, តេបិ ឯវមាហំសុ – 'មយមេតំ ជានាម, មយមេតំ បស្សាម។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'"ន្តិ? "នោ ហិទំ, ភោ គោតម"។

"ឥតិ កិរ, ភារទ្វាជ, នត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកព្រាហ្មណោបិ យោ ឯវមាហ – 'អហមេតំ ជានាមិ, អហមេតំ បស្សាមិ។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'ន្តិ; នត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកាចរិយោបិ ឯកាចរិយបាចរិយោបិ, យាវ សត្តមា អាចរិយមហយុគាបិ, យោ ឯវមាហ – 'អហមេតំ ជានាមិ, អហមេតំ បស្សាមិ។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'ន្តិ; យេបិ តេ ព្រាហ្មណានំ បុព្ពកា ឥសយោ មន្តានំ កត្តារោ មន្តានំ បវត្តារោ យេសមិទំ ឯតរហិ ព្រាហ្មណា បោរាណំ មន្តបទំ គីតំ បវុត្តំ សមិហិតំ តទនុគាយន្តិ តទនុភាសន្តិ ភាសិតមនុភាសន្តិ វាចិតមនុវាចេន្តិ សេយ្យថិទំ – អដ្ឋកោ វាមកោ វាមទេវោ វេស្សាមិត្តោ យមតគ្គិ អង្គីរសោ ភារទ្វាជោ វាសេដ្ឋោ កស្សបោ ភគុ, តេបិ ន ឯវមាហំសុ – 'មយមេតំ ជានាម, មយមេតំ បស្សាម។ ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ'ន្តិ។

៤២៨. "សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, អន្ធវេណិ បរម្បរាសំសត្តា បុរិមោបិ ន បស្សតិ មជ្ឈិមោបិ ន បស្សតិ បច្ឆិមោបិ ន បស្សតិ; ឯវមេវ ខោ, ភារទ្វាជ, អន្ធវេណូបមំ មញ្ញេ ព្រាហ្មណានំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតិ – បុរិមោបិ ន បស្សតិ មជ្ឈិមោបិ ន បស្សតិ បច្ឆិមោបិ ន បស្សតិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, ភារទ្វាជ , ននុ ឯវំ សន្តេ ព្រាហ្មណានំ អមូលិកា សទ្ធា សម្បជ្ជតី"តិ? "ន ខ្វេត្ថ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា សទ្ធាយេវ បយិរុបាសន្តិ, អនុស្សវាបេត្ថ

ព្រាហ្មណា បយិរុបាសន្តី”តិ។ “បុព្វេវ ខោ ត្វំ, ភារទ្វាជ, សទ្ធំ អគមាសិ, អនុស្សវំ ឥទានិ វទេសិ។ បញ្ច ខោ ឥមេ, ភារទ្វាជ, ធម្មា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ទ្វេធា វិបាកា។ កតមេ បញ្ច? សទ្ធា, រុចិ, អនុស្សវោ, អាការបរិវិតក្កោ, ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិ – ឥមេ ខោ, ភារទ្វាជ , បញ្ច ធម្មា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ទ្វេធា វិបាកា។ អបិ ច, ភារទ្វាជ, សុសទ្ទហិតំយេវ ហោតិ, តញ្ច ហោតិ រិត្តំ តុច្ឆំ មុសា; នោ ចេបិ សុសទ្ទហិតំ ហោតិ, តញ្ច ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនញ្ញថា។ អបិ ច, ភារទ្វាជ , សុរុចិតំយេវ ហោតិ...បេ.... ស្វានុស្សុតំយេវ ហោតិ...បេ.... សុបរិវិតក្កិតំយេវ ហោតិ...បេ.... សុនិជ្ឈាយិតំយេវ ហោតិ, តញ្ច ហោតិ រិត្តំ តុច្ឆំ មុសា; នោ ចេបិ សុនិជ្ឈាយិតំ ហោតិ, តញ្ច ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនញ្ញថា។ សច្ចមនុរក្ខតា, ភារទ្វាជ, វិញ្ញុនា បុរិសេន នាលមេត្ថ ឯកំសេន និដ្ឋំ គន្តុំ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ’”ន្តិ។

៤២៩. “កិត្តាវតា បន, ភោ គោតម, សច្ចានុរក្ខណា ហោតិ, កិត្តាវតា សច្ចមនុរក្ខតិ? សច្ចានុរក្ខណំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “សទ្ធា ចេបិ, ភារទ្វាជ, បុរិសស្ស ហោតិ; ‘ឯវំ មេ សទ្ធា’តិ – ឥតិ វទំ សច្ចមនុរក្ខតិ [ឯវំមេវ សិជ្ឈតីតិ ឥតិ វា, តំ សច្ចមនុរក្ខតិ (ក.)], នត្វេវ តាវ ឯកំសេន និដ្ឋំ គច្ឆតិ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ’ន្តិ ( ) [(ឯត្តាវតា ខោ ភារទ្វាជ សច្ចានុរក្ខណា ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុរក្ខតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុរក្ខណំ បញ្ញាបេម, ន ត្វេវ តាវ សច្ចានុពោធោ ហោតិ) (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ រុចិ ចេបិ, ភារទ្វាជ, បុរិសស្ស ហោតិ...បេ.... អនុស្សវោ ចេបិ, ភារទ្វាជ, បុរិសស្ស ហោតិ...បេ.... អាការបរិវិតក្កោ ចេបិ, ភារទ្វាជ, បុរិសស្ស ហោតិ...បេ.... ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិ ចេបិ, ភារទ្វាជ, បុរិសស្ស ហោតិ; ‘ឯវំ មេ ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តី’តិ – ឥតិ វទំ សច្ចមនុរក្ខតិ, នត្វេវ តាវ ឯកំសេន និដ្ឋំ គច្ឆតិ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ, មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ ឯត្តាវតា ខោ, ភារទ្វាជ, សច្ចានុរក្ខណា ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុរក្ខតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុរក្ខណំ បញ្ញាបេម; ន ត្វេវ តាវ សច្ចានុពោធោ ហោតី”តិ។

៤៣០. “ឯត្តាវតា, ភោ គោតម, សច្ចានុរក្ខណា ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុរក្ខតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុរក្ខណំ បេក្ខាម។ កិត្តាវតា បន, ភោ គោតម, សច្ចានុពោធោ ហោតិ, កិត្តាវតា សច្ចមនុពុជ្ឈតិ? សច្ចានុពោធំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “ឥធ [ឥធ កិរ (ស្យា. កំ. ក.)], ភារទ្វាជ, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ។ តមេនំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបសង្កមិត្វា តីសុ ធម្មេសុ សមន្នេសតិ – លោភនីយេសុ ធម្មេសុ, ទោសនីយេសុ ធម្មេសុ, មោហនីយេសុ ធម្មេសុ។ អត្ថិ នុ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា លោភនីយា ធម្មា យថារូបេហិ លោភនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយាតិ? តមេនំ សមន្នេសមានោ ឯវំ ជានាតិ – ‘នត្ថិ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា លោភនីយា ធម្មា យថារូបេហិ លោភនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ [ទុក្ខាយាតិ (សព្ពត្ថ)]។ តថារូបោ [តថា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ខោ បនិមស្សាយស្មតោ កាយសមាចារោ តថារូបោ [តថា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វចីសមាចារោ យថា តំ អលុទ្ធស្ស។ យំ ខោ បន អយមាយស្មា ធម្មំ ទេសេតិ, គម្ភីរោ សោ ធម្មោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ; ន សោ ធម្មោ សុទេសិយោ លុទ្ធេនា’”តិ។

៤៣១. “យតោ នំ សមន្នេសមានោ វិសុទ្ធំ លោភនីយេហិ ធម្មេហិ សមនុបស្សតិ តតោ នំ ឧត្តរិ សមន្នេសតិ ទោសនីយេសុ ធម្មេសុ។ អត្ថិ នុ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា ទោសនីយា ធម្មា យថារូបេហិ ទោសនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយាតិ? តមេនំ សមន្នេសមានោ ឯវំ ជានាតិ – ‘នត្ថិ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា ទោសនីយា ធម្មា យថារូបេហិ ទោសនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ តថារូបោ ខោ បនិមស្សាយស្មតោ កាយសមាចារោ តថារូបោ វចីសមាចារោ យថា តំ អទុដ្ឋស្ស។ យំ ខោ បន អយមាយស្មា ធម្មំ ទេសេតិ, គម្ភីរោ សោ ធម្មោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ; ន សោ ធម្មោ សុទេសិយោ ទុដ្ឋេនា’”តិ។

៤៣២. “យតោ នំ សមន្នេសមានោ វិសុទ្ធំ ទោសនីយេហិ ធម្មេហិ សមនុបស្សតិ , តតោ នំ ឧត្តរិ សមន្នេសតិ មោហនីយេសុ ធម្មេសុ។ អត្ថិ នុ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា មោហនីយា ធម្មា យថារូបេហិ មោហនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយាតិ? តមេនំ សមន្នេសមានោ ឯវំ ជានាតិ – ‘នត្ថិ ខោ ឥមស្សាយស្មតោ តថារូបា មោហនីយា ធម្មា យថារូបេហិ មោហនីយេហិ ធម្មេហិ បរិយាទិន្នចិត្តោ អជានំ វា វទេយ្យ – ជានាមីតិ, អបស្សំ វា វទេយ្យ – បស្សាមីតិ, បរំ វា តទត្ថាយ សមាទបេយ្យ យំ បរេសំ អស្ស ទីឃ

វត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ តថារូបោ ខោ បនិមស្សាយស្មតោ កាយសមាចារោ តថារូបោ វចីសមាចារោ យថា តំ អមូឡ្ហស្ស។ យំ ខោ បន អយមាយស្មា ធម្មំ ទេសេតិ, គម្ភីរោ សោ ធម្មោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ; ន សោ ធម្មោ សុទេសិយោ មូឡ្ហេនា’’’តិ។

‘‘យតោ នំ សមន្នេសមានោ វិសុទ្ធំ មោហនីយេហិ ធម្មេហិ សមនុបស្សតិ ; អថ តម្ហិ សទ្ធំ និវេសេតិ, សទ្ធាជាតោ ឧបសង្កមតិ, ឧបសង្កមន្តោ បយិរុបាសតិ, បយិរុបាសន្តោ សោតំ ឱទហតិ, ឱហិតសោតោ ធម្មំ សុណាតិ, សុត្វា ធម្មំ ធារេតិ, ធតានំ [ធារិតានំ (ក.)] ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខតិ, អត្ថំ ឧបបរិក្ខតោ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមន្តិ, ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា សតិ ឆន្ទោ ជាយតិ, ឆន្ទជាតោ ឧស្សហតិ, ឧស្សហិត្វា តុលេតិ, តុលយិត្វា បទហតិ, បហិតត្តោ សមានោ កាយេន ចេវ បរមសច្ចំ សច្ឆិករោតិ បញ្ញាយ ច នំ អតិវិជ្ឈ បស្សតិ។ ឯត្តាវតា ខោ, ភារទ្វាជ, សច្ចានុពោធោ ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុពុជ្ឈតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុពោធំ បញ្ញបេម; ន ត្វេវ តាវ សច្ចានុប្បត្តិ ហោតី’’តិ។

៤៣៣. ‘‘ឯត្តាវត្តា, ភោ គោតម, សច្ចានុពោធោ ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុពុជ្ឈតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុពោធំ បេក្ខាម។ កិត្តាវតា បន, ភោ គោតម, សច្ចានុប្បត្តិ ហោតិ, កិត្តាវតា សច្ចមនុបាបុណាតិ? សច្ចានុប្បត្តិំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘តេសំយេ , ភារទ្វាជ, ធម្មានំ អាសេវនា ភាវនា ពហុលីកម្មំ សច្ចានុប្បត្តិ ហោតិ។ ឯត្តាវតា ខោ, ភារទ្វាជ, សច្ចានុប្បត្តិ ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុបាបុណាតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុប្បត្តិំ បញ្ញបេមា’’តិ។

៤៣៤. ‘‘ឯត្តាវតា, ភោ គោតម, សច្ចានុប្បត្តិ ហោតិ, ឯត្តាវតា សច្ចមនុបាបុណាតិ, ឯត្តាវតា ច មយំ សច្ចានុប្បត្តិំ បេក្ខាម។ សច្ចានុប្បត្តិយា បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? សច្ចានុប្បត្តិយា ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘សច្ចានុប្បត្តិយា ខោ, ភារទ្វាជ, បធានំ ពហុការំ។ នោ ចេតំ បទហេយ្យ, នយិទំ សច្ចមនុបាបុណេយ្យ។ យស្មា ច ខោ បទហតិ តស្មា សច្ចមនុបាបុណាតិ។ តស្មា សច្ចានុប្បត្តិយា បធានំ ពហុការ’’ន្តិ។

‘‘បធានស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? បធានស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘បធានស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, តុលនា ពហុការា។ នោ ចេតំ តុលេយ្យ, នយិទំ បទហេយ្យ។ យស្មា ច ខោ តុលេតិ តស្មា បទហតិ។ តស្មា បធានស្ស តុលនា ពហុការា’’តិ។

‘‘តុលនាយ បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? តុលនាយ ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘តុលនាយ ខោ, ភារទ្វាជ, ឧស្សាហោ ពហុការោ។ នោ ចេតំ ឧស្សហេយ្យ, នយិទំ តុលេយ្យ។ យស្មា ច ខោ ឧស្សហតិ តស្មា តុលេតិ។ តស្មា តុលនាយ ឧស្សាហោ ពហុការោ’’តិ។

‘‘ឧស្សាហស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? ឧស្សាហស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘ឧស្សាហស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, ឆន្ទោ ពហុការោ។ នោ ចេតំ ឆន្ទោ ជាយេថ, នយិទំ ឧស្សហេយ្យ។ យស្មា ច ខោ ឆន្ទោ ជាយតិ តស្មា ឧស្សហតិ។ តស្មា ឧស្សាហស្ស ឆន្ទោ ពហុការោ’’តិ។

‘‘ឆន្ទស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ ? ឆន្ទស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘ឆន្ទស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិ ពហុការា។ នោ ចេតេ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមេយ្យុំ, នយិទំ ឆន្ទោ ជាយេថ។ យស្មា ច ខោ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមន្តិ តស្មា ឆន្ទោ ជាយតិ។ តស្មា ឆន្ទស្ស ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិ ពហុការា’’តិ។

‘‘ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ខោ, ភារទ្វាជ, អត្ថូបបរិក្ខា ពហុការា។ នោ ចេតំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខេយ្យ, នយិទំ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ អត្ថំ ឧបបរិក្ខតិ តស្មា ធម្មា និជ្ឈានំ ខមន្តិ។ តស្មា ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា អត្ថូបបរិក្ខា ពហុការា’’តិ។

‘‘អត្ថូបបរិក្ខាយ បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? អត្ថូបបរិក្ខាយ ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា’’តិ។ ‘‘អត្ថូបបរិក្ខាយ ខោ, ភារទ្វាជ, ធម្មធារណា ពហុការា។ នោ ចេតំ ធម្មំ ធារេយ្យ, នយិទំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ យស្មា ច ខោ ធម្មំ ធារេតិ តស្មា អត្ថំ ឧបបរិក្ខតិ។ តស្មា អត្ថូបបរិក្ខាយ ធម្មធារណា ពហុការា’’តិ។

“ធម្មធារណាយ បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? ធម្មធារណាយ ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “ធម្មធារណាយ ខោ, ភារទ្វាជ, ធម្មស្សវនំ ពហុការំ។ នោ ចេតំ ធម្មំ សុណេយ្យ, នយិទំ ធម្មំ ធារេយ្យ។ យស្មា ច ខោ ធម្មំ សុណាតិ តស្មា ធម្មំ ធារេតិ។ តស្មា ធម្មធារណាយ ធម្មស្សវនំ ពហុការ”ន្តិ។

“ធម្មស្សវនស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? ធម្មស្សវនស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ ។ “ធម្មស្សវនស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, សោតាវធានំ ពហុការំ ។ នោ ចេតំ សោតំ ឱទហេយ្យ, នយិទំ ធម្មំ សុណេយ្យ។ យស្មា ច ខោ សោតំ ឱទហតិ តស្មា ធម្មំ សុណាតិ។ តស្មា ធម្មស្សវនស្ស សោតាវធានំ ពហុការ”ន្តិ។

“សោតាវធានស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? សោតាវធានស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “សោតាវធានស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, បយិរុបាសនា ពហុការា។ នោ ចេតំ បយិរុបាសេយ្យ, នយិទំ សោតំ ឱទហេយ្យ។ យស្មា ច ខោ បយិរុបាសតិ តស្មា សោតំ ឱទហតិ។ តស្មា សោតាវធានស្ស បយិរុបាសនា ពហុការា”តិ។

“បយិរុបាសនាយ បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? បយិរុបាសនាយ ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “បយិរុបាសនាយ ខោ, ភារទ្វាជ, ឧបសង្កមនំ ពហុការំ។ នោ ចេតំ ឧបសង្កមេយ្យ, នយិទំ បយិរុបាសេយ្យ។ យស្មា ច ខោ ឧបសង្កមតិ តស្មា បយិរុបាសតិ។ តស្មា បយិរុបាសនាយ ឧបសង្កមនំ ពហុការ”ន្តិ។

“ឧបសង្កមនស្ស បន, ភោ គោតម, កតមោ ធម្មោ ពហុការោ? ឧបសង្កមនស្ស ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ បុច្ឆាមា”តិ។ “ឧបសង្កមនស្ស ខោ, ភារទ្វាជ, សទ្ធា ពហុការា។ នោ ចេតំ សទ្ធា ជាយេថ, នយិទំ ឧបសង្កមេយ្យ។ យស្មា ច ខោ សទ្ធា ជាយតិ តស្មា ឧបសង្កមតិ។ តស្មា ឧបសង្កមនស្ស សទ្ធា ពហុការា”តិ។

៤៣៥. “សច្ចានុរក្ខណំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ អបុច្ឆិម្ហ, សច្ចានុរក្ខណំ ភវំ គោតមោ ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច តេន ចម្ហ អត្តមនា។ សច្ចានុពោធំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ អបុច្ឆិម្ហ, សច្ចានុពោធំ ភវំ គោតមោ ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច តេន ចម្ហ អត្តមនា។ សច្ចានុប្បត្តិំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ អបុច្ឆិម្ហ, សច្ចានុប្បត្តិំ ភវំ គោតមោ ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច តេន ចម្ហ អត្តមនា ។ សច្ចានុប្បត្តិយា ពហុការំ ធម្មំ មយំ ភវន្តំ គោតមំ អបុច្ឆិម្ហ, សច្ចានុប្បត្តិយា ពហុការំ ធម្មំ ភវំ គោតមោ ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច តេន ចម្ហ អត្តមនា។ យំយទេវ ច មយំ ភវន្តំ គោតមំ អបុច្ឆិម្ហ តំតទេវ ភវំ គោតមោ ព្យាកាសិ; តញ្ច បនម្ហាកំ រុច្ចតិ ចេវ ខមតិ ច តេន ចម្ហ អត្តមនា។ មយញ្ហិ, ភោ គោតម, បុព្ពេ ឯវំ ជានាម – ‘កេ ច មុណ្ឌកា សមណកា ឥព្ភា កណ្ហា ពន្ធុបាទាបច្ចា, កេ ច ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ’តិ? អជនេសិ វត មេ ភវំ គោតមោ សមណេសុ សមណបេមំ, សមណេសុ សមណបសាទំ, សមណេសុ សមណគារវំ។ អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

ចង្កីសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. ឯសុការីសុត្តំ

៤៣៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ ឯសុការី ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ឯសុការី ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ចតស្សោ បារិចរិយា បញ្ញបេន្តិ – ព្រាហ្មណស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ, ខត្តិយស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ, វេស្សស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ, សុទ្ទស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ – ‘ព្រាហ្មណោ វា ព្រាហ្មណំ បរិចរេយ្យ, ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណំ បរិចរេយ្យ, វេស្សោ វា ព្រាហ្មណំ បរិចរេយ្យ, សុទ្ទោ វា ព្រាហ្មណំ បរិចរេយ្យា’តិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ខត្តិយស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ – ‘ខត្តិយោ វា ខត្តិយំ បរិចរេយ្យ, វេស្សោ វា ខត្តិយំ បរិចរេយ្យ, សុទ្ទោ វា ខត្តិយំ បរិចរេយ្យា’តិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ខត្តិយស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា វេស្សស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ – ‘វេស្សោ វា វេស្សំ បរិចរេយ្យ, សុទ្ទោ វា វេស្សំ បរិចរេយ្យា’តិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា វេស្សស្ស បារិចរិយំ

បញ្ញបេន្តិ ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា សុទ្ទស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ – ‘សុទ្ទោវ សុទ្ទំ បរិចរេយ្យ។ កោ បនញ្ញោ សុទ្ទំ បរិចរិស្សតី’តិ? ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា សុទ្ទស្ស បារិចរិយំ បញ្ញបេន្តិ។ ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឥមា ចតស្សោ បារិចរិយា បញ្ញបេន្តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ?

៤៣៧. “កិំ បន, ព្រាហ្មណ, សព្ពោ លោកោ ព្រាហ្មណានំ ឯតទព្ភនុជានាតិ – ‘ឥមា ចតស្សោ បារិចរិយា បញ្ញបេន្តូ’”តិ [បញ្ញបេន្តីតិ (សី. ក.)]? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។ “សេយ្យថាបិ, ព្រាហ្មណ, បុរិសោ ទលិទ្ទោ [ទឡិទ្ទោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អស្សកោ អនាឡ្ហិយោ។ តស្ស អកាមស្ស ពិលំ ឱលគ្គេយ្យុំ – ‘ឥទំ តេ, អម្ភោ បុរិស, មំសំ ខាទិតព្ពំ, មូលញ្ច អនុប្បទាតព្ព’ន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា អប្បដិញ្ញាយ តេសំ សមណព្រាហ្មណានំ, អថ ច បនិមា ចតស្សោ បារិចរិយា បញ្ញបេន្តិ។ នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘សព្ពំ បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ; នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘សព្ពំ ន បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ។ យំ ហិស្ស, ព្រាហ្មណ, បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ បាបិយោ អស្ស ន សេយ្យោ, នាហំ តំ ‘បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ; យញ្ច ខ្វាស្ស, ព្រាហ្មណ, បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សេយ្យោ អស្ស ន បាបិយោ តមហំ ‘បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ។ ខត្តិយំ ចេបិ, ព្រាហ្មណ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘យំ វា តេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ បាបិយោ អស្ស ន សេយ្យោ, យំ វា តេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សេយ្យោ អស្ស ន បាបិយោ; កមេត្ថ បរិចរេយ្យាសី’តិ, ខត្តិយោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ , សម្មា ព្យាករមានោ ឯវំ ព្យាករេយ្យ – ‘យញ្ហិ មេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ បាបិយោ អស្ស ន សេយ្យោ, នាហំ តំ បរិចរេយ្យំ; យញ្ច ខោ មេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សេយ្យោ អស្ស ន បាបិយោ តមហំ បរិចរេយ្យ’ន្តិ។ ព្រាហ្មណំ ចេបិ, ព្រាហ្មណ...បេ.... វេស្សំ ចេបិ, ព្រាហ្មណ...បេ.... សុទ្ទំ ចេបិ, ព្រាហ្មណ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘យំ វា តេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ បាបិយោ អស្ស ន សេយ្យោ, យំ វា តេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សេយ្យោ អស្ស ន បាបិយោ; កមេត្ថ បរិចរេយ្យាសី’តិ, សុទ្ទោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ, សម្មា ព្យាករមានោ ឯវំ ព្យាករេយ្យ – ‘យញ្ហិ មេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ បាបិយោ អស្ស ន សេយ្យោ, នាហំ តំ បរិចរេយ្យំ; យញ្ច ខោ មេ បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សេយ្យោ អស្ស ន បាបិយោ តមហំ បរិចរេយ្យ’ន្តិ។ នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧច្ចាកុលីនតា សេយ្យំសោ’តិ វទាមិ, ន បនាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧច្ចាកុលីនតា បាបិយំសោ’តិ វទាមិ; នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧឡារវណ្ណតា សេយ្យំសោ’តិ វទាមិ, ន បនាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧឡារវណ្ណតា បាបិយំសោ’តិ វទាមិ; នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧឡារភោគតា សេយ្យំសោ’តិ វទាមិ, ន បនាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘ឧឡារភោគតា បាបិយំសោ’តិ វទាមិ។

៤៣៨. “ឧច្ចាកុលីនោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ, ឥធេកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ, អទិន្នាទាយី ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារី ហោតិ, មុសាវាទី ហោតិ, បិសុណាវាចោ ហោតិ, ផរុសាវាចោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបី ហោតិ, អភិជ្ឈាលុ ហោតិ , ព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ។ តស្មា ‘ន ឧច្ចាកុលីនតា សេយ្យំសោ’តិ វទាមិ។ ឧច្ចាកុលីនោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ, ឥធេកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ, អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ, អព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ។ តស្មា ‘ន ឧច្ចាកុលីនតា បាបិយំសោ’តិ វទាមិ។

៤៣៩. “ឧឡារវណ្ណោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ...បេ.... ឧឡារភោគោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ, ឥធេកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ...បេ.... មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ។ តស្មា ‘ន ឧឡារភោគតា សេយ្យំសោ’តិ វទាមិ។ ឧឡារភោគោបិ ហិ, ព្រាហ្មណ, ឥធេកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ។ តស្មា ‘ន ឧឡារភោគតា បាបិយំសោ’តិ វទាមិ។ នាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘សព្ពំ បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ, ន បនាហំ, ព្រាហ្មណ, ‘សព្ពំ ន បរិចរិតព្ព’ន្តិ វទាមិ។ យំ ហិស្ស, ព្រាហ្មណ, បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ សទ្ធា វឌ្ឍតិ, សីលំ វឌ្ឍតិ, សុតំ វឌ្ឍតិ, ចាគោ វឌ្ឍតិ, **បញ្ញា វឌ្ឍតិ**, តមហំ ‘បរិចរិតព្ព’ន្តិ (វទាមិ។ យំ ហិស្ស, ព្រាហ្មណ, បរិចរតោ បារិចរិយាហេតុ ន សទ្ធា វឌ្ឍតិ, ន សីលំ វឌ្ឍតិ, ន សុតំ វឌ្ឍតិ, ន ចាគោ វឌ្ឍតិ, ន បញ្ញា វឌ្ឍតិ, នាហំ តំ ‘បរិចរិតព្ព’ន្តិ) [( ) ឯត្ថន្តរេ បាឋោ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] វទាមី”តិ។

៤៤០. ឯវំ វុត្តេ, ឯសុការី ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ចត្តារិ ធនានិ បញ្ញបេន្តិ – ព្រាហ្មណស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ, ខត្តិយស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ, វេស្សស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ, សុទ្ទស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ ភិក្ខាចរិយំ; ភិក្ខាចរិយញ្ច បន ព្រាហ្មណោ សន្ធនំ អតិមញ្ញមានោ អកិច្ចការី ហោតិ គោបោវ អទិន្នំ អាទិយមានោតិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ខត្តិយស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ ធនុកលាបំ; ធនុកលាបញ្ច បន ខត្តិយោ សន្ធនំ អតិមញ្ញមានោ អកិច្ចការី ហោតិ គោបោវ អទិន្នំ អាទិយមានោតិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ខត្តិយស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា វេស្សស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ កសិគោរក្ខំ; កសិគោរក្ខញ្ច បន វេស្សោ សន្ធនំ អតិមញ្ញមានោ អកិច្ចការី ហោតិ

គោបោវ អទិន្នំ អាទិយមានោតិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា វេស្សស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ។ តត្រិទំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា សុទ្ទស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ អសិតព្យាភង្គឹ; អសិតព្យាភង្គិញ្ច បន សុទ្ទោ សន្ធនំ អតិមញ្ញមានោ អកិច្ចការី ហោតិ គោបោវ អទិន្នំ អាទិយមានោតិ។ ឥទំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា សុទ្ទស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេន្តិ។ ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឥមានិ ចត្តារិ ធនានិ បញ្ញបេន្តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ?

៤៤១. “កឹ បន, ព្រាហ្មណ, សព្ពោ លោកោ ព្រាហ្មណានំ ឯតទព្ភនុជានាតិ – ‘ឥមានិ ចត្តារិ ធនានិ បញ្ញបេន្តូ’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។ “សេយ្យថាបិ, ព្រាហ្មណ, បុរិសោ ទលិទ្ទោ អស្សកោ អនាឡ្ហិយោ។ តស្ស អកាមស្ស ពិលំ ឱលគ្គេយ្យុំ – ‘ឥទំ តេ, អម្ភោ បុរិស, មំសំ ខាទិតព្ពំ, មូលញ្ច អនុប្បទាតព្ព’ន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា អប្បដិញ្ញាយ តេសំ សមណព្រាហ្មណានំ, អថ ច បនិមានិ ចត្តារិ ធនានិ បញ្ញបេន្តិ។ អរិយំ ខោ អហំ, ព្រាហ្មណ, លោកុត្តរំ ធម្មំ បុរិសស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេមិ។ បោរាណំ ខោ បនស្ស មាតាបេត្តិកំ កុលវំសំ អនុស្សរតោ យត្ថ យត្ថេវ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ តេន តេនេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ខត្តិយកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘ខត្តិយោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; ព្រាហ្មណកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘ព្រាហ្មណោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; វេស្សកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘វេស្សោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; សុទ្ទកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘សុទ្ទោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ សេយ្យថាបិ, ព្រាហ្មណ, យំយទេវ បច្ចយំ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ តេន តេនេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ កដ្ឋញ្ចេ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ ‘កដ្ឋគ្គិ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; សកលិកញ្ចេ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ ‘សកលិកគ្គិ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; តិណញ្ចេ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ ‘តិណគ្គិ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; គោមយញ្ចេ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ ‘គោមយគ្គិ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវ ខោ អហំ, ព្រាហ្មណ, អរិយំ លោកុត្តរំ ធម្មំ បុរិសស្ស សន្ធនំ បញ្ញបេមិ។ បោរាណំ ខោ បនស្ស មាតាបេត្តិកំ កុលវំសំ អនុស្សរតោ យត្ថ យត្ថេវ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ តេន តេនេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

“ខត្តិយកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘ខត្តិយោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; ព្រាហ្មណកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘ព្រាហ្មណោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; វេស្សកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘វេស្សោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ; សុទ្ទកុលេ ចេ អត្តភាវស្ស អភិនិព្ពត្តិ ហោតិ ‘សុទ្ទោ’ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

“ខត្តិយកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, អព្រហ្មចរិយា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ, អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ, អព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“ព្រាហ្មណកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“វេស្សកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“សុទ្ទកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

៤៤២. “តំ កឹ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណោវ នុ ខោ បហោតិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុំ, នោ ខត្តិយោ នោ វេស្សោ នោ សុទ្ទោ”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បហោតិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុំ; ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ គោតម… វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម… សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម… សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បហោន្តិ អស្មឹ បទេសេ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុ”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ខត្តិយកុលា ចេបិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“ព្រាហ្មណកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ… វេស្សកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ… សុទ្ទកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

៤៤៣. “តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណោវ នុ ខោ បហោតិ សោត្ថិសិនានិំ អាទាយ នទិំ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុំ, នោ ខត្តិយោ នោ វេស្សោ នោ សុទ្ទោ”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម ។ ខត្តិយោបិ ហិ, ភោ គោតម, បហោតិ សោត្ថិសិនានិំ អាទាយ នទិំ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុំ; ព្រាហ្មណោបិ ហិ, ភោ គោតម... វេស្សោបិ ហិ, ភោ គោតម ... សុទ្ទោបិ ហិ, ភោ គោតម... សព្ពេបិ ហិ, ភោ គោតម, ចត្តារោ វណ្ណា បហោន្តិ សោត្ថិសិនានិំ អាទាយ នទិំ គន្ត្វា រជោជល្លំ បវាហេតុ”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ខត្តិយកុលា ចេបិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

“ព្រាហ្មណកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ... វេស្សកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ... សុទ្ទកុលា ចេបិ , ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។

៤៤៤. “តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, ឥធ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ នានាជច្ចានំ បុរិសានំ បុរិសសតំ សន្និបាតេយ្យ – ‘អាយន្តុ ភោន្តោ យេ តត្ថ ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នា សាកស្ស វា សាលស្ស វា សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេន្តុ, តេជោ បាតុករោន្តុ; អាយន្តុ បន ភោន្តោ យេ តត្ថ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នា សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេន្តុ, តេជោ បាតុករោន្តូ’”តិ?

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, យោ ឯវំ នុ ខោ សោ ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នេហិ សាកស្ស វា សាលស្ស វា សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ តេជោ បាតុកតោ សោ ឯវ នុ ខ្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ; យោ បន សោ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នេហិ សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ តេជោ បាតុកតោ ស្វាស្ស អគ្គិ ន ចេវ អច្ចិមា ន ច វណ្ណវា ន ច បភស្សរោ ន ច តេន សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុ”ន្តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ យោបិ ហិ សោ, ភោ គោតម, ខត្តិយកុលា ព្រាហ្មណកុលា រាជញ្ញកុលា ឧប្បន្នេហិ សាកស្ស វា សាលស្ស វា សលឡស្ស វា ចន្ទនស្ស វា បទុមកស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ តេជោ បាតុកតោ ស្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ; យោបិ សោ ចណ្ឌាលកុលា នេសាទកុលា វេនកុលា រថការកុលា បុក្កុសកុលា ឧប្បន្នេហិ សាបានទោណិយា វា សូករទោណិយា វា រជកទោណិយា វា ឯរណ្ឌកដ្ឋស្ស វា ឧត្តរារណិំ អាទាយ អគ្គិ អភិនិព្ពត្តោ តេជោ បាតុកតោ ស្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច តេន ច សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុំ។ សព្ពោបិ ហិ, ភោ គោតម, អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ច សព្ពេនបិ សក្កា អគ្គិនា អគ្គិករណីយំ កាតុ”ន្តិ។

“ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ខត្តិយកុលា ចេបិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។ ព្រាហ្មណកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ... វេស្សកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ... សុទ្ទកុលា ចេបិ, ព្រាហ្មណ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, អព្រហ្មចរិយា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ, អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ, អព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ, អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសល”ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ឯសុការី ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

ឯសុការីសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. ធនញ្ជានិសុត្តំ

៤៤៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ទក្ខិណាគិរិស្មិំ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ

រាជគហេ វស្សំវុដ្ឋោ [វស្សំវុត្ថោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យេន ទក្ខិណាគិរិ យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា សារិបុត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ ភិក្ខុំ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច – “កច្ចាវុសោ, ភគវា អរោគោ ច ពលវា ចា”តិ? “អរោគោ ចាវុសោ, ភគវា ពលវា ចា”តិ។ “កច្ចិ បនាវុសោ, ភិក្ខុសង្ឃោ អរោគោ ច ពលវា ចា”តិ? “ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ, អាវុសោ, អរោគោ ច ពលវា ចា”តិ។ “ឯត្ថ, អាវុសោ, តណ្ឌុលបាលិទ្វារាយ ធនញ្ជានិ [ធានញ្ជានិ (សី. បី.)] នាម ព្រាហ្មណោ អត្ថិ។ កច្ចាវុសោ , ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អរោគោ ច ពលវា ចា”តិ? “ធនញ្ជានិបិ ខោ, អាវុសោ, ព្រាហ្មណោ អរោគោ ច ពលវា ចា”តិ។ “កច្ចិ បនាវុសោ, ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អប្បមត្តោ”តិ? “កុតោ បនាវុសោ, ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស អប្បមាទោ? ធនញ្ជានិ, អាវុសោ, ព្រាហ្មណោ រាជានំ និស្សាយ ព្រាហ្មណគហបតិកេ វិលុម្បតិ, ព្រាហ្មណគហបតិកេ និស្សាយ រាជានំ វិលុម្បតិ ។ យាបិស្ស ភរិយា សទ្ធា សទ្ធកុលា អានីតា សាបិ កាលង្កតា; អញ្ញាស្ស ភរិយា អស្សទ្ធា អស្សទ្ធកុលា អានីតា”។ “ទុស្សុតំ វតាវុសោ, អស្សុម្ហ, ទុស្សុតំ វតាវុសោ, អស្សុម្ហ; យេ មយំ ធនញ្ជានិំ ព្រាហ្មណំ បមត្តំ អស្សុម្ហ។ អប្បេវ ច នាម មយំ កទាចិ ករហចិ ធនញ្ជានិនា ព្រាហ្មណេន សទ្ធិំ សមាគច្ឆេយ្យាម, អប្បេវ នាម សិយា កោចិទេវ កថាសល្លាបោ”តិ?

៤៤៦. អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ទក្ខិណាគិរិស្មិំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន រាជគហំ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន រាជគហំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ អាយស្មា សារិបុត្តោ រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ ។ តេន ខោ បន សមយេន ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ ពហិនគរេ គាវោ គោដ្ឋេ ទុហាបេតិ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “ឥតោ, ភោ សារិបុត្ត, បយោ, បីយតំ តាវ ភត្តស្ស កាលោ ភវិស្សតី”តិ។ “អលំ, ព្រាហ្មណ។ កតំ មេ អជ្ជ ភត្តកិច្ចំ។ អមុកស្មិំ មេ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារោ ភវិស្សតិ។ តត្ថ អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ បច្ឆាភត្តំ ភុត្តបាតរាសោ យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា សារិបុត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ធនញ្ជានិំ ព្រាហ្មណំ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច – “កច្ចាសិ, ធនញ្ជានិ, អប្បមត្តោ”តិ? “កុតោ, ភោ សារិបុត្ត, អម្ហាកំ អប្បមាទោ យេសំ នោ មាតាបិតរោ បោសេតព្ពា, បុត្តទារោ បោសេតព្ពោ, ទាសកម្មករា បោសេតព្ពា, មិត្តាមច្ចានំ មិត្តាមច្ចករណីយំ កាតព្ពំ, ញាតិសាលោហិតានំ ញាតិសាលោហិតករណីយំ កាតព្ពំ, អតិថីនំ អតិថិករណីយំ កាតព្ពំ, បុព្ពបេតានំ បុព្ពបេតករណីយំ កាតព្ពំ, ទេវតានំ ទេវតាករណីយំ កាតព្ពំ, រញ្ញោ រាជករណីយំ កាតព្ពំ, អយម្បិ កាយោ បីណេតព្ពោ ព្រូហេតព្ពោ”តិ?

៤៤៧. “តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ មាតាបិតូនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ មាតាបិតូនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិំ, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ , មាតាបិតរោ វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ បុត្តទារស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ បុត្តទារស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិំ, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, បុត្តទារោ វា បនស្ស លភេយ្យ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ មា នំ និរយំ និរយបាលា’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិំ, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, ទាសកម្មករបោរិសា វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ អធម្ម

ចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, មិត្តាមច្ចា វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, ញាតិសាលោហិតា វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ អតិថីនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ អតិថីនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, អតិថី វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ បុព្ពបេតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ បុព្ពបេតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, បុព្ពបេតា វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ ទេវតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ ទេវតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, ទេវតា វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ រញ្ញោ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ រញ្ញោ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, រាជា វា បនស្ស លភេយ្យ ‘ឯសោ ខោ អម្ហាកំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, ឥធេកច្ចោ កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, តមេនំ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហេតុ និរយំ និរយបាលា ឧបកឌ្ឍេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ‘អហំ ខោ កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសី, មា មំ និរយំ និរយបាលា’តិ, បរេ វា បនស្ស លភេយ្យុំ ‘ឯសោ ខោ កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អហោសិ, មា នំ និរយំ និរយបាលា’’’តិ? ‘‘នោ ហិទំ, ភោ សារិបុត្ត។ អថ ខោ នំ វិក្កន្ទន្តំយេវ និរយេ និរយបាលា បក្ខិបេយ្យុំ’’។

៤៤៨. ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា មាតាបិតូនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា មាតាបិតូនំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, មាតាបិតូនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, មាតាបិតូនំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា មាតាបិតរោ ចេវ បោសេតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា បុត្តទារស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា បុត្តទារស្ស ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, បុត្តទារស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, បុត្តទារស្ស ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។

អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា យេហិ សក្កា បុត្តទារញ្ចេវ បោសេតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, ទាសកម្មករបោរិសស្ស ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា ទាសកម្មករបោរិសេ ចេវ បោសេតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ , ភោ សារិបុត្ត, មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, មិត្តាមច្ចានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា មិត្តាមច្ចានញ្ចេវ មិត្តាមច្ចករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, ញាតិសាលោហិតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា ញាតិសាលោហិតានញ្ចេវ ញាតិសាលោហិតករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា អតិថីនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា អតិថីនំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, អតិថីនំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, អតិថីនំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា អតិថីនញ្ចេវ អតិថិករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា បុព្ពបេតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា បុព្ពបេតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, បុព្ពបេតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, បុព្ពបេតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ , ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា បុព្ពបេតានញ្ចេវ បុព្ពបេតករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា ទេវតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា ទេវតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, ទេវតានំ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, ទេវតានំ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា ទេវតានញ្ចេវ ទេវតាករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា រញ្ញោ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា រញ្ញោ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ’’តិ? ‘‘យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, រញ្ញោ ហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, រញ្ញោ ហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ’’តិ។ ‘‘អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា, យេហិ សក្កា រញ្ញោ ចេវ រាជករណីយំ កាតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, យោ វា កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, យោ វា កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស; កតមំ សេយ្យោ”តិ? “យោ ហិ, ភោ សារិបុត្ត, កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ អធម្មចារី វិសមចារី អស្ស, ន តំ សេយ្យោ; យោ ច ខោ, ភោ សារិបុត្ត, កាយស្ស បីណនាហេតុ ព្រូហនាហេតុ ធម្មចារី សមចារី អស្ស, តទេវេត្ថ សេយ្យោ។ អធម្មចរិយាវិសមចរិយាហិ, ភោ សារិបុត្ត, ធម្មចរិយាសមចរិយា សេយ្យោ”តិ។ “អត្ថិ ខោ, ធនញ្ជានិ, អញ្ញេសំ ហេតុកា ធម្មិកា កម្មន្តា , យេហិ សក្កា កាយញ្ចេវ បីណេតុំ ព្រូហេតុំ, ន ច បាបកម្មំ កាតុំ, បុញ្ញញ្ច បដិបទំ បដិបជ្ជិតុំ”ន្តិ។

៤៤៩. អថ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ អថ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អបរេន សមយេន អាពាធិកោ អហោសិ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស , យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ – ‘ធនញ្ជានិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ យេន ចាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បាទេ សិរសា វន្ទាហិ – ‘ធនញ្ជានិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘សាធុ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ “ឯវំ , ភន្តេ”តិ ខោ សោ បុរិសោ ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ បុរិសោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ធនញ្ជានិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ យេន ចាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ បុរិសោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “ធនញ្ជានិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ, ឯវញ្ច វទេតិ – ‘សាធុ កិរ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ អធិវាសេសិ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ តុណ្ហីភាវេន។

៤៥០. អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “កច្ចិ តេ, ធនញ្ជានិ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ? កច្ចិ ទុក្ខា វេទនា បដិក្កមន្តិ, នោ អភិក្កមន្តិ? បដិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ , នោ អភិក្កមោ”តិ? “ន មេ, ភោ សារិបុត្ត, ខមនីយំ ន យាបនីយំ។ ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ។ អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ បដិក្កមោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ សារិបុត្ត , ពលវា បុរិសោ តិណ្ហេន សិខរេន មុទ្ធនិ [មុទ្ធានំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អភិមត្ថេយ្យ; ឯវមេវ ខោ , ភោ សារិបុត្ត, អធិមត្តា វាតា មុទ្ធនិ ច ឩហនន្តិ។ ន មេ, ភោ សារិបុត្ត, ខមនីយំ, ន យាបនីយំ។ ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ។ អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ បដិក្កមោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ សារិបុត្ត, ពលវា បុរិសោ ទឡ្ហេន វរត្តក្ខណ្ឌេន [វរត្តពន្ធនេន (សី. បី.)] សីសេ សីសវេឋំ ទទេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ភោ សារិបុត្ត, អធិមត្តា សីសេ សីសវេទនា។ ន មេ, ភោ សារិបុត្ត, ខមនីយំ ន យាបនីយំ។ ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ។ អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ បដិក្កមោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ សារិបុត្ត, ទក្ខោ គោឃាតកោ វា គោឃាតកន្តេវាសី វា តិណ្ហេន គោវិកន្តនេន កុច្ឆឹ បរិកន្តេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ភោ សារិបុត្ត, អធិមត្តា វាតា កុច្ឆឹ បរិកន្តន្តិ។ ន មេ, ភោ សារិបុត្ត, ខមនីយំ, ន យាបនីយំ។ ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ។ អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ បដិក្កមោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ សារិបុត្ត, ទ្វេ ពលវន្តោ បុរិសា ទុព្ពលតរំ បុរិសំ នានាពាហាសុ គហេត្វា អង្គារកាសុយា សន្តាបេយ្យុំ សម្បរិតាបេយ្យុំ; ឯវមេវ ខោ, ភោ សារិបុត្ត, អធិមត្តោ កាយស្មឹ ឌាហោ។ ន មេ, ភោ សារិបុត្ត, ខមនីយំ ន យាបនីយំ។ ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ។ អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ , នោ បដិក្កមោ”តិ។

៤៥១. “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – និរយោ វា តិរច្ឆានយោនិ វា”តិ? “និរយា, ភោ សារិបុត្ត, តិរច្ឆានយោនិ សេយ្យោ”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – តិរច្ឆានយោនិ វា បេត្តិវិសយោ វា”តិ? “តិរច្ឆានយោនិយា, ភោ សារិបុត្ត, បេត្តិវិសយោ សេយ្យោ”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – បេត្តិវិសយោ វា មនុស្សា វា”តិ? “បេត្តិវិសយា, ភោ សារិបុត្ត, មនុស្សា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ , កតមំ សេយ្យោ – មនុស្សា វា ចាតុមហារាជិកា [ចាតុម្មហារាជិកា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា ទេវា”តិ? “មនុស្សេហិ , ភោ សារិបុត្ត, ចាតុមហារាជិកា ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – ចាតុមហារាជិកា វា ទេវា តាវតិំសា វា ទេវា”តិ? “ចាតុមហារាជិកេហិ, ភោ សារិបុត្ត, ទេវេហិ តាវតិំសា ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – តាវតិំសា វា ទេវា យាមា វា ទេវា”តិ? “តាវតិំសេហិ, ភោ សារិបុត្ត,

ទេវេហិ យាមា ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – យាមា វា ទេវា តុសិតា វា ទេវា”តិ? “យាមេហិ, ភោ សារិបុត្ត, ទេវេហិ តុសិតា ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – តុសិតា វា ទេវា និម្មានរតី វា ទេវា”តិ? “តុសិតេហិ, ភោ សារិបុត្ត, ទេវេហិ និម្មានរតី ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ – និម្មានរតី វា ទេវា បរនិម្មិតវសវត្តី វា ទេវា”តិ? “និម្មានរតីហិ , ភោ សារិបុត្ត, ទេវេហិ បរនិម្មិតវសវត្តី ទេវា សេយ្យោ”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, ធនញ្ជានិ, កតមំ សេយ្យោ បរនិម្មិតវសវត្តី វា ទេវា ព្រហ្មលោកោ វា”តិ? “‘ព្រហ្មលោកោ’តិ [ភវំ សារិបុត្តោ អាហាតិ, កតមំ សារិបុត្តោ អាហ ព្រហ្មលោកោតិ។ (ក.)] – ភវំ សារិបុត្តោ អាហ; ‘ព្រហ្មលោកោ’តិ – ភវំ សារិបុត្តោ អាហា”តិ [ភវំ សារិបុត្តោ អាហាតិ, កតមំ សារិបុត្តោ អាហ ព្រហ្មលោកោតិ។ (ក.)]។

អថ ខោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ឯតទហោសិ – “ឥមេ ខោ ព្រាហ្មណា ព្រហ្មលោកាធិមុត្តា។ យំនូនាហំ ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេយ្យ”ន្តិ។ “ព្រហ្មានំ តេ, ធនញ្ជានិ, សហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេស្សាមិ; តំ សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច – “កតមោ ច, ធនញ្ជានិ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ? ឥធ, ធនញ្ជានិ, ភិក្ខុ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ អយំ ខោ, ធនញ្ជានិ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ”។

៤៥២. “បុន ចបរំ, ធនញ្ជានិ, ភិក្ខុ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ.… មុទិតាសហគតេន ចេតសា… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ អយំ ខោ, ធនញ្ជានិ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ”តិ។ តេន ហិ, ភោ សារិបុត្ត, មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ – ‘ធនញ្ជានិ , ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណំ សតិ ឧត្តរិ ករណីយេ ហីនេ ព្រហ្មលោកេ បតិដ្ឋាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ អថ ខោ ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ អចិរបក្កន្តេ អាយស្មន្តេ សារិបុត្តេ កាលមកាសិ, ព្រហ្មលោកញ្ច ឧបបជ្ជិ។

៤៥៣. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឯសោ, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណំ សតិ ឧត្តរិ ករណីយេ ហីនេ ព្រហ្មលោកេ បតិដ្ឋាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ធនញ្ជានិ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ, សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ “កិំ បន ត្វំ សារិបុត្ត ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណំ សតិ ឧត្តរិករណីយេ ហីនេ ព្រហ្មលោកេ បតិដ្ឋាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ”តិ? “មយ្ហំ ខោ, ភន្តេ, ឯវំ អហោសិ – ‘ឥមេ ខោ ព្រាហ្មណា ព្រហ្មលោកាធិមុត្តា, យំនូនាហំ ធនញ្ជានិស្ស ព្រាហ្មណស្ស ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេយ្យ’ន្តិ។ “កាលង្កតោច [កាលង្កតោវ (ស្យា. កំ. ក.)], សារិបុត្ត, ធនញ្ជានិ ព្រាហ្មណោ, ព្រហ្មលោកញ្ច ឧបបន្នោ”តិ។

ធនញ្ជានិសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. វាសេដ្ឋសុត្តំ

៤៥៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឥច្ឆានង្គលេ [ឥច្ឆានង្គលេ (សី. បី.)] វិហរតិ ឥច្ឆានង្គលវនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ព្រាហ្មណមហាសាលា ឥច្ឆានង្គលេ បដិវសន្តិ, សេយ្យថិទំ – ចង្កី ព្រាហ្មណោ, តារុក្ខោ ព្រាហ្មណោ, បោក្ខរសាតិ ព្រាហ្មណោ, ជាណុស្សោណិ [ជាណុស្សោណី (បី.), ជាណុសោណី (ក.)] ព្រាហ្មណោ, តោទេយ្យោ ព្រាហ្មណោ, អញ្ញេ ច អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ព្រាហ្មណមហាសាលា។ អថ ខោ វាសេដ្ឋភារទ្វាជានំ មាណវានំ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមន្តានំ អនុវិចរន្តានំ [អនុចង្កមមានានំ អនុវិចរមានានំ (សី. បី.)] អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – “កថំ, ភោ, ព្រាហ្មណោ ហោតី”តិ? ភារទ្វាជោ មាណវោ ឯវមាហ – “យតោ ខោ, ភោ, ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន – ឯត្តាវតា ខោ, ភោ, ព្រាហ្មណោ ហោតី”តិ។ វាសេដ្ឋោ មាណវោ ឯវមាហ – “យតោ ខោ, ភោ, សីលវា ច ហោតិ វត្តសម្បន្នោ [វតសម្បន្នោ (បី.)] ច – ឯត្តាវតា ខោ, ភោ, ព្រាហ្មណោ ហោតី”តិ។ នេវ ខោ អសក្ខិ ភារទ្វាជោ មាណវោ វាសេដ្ឋំ

មាណវំ សញ្ញាបេតុំ, ន បន អសក្ខិ វាសេដ្ឋោ មាណវោ ភារទ្វាជំ មាណវំ សញ្ញាបេតុំ។ អថ ខោ វាសេដ្ឋោ មាណវោ ភារទ្វាជំ មាណវំ អាមន្តេសិ – “អយំ ខោ, ភោ ភារទ្វាជ, សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ ឥច្ឆានង្គលេ វិហរតិ ឥច្ឆានង្គលវនសណ្ឌេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ អាយាម, ភោ ភារទ្វាជ, យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមិស្សាម; ឧបសង្កមិត្វា សមណំ គោតមំ ឯតមត្ថំ បុច្ឆិស្សាម។ យថា នោ សមណោ គោតមោ ព្យាករិស្សតិ តថា នំ ធារេស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ ភារទ្វាជោ មាណវោ វាសេដ្ឋស្ស មាណវស្ស បច្ចស្សោសិ។

៤៥៥. អថ ខោ វាសេដ្ឋភារទ្វាជា មាណវា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វាសេដ្ឋោ មាណវោ ភគវន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“អនុញ្ញាតបដិញ្ញាតា, តេវិជ្ជា មយមស្មុភោ;
អហំ បោក្ខរសាតិស្ស, តារុក្ខស្សាយំ មាណវោ។

“តេវិជ្ជានំ យទក្ខាតំ, តត្រ កេវលិនោស្មសេ;
បទកស្មា វេយ្យាករណា [នោ ព្យាករណា (ស្យា. កំ. ក.)], ជប្បេ អាចរិយសាទិសា;
តេសំ នោ ជាតិវាទស្មិំ, វិវាទោ អត្ថិ គោតម។

“ជាតិយា ព្រាហ្មណោ ហោតិ, ភារទ្វាជោ ឥតិ ភាសតិ;
អហញ្ច កម្មុនា [កម្មនា (សី. បី.)] ព្រូមិ, ឯវំ ជានាហិ ចក្ខុម។

“តេ ន សក្កោម ញាបេតុំ [សញ្ញត្តុំ (បី.), សញ្ញាបេតុំ (ក.)], អញ្ញមញ្ញំ មយំ ឧភោ;
ភវន្តំ បុដ្ឋុមាគមា, សម្ពុទ្ធំ ឥតិ វិស្សុតំ។

“ចន្ទំ យថា ខយាតីតំ, បេច្ច បញ្ជលិកា ជនា;
វន្ទមានា នមស្សន្តិ, លោកស្មិំ គោតមំ។

“ចក្ខុំ លោកេ សមុប្បន្នំ, មយំ បុច្ឆាម គោតមំ;
ជាតិយា ព្រាហ្មណោ ហោតិ, ឧទាហុ ភវតិ កម្មុនា [កម្មនា (សី. បី.)];
អជានតំ នោ បព្រូហិ, យថា ជានេមុ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។

៤៥៦. “តេសំ វោ អហំ ព្យក្ខិស្សំ, (វាសេដ្ឋាតិ ភគវា)
អនុបុព្ពំ យថាតថំ;
ជាតិវិភង្គំ បាណានំ, អញ្ញមញ្ញាហិ ជាតិយោ។

“តិណរុក្ខេបិ ជានាថ, ន ចាបិ បដិជានរេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“តតោ កីដេ បដង្គេ ច, យាវ កុន្ថកិបិល្លិកេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“ចតុប្បទេបិ ជានាថ, ខុទ្ទកេ ច មហល្លកេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“បាទុទរេបិ ជានាថ, ឧរគេ ទីឃបិដ្ឋិកេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“តតោ មច្ឆេបិ ជានាថ, ឧទកេ វារិគោចរេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“តតោ បក្ខីបិ ជានាថ, បត្តយានេ វិហង្គមេ;
លិង្គំ ជាតិមយំ តេសំ, អញ្ញមញ្ញា ហិ ជាតិយោ។

“យថា ឯតាសុ ជាតីសុ, លិង្គំ ជាតិមយំ បុថុ;
ឯវំ នត្ថិ មនុស្សេសុ, លិង្គំ ជាតិមយំ បុថុ។

“ន កេសេហិ ន សីសេហិ, ន កណ្ណេហិ ន អក្ខីហិ;
ន មុខេន ន នាសាយ, ន ឱដ្ឋេហិ ភមូហិ វា។

“ន គីវាយ ន អំសេហិ, ន ឧទរេន ន បិដ្ឋិយា;
ន សោណិយា ន ឧរសា, ន សម្ពាធេ ន មេថុនេ [ន សម្ពាធា ន មេថុនា (ក.)]។

“ន ហត្ថេហិ ន បាទេហិ, នង្គុលីហិ នខេហិ វា;
ន ជង្ឃាហិ ន ឩរូហិ, ន វណ្ណេន សរេន វា;
លិង្គំ ជាតិមយំ នេវ, យថា អញ្ញាសុ ជាតិសុ។

៤៥៧“បច្ចត្តញ្ច សរីរេសុ [បច្ចត្តំ សសរីរេសុ (សី. បី.)], មនុស្សេស្វេតំ ន វិជ្ជតិ;
វោការញ្ច មនុស្សេសុ, សមញ្ញាយ បវុច្ចតិ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, គោរក្ខំ ឧបជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, កស្សកោ សោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, បុថុសិប្បេន ជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, សិប្បិកោ សោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, វោហារំ ឧបជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, វាណិជោ សោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, បរបេស្សេន ជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, បេស្សកោ [បេស្សិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, អទិន្នំ ឧបជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, ចោរោ ឯសោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, ឥស្សត្ថំ ឧបជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, យោធាជីវោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, បោរោហិច្ចេន ជីវតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, យាជកោ សោ ន ព្រាហ្មណោ។

“យោ ហិ កោចិ មនុស្សេសុ, គាមំ រដ្ឋញ្ច ភុញ្ជតិ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, រាជា ឯសោ ន ព្រាហ្មណោ។

“ន ចាហំ ព្រាហ្មណំ ព្រូមិ, យោនិជំ មត្តិសម្ភវំ;
ភោវាទិ [ភោវាទី (ស្យា. កំ.)] នាម សោ ហោតិ, សចេ ហោតិ សកិញ្ចនោ;
អកិញ្ចនំ អនាទានំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

៤៥៨“សព្ពសំយោជនំ ឆេត្វា, យោ វេ ន បរិតស្សតិ;
សង្គាតិគំ វិសំយុត្តំ [វិសញ្ញុត្តំ (ក.)], តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ឆេត្វា នទ្ធិំ [នន្ទិំ (សី. បី.)] វរត្តញ្ច, សន្ទានំ សហនុក្កមំ;
ឧក្ខិត្តបលិឃំ ពុទ្ធំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“អក្កោសំ វធពន្ធញ្ច, អទុដ្ឋោ យោ តិតិក្ខតិ;
ខន្តីពលំ ពលានីកំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“អក្កោធនំ វតវន្តំ, សីលវន្តំ អនុស្សទំ;
ទន្តំ អន្តិមសារីរំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“វារិបោក្ខរបត្តេវ, អារគ្គេរិវ សាសបោ;
យោ ន លិម្បតិ កាមេសុ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោ ទុក្ខស្ស បជានាតិ, ឥធេវ ខយមត្តនោ;
បន្នភារំ វិសំយុត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“គម្ភីរបញ្ញំ មេធាវឹ, មគ្គាមគ្គស្ស កោវិទំ;
ឧត្តមត្ថមនុប្បត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“អសំសដ្ឋំ គហដ្ឋេហិ, អនាគារេហិ ចូភយំ;
អនោកសារិមប្បិច្ឆំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“និធាយ ទណ្ឌំ ភូតេសុ, តសេសុ ថាវរេសុ ច;
យោ ន ហន្តិ ន ឃាតេតិ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“អវិរុទ្ធំ វិរុទ្ធេសុ, អត្តទណ្ឌេសុ និព្ពុតំ;
សាទានេសុ អនាទានំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្ស រាគោ ច ទោសោ ច, មានោ មក្ខោ ច ឱហិតោ;
សាសបោរិវ អារគ្គា, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

៤៥៨. “អកក្កសំ វិញ្ញាបនឹ, គិរំ សច្ចំ ឧទីរយេ;
យ៉ាយ នាភិសជ្ជេ កិញ្ចិ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោ ច ទីឃំ វ រស្សំ វា, អណុំ ថូលំ សុភាសុភំ;
លោកេ អទិន្នំ នាទេតិ [នាទិយតិ (សី. បី.)], តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“អាសា យស្ស ន វិជ្ជន្តិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច;
និរាសាសំ [និរាសយំ (សី. បី.)] វិសំយុត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្សាលយា ន វិជ្ជន្តិ, អញ្ញាយ អកថំកថី;
អមតោគធំ អនុប្បត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោធបុញ្ញញ្ច បាបញ្ច, ឧភោ សង្គំ ឧបច្ចគា;
អសោកំ វិរជំ សុទ្ធំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ចន្ទំ វ វិមលំ សុទ្ធំ, វិប្បសន្នំ អនាវិលំ;
នន្ទីភវបរិក្ខីណំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោ ឥមំ បលិបថំ ទុគ្គំ, សំសារំ មោហមច្ចគា;
តិណ្ណោ បារង្គតោ ឈាយី, អនេជោ អកថំកថី;
អនុបាទាយ និព្ពុតោ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោធកាមេ បហន្ត្វាន [បហត្វាន (សី.)], អនាគារោ បរិព្ពជេ;
កាមភវបរិក្ខីណំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យោធគណ្ឋំ បហន្ត្វាន, អនាគារោ បរិព្ពជេ;
តណ្ហាភវបរិក្ខីណំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ហិត្វា មានុសកំ យោគំ, ទិព្ពំ យោគំ ឧបច្ចគា;
សព្ពយោគវិសំយុត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ហិត្វា រតិញ្ច អរតឹ, សីតីភូតំ និរូបធឹ;
សព្ពលោកាភិភុំ វីរំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ចុតឹ យោ វេទិ សត្តានំ, ឧបបត្តិញ្ច សព្ពសោ;
អសត្តំ សុគតំ ពុទ្ធំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្ស គតឹ ន ជានន្តិ, ទេវា គន្ធព្ពមានុសា;
ខីណាសវំ អរហន្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្ស បុរេ ច បច្ឆា ច, មជ្ឈេ ច នត្ថិ កិញ្ចនំ;
អកិញ្ចនំ អនាទានំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“ឧសភំ បវរំ វីរំ, មហេសឹ វិជិតាវិនំ;
អនេជំ ន្ហាតកំ [នហាតកំ (សី. បី.)] ពុទ្ធំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទិ, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

៤៦០. “សមញ្ញា ហេសា លោកស្មិំ, នាមគោត្តំ បកប្បិតំ;
សម្មុច្ចា សមុទាគតំ, តត្ថ តត្ថ បកប្បិតំ។

“ទីឃរត្តានុសយិតំ, ទិដ្ឋិគតមជានតំ;
អជានន្តា នោ [អជានន្តា នោតិ អជានន្តា ឯវ (ដីកា)] បព្រុន្តិ [បព្រុវន្តិ (សី. បី.)], ជាតិយា ហោតិ ព្រាហ្មណោ។

“ន ជច្ចា ព្រាហ្មណោ [វសលោ (ស្យា. កំ. ក.)] ហោតិ, ន ជច្ចា ហោតិ អព្រាហ្មណោ [ព្រាហ្មណោ (ស្យា. កំ. ក.)];
កម្មុនា ព្រាហ្មណោ [វសលោ (ស្យា. កំ. ក.)] ហោតិ, កម្មុនា ហោតិ អព្រាហ្មណោ [ព្រាហ្មណោ (ស្យា. កំ. ក.)]។

“កស្សកោ កម្មុនា ហោតិ, សិប្បិកោ ហោតិ កម្មុនា;
វាណិជោ កម្មុនា ហោតិ, បេស្សិកោ ហោតិ កម្មុនា។

“ចោរោបិ កម្មុនា ហោតិ, យោធាជីវោបិ កម្មុនា;
យាជកោ កម្មុនា ហោតិ, រាជាបិ ហោតិ កម្មុនា។

“ឯវមេតំ យថាភូតំ, កម្មំ បស្សន្តិ បណ្ឌិតា;
បដិច្ចសមុប្បាទទស្សា, កម្មវិបាកកោវិទា។

“កម្មុនា វត្តតិ លោកោ, កម្មុនា វត្តតិ បជា;
កម្មនិពន្ធនា សត្តា, រថស្សាណីវ យាយតោ។

“តបេន ព្រហ្មចរិយេន, សំយមេន ទមេន ច;
ឯតេន ព្រាហ្មណោ ហោតិ, ឯតំ ព្រាហ្មណមុត្តមំ។

“តីហិ វិជ្ជាហិ សម្បន្នោ, សន្តោ ខីណបុនព្ភវោ;
ឯវំ វាសេដ្ឋ ជានាហិ, ព្រហ្មា សក្កោ វិជានត”ន្តិ។

៤៦១. ឯវំ វុត្តេ, វាសេដ្ឋភារទ្វាជា មាណវា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្জេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកេ នោ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតេ”តិ។

វាសេដ្ឋសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. សុភសុត្តំ

៤៦២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ អញ្ញតរស្ស គហបតិស្ស និវេសនេ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ យស្ស គហបតិស្ស និវេសនេ បដិវសតិ តំ គហបតឹ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, គហបតិ – ‘អវិវិត្តា សាវត្ថី អរហន្តេហី’តិ។ កំ នុ ខ្វជ្ជ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បយិរុបាសេយ្យាមា”តិ? “អយំ, ភន្តេ, ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ បយិរុបាសស្សូ”តិ។ អថ ខោ សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ តស្ស គហបតិស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឯវមាហំសុ – ‘គហដ្ឋោ អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ, ន បព្ពជិតោ អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសល’ន្តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ?

៤៦៣. “វិភជ្ជវាទោ ខោ អហមេត្ថ, មាណវ; នាហមេត្ថ ឯកំសវាទោ។ គិហិស្ស វាហំ, មាណវ, បព្ពជិតស្ស វា មិច្ឆាបដិបត្តឹ ន វណ្ណេមិ។ គិហី វា ហិ , មាណវ, បព្ពជិតោ វា មិច្ឆាបដិបន្នោ មិច្ឆាបដិបត្តាធិករណហេតុ ន អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសលំ។ គិហិស្ស វាហំ, មាណវ, បព្ពជិតស្ស វា សម្មាបដិបត្តឹ វណ្ណេមិ។ គិហី វា ហិ, មាណវ, បព្ពជិតោ វា សម្មាបដិបន្នោ សម្មាបដិបត្តាធិករណហេតុ អារាធកោ ហោតិ ញាយំ ធម្មំ កុសល”ន្តិ។

“ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឯវមាហំសុ – ‘មហដ្ឋមិទំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ ឃរាវាសកម្មដ្ឋានំ មហប្ផលំ ហោតិ; អប្បដ្ឋមិទំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ បព្ពជ្ជា កម្មដ្ឋានំ អប្បផលំ ហោតី’តិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ។

“ឯត្ថាបិ ខោ អហំ, មាណវ, វិភជ្ជវាទោ; នាហមេត្ថ ឯកំសវាទោ។ អត្ថិ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ; អត្ថិ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ; អត្ថិ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ; អត្ថិ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ។ កតមញ្ច, មាណវ , កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ? កសិ ខោ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ។ កតមញ្ច, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ? កសិយេវ ខោ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ។ កតមញ្ច, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ? វណិជ្ជា ខោ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ។ កតមញ្ច មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ? វណិជ្ជាយេវ ខោ, មាណវ, កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ។

៤៦៤. “សេយ្យថាបិ, មាណវ, កសិ កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ; ឯវមេវ ខោ, មាណវ, ឃរាវាសកម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, កសិយេវ កម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ

សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ; ឯវមេវ ខោ, មាណវ, ឃរាវាសកម្មដ្ឋានំ មហដ្ឋំ មហាកិច្ចំ មហាធិករណំ មហាសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, វណិជ្ជា កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ; ឯវមេវ ខោ, មាណវ, បព្ពជ្ជា កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ វិបជ្ជមានំ អប្បផលំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, វណិជ្ជាយេវ កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតិ; ឯវមេវ ខោ , មាណវ, បព្ពជ្ជា កម្មដ្ឋានំ អប្បដ្ឋំ អប្បកិច្ចំ អប្បាធិករណំ អប្បសមារម្ភំ សម្បជ្ជមានំ មហប្ផលំ ហោតី”តិ។

“ព្រាហ្មណា , ភោ គោតម, បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយា”តិ។ “យេ តេ, មាណវ, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ – សចេ តេ អគរុ – សាធុ តេ បញ្ច ធម្មេ ឥមស្មឹ បរិសតិ ភាសស្សូ”តិ។ “ន ខោ មេ, ភោ គោតម, គរុ យត្ថស្សុ ភវន្តោ វា និសិន្នោ ភវន្តរូបោ វា”តិ [និសិន្នា ភវន្តរូបា វាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ “តេន ហិ, មាណវ, ភាសស្សូ”តិ។ “សច្ចំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា បឋមំ ធម្មំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ។ តបំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ទុតិយំ ធម្មំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ។ ព្រហ្មចរិយំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា តតិយំ ធម្មំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ។ អជ្ឈេនំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ចតុត្ថំ ធម្មំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ។ ចាគំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា បញ្ចមំ ធម្មំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយ។ ព្រាហ្មណា, ភោ គោតម, ឥមេ បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ, កុសលស្ស អារាធនាយាតិ។ ឥធ ភវំ គោតមោ កិមាហា”តិ?

៤៦៥. “កឹ បន, មាណវ, អត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកព្រាហ្មណោបិ យោ ឯវមាហ – ‘អហំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមី’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។ “កឹ បន, មាណវ, អត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកាចរិយោបិ ឯកាចរិយបាចរិយោបិ យាវ សត្តមា អាចរិយមហយុគាបិ យោ ឯវមាហ – ‘អហំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមី’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។ “កឹ បន, មាណវ, យេបិ តេ ព្រាហ្មណានំ បុព្ពកា ឥសយោ មន្តានំ កត្តារោ មន្តានំ បវត្តារោ យេសមិទំ ឯតរហិ ព្រាហ្មណា បោរាណំ មន្តបទំ គីតំ បវុត្តំ សមិហិតំ តទនុគាយន្តិ តទនុភាសន្តិ ភាសិតមនុភាសន្តិ វាចិតមនុវាចេន្តិ, សេយ្យថិទំ – អដ្ឋកោ វាមកោ វាមទេវោ វេស្សាមិត្តោ យមតគ្គិ អង្គីរសោ ភារទ្វាជោ វាសេដ្ឋោ កស្សបោ ភគុ, តេបិ ឯវមាហំសុ – ‘មយំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមា’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។

“ឥតិ កិរ, មាណវ, នត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកព្រាហ្មណោបិ យោ ឯវមាហ – ‘អហំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមី’តិ; នត្ថិ កោចិ ព្រាហ្មណានំ ឯកាចរិយោបិ ឯកាចរិយបាចរិយោបិ យាវ សត្តមា អាចរិយមហយុគាបិ យោ ឯវមាហ – ‘អហំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមី’តិ; យេបិ តេ ព្រាហ្មណានំ បុព្ពកា ឥសយោ មន្តានំ កត្តារោ មន្តានំ បវត្តារោ, យេសមិទំ ឯតរហិ ព្រាហ្មណា បោរាណំ មន្តបទំ គីតំ បវុត្តំ សមិហិតំ, តទនុគាយន្តិ តទនុភាសន្តិ ភាសិតមនុភាសន្តិ វាចិតមនុវាចេន្តិ, សេយ្យថិទំ – អដ្ឋកោ វាមកោ វាមទេវោ វេស្សាមិត្តោ យមតគ្គិ អង្គីរសោ ភារទ្វាជោ វាសេដ្ឋោ កស្សបោ ភគុ។ តេបិ ន ឯវមាហំសុ – ‘មយំ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ធម្មានំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា វិបាកំ បវេទេមា’តិ។

“សេយ្យថាបិ, មាណវ, អន្ធវេណិ បរម្បរាសំសត្តា បុរិមោបិ ន បស្សតិ មជ្ឈិមោបិ ន បស្សតិ បច្ឆិមោបិ ន បស្សតិ; ឯវមេវ ខោ, មាណវ, អន្ធវេណូបមំ មញ្ញេ ព្រាហ្មណានំ ភាសិតំ សម្បជ្ជតិ – បុរិមោបិ ន បស្សតិ មជ្ឈិមោបិ ន បស្សតិ បច្ឆិមោបិ ន បស្សតី”តិ។

៤៦៦. ឯវំ វុត្តេ, សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវតា អន្ធវេណូបមេន វុច្ចមានោ កុបិតោ អនត្តមនោ ភគវន្តំយេវ ខុំសេន្តោ ភគវន្តំយេវ វម្ភេន្តោ ភគវន្តំយេវ វទមានោ – ‘សមណោ គោតមោ បាបិតោ ភវិស្សតី’តិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ព្រាហ្មណោ, ភោ គោតម, បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ ឯវមាហ – ‘ឯវមេវ បនិធេកច្ចេ [បនិមេកេ (សព្ពត្ថ)] សមណព្រាហ្មណា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ បដិជានន្តិ។ តេសមិទំ ភាសិតំ ហស្សកំយេវ សម្បជ្ជតិ, នាមកំយេវ សម្បជ្ជតិ, រិត្តកំយេវ សម្បជ្ជតិ, តុច្ឆកំយេវ សម្បជ្ជតិ។ កថញ្ហិ នាម មនុស្សភូតោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា សច្ឆិ វា ករិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’”តិ?

“កឹ បន, មាណវ, ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ សព្ពេសំយេវ សមណព្រាហ្មណានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតី”តិ? “សកាយបិ ហិ, ភោ គោតម, បុណ្ណិកាយ ទាសិយា ព្រាហ្មណោ

បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច ន បជានាតិ, កុតោ បន សព្ពេសំយេវ សមណព្រាហ្មណានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានិស្សតី’’តិ?

‘‘សេយ្យថាបិ, មាណវ, ជច្ចន្ធោ បុរិសោ ន បស្សេយ្យ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ នីលកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ បីតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ លោហិតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ សមវិសមំ, ន បស្សេយ្យ តារករូបានិ, ន បស្សេយ្យ ចន្ទិមសូរិយេ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘នត្ថិ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, នត្ថិ កណ្ហសុក្កានំ រូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ នីលកានិ រូបានិ, នត្ថិ នីលកានំ រូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ បីតកានិ រូបានិ, នត្ថិ បីតកានំ រូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ លោហិតកានិ រូបានិ, នត្ថិ លោហិតកានំ រូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, នត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានំ រូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ សមវិសមំ, នត្ថិ សមវិសមស្ស ទស្សាវី; នត្ថិ តារករូបានិ, នត្ថិ តារករូបានំ ទស្សាវី; នត្ថិ ចន្ទិមសូរិយា, នត្ថិ ចន្ទិមសូរិយានំ ទស្សាវី។ អហមេតំ ន ជានាមិ, អហមេតំ ន បស្សាមិ; តស្មា តំ នត្ថី’តិ។ សម្មា នុ ខោ សោ, មាណវ, វទមានោ វទេយ្យា’’តិ?

‘‘នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ អត្ថិ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, អត្ថិ កណ្ហសុក្កានំ រូបានំ ទស្សាវី; អត្ថិ នីលកានិ រូបានិ, អត្ថិ នីលកានំ រូបានំ ទស្សាវី; អត្ថិ បីតកានិ រូបានិ, អត្ថិ បីតកានំ រូបានំ ទស្សាវី; អត្ថិ លោហិតកានិ រូបានិ, អត្ថិ លោហិតកានំ រូបានំ ទស្សាវី; អត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, អត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានំ រូបានំ ទស្សាវី; អត្ថិ សមវិសមំ, អត្ថិ សមវិសមស្ស ទស្សាវី; អត្ថិ តារករូបានិ, អត្ថិ តារករូបានំ ទស្សាវី ; អត្ថិ ចន្ទិមសូរិយា, អត្ថិ ចន្ទិមសូរិយានំ ទស្សាវី។ ‘អហមេតំ ន ជានាមិ, អហមេតំ ន បស្សាមិ; តស្មា តំ នត្ថី’តិ; ន ហិ សោ, ភោ គោតម, សម្មា វទមានោ វទេយ្យា’’តិ។

‘‘ឯវមេវ ខោ, មាណវ, ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ អន្ធោ អចក្ខុកោ។ សោ វត ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា សច្ឆិ វា ករិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ’’។

៤៦៧. ‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មាណវ, យេ តេ កោសលកា ព្រាហ្មណមហាសាលា, សេយ្យថិទំ – ចង្កី ព្រាហ្មណោ តារុក្ខោ ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ ព្រាហ្មណោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ បិតា ច [វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តេ តោទេយ្យោ, កតមា នេសំ សេយ្យោ [សេយ្យា (ស្យា. កំ.)], យំ វា តេ សម្មុច្ចា [សម្មុសា (សី. បី.)] វាចំ ភាសេយ្យុំ យំ វា អសម្មុច្ចា’’តិ? ‘‘សម្មុច្ចា, ភោ គោតម’’។

‘‘កតមា នេសំ សេយ្យោ, យំ វា តេ មន្តា វាចំ ភាសេយ្យុំ យំ វា អមន្តា’’តិ? ‘‘មន្តា, ភោ គោតម’’។

‘‘កតមា នេសំ សេយ្យោ, យំ វា តេ បដិសង្ខាយ វាចំ ភាសេយ្យុំ យំ វា អប្បដិសង្ខាយា’’តិ? ‘‘បដិសង្ខាយ, ភោ គោតម’’។

‘‘កតមា នេសំ សេយ្យោ, យំ វា តេ អត្ថសំហិតំ វាចំ ភាសេយ្យុំ យំ វា អនត្ថសំហិត’’ន្តិ? ‘‘អត្ថសំហិតំ, ភោ គោតម’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, មាណវ, យទិ ឯវំ សន្តេ, ព្រាហ្មណេន បោក្ខរសាតិនា ឱបមញ្ញេន សុភគវនិកេន សម្មុច្ចា វាចា ភាសិតា អសម្មុច្ចា’’តិ [អសម្មុសា វាតិ (បី.) ឯវមិតរបញ្ហត្តយេបិ វាសទ្ទេន សហ ទិស្សតិ]? ‘‘អសម្មុច្ចា, ភោ គោតម’’។

‘‘មន្តា វាចា ភាសិតា អមន្តា វា’’តិ? ‘‘អមន្តា, ភោ គោតម’’។

‘‘បដិសង្ខាយ វាចា ភាសិតា អប្បដិសង្ខាយា’’តិ? ‘‘អប្បដិសង្ខាយ, ភោ គោតម’’។

‘‘អត្ថសំហិតា វាចា ភាសិតា អនត្ថសំហិតា’’តិ? ‘‘អនត្ថសំហិតា, ភោ គោតម’’។

‘‘បញ្ច ខោ ឥមេ, មាណវ, នីវរណា។ កតមេ បញ្ច? កាមច្ឆន្ទនីវរណំ, ព្យាបាទនីវរណំ, ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ, វិចិកិច្ឆានីវរណំ – ឥមេ ខោ, មាណវ, បញ្ច នីវរណា។ ឥមេហិ ខោ មាណវ, បញ្ចហិ នីវរណេហិ ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ អាវុតោ និវុតោ ឱផុដោ [ឱវុតោ (សី.), ឱផុតោ (ស្យា. កំ. បី.)] បរិយោនទ្ធោ។ សោ វត ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា សច្ឆិ វា ករិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

៤៦៨. “បញ្ច ខោ ឥមេ, មាណវ, កាមគុណា។ កតមេ បញ្ច? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា, សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា...បេ.... ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា... ជិវ្ហា វិញ្ញេយ្យា រសា... កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្វា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសំហិតា រជនីយា – ឥមេ ខោ, មាណវ, បញ្ច កាមគុណា។ ឥមេហិ ខោ, មាណវ, បញ្ចហិ កាមគុណេហិ ព្រាហ្មណោ បោក្ខរសាតិ ឱបមញ្ញោ សុភគវនិកោ គថិតោ មុច្ឆិតោ អជ្ឈោបន្នោ អនាទីនវទស្សាវី អនិស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ។ សោ វត ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា សច្ឆិ វា ករិស្សតីតិ – នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មាណវ, យំ វា តិណកដ្ឋុបាទានំ បដិច្ច អគ្គិ ជាលេយ្យ យំ វា និស្សដ្ឋតិណកដ្ឋុបាទានំ អគ្គិ ជាលេយ្យ, កតមោ នុ ខ្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ចា”តិ? “សចេ តំ, ភោ គោតម, ឋានំ និស្សដ្ឋតិណកដ្ឋុបាទានំ អគ្គិ ជាលេតុំ, ស្វាស្ស អគ្គិ អច្ចិមា ចេវ វណ្ណវា ច បភស្សរោ ចា”តិ។ “អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, មាណវ, អនវកាសោ យំ និស្សដ្ឋតិណកដ្ឋុបាទានំ អគ្គិ ជាលេយ្យ អញ្ញត្រ ឥទ្ធិមតា។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, តិណកដ្ឋុបាទានំ បដិច្ច អគ្គិ ជលតិ តថូបមាហំ, មាណវ, ឥមំ បីតិំ វទាមិ យាយំ បីតិ បញ្ច កាមគុណេ បដិច្ច។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, និស្សដ្ឋតិណកដ្ឋុបាទានោ [និស្សដ្ឋតិណកដ្ឋុបាទានំ បដិច្ច (សី. បី. ក.)] អគ្គិ ជលតិ តថូបមាហំ, មាណវ , ឥមំ បីតិំ វទាមិ យាយំ បីតិ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ។

“កតមា ច, មាណវ, បីតិ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ? ឥធ, មាណវ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ...បេ.... បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយម្បិ ខោ, មាណវ, បីតិ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ។ បុន ចបរំ, មាណវ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា...បេ.... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយម្បិ ខោ, មាណវ, បីតិ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហិ។

៤៦៩. “យេ តេ, មាណវ, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, កតមេត្ថ [កមេត្ថ (ក. សី. ស្យា. កំ. បី.)] ព្រាហ្មណា ធម្មំ មហប្ផលតរំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយា”តិ? “យេមេ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, ចាគមេត្ថ ព្រាហ្មណា ធម្មំ មហប្ផលតរំ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មាណវ, ឥធ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ អស្ស។ អថ ទ្វេ ព្រាហ្មណា អាគច្ឆេយ្យុំ – ‘ឥត្ថន្នាមស្ស ព្រាហ្មណស្ស មហាយញ្ញំ អនុភវិស្សាមា’តិ។ តត្រេកស្ស [តត្ថេកស្ស (បី.)] ព្រាហ្មណស្ស ឯវមស្ស – ‘អហោ វត! អហមេវ លភេយ្យំ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ, ន អញ្ញោ ព្រាហ្មណោ លភេយ្យ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌ’ន្តិ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, មាណវ , វិជ្ជតិ យំ អញ្ញោ ព្រាហ្មណោ លភេយ្យ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ, ន សោ ព្រាហ្មណោ លភេយ្យ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ។ ‘អញ្ញោ ព្រាហ្មណោ លភតិ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ, នាហំ លភាមិ ភត្តគ្គេ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌ’ន្តិ – ឥតិ សោ កុបិតោ ហោតិ អនត្តមនោ។ ឥមស្ស បន, មាណវ, ព្រាហ្មណា កិំ វិបាកំ បញ្ញបេន្តី”តិ? “ន ខ្វេត្ថ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ឯវំ ទានំ ទេន្តិ – ‘ឥមិនា បរោ កុបិតោ ហោតុ អនត្តមនោ’តិ។ អថ ខ្វេត្ថ ព្រាហ្មណា អនុកម្បាជាតិកំយេវ [អនុកម្បជាតិកំយេវ (ស្យា. កំ. ក.)] ទានំ ទេន្តី”តិ។ “ឯវំ សន្តេ, ខោ, មាណវ, ព្រាហ្មណានំ ឥទំ ឆដ្ឋំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ ហោតិ – យទិទំ អនុកម្បាជាតិក”ន្តិ។ “ឯវំ សន្តេ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណានំ ឥទំ ឆដ្ឋំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ ហោតិ – យទិទំ អនុកម្បាជាតិក”ន្តិ។

“យេ តេ, មាណវ, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, ឥមេ ត្វំ បញ្ច ធម្មេ កត្ថ ពហុលំ សមនុបស្សសិ – គហដ្ឋេសុ វា បព្ពជិតេសុ វា”តិ? “យេមេ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, ឥមាហំ បញ្ច ធម្មេ បព្ពជិតេសុ ពហុលំ សមនុបស្សាមិ អប្បំ គហដ្ឋេសុ។ គហដ្ឋោ ហិ, ភោ គោតម, មហដ្ឋោ មហាកិច្ចោ មហាធិករណោ មហាសមារម្ភោ, ន សតតំ សមិតំ សច្ចវាទី ហោតិ; បព្ពជិតោ ខោ បន, ភោ គោតម, អប្បដ្ឋោ អប្បកិច្ចោ អប្បាធិករណោ អប្បសមារម្ភោ, សតតំ សមិតំ សច្ចវាទី ហោតិ។ គហដ្ឋោ ហិ, ភោ គោតម, មហដ្ឋោ មហាកិច្ចោ មហាធិករណោ មហាសមារម្ភោ ន សតតំ សមិតំ តបស្សី ហោតិ... ព្រហ្មចារី ហោតិ... សជ្ឈាយពហុលោ ហោតិ... ចាគពហុលោ ហោតិ; បព្ពជិតោ ខោ បន, ភោ គោតម, អប្បដ្ឋោ អប្បកិច្ចោ អប្បាធិករណោ អប្បសមារម្ភោ សតតំ សមិតំ តបស្សី ហោតិ... ព្រហ្មចារី ហោតិ... សជ្ឈាយពហុលោ ហោតិ... ចាគពហុលោ ហោតិ។ យេមេ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, ឥមាហំ បញ្ច ធម្មេ បព្ពជិតេសុ ពហុលំ សមនុបស្សាមិ អប្បំ គហដ្ឋេសូ”តិ។

“យេ តេ, មាណវ, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញាបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ ចិត្តស្សាហំ ឯតេ បរិក្ខារេ វទាមិ – យទិទំ ចិត្តំ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ តស្ស ភាវនាយ។ ឥធ, មាណវ, ភិក្ខុ សច្ចវាទី ហោតិ។ សោ ‘សច្ចវាទីម្ហី’តិ លភតិ អត្ថវេទំ, លភតិ ធម្មវេទំ, លភតិ ធម្មូបសំហិតំ បាមោជ្ជំ។ យំ តំ កុសលូបសំហិតំ បាមោជ្ជំ, ចិត្តស្សាហំ ឯតំ បរិក្ខារំ វទាមិ – យទិទំ ចិត្តំ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ តស្ស ភាវនាយ។ ឥធ, មាណវ, ភិក្ខុ តបស្សី ហោតិ...បេ.... ព្រហ្មចារី ហោតិ...បេ.... សជ្ឈាយពហុលោ ហោតិ...បេ.... ចាគពហុលោ ហោតិ។ សោ ‘ចាគពហុលោម្ហី’តិ លភតិ អត្ថវេទំ, លភតិ ធម្មវេទំ, លភតិ ធម្មូបសំហិតំ បាមោជ្ជំ។ យំ តំ កុសលូបសំហិតំ បាមោជ្ជំ, ចិត្តស្សាហំ ឯតំ បរិក្ខារំ វទាមិ – យទិទំ ចិត្តំ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ តស្ស ភាវនាយ។ យេ តេ មាណវ, ព្រាហ្មណា, បញ្ច ធម្មេ បញ្ញាបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ, ចិត្តស្សាហំ ឯតេ បរិក្ខារេ វទាមិ – យទិទំ ចិត្តំ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ តស្ស ភាវនាយា”តិ។

៤៧០. ឯវំ វុត្តេ, សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភោ គោតម – ‘សមណោ គោតមោ ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គំ ជានាតី’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មាណវ, អាសន្នេ ឥតោ នឡការគាមោ, ន យិតោ ទូរេ នឡការគាមោ”តិ?

“ឯវំ, ភោ, អាសន្នេ ឥតោ នឡការគាមោ , ន យិតោ ទូរេ នឡការគាមោ”តិ។

“តំ, កិំ មញ្ញសិ មាណវ, ឥធស្ស បុរិសោ នឡការគាមេ ជាតវទ្ធោ [ជាតវឌ្ឍោ (ស្យា. កំ. ក.)]; តមេនំ នឡការគាមតោ តាវទេវ អវសដំ [អបសក្កំ (ស្យា. កំ. ក.)] នឡការគាមស្ស មគ្គំ បុច្ឆេយ្យុំ; សិយា នុ ខោ, មាណវ, តស្ស បុរិសស្ស នឡការគាមេ ជាតវទ្ធស្ស នឡការគាមស្ស មគ្គំ បុដ្ឋស្ស ទន្ធាយិតត្តំ វា វិត្ថាយិតត្តំ វា”តិ?

“នោ ហិទំ, ភោ គោតម”។

“តំ កិស្ស ហេតុ”?

“អមុ ហិ, ភោ គោតម, បុរិសោ នឡការគាមេ ជាតវទ្ធោ។ តស្ស សព្ពានេវ នឡការគាមស្ស មគ្គានិ សុវិទិតានី”តិ។ “សិយា នុ ខោ, មាណវ, តស្ស បុរិសស្ស នឡការគាមេ ជាតវទ្ធស្ស នឡការគាមស្ស មគ្គំ បុដ្ឋស្ស ទន្ធាយិតត្តំ វា វិត្ថាយិតត្តំ វាតិ, ន ត្វេវ តថាគតស្ស ព្រហ្មលោកំ វា ព្រហ្មលោកគាមិនី វា បដិបទំ បុដ្ឋស្ស ទន្ធាយិតត្តំ វា វិត្ថាយិតត្តំ វា។ ព្រហ្មានញ្ចាហំ, មាណវ, បជានាមិ ព្រហ្មលោកញ្ច ព្រហ្មលោកគាមិនិញ្ច បដិបទំ; យថាបដិបន្នោ ច ព្រហ្មលោកំ ឧបបន្នោ តញ្ច បជានាមី”តិ ។

“សុតំ មេតំ, ភោ គោតម – ‘សមណោ គោតមោ ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេតី’តិ។ សាធុ មេ ភវំ គោតមោ ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេតូ”តិ។

“តេន ហិ, មាណវ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ ភោ”តិ ខោ សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

៤៧១. “កតមោ ច, មាណវ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ? ឥធ, មាណវ, ភិក្ខុ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ឯវំ ភាវិតាយ ខោ, មាណវ, មេត្តាយ ចេតោវិមុត្តិយា យំ បមាណកតំ កម្មំ ន តំ តត្រាវសិស្សតិ, ន តំ តត្រាវតិដ្ឋតិ។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, ពលវា សង្ខធមោ អប្បកសិរេនេវ ចាតុទ្ទិសា វិញ្ញាបេយ្យ [ឯវមេវ ខោ មាណវ ឯវំ ភាវិតាយ មេត្តាយ (សី. ស្យា. កំ. បី. ទី. និ. ១.៥៥៦) តថាបិ ឥធ បាហោយេវ ឧបមាយ សំសន្ទិយមានោ បរិបុណ្ណោ វិយ ទិស្សតិ]; ឯវមេវ ខោ, មាណវ...បេ.... ឯវំ ភាវិតាយ ខោ, មាណវ, មេត្តាយ [ឯវមេវ ខោ មាណវ ឯវំ ភាវិតាយ មេត្តាយ (សី. ស្យា. កំ. បី. ទី. និ. ១.៥៥៦) តថាបិ ឥធ បាហោយេវ ឧបមាយ សំសន្ទិយមានោ បរិបុណ្ណោ វិយ ទិស្សតិ] ចេតោវិមុត្តិយា យំ បមាណកតំ កម្មំ ន តំ តត្រាវសិស្សតិ, ន តំ តត្រាវតិដ្ឋតិ។ អយម្បិ ខោ, មាណវ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ។ “បុន ចបរំ, មាណវ, ភិក្ខុ ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ.... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ; ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាពជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ឯវំ ភាវិតាយ ខោ, មាណវ,

ឧបេក្ខាយ ចេតោវិមុត្តិយា យំ បមាណកតំ កម្មំ ន តំ តត្រាវសិស្សតិ, ន តំ តត្រាវតិដ្ឋតិ។ សេយ្យថាបិ, មាណវ, ពលវា សង្ខធមោ អប្បកសិរេនេវ ចាតុទ្ទិសា វិញ្ញាបេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, មាណវ...បេ.... ឯវំ ភាវិតាយ ខោ, មាណវ, ឧបេក្ខាយ ចេតោវិមុត្តិយា យំ បមាណកតំ កម្មំ ន តំ តត្រាវសិស្សតិ, ន តំ តត្រាវតិដ្ឋតិ។ អយម្បិ ខោ, មាណវ, ព្រហ្មានំ សហព្យតាយ មគ្គោ"តិ។

៤៧២. ឯវំ វុត្តេ, សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ។ ហន្ទ, ច ទានិ មយំ, ភោ គោតម, គច្ឆាម; ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា"តិ។ "យស្សទានិ ត្វំ, មាណវ, កាលំ មញ្ញសី"តិ។ អថ ខោ សុភោ មាណវោ តោទេយ្យបុត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

តេន ខោ បន សមយេន ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ សព្ពសេតេន វឡវាភិរថេន [វឡភីរថេន (សី.)] សាវត្ថិយា និយ្យាតិ ទិវា ទិវស្ស។ អទ្ទសា ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ សុភំ មាណវំ តោទេយ្យបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សុភំ មាណវំ តោទេយ្យបុត្តំ ឯតទវោច – "ហន្ទ, កុតោ នុ ភវំ ភារទ្វាជោ អាគច្ឆតិ ទិវា ទិវស្សា"តិ? "ឥតោ ហិ ខោ អហំ, ភោ , អាគច្ឆាមិ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកា"តិ។ "តំ កិំ មញ្ញសិ, ភវំ ភារទ្វាជោ, សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ បណ្ឌិតោ មញ្ញេតិ"? "កោ ចាហំ, ភោ, កោ ច សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ ជានិស្សាមិ? សោបិ នូនស្ស តាទិសោវ យោ សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ ជានេយ្យា"តិ។ "ឧឡារាយ ខលុ, ភវំ ភារទ្វាជោ, សមណំ គោតមំ បសំសាយ បសំសតី"តិ។ "កោ ចាហំ, ភោ, កោ ច សមណំ គោតមំ បសំសិស្សាមិ? បសត្ថបសត្ថោវ សោ ភវំ គោតមោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សានំ។ យេ ចិមេ, ភោ, ព្រាហ្មណា បញ្ច ធម្មេ បញ្ញបេន្តិ បុញ្ញស្ស កិរិយាយ កុសលស្ស អារាធនាយ; ចិត្តស្សេតេ សមណោ គោតមោ បរិក្ខារេ វទេតិ – យទិទំ ចិត្តំ អវេរំ អព្យាពជ្ឈំ តស្ស ភាវនាយា"តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ សព្ពសេតា វឡវាភិរថា ឱរោហិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឧទានំ ឧទានេសិ – "លាភា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស, សុលទ្ធលាភា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស យស្ស វិជិតេ តថាគតោ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ"តិ។

សុភសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. សង្គារវសុត្តំ

៤៧៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន ធនញ្ជានី [ធានញ្ជានី (សី. បី.)] នាម ព្រាហ្មណី ចញ្ចលិកប្បេ [មណ្ឌលកប្បេ (សី.), បច្ចលកប្បេ (ស្យា. កំ.), ចណ្ឌលកប្បេ (បី.)] បដិវសតិ អភិប្បសន្នា ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច សង្ឃេ ច។ អថ ខោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី ឧបក្ខលិត្វា តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេសិ – "នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា"តិ ។

តេន ខោ បន សមយេន សង្គារវោ នាម មាណវោ ចញ្ចលិកប្បេ បដិវសតិ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ , បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ អស្សោសិ ខោ សង្គារវោ មាណវោ ធនញ្ជានិយា ព្រាហ្មណិយា ឯវំ វាចំ ភាសមានាយ។ សុត្វា ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី ឯតទវោច – "អវភូតាវ អយំ [អវភូតា ចយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី, បរភូតាវ អយំ [បរាភូតា ចយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី, វិជ្ជមានានំ (តេវិជ្ជានំ) [( ) សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] ព្រាហ្មណានំ, អថ ច បន តស្ស មុណ្ឌកស្ស សមណកស្ស វណ្ណំ ភាសិស្សតី"តិ [ភាសតីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី)]។ "ន ហិ បន ត្វំ, តាត ភទ្រមុខ, តស្ស ភគវតោ សីលបញ្ញាណំ ជានាសិ។ សចេ ត្វំ, តាត ភទ្រមុខ, តស្ស ភគវតោ សីលបញ្ញាណំ ជានេយ្យាសិ, ន ត្វំ, តាត ភទ្រមុខ, តំ ភគវន្តំ អក្កោសិតព្ពំ បរិភាសិតព្ពំ មញ្ញេយ្យាសី"តិ។ "តេន ហិ, ភោតិ, យទា សមណោ គោតមោ ចញ្ចលិកប្បំ អនុប្បត្តោ ហោតិ អថ មេ អារោចេយ្យាសី"តិ។ "ឯវំ, ភទ្រមុខា"តិ ខោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី សង្គារវស្ស មាណវស្ស បច្ចស្សោសិ។

អថ ខោ ភគវា កោសលេសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ចញ្ចលិកប្បំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា ចញ្ចលិកប្បេ វិហរតិ តោទេយ្យានំ ព្រាហ្មណានំ អម្ពវនេ។ អស្សោសិ ខោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី – “ភគវា កិរ ចញ្ចលិកប្បំ អនុប្បត្តោ, ចញ្ចលិកប្បេ វិហរតិ តោទេយ្យានំ ព្រាហ្មណានំ អម្ពវនេ”តិ។ អថ ខោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី យេន សង្គារវោ មាណវោ តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា សង្គារវំ មាណវំ ឯតទវោច – “អយំ, តាត ភទ្រមុខ, សោ ភគវា ចញ្ចលិកប្បំ អនុប្បត្តោ, ចញ្ចលិកប្បេ វិហរតិ តោទេយ្យានំ ព្រាហ្មណានំ អម្ពវនេ។ យស្សទានិ, តាត ភទ្រមុខ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។

៤៧៤. “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ សង្គារវោ មាណវោ ធនញ្ជានិយា ព្រាហ្មណិយា បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សង្គារវោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សន្តិ ខោ, ភោ គោតម, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ។ តត្រ, ភោ គោតម, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ, តេសំ ភវំ គោតមោ កតមោ”តិ? “ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តានំ, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តានម្បិ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, វេមត្តំ វទាមិ។ សន្តិ, ភារទ្វាជ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា អនុស្សវិកា។ តេ អនុស្សវេន ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ; សេយ្យថាបិ ព្រាហ្មណា តេវិជ្ជា។ សន្តិ បន, ភារទ្វាជ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា កេវលំ សទ្ធាមត្តកេន ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ; សេយ្យថាបិ តក្កី វីមំសី។ សន្តិ, ភារទ្វាជ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំយេវ ធម្មំ អភិញ្ញាយ ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ។ តត្រ, ភារទ្វាជ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំយេវ ធម្មំ អភិញ្ញាយ ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ, តេសាហមស្មិ។ តទមិនាបេតំ, ភារទ្វាជ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា យេ តេ សមណព្រាហ្មណា បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ សាមំយេវ ធម្មំ អភិញ្ញាយ ទិដ្ឋធម្មាភិញ្ញាវោសានបារមិប្បត្តា, អាទិព្រហ្មចរិយំ បដិជានន្តិ, តេសាហមស្មិ។

៤៧៥. “ឥធ មេ, ភារទ្វាជ, បុព្ពេវ សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស ពោធិសត្តស្សេវ សតោ ឯតទហោសិ – ‘សម្ពាធោ ឃរាវាសោ រជាបថោ, អព្ភោកាសោ បព្ពជ្ជា។ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, អបរេន សមយេន ទហរោវ សមានោ សុសុកាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ បឋមេន វយសា អកាមកានំ មាតាបិតូនំ អស្សុមុខានំ រុទន្តានំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិំ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ កឹកុសលគវេសី អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘ឥច្ឆាមហំ, អាវុសោ កាលាម, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជ, អាឡារោ កាលាមោ មំ ឯតទវោច – ‘វិហរតាយស្មា។ តាទិសោ អយំ ធម្មោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ នចិរស្សេវ សកំ អាចរិយកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ បរិយាបុណិំ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តាវតកេនេវ ឱដ្ឋបហតមត្តេន លបិតលាបនមត្តេន ‘ញាណវាទញ្ច វទាមិ, ថេរវាទញ្ច ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ច បដិជានាមិ, អហញ្ចេវ អញ្ញេ ច។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អាឡារោ កាលាមោ ឥមំ ធម្មំ កេវលំ សទ្ធាមត្តកេន សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេតិ; អទ្ធា អាឡារោ កាលាមោ ឥមំ ធម្មំ ជានំ បស្សំ វិហរតី’តិ។

“អថ ខ្វាហំ, ភារទ្វាជ, យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘កិត្តាវតា នោ, អាវុសោ កាលាម, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសី’តិ? ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជ, អាឡារោ កាលាមោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ បវេទេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អាឡារស្សេវ កាលាមស្ស អត្ថិ សទ្ធា, មយ្ហំបត្ថិ សទ្ធា; ន ខោ អាឡារស្សេវ កាលាមស្ស អត្ថិ វីរិយំ…បេ.… សតិ… សមាធិ… បញ្ញា, មយ្ហំបត្ថិ បញ្ញា។ យំនូនាហំ យំ ធម្មំ អាឡារោ កាលាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេតិ តស្ស ធម្មស្ស សច្ឆិកិរិយាយ បទហេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិំ។ អថ ខ្វាហំ, ភារទ្វាជ, យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោចំ – ‘ឯត្តាវតា នោ, អាវុសោ កាលាម, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ? ‘ឯត្តាវតា ខោ អហំ, អាវុសោ, ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមី’តិ។ ‘អហម្បិ ខោ, អាវុសោ, ឯត្តាវតា ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមី’តិ។ ‘លាភា នោ, អាវុសោ, សុលទ្ធំ នោ, អាវុសោ, យេ មយំ អាយស្មន្តំ តាទិសំ សព្រហ្មចារឹ បស្សាម។ ឥតិ យាហំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមិ តំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ;

យំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ តមហំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេមិ។ ឥតិ យាហំ ធម្មំ ជានាមិ តំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ, យំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ តមហំ ធម្មំ ជានាមិ ។ ឥតិ យាទិសោ អហំ តាទិសោ តុវំ, យាទិសោ តុវំ តាទិសោ អហំ។ ឯហិ ទានិ, អាវុសោ, ឧភោវ សន្តា ឥមំ គណំ បរិហរាមា’តិ។ ឥតិ ខោ, ភារទ្វាជ, អាឡារោ កាលាមោ អាចរិយោ មេ សមានោ អត្តនោ អន្តេវាសិំ មំ សមានំ អត្តនា សមសមំ ឋបេសិ, ឧឡារាយ ច មំ បូជាយ បូជេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘នាយំ ធម្មោ និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបបត្តិយា’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តំ ធម្មំ អនលង្ករិត្វា តស្មា ធម្មា និព្ពិជ្ជ អបក្កមិំ។

៤៧៦. “សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, កឹកុសលគវេសី អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ យេន ឧទកោ រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ឥច្ឆាមហំ, អាវុសោ [បស្ស ម. និ. ១.២៧៨ បាសរាសិសុត្តេ], ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជ, ឧទកោ រាមបុត្តោ មំ ឯតទវោច – ‘វិហរតាយស្មា។ តាទិសោ អយំ ធម្មោ យត្ថ វិញ្ញូ បុរិសោ នចិរស្សេវ សកំ អាចរិយកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ បរិយាបុណិំ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តាវតកេនេវ ឱដ្ឋបហតមត្តេន លបិតលាបនមត្តេន ‘ញាណវាទញ្ច វទាមិ, ថេរវាទញ្ច ជានាមិ, បស្សាមី’តិ ច បដិជានាមិ, អហញ្ចេវ អញ្ញេ ច ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ រាមោ ឥមំ ធម្មំ កេវលំ សទ្ធាមត្តកេន សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសិ; អទ្ធា រាមោ ឥមំ ធម្មំ ជានំ បស្សំ វិហាសី’តិ។ អថ ខ្វាហំ, ភារទ្វាជ, យេន ឧទកោ រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘កិត្តាវតា នោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសី’តិ? ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជ, ឧទកោ រាមបុត្តោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ បវេទេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ រាមស្សេវ អហោសិ សទ្ធា, មយ្ហំបត្ថិ សទ្ធា; ន ខោ រាមស្សេវ អហោសិ វីរិយំ…បេ…. សតិ… សមាធិ… បញ្ញា, មយ្ហំបត្ថិ បញ្ញា។ យំនូនាហំ យំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមីតិ បវេទេសិ តស្ស ធម្មស្ស សច្ឆិកិរិយាយ បទហេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, នចិរស្សេវ ខិប្បមេវ តំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិំ។

“អថ ខ្វាហំ, ភារទ្វាជ, យេន ឧទកោ រាមបុត្តោ តេនុបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា ឧទកំ រាមបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ឯត្តាវតា នោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ? ‘ឯត្តាវតា ខោ, អាវុសោ, រាមោ ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសី’តិ។ ‘អហម្បិ ខោ, អាវុសោ, ឯត្តាវតា ឥមំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមី’តិ។ ‘លាភា នោ, អាវុសោ, សុលទ្ធំ នោ, អាវុសោ, យេ មយំ អាយស្មន្តំ តាទិសំ សព្រហ្មចារិំ បស្សាម។ ឥតិ យំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសិ តំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ; យំ ត្វំ ធម្មំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរសិ តំ ធម្មំ រាមោ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ បវេទេសិ។ ឥតិ យំ ធម្មំ រាមោ អភិញ្ញាសិ តំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ, យំ ត្វំ ធម្មំ ជានាសិ តំ ធម្មំ រាមោ អភិញ្ញាសិ។ ឥតិ យាទិសោ រាមោ អហោសិ តាទិសោ តុវំ, យាទិសោ តុវំ តាទិសោ រាមោ អហោសិ។ ឯហិ ទានិ, អាវុសោ, តុវំ ឥមំ គណំ បរិហរា’តិ។ ឥតិ ខោ, ភារទ្វាជ, ឧទកោ រាមបុត្តោ សព្រហ្មចារី មេ សមានោ អាចរិយដ្ឋានេ មំ ឋបេសិ, ឧឡារាយ ច មំ បូជាយ បូជេសិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘នាយំ ធម្មោ និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនូបបត្តិយា’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តំ ធម្មំ អនលង្ករិត្វា តស្មា ធម្មា និព្ពិជ្ជ អបក្កមិំ។

៤៧៧. “សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, កឹកុសលគវេសី អនុត្តរំ សន្តិវរបទំ បរិយេសមានោ មគធេសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន ឧរុវេឡា សេនានិគមោ តទវសរិំ។ តត្ថទ្ទសំ រមណីយំ ភូមិភាគំ, បាសាទិកញ្ច វនសណ្ឌំ, នទិញ្ច សន្ទន្តិំ សេតកំ សុបតិត្ថំ រមណីយំ, សមន្តា ច គោចរគាមំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘រមណីយោ វត, ភោ, ភូមិភាគោ, បាសាទិកោ ច វនសណ្ឌោ, នទី ច សន្ទតិ សេតកា សុបតិត្ថា រមណីយា, សមន្តា ច គោចរគាមោ។ អលំ វតិទំ កុលបុត្តស្ស បធានត្ថិកស្ស បធានាយា’តិ ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តត្ថេវ និសីទិំ – ‘អលមិទំ បធានាយា’តិ។ អបិស្សុ មំ, ភារទ្វាជ, តិស្សោ ឧបមា បដិភំសុ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

“សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ ឧទកេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណិំ អាទាយ – ‘អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, ភារទ្វាជ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ ឧទកេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណិំ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ អគ្គិំ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភោ គោតម, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ, តញ្ច បន ឧទកេ និក្ខិត្តំ; យាវទេវ

ច បន សោ បុរិសោ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ភារទ្វាជ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ អវូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ ន សុប្បហីនោ ហោតិ ន សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ, ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, បឋមា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៤៧៨. “អបរាបិ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, ទុតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណឹ អាទាយ – ‘អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, ភារទ្វាជ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណឹ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ គោតម។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភោ គោតម, អល្លំ កដ្ឋំ សស្នេហំ, កិញ្ចាបិ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ; យាវទេវ ច បន សោ បុរិសោ កិលមថស្ស វិឃាតស្ស ភាគី អស្សា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ភារទ្វាជ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ វូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ ន សុប្បហីនោ ហោតិ ន សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ, ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, អភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, ទុតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៤៧៩. “អបរាបិ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, តតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរារណឹ អាទាយ – ‘អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេស្សាមិ, តេជោ បាតុករិស្សាមី’តិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, ភារទ្វាជ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្តំ ឧត្តរារណឹ អាទាយ អភិមន្ថេន្តោ អគ្គឹ អភិនិព្ពត្តេយ្យ, តេជោ បាតុករេយ្យា”តិ? “ឯវំ ភោ គោតម។ តំ កិស្ស ហេតុ? អទុញ្ហិ, ភោ គោតម, សុក្ខំ កដ្ឋំ កោឡាបំ, តញ្ច បន អារកា ឧទកា ថលេ និក្ខិត្ត”ន្តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ភារទ្វាជ, យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច កាមេហិ វូបកដ្ឋា វិហរន្តិ, យោ ច នេសំ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមស្នេហោ កាមមុច្ឆា កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ សោ ច អជ្ឈត្តំ សុប្បហីនោ ហោតិ សុប្បដិប្បស្សទ្ធោ, ឱបក្កមិកា ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ នោ ចេបិ តេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ភព្ពាវ តេ ញាណាយ ទស្សនាយ អនុត្តរាយ សម្ពោធាយ។ អយំ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, តតិយា ឧបមា បដិភាសិ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។ ឥមា ខោ មំ, ភារទ្វាជ, តិស្សោ ឧបមា បដិភំសុ អនច្ឆរិយា បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា។

៤៨០. “តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំន្នូនាហំ ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហេយ្យំ អភិនិប្បីឡេយ្យំ អភិសន្តាបេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហាមិ អភិនិប្បីឡេមិ អភិសន្តាបេមិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហតោ អភិនិប្បីឡយតោ អភិសន្តាបយតោ កច្ឆេហិ សេទា មុច្ចន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, ពលវា បុរិសោ ទុព្ពលតរំ បុរិសំ សីសេ វា គហេត្វា ខន្ធេ វា គហេត្វា អភិនិគ្គណ្ហេយ្យ អភិនិប្បីឡេយ្យ អភិសន្តាបេយ្យ, ឯវមេវ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, ទន្តេភិទន្តមាធាយ, ជិវ្ហាយ តាលុំ អាហច្ច, ចេតសា ចិត្តំ អភិនិគ្គណ្ហតោ អភិនិប្បីឡយតោ អភិសន្តាបយតោ កច្ឆេហិ សេទា មុច្ចន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា; សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

៤៨១. “តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំន្នូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធឹ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ កណ្ណសោតេហិ វាតានំ និក្ខមន្តានំ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម កម្មារគគ្គរិយា ធមមានាយ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ, ឯវមេវ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ កណ្ណសោតេហិ វាតានំ និក្ខមន្តានំ អធិមត្តោ សទ្ទោ ហោតិ។ អារទ្ធំ ខោ បន

មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា; សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា មុទ្ធនិ ឩហនន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, ពលវា បុរិសោ, តិណ្ហេន សិខរេន មុទ្ធនិ អភិមត្ថេយ្យ, ឯវមេវ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា មុទ្ធនិ ឩហនន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ , ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា; សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា សីសេ សីសវេទនា ហោន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, ពលវា បុរិសោ ទឡ្ហេន វរត្តក្ខណ្ឌេន សីសេ សីសវេឋំ ទទេយ្យ, ឯវមេវ ខោ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា សីសេ សីសវេទនា ហោន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា; សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា កុច្ឆឹ បរិកន្តន្តិ។ សេយ្យថាបិ , ភារទ្វាជ, ទក្ខោ គោឃាតកោ វា គោឃាតកន្តេវាសី វា តិណ្ហេន គោវិកន្តនេន កុច្ឆឹ បរិកន្តេយ្យ, ឯវមេវ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តា វាតា កុច្ឆឹ បរិកន្តន្តិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា; សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ អប្បាណកំយេវ ឈានំ ឈាយេយ្យ’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេ ឧបរុន្ធិំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តោ កាយស្មឹ ឌាហោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភារទ្វាជ, ទ្វេ ពលវន្តោ បុរិសា ទុព្ពលតរំ បុរិសំ នានាពាហាសុ គហេត្វា អង្គារកាសុយា សន្តាបេយ្យុំ សម្បរិតាបេយ្យុំ, ឯវមេវ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, មុខតោ ច នាសតោ ច កណ្ណតោ ច អស្សាសបស្សាសេសុ ឧបរុទ្ធេសុ អធិមត្តោ កាយស្មឹ ឌាហោ ហោតិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ, ភារទ្វាជ, វីរិយំ ហោតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, សារទ្ធោ ច បន មេ កាយោ ហោតិ អប្បដិប្បស្សទ្ធោ, តេនេវ ទុក្ខប្បធានេន បធានាភិតុន្នស្ស សតោ។ អបិស្សុ មំ, ភារទ្វាជ, ទេវតា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ’តិ។ ឯកច្ចា ទេវតា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ, អបិ ច កាលង្ករោតី’តិ។ ឯកច្ចា ទេវតា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាលង្កតោ សមណោ គោតមោ, នាបិ កាលង្ករោតិ; អរហំ សមណោ គោតមោ, វិហារោត្វេវ សោ អរហតោ ឯវរូបោ ហោតី’តិ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ មំ, ភារទ្វាជ, ទេវតា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘មា ខោ ត្វំ, មារិស, សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជិ។ សចេ ខោ ត្វំ, មារិស, សព្ពសោ អាហារុបច្ឆេទាយ បដិបជ្ជិស្សសិ, តស្ស តេ មយំ ទិព្ពំ ឱជំ លោមកូបេហិ អជ្ឈោហារេស្សាម។ តាយ ត្វំ យាបេស្សសី’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘អហញ្ចេវ ខោ បន សព្ពសោ អជជ្ឈិតំ បដិជានេយ្យំ, ឥមា ច មេ ទេវតា ទិព្ពំ ឱជំ លោមកូបេហិ អជ្ឈោហារេយ្យុំ, តាយ ចាហំ យាបេយ្យំ។ តំ មមស្ស មុសា’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, តា ទេវតា បច្ចាចិក្ខាមិ, ‘ហល’ន្តិ វទាមិ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារេយ្យំ បសតំ បសតំ , យទិ វា មុគ្គយូសំ, យទិ វា កុលត្ថយូសំ, យទិ វា កឡាយយូសំ, យទិ វា ហរេណុកយូស’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារេសិំ បសតំ បសតំ, យទិ វា មុគ្គយូសំ , យទិ វា កុលត្ថយូសំ, យទិ វា កឡាយយូសំ, យទិ វា ហរេណុកយូសំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ថោកំ ថោកំ អាហារំ អាហារយតោ បសតំ បសតំ, យទិ វា មុគ្គយូសំ, យទិ វា កុលត្ថយូសំ, យទិ វា កឡាយយូសំ, យទិ វា ហរេណុកយូសំ, អធិមត្តកសិមានំ បត្តោ កាយោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ

នាម អាសីតិកបព្ពានិ វា កាឡបព្ពានិ វា, ឯវមេវស្សុ មេ អង្គបច្ចង្គានិ ភវន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ; សេយ្យថាបិ នាម ឱដ្ឋបទំ, ឯវមេវស្សុ មេ អានិសទំ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ; សេយ្យថាបិ នាម វដ្ដនាវឡី, ឯវមេវស្សុ មេ បិដ្ឋិកណ្ដកោ ឧណ្ណតាវនតោ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ; សេយ្យថាបិ នាម ជរសាលាយ គោបានសិយោ ឱលុគ្គវិលុគ្គា ភវន្តិ, ឯវមេវស្សុ មេ ផាសុឡិយោ ឱលុគ្គវិលុគ្គា ភវន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ; សេយ្យថាបិ នាម គម្ភីរេ ឧទបានេ ឧទកតារកា គម្ភីរគតា ឱក្ខាយិកា ទិស្សន្តិ, ឯវមេវស្សុ មេ អក្ខិកូបេសុ អក្ខិតារកា គម្ភីរគតា ឱក្ខាយិកា ទិស្សន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ; សេយ្យថាបិ នាម តិត្តកាលាពុ អាមកច្ឆិន្នោ វាតាតបេន សំផុដិតោ ហោតិ សម្មិលាតោ, ឯវមេវស្សុ មេ សីសច្ឆវិ សំផុដិតា ហោតិ សម្មិលាតា តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ‘ឧទរច្ឆវឹ បរិមសិស្សាមី’តិ បិដ្ឋិកណ្ដកំយេវ បរិគ្គណ្ហាមិ, ‘បិដ្ឋិកណ្ដកំ បរិមសិស្សាមី’តិ ឧទរច្ឆវិំយេវ បរិគ្គណ្ហាមិ; យាវស្សុ មេ, ភារទ្វាជ, ឧទរច្ឆវិ បិដ្ឋិកណ្ដកំ អល្លីនា ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ , ‘វច្ចំ វា មុត្តំ វា ករិស្សាមី’តិ តត្ថេវ អវកុជ្ជោ បបតាមិ តាយេវប្បាហារតាយ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ឥមមេវ កាយំ អស្សាសេន្តោ បាណិនា គត្តានិ អនុមជ្ជាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, បាណិនា គត្តានិ អនុមជ្ជតោ បូតិមូលានិ លោមានិ កាយស្មា បបតន្តិ តាយេវប្បាហារតាយ។ អបិស្សុ មំ, ភារទ្វាជ, មនុស្សា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘កាឡោ សមណោ គោតមោ’តិ។ ឯកច្ចេ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាឡោ សមណោ គោតមោ, សាមោ សមណោ គោតមោ’តិ។ ឯកច្ចេ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘ន កាឡោ សមណោ គោតមោ នបិ សាមោ, មង្គុរច្ឆវិ សមណោ គោតមោ’តិ; យាវស្សុ មេ, ភារទ្វាជ, តាវ បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ ឧបហតោ ហោតិ តាយេវប្បាហារតាយ។

៤៨២. “តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘យេ ខោ កេចិ អតីតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយិំសុ , ឯតាវបរមំ, នយិតោ ភិយ្យោ; យេបិ ហិ កេចិ អនាគតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយិស្សន្តិ, ឯតាវបរមំ, នយិតោ ភិយ្យោ; យេបិ ហិ កេចិ ឯតរហិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឱបក្កមិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទយន្តិ, ឯតាវបរមំ, នយិតោ ភិយ្យោ។ ន ខោ បនាហំ ឥមាយ កដុកាយ ទុក្ករការិកាយ អធិគច្ឆាមិ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសំ។ សិយា នុ ខោ អញ្ញោ មគ្គោ ពោធាយា’តិ ? តស្ស មយ្ហំ ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘អភិជានាមិ ខោ បនាហំ បិតុ សក្កស្ស កម្មន្តេ សីតាយ ជម្ពុច្ឆាយាយ និសិន្នោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិតា។ សិយា នុ ខោ ឯសោ មគ្គោ ពោធាយា’តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, សតានុសារិ វិញ្ញាណំ អហោសិ – ‘ឯសេវ មគ្គោ ពោធាយា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘កឹ នុ ខោ អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ យំ តំ សុខំ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ យំ តំ សុខំ អញ្ញត្រេវ កាមេហិ អញ្ញត្រ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។

៤៨៣. “តស្ស មយ្ហំ, ភារទ្វាជ, ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ តំ សុករំ សុខំ អធិគន្តុំ ឯវំ អធិមត្តកសិមានំ បត្តកាយេន។ យំនូនាហំ ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេយ្យំ ឱទនកុម្មាស’ន្តិ។ សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេសឹ ឱទនកុម្មាសំ។ តេន ខោ បន មំ, ភារទ្វាជ, សមយេន បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោន្តិ – ‘យំ ខោ សមណោ គោតមោ ធម្មំ អធិគមិស្សតិ តំ នោ អារោចេស្សតី’តិ។ យតោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេសឹ ឱទនកុម្មាសំ, អថ មេ តេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ និព្ពិជ្ជ បក្កមឹសុ – ‘ពាហុល្លិកោ សមណោ គោតមោ បធានវិព្ភន្តោ អាវត្តោ ពាហុល្លាយា’តិ។

“សោ ខោ អហំ, ភារទ្វាជ, ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេត្វា ពលំ គហេត្វា វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ.… បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ… តតិយំ ឈានំ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសឹ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសឹ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ…បេ.… ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរាមិ។ អយំ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, រត្តិយា បឋមេ យាមេ បឋមា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ; យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

៤៨៤. “សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសឹ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សាមិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ

យថាកម្មុបគេ សត្តេ បជានាមិ...បេ.... អយំ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, រត្តិយា មជ្ឈិមេ យាមេ ទុតិយា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ; យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេសិំ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ។ តស្ស មេ ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចិត្ថ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ អហោសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិំ។ អយំ ខោ មេ, ភារទ្វាជ, រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ តតិយា វិជ្ជា អធិគតា, អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ; យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ”តិ។

៤៨៥. ឯវំ វុត្តេ, សង្គារវោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អដ្ឋិតវតំ [អដ្ឋិត វត (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភោតោ គោតមស្ស បធានំ អហោសិ, សប្បុរិសវតំ [សប្បុរិស វត (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភោតោ គោតមស្ស បធានំ អហោសិ; យថា តំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, អត្ថិ ទេវា”តិ [អធិទេវាតិ (ក.) ឯវំ សព្ពេសុ ‘អត្ថិ ទេវា’តិបទេសុ]? “ឋានសោ មេតំ [ខោ បនេតំ (ស្យា. កំ. ក.)], ភារទ្វាជ, វិទិតំ យទិទំ – អធិទេវា”តិ [អត្ថិ ទេវាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.), អតិទេវាតិ (?) ឯវំ សព្ពេសុ ‘អធិទេវា’តិបទេសុ]។ “កិំ នុ ខោ, ភោ គោតម, ‘អត្ថិ ទេវា’តិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ឋានសោ មេតំ, ភារទ្វាជ , វិទិតំ យទិទំ អធិទេវា’តិ វទេសិ។ ននុ, ភោ គោតម, ឯវំ សន្តេ តុច្ឆា មុសា ហោតី”តិ? “‘អត្ថិ ទេវា’តិ, ភារទ្វាជ, បុដ្ឋោ សមានោ ‘អត្ថិ ទេវា’តិ យោ វទេយ្យ, ‘ឋានសោ មេ វិទិតា’តិ [ឋានសោ វិទិតា មេ វិទិតាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.), ឋានសោ មេ វិទិតា អតិទេវាតិ (?)] យោ វទេយ្យ; អថ ខ្វេត្ថ វិញ្ញុនា បុរិសេន ឯកំសេន និដ្ឋំ គន្តព្ពំ [គន្តុំ (ក.), គន្តុំ វា (ស្យា. កំ.)] យទិទំ – ‘អត្ថិ ទេវា’”តិ។ “កិស្ស បន មេ ភវំ គោតមោ អាទិកេនេវ ន ព្យាកាសី”តិ [គោតមោ អាទិកេនេវ ព្យាកាសីតិ (ក.), គោតមោ អត្ថិ ទេវាតិ ន ព្យាកាសីតិ (?)]? “ឧច្ចេន សម្មតំ ខោ ឯតំ, ភារទ្វាជ, លោកស្មិំ យទិទំ – ‘អត្ថិ ទេវា’”តិ។

៤៨៦. ឯវំ វុត្តេ, សង្គារវោ មាណវោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ – ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

សង្គារវសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

ព្រាហ្មណវគ្គោ និដ្ឋិតោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ព្រហ្មាយុ សេលស្សលាយនោ, ឃោដមុខោ ច ព្រាហ្មណោ;
ចង្កី ឯសុ ធនញ្ជានិ, វាសេដ្ឋោ សុភគារវោតិ។

ឥទំ វគ្គានមុទ្ទានំ –

វគ្គោ គហបតិ ភិក្ខុ, បរិព្ពាជកនាមកោ;
រាជវគ្គោ ព្រាហ្មណោតិ, បញ្ច មជ្ឈិមអាគមេ។

មជ្ឈិមបណ្ណាសកំ សមត្តំ។